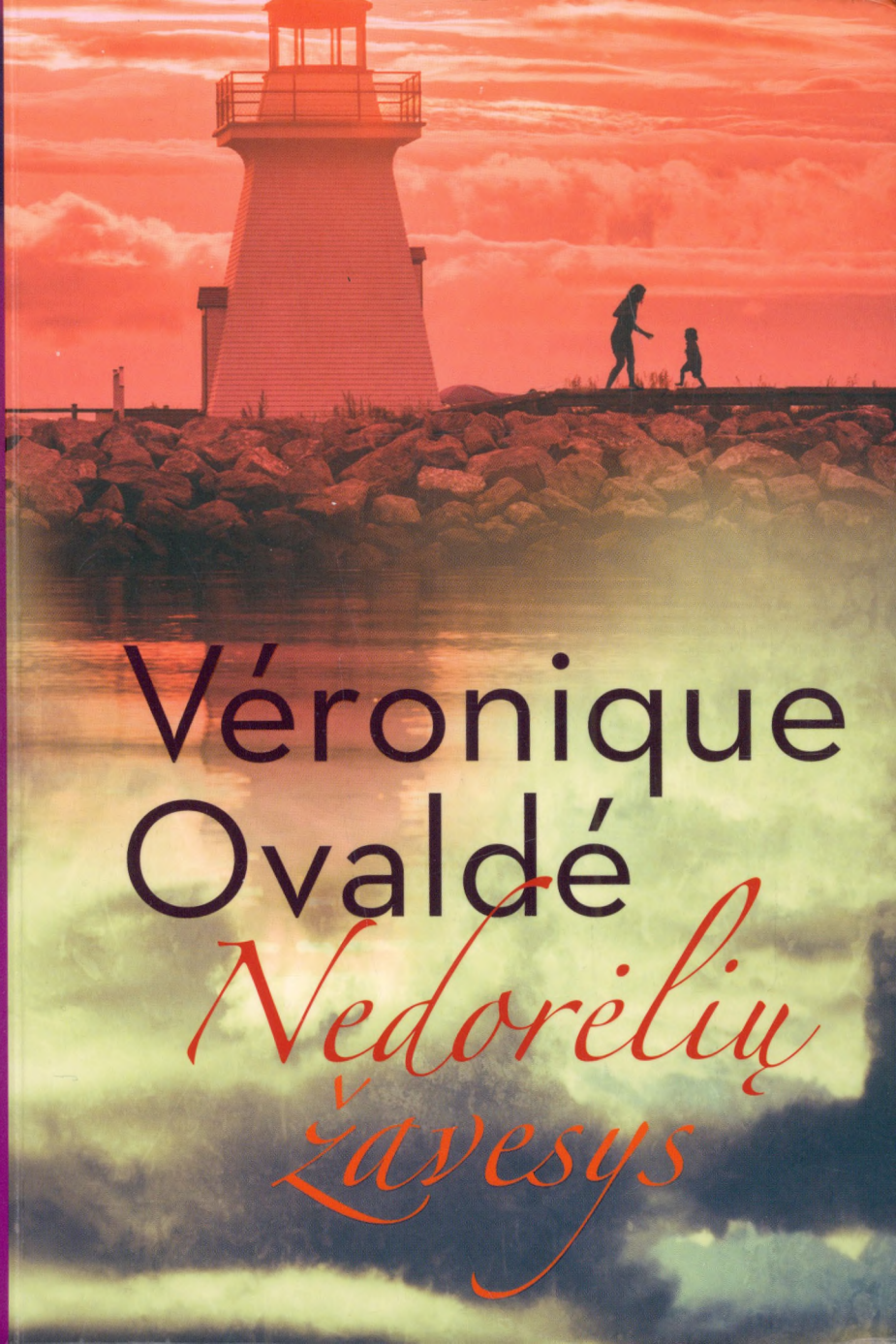
Véronique
Ovaldé
Nedorėlių
žavesys

Véronique Ovaldé

Nedorėlių žavesys

Iš prancūzų kalbos vertė
Jonė Ramunytė

GIMTASIS ŽODIS

Vilnius 2014

UDK 821.133.1-31
Ov-01

Versta iš:
Véronique Ovaldé
La grâce des brigands
Éditions de L'Olivier, 2013

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication „Oscar Milosz", bénéficie du soutien de l' Ambassade de France en Lituanie et l'Institut français.

Knygos leidimą remia Prancūzijos ambasada Lietuvoje ir Prancūzų institutas (O. Milašiaus programa knygų leidybai remti).

© Éditions de L'Olivier, 2013
© Joné Ramunytė, vertimas į lietuvių kalbą, 2014
© „Gimtasis žodis", 2014

ISBN 978-9955-16-525-5

I

MARIJA KRISTINA VIATIONEN

Popiečio ramybė jūros pakrantėje

Marijai Kristinai Viationen, bjauriajai seseriai, labai patiko gyventi Santa Monikoje.

Pirmoji šio potraukio priežastis, kurios ji turbūt neišpažintų ar išpažintų nebent kaip įnorį, trankiai ir trumpai nusikvatodama – kad gali kada panorėjusi, sėdėdama pajūrio bulvare, mėgautis krevečių kokteiliais ir arbūzų ledais.

Ji galėjo sau leisti sėdiniuoti pasiturinčių turistų restorane, kuriame padavėjas kreipdavosi į ją vardu ir į jos krevetes visada įberdavo grūstų žemės riešutų – jis sakydavo ne „žemės riešutų“, o: „Pridėjau jums arachisų, Marija Kristina“, švelniai virpindamas raidę *r* ir galbūt taip pabrėždamas, kad jis nevietinis. O ji galėjo įsitaisyti restorano terasoje prie stalelio, į kurį nebūtų turėjęs teisės joks atsitiktinis lankytojas. Terasa kilo virš užutėkio ant aukštų polių; žmonės joje neskubėdami siurbčiojo sangriją, gėrėdamiesi saule, lėtai grimztančia į Ramiojo vandenyno gelmes ir nutviskusia fuksijos spalvos atšvaitais. Paskui Marija Kristina galėjo sėsti į savo žalią atvirą automobilį ir dideliu greičiu skrieti autostrada, sėdėdama prie vairo, tamsoje kilti į Malholando kelią, justi vėsų vėją, atskriejantį nuo multimilijonierių sodų, sodų, kurie vidurnaktį laistomi, kad gerai jaustųsi

orchidėjos ir rožės lotyniškais vardais; galėjo mėgautis bambukų plantacijų, užveistų vidury dykumos, drėgme ant veido, o paskui, kai šauna į galvą, grįžti namo, pastatyti automobilį ant šaligatvio prie takelio, besileidžiančio į paplūdimį, trinktelėti buto durimis, švystelėti raktus ant žemės, nusimesti drabužius, tiesiog nusviesti juos ant grindų, visu garsu paleisti muziką, įžiebti visas šviesas, tarsi savo asmeninėms paslaugoms turėtų rūsyje įrengtą mini jėgainę.

Visa tai ji galėjo daryti, bet beveik niekada nedarė.

Ją žavėjo vien galimybė, ir šito pakako.

Marijai Kristinai Viationen, ko gero, būtų patikęs skandalingos moters įvaizdis.

Kad ir kaip tokio trokšdama, ji tik maloniai mėgavosi rašytojos gyvenimu ir kuklia šlove, susijusia su jos pasisekimu. Tai antra priežastis, dėl kurios ji vertino gyvenimą Santa Monikoje: čia buvo įsikūrusi depresyvių arba nukriošusių rašytojų bendruomenė, jie slankiojo pontoniniais tiltais it seni rykliai, besižvalgantys didstinčių. Visi jie savo laiku bandė tapti scenaristais ar kultūrinių laidų vedėjais, jiems pasisekė arba ne, tai visai nesvarbu – jie rūkė cigariukus, žvelgdami į jūrą ir įsivaizduodami persikelią į Tanžerą, Paryžių ar Kiotą. Vienas tų senų rašytojų buvo pats svarbiausias žmogus Marijos Kristinos gyvenime.

Marijai Kristinai buvo trisdešimt metų (o gal trisdešimt vieni ar dveji), ir ji dar tebejautė leng-

vabūdišką pasimėgavimą rašydama, priimdama visa tai su nuolankumu ir atsargiu skepsiu, kurie taikomi magiškiems paslaptingai jus globojantiems dalykams.

1989 metų birželio 12 dieną, lygiai dvyliktą valandą keturiasdešimt minučių (dieną ir laiką Marija Kristina nurodė savo dienoraštyje) ji sulaukė telefono skambučio, kuris, kaip šiek tiek pompastiškai pagalvojo vėliau, visas jos gyvenimo galimybes pavertė neaiškiu prisiminimu, švelnia nostalgija.

Virtuvėje jau kuris laikas skamba telefonas, ir galop Marija Kristina keliasi ir eina atsiliepti. Savo kabinete ji rašo pranešimą apie plagiatą šiaurės literatūroje, ir telefono skambutis baisiausiai ją suerzina. Kai Marija Kristina dirba, jai būtina tyla. Būtina atsiriboti nuo pasaulio. Dažniausiai ji rašo naktimis. Ir, beje, naktimis geria. Rašymas, naktis ir alkoholis neatskiriami.

(Aš atsisakiau ketinimo pateikti Marijos Kristinos Viationen istoriją kaip biografiją, trumpai ją išdėstyti ar paruošti dokumentą, prikimštą primygtinės informacijos ir išnašų lapo apačioje. Nusprendžiau rašyti apytikriai, remdamasi tuo, ką apie ją žinau. Ir tuo, ką man apie ją pasakojo. Galbūt aš ne pats tinkamiausias asmuo šiam sumanymui įgyvendinti. Su Marija Kristina susipažinau vėlai. Bet noriu pamėginti priartėti prie tiesos, prie to, kas įvyko iki 1994 metų sausio septynioliktosios, ar bent jau įprasminti tai, kas įvyko tą sausio septynioliktąją,

paieškoti netiesiogių įrodymų visame Marijos Kristinos Viationen gyvenime. Leidžiu sau daryti išvadas, užpildyti properšas, papildyti. Ir tos aplinkybės, kuriomis buvo priimti neįmanomi pateisinti sprendimai, yra Marijos Kristinos Viationen gyvenimo dalis taip pat, kaip bet kurio kito gyvenimo – atsitiktinė trajektorija, vis dėlto iš tolo panėšėjanti į tiksliai apibrėžtą gyvenimą, kurį pragyveno atkakli ir valinga būtybė su konkrečia savo lemties idėja.)

Ji sėdi prie rašomojo stalo, apsivilkusi lyg ir kokiais margaspalviais marškiniais, gerokai jai per dideliais, abiem basom pėdom tvirtai įsirėmusi į žemę, įgaužusi kaklą į pečius, susikaupusi, įsitempusi.

Išgirdusi telefono skambutį, Marija Kristina viliasi, kad ragelį pakels Doloresa Mendes, jos namų darbininkė – pritūps ant taburetės prie baro, tarsi ruoštųsi pradėti ilgiausią pokalbį, ir kaip visad praneš: „Viationenų vila, laba diena."

Doloresa Mendes praneša: „Viationenų vila, laba diena." Tokia formuluotė perša mintį, kad ši vieta apgyvendinta daugybės žmonių, pavarde Viationenai. Iš tikrųjų Marija Kristina gyvena pirmame aukšte namo, kuris turi patijų ir baseiną, jis visai nepanašus į vilą, o veikiau į gerai užlaikomą motelį, elegantišką baltą gretasienį su fasadu ABCD ir įstrižainėmis, susikertančiomis taške E.

Įsivaizduoju, kad šitas Dolorosos Mendes posakis: „Viationenų vila" radosi kaip įvairių jos anksčiau

užimamų postų pas *tikrus* turtuolius pasekmė; tada, tais laikais, ji privalėdavo taip pranešti kaskart pakėlusi ragelį: Nikolsonų vila, laba diena arba Nikolsonų šeima ar ką nors panašaus, neabejotinai trenkiančio penkiasdešimtaisiais metais ir prieškenedine buržuazija.

Kiekvienąsyk, išgirdusi Doloresą tariant šiuos žodžius, Marija Kristina gaižiai susiraukia, nes iš tiesų: ar gali būti kairiosios pakraipos ir turėti namų darbininkę Doloresą Mendes (teisybė, namų darbininkę, su kuria vakarais prie virtuvės stalo gurkšnoji braziliška cukranendrių kokteilį, namų darbininkę kubietę be dokumentų ir su trim vaikais, kuriuos reikia išmaitinti), taigi ar gali būti kairiuojančia intelektuale ir tam tikra prasme feministe ir pakęsti, kad tavo namų darbininkė, atkakusi iš skurdžios ir užengtos salos, sakytų tokius dalykus per telefoną?

Marija Kristina keiksnodama palieka kabinetą, pakeliui iki telefono kelissyk šūktelėdama Doloresą vardu. Pakelia ragelį ir irzliai tarsteli: „Taip", atidžiai dairydamasi aplinkui, kurgi prasmego ta Doloresa, pamato ant bufeto raštelį, matyt, pranešantį, kad šiai reikėję išeiti anksčiau, nes jos buvęs vyras vėl taikosi pagrobti vaikus, o Marijos Kristinos trukdyti ji nenorėjusi, nes kai Marija Kristina dirba – pagarba, negalima jai trukdyti ir t. t. – aibė apylankų ir paaiškinimų.

Tačiau balsas ragelyje ištaria:

– Marija Kristina?

Ir Marija Kristina atpažįsta tą balsą, net jei negirdėjo jo daugiau kaip dešimt metų. Ar veikiau išsyk neatpažįsta, kadangi balsai sensta ir kadangi ji nedažnai girdėdavo tą balsą ragelyje – bet ją užplūsta toks nerimo gūsis, jog ji apsisuka apie savo ašį, kad nepadėdama ragelio nusitvertų ko nors šalto ir spirituoto.

Prie kriauklės stovi džinas. Bando jį pasiekti, kiek galima ištempusi telefono laidą ir tiesdama ranką, lyg tai būtų įmanoma. O paskui, suvokusi visą padėties komiškumą, atsisėda ant žemės ir užmerkia akis.

– Taip, tai aš, – atsiliepia.

– Marija Kristina, Marija Kristina, Marija Kristina, – kartoja balsas it kokį priedainį, kurį moduliuoja lyg netekęs galvos.

Marija Kristina trina sau smilkinius.

– Ko tau reikia, mama?

Ir nustemba, pavadinusi tą elektros impulsą mama. Lyg kokiu nauju, dar nesuteptu žodžiu. Kiek garsiau pakartoja:

– Ko tau reikia, mama?

– Oi, Viešpatie Dieve, nešauk ant manęs.

Ir Marija Kristina nusistebi – vėl, bemat – kad viskas galų gale lieka ten, kur palikai, jai šmėsteli mintis: „O dabar ji apsiverks“, ir ji išgirsta ragelyje motinos šniurkščiojimą, ištisą lipnios drėgmės bangą – ji apsiveja jai apie plaučius, skverbiasi pro ausis. Ji galvoja: „Tai melas“, nes žino: motina elgiasi taip, kaip, jos manymu, dera elgtis motinai. Jos nesikalbė-

jo jau dešimt metų, *taigi* motina atsiduoda jauduliui ir slopinamų raudų gūsiui. Ji pamiršta, kad kai jos paskutinį kartą šnekėjosi, pati griežtai įsakė dukteriai įsikalti, jog nuo šiol ši nebeturinti motinos. Margeritė Viationen, mergystėje Rišomon, atlieka savo vaidmenį kaip viską, ką daro: netobulai, bet jausmingai. Niekada neabejojo, kad to pakanka.

Marija Kristina dairosi aplinkui: knygų rietuvės, įvairiausios krūsnys, vazos su tulpėmis – kartą per savaitę Doloresa pamerkia tulpes į dvi vazas prie laukujų durų, Marijai Kristinai būtina tokia prabanga: skintos gėlės, o ypač apleipusios tulpės – tik vos padaugink vandens, ir jos nebeatsities, suglebs; taip malonu matyti jas pasiduodant – avalynė prie šiaudinio demblio, įvairiausia avalynė, bet daugiausia spalvota, baltų plytelių jungtys, dulkės, nes Doloresa toli gražu ne namų tvarkytojų karalienė, dulkių kamuoliai ir katės plaukai, lengvai siūruojantys vėjelyje, besiskverbiančiame pro durų apačią: daiktai pažįstami ir raminantys.

– Oi, tai buvo taip seniai.

Marija Kristina neturi ką atsakyti, smiliaus pagalvėle primyga smėlį, susikaupusį plytelių jungtyse.

Pro šalį praeina katinas, nekreipdamas į ją jokio dėmesio, tarytum susimąstęs, primerkęs akis ir skaičiuodamas žingsnius. Dedasi nepastebįs, kad ji atsidūrusi jo lygyje. Katinas trispalvis. Ir tai perša išvada, jog tai katė.

Marijai Kristinai knieti paklausti motinos, iš kur toji iškapsčiusi jos numerį. Bet šio klausimo ji atsisakė. Iš esmės jai nereikia jokio paaiškinimo. Motina vienaip ar kitaip pasistengė ir jį rado. Visa kita būtų tik plepalai ir to žygdarbio pateisinimas.

– Turiu su tavimi pasikalbėti apie tavo seserį.

– Aš labai užsiėmusi.

– Taip, žinau žinau žinau, numanau. Tačiau tai svarbu, Marija Kristina.

(Ta bjauri mada kiekvieną frazę pabrėžti pašnekovo vardu, tarytum taikytųsi jį užspęsti, nebepaleisti ar priminti sau, į ką kreipiasi.)

– Sesuo serga?

– Tu turėtum atvažiuot, Marija Kristina.

(Ir toji mada tiesiai neatsakinėti į klausimus.)

– Bet aš negaliu (potekstė: neįmanoma grįžti atgal iki rausvojo namo, žydinčių vyšnių ir sesers.)

– Tu turi atvažiuoti, Marija Kristina.

– Tai neįmanoma (Marija Kristina ištaria tuos žodžius, aiškiai atskirdama juos vieną nuo kito, tarsi kreiptųsi į pasimetusį vaiką, beje, ūmai ji prabyla per garsiai. Panika?)

– Tu turi atvažiuoti į Laperuzą, Marija Kristina.

Marija Kristina atsargiai stato telefoną ant grindų, atsistoja ir eina paimti džino butelio – jis gerokai per toli nuo jos neelastingų rankų – įsipila taurę ir vėl paima ragelį.

– Kas atsitiko? – klausia.

Ir gurkšteli.

– Prieš leisdamasi į tokį ilgą kelią, turiu žinoti, kas atsitiko.

– Tai dėl mažojo Pylyčio.

– Kas tas Pylytis?

– Tavo sūnėnas, Marija Kristina.

– Myna turi sūnų?

Marija Kristina pakelia galvą: ant sienos prieš ją plakatas, jis skelbia: „Moteriai vyras reikalingas ne ką daugiau, nei auksinei žuvelei – rankinukas".

Ji užsimerkia, pro šalį vėl praeina katinas, ji girdi, kaip jo letenų pagalvėlės atsiplėšia nuo žemės, atsidūsta; žino, kad motina su savo vingriais paaiškinimais neatstos, o ji norėtų tiktai tylos. Tad atsargiai tarsteli:

– Pažiūrėsiu.

Architektūrinė griūtis

Supratusi, ko iš jos tikisi motina, Marija Kristina skambina Rafaeliui Klaramuntui, kad išdėstytų jam tą reikalą.

Tebesėdėdama ant žemės, ant plytelių grindų, palaukia, kol telefonas suskamba geras penkias dešimtis kartų, o katinas tapena priešais ją pirmyn ir atgal saulės spindulyje, tarsi saugodamas duris, vedančias į nežinia ką.

Katinas vardu Žanas Liukas. Kaip Žanas Liukas Godaras. Katinas Klaramunto, jinai priglaudė jį, kai Klaramuntas persikraustė ir nutarė, kad nebeturėdamas dviejų hektarų parko niekaip neišgalės laikyti katino. Tai katė, bet Klaramuntas, matyt, to nežinojo. „Panieka" – vienas mėgstamiausių jo filmų. Žanui Liukui dvidešimt metų. Jis labai retai kur beišeina, murkso, primerkęs akis, nejudėdamas ar beveik nejudėdamas, lėtai tapsena savo varganom pėdutėm.

Klaramuntas neatsiliepia. Marija Kristina deda ragelį ir tyliai atsikvepia. Kilsteli aukštyn plaukus, susuka juos į kuodą ir atremia galvą į sieną, kad juos prilaikytų ir jie nebeslystų jai ant sprando – karšta, kondicionierius vis dar neveikia. Pagalvoja, kad reikėtų visai trumpai nusikirpti. Galbūt nusiskusti, kaip prieš keletą metų. Įsiremia delnais į plyte-

lių grindis, rankos bematant paliks drėgnus pėdsakus – vėsa, rodos, kyla aukštyn į riešus, toliau, jau sunkiau – iki alkūnių. Na, o katinas nepalieka jokio pėdsako, nebent tą gausybę ilgų rudų plaukų, plazdenančių virš žemės.

Ji atsistoja, išsiima iš šaldytuvo gazuoto vandens (šitą sceną galiu tiksliai atkurti, mačiau ją tai darant šimtus kartų), gurkšteli iš butelio, viena ranka įsitvėrusi šaldytuvo durelių, lyg užvertusi galvą galėtų prarasti pusiausvyrą ar būtų tik tik išmokusi stovėti. Gazuotas vanduo gnaibo galugerklį. Kaip džino gurkšnis, tik gaivesnis.

Ji eina į miegamąjį apsivilkti suknelės, žingsniuoja visai prisimerkusi, nugrimzdusi mintyse.

Pasirenka Ramiojo vandenyno mėlio suknelę – taip ją apibūdino Klaramuntas pirmąsyk, kai jinai ją apsivilko. Ramusis vandenynas visai ne mėlynas ar nebent kur nors labai toli nuo krantų. Čia jis ūkanotas, dangus skęsta gruodžio daržovienės atspalviuose, nors kone visą laiką šviečia saulė.

Ji vėl sukelia plaukus į kuodą, jos plaukai labai tamsūs, su rusvom sruogom: tai dėl chloro ar jodo, ar saulės – ar dėl visų trijų sykiu. Jie susiviję ir, kai ji juos taip sušukuoja, atrodo kaip paukščio lizdas. Raudonai pasidažo lūpas. Jei ne tas privalomas raudonis, šiaip Marija Kristina niekad nesidažo. Kai ji susipažino su Klaramuntu, tais laikais, kai jinai pas jį dirbo, niekad nebūtų stojusi prieš jį be ištisos mai-

šalienės akių dažų, kurie, kaip jai atrodė, suteikdavo jai tragiškos herojės spindesio.

Dabar ji naudoja tik lūpdažį ir leidžia saulei rudinti odą, o akių kampučius išvagoti smulkučiu jaudinamu raukšlelių tinklu – jaudinamas jis atrodo *jai*. Ji nutarė atrodyti vyresnė, negu yra. Toks sprendimas atitinka jos bendrąjį planą.

Na, o šiaip Marija Kristina – smulki moterytė, jos stangrus kūnas galėtų būti darnesnis, jei ji skirtų bent kiek dėmesio sportui. Bet kol kas jos kūnas ją tenkina. Ji žiūri į jį kaip į aksesuarą, praktišką ir kokybišką, iki šiol niekad jos neapvylusį. Tarp jos kūno ir dvasios, mąsto ji, nėra tarpusavio ryšio: dvasią ji suvokia kaip kažką lakaus, trapaus, virpulingo it holograma; kūnas gi – dvasios transportavimo priemonė, ir tiek. Taip nūnai jai atrodo.

Marija Kristina žino: kokia bebūtų jos pašnekovo vertinimo sistema, ji priskiriama gražiųjų moterų kategorijai. Jai būdingas kažkoks atmainus, lakus grožis. Ji turi didelių gabumų mimikrijai ir geba perimti laikyseną ir ritmą tų, kuriais žavisi, arba tų, su kuriais nori suartėti (ji siekia ramaus atsainumo aukštakilmės merginos, prisitaikančios prie kiekvienos situacijos).

Kartais Marija Kristina gyvena itin prieštaringame pasaulyje.

Ji išeina iš namų ir sėda į savo automobilį, paliktą prie šaligatvio prie dviejų valkatų, įsikūrusių čia ir

dėl vienos ar kitos priežasties taip ir neišgyvendinamų, nors kaimynai jais ir skundžiasi. Sklando kalbos, kad vienas jų – buvęs policininkas, tas, kuriam stinga vienos kojos, nupjautos sulig šlaunimi. Kartono lakštas greta jo čiužinio skelbia, kad jis netekęs jos Vietname. Abu vyrai dažnai riejasi, plūsta vienas kitą ir kimba į atlapus, stumdosi, paskui kabinasi vienas kito, kaip nusialinę boksininkai. Apskritai tai prasigėrę seniokai, visiški konformistai – anądien ji girdėjo, kaip jie koneveikė tipą, sekmadienio rytą sumaniusį prie atviro lango džiržginti elektrinį pjūklą.

Ji su jais pasilabina. Jie maivydamiesi žemai jai nusilenkia, kreipdamiesi: Princese. Girdi, kaip jie krizena jai už nugaros, skleisdami bjaurius garsus – tai dėl mėlynosios suknelės. Tada ji padaro tai, ko niekas čia nepadarytų: atsisukusi kilsteli aukštyn didįjį pirštą.

Ponas Maris, kuriam priklauso terasa viršutiniame pastato aukšte, sakė jai patikrinęs, ar tai seksualiniai nusikaltėliai. Marija Kristina nežino, kaip galima patikrinti tokius dalykus, nežino ir to, kodėl tai svarbu ponui Mariui, neturinčiam nei vaikų, nei žmonos, o tik šunį ir mažiausiai šimtą penkiasdešimt svarų antsvorio.

Marija Kristina pajuda iš vietos, rieda Pasadenos link, ten, kur oras mažiau trenkia krabais. Pakeliui stabteli iš ankstyvųjų vaisių prekeivio nusipirkti braškių: smulkaus žvyro stovėjimo aikštelė, žybčiojantis

parduotuvės fasadas (virš surenkamų konstrukcijų krautuvėlės kabo milžiniškas išsišiepęs apelsinas ir kviečia vairuotojus). Ją keri tie nenormalaus dydžio vaisiai. Kalifornijoje pomidorai dydžio sulig melionu, melionai – sulig arbūzu. Jai atrodo, kad ji patekusi į kažkokį seną mokslo fantastinį filmą. Krautuvėlės neonų šviesoje vaisiai tviska patraukliai ir sykiu kažkaip neramiai.

Ji nuperka braškių pintinėlę – braškės panašios į animacinio filmuko veikėjus, tetrūksta, kad prakalbėtų. Braškės skirtos ne jai. Nė už ką pasaulyje ji neimtų į burną tokių gamtai prieštaraujančių uogų. Veža jas Klaramuntui, kuris mėgsta viską, kas dirbtina.

Klaramuntas gyvena pastate, panašiame į tą, kuriame įsikūrusi Marija Kristina. Ta vieta jam ne prie širdies. Tais laikais, kai Marija Kristina su juo susipažino, jis buvo įsikūręs dvare, parko viduryje. Dvare, pastatytame 1952 metais Beverli Hilso aukštumose iš medžiagų, kurias senoji ponia, gyvenusi čia prieš jį, atsisiųsdino iš Prancūzijos; ta buvusi nebyliojo kino žvaigždė ten aristokratiškai sukežo, apsupta dirbtinių medžioklės trofėjų, bet tikrų Tiuilri akmenų. Dvaro parke būta oranžerijos, ten senoji ponia priiminėdavo svečius – tą patį darė ir Klaramuntas, perpirkęs tą sodybą po senosios ponios mirties. Rezidencija su kiekvieno aukšto koridoriais ir telefonspyne negali atstoti tokios įspūdingos vietos. Didžiąją laiko dalį Klaramuntas praleidžia, vardindamas gy-

venimo moderniame pastate su kukliomis išlaikymo išlaidomis nepatogumus. Jis išsitempia šezlongą į bendrąjį koridorių, užgriozdodamas praėjimą, ir visą dieną trūkčioja jį po dešimtį centimetrų, sekdamas paskui saulę. Marijai Kristinai tas noras visą laiką išlikti saulėje atrodo tam tikra nevilties apraiška, lyg kokia elegantiško veislinio šuns depresija.

Iš trečio aukšto galerijos Klaramuntas mato ją artinantis. Jo akys užmerktos, bet pasitelkęs tą bauginančią intuiciją, kurios griebiasi, kad sutrikdytų kitus, jis žino, kad Marija Kristina ką tik įžengė į vidų. Šūkteli, pranešdamas, jog jis vietoje – tarytum tai būtų privaloma.

Ji kopia į viršų. Jis parodo į taburetę šalimais, ant kurios padėtos kelios knygos; visa tai daro nepramerkdamas akių, veide nesujuda nė vienas raumenėlis. Kaip paprastai, jis apsirengęs baltai. Galėtum įsivaizduoti jį dėvint lininius ar medvilninius marškinius, bet jis atiduoda pirmenybę sintetikai, nes ji čiupinėjama gurgžda, o jo prakaito kvapas erzina pašnekovus. O ką Rafaelis Klaramuntas pasaulyje mėgsta labiau, negu drumsti savo pašnekovams nuotaiką?

Rafaelis Klaramuntas buvo didis rašytojas (jei įmanoma būti tokiu praeityje, kol esi dar gyvas) iki to laiko, kai besaikis piktnaudžiavimas narkotikais padarė galą jo svajoms apie Nobelį. Dabar jis ne ką teveikia – tik rūko heroiną ir valgo. Jo įkūnumas

gerokai pranoksta vidurkį netgi toje šalyje, kur vaikučiai auginami pasitelkus augimo hormonus ir pieno produktus.

Jeigu būtų jį susitikusi – o tai visiškai neįmanoma, kad ir kokie būtų esami erdvė ir laikas – bet jei tarsime, kad nežinia kokio atsitiktinumo malone Marijos Kristinos motina atsidurtų prieš tokio kalibro žmogų, ji turbūt būtų pasakiusi: „Na ir statinė!“ Bet apatiška ištvirkėlio išraiška, kurią jis demonstruoja, prieštarauja tokiam įvertinimui. Jei Rafaelis Klaramuntas ir yra neaprėpiama žmogystė, tai šiuo ypatumu nesinaudoja, nebent smaginasi dėl sukrėtimo, kurį šis kiekvienam sukelia.

Prieš dešimt metų Marija Kristina buvo įsimylėjusi jį iki ausų. Nepasakytum, kad tai visiškai išblėso.

– Įdomu, kas atvedė mano akių šviesą pas savo senąjį globėją? – prabyla jis, lėtai pasisukdamas į ją.

Jis žvelgia į ją skvarbiomis beveik dirbtinio elektrinio mėlio spalvos akimis; jų vyzdžiai maži kaip segtuko galvutės. Jo bruožai nepaprastai dailūs, net jei ir atrodo pasiklydę veido viduryje – to veido, kuris, regis, yra kito mastelio, nei jūsiškis. Tarytum kokia perspektyvos klaida.

Tam tikra prasme tai žavi Mariją Kristiną. Jos nuomone, šaltas jo maloningumas turi kažką bendra su absoliutine monarchija ir jos palikuonimis. Jai atrodo, kad jis panašus į aktorių, atliekantį žiauraus karaliaus vaidmenį – karaliaus, kuris tolydžio jums

primena, kad būti jo akių šviesa – ne tik privilegija, bet ir prievolė.

Ant taburetės, atstojančios žemą stalelį, Marija Kristina stato pintinėlę su didžiulėmis braškėmis.

– Pirmiausia einu į vidų atsigerti, tuojau grįšiu, – sako ji.

– Neskubėk, Manoji palaima. Aš niekur nejudu.

Klaramunto butas tamsus, prigrūstas viso to, ko jam nepavyko atsikratyti, kai buvo priverstas parduoti dvarą. Medinės žaliuzės visad nuleistos, tarsi jis bijotų, kad dienos šviesa nuniokos jo knygas ir paveikslus. Žiaudri šviesa lauke sustiprina jausmą, kad žengiate į urvą. Prieblandoje atrodo, kad čia vėsu. Iš tikrųjų čia karšta ir tamsu. Mariją Kristiną akimirksniu apgaubia Klaramunto kvapas: vyro kvapas, aštrus, persisunkęs prakaitu ir kažkoks kaloringas. Ji uodžia jį pilna krūtine. Norėtų pasiimti kurią nors jo kaklaskarę, vieną tų šilkinių kaklaskarių, kurias jis visad ryši, ir pasilikti ją sau, parsinešti namo ir uosti, kai pagaus noras. Tas noras trunka akimirksnį. Kaip gervuogės krūmo dyglys, įkritęs į batą. Marija Kristina purto galvą, išplečia akis ir eina prie čiaupo. Kurį laiką palieka vandenį tekėti – jis drungnas ir per daug chloruotas.

– Vandens yra šaldytuve! – šūkteli Klaramuntas iš lauko.

Marija Kristina atidaro šaldytuvą – didžiulį, pilvotą, murkaujantį; jo švytinčios įsčios pilnos maisto,

sukrauto permatomose plastikinėse dėžėlėse spalvotais dangteliais. Kiekviena spalva atitinka tam tikrą produkto rūšį. Raudona – daržovėms, žalia – jautienai (kukuliams, ragu, mėsos griežinėliams) – spalvos parinktos anaiptol ne blankiai, jos byloja, kad Klaramuntas nepakenčia to, kas akivaizdu: mėlyna vištienai, geltona sriuboms ir t. t. Marija Kristina paima vandenį iš šaldytuvo durelių, paskui meta žvilgsnį pro praviras Klaramunto kabineto duris. Viskas čia atrodo suakmenėję po plonyčiu Pompėjos pelenų sluoksniu: kompiuteriui – du tūkstančiai metų, jis, matyt, nebeveikia, tačiau šalia – užrašai ranka ir suklypusios knygų krūsnys, sakytum, čia kažkas dar visai neseniai darbavosi. Ji įžengia į kabinetą – tik akimirkai. Prisimena tuos laikus, kai jam dirbo. Dabar viskas sujaukta, ant žemės pasklidusios senos leidybos sutartys. Marija Kristina jas pakelia, nesusilaikiusi permeta akimis porą lapų, už kurių užkliuvo žvilgsnis – o nebūtų turėjęs užkliūti. Ar galbūt viskas buvo taip sujaukta tam, kad vieną dieną ji aptiktų tas sutartis, kurias Klaramuntas pasirašė su Rebeka Štein. Ji ne iš sykio suvokia mastą to, ką perskaitė. Tarsi būtų kažkur kaupusi informaciją, kad reikiamu metu ši iškiltų į paviršių.

Marija Kristina išeina į žilpinančią šviesą ir įsitaiso šalia Klaramunto.

– Kaip laikaisi? – pradeda, jau visai nebetikėdama tuo, kad nori pasakyti jam tai, ko atėjo pasakyti.

– Kaip matai, laukiu didžiojo žemės drebėjimo ir bandau išvaikyti savo gyvuliškas mintis. Bet man nuolat trukdo plevėsa kaimynas, jisai man įkyri, nes sugeba skambinti telefonu, tik pasirėmęs turėklų. Ištempia laidą iki koridoriaus ir šneka šneka šneka. Šlykštus tipas, žmogystė, besiverčianti atsitiktiniais darbais viešbutyje, tačiau visą dieną neduoda ramybės savo agentui ar skiria pasimatymus, kurie, kaip jis viliasi, padės jam tapti naujuoju mūsų kalvų numylėtiniu; čiulpia bybius savo bute *atlapojęs langus* ir atsiduoda šiai pramogai su plebėjišku polinkiu į išdailinimus. Jei pasaulyje šiandien dar tebeegzistuotų reputacija, aš piktdžiugiškai ją jam sužlugdyčiau.

Nors Klaramunto kalbėsena – išmarginta kursyvų ir galbūt net ornamentuotų pirmųjų raidžių – varo į neviltį daugumą žmonių, Mariją Kristiną ji linksmina ir padeda jai atsipalaiduoti, lyg atsidūrus pažįstamoje aplinkoje. Ji paima jį už rankos ir suspaudžia du pirštus. Jis atsako į spustelėjimą ir pramerkia akis.

– Kokie vėjai tave atpūtė, o Gracingoji?

– Šiąnakt susapnavau vyrą septyniais kairės rankos pirštais.

– Atėjai papasakoti ne to.

– Ne.

– Tave kažkas slegia, mano Gražuole?

– Suku galvą.

– Dėl ko?

– Dėl vaikų.

Jis apstulbęs žvilgteli į ją, raukia antakius.

– Jeigu nori, kad padaryčiau tau vaiką, jei jauti bent mažiausią kirbėjimą viduriuose, manau, visų pirma turiu tau įrodyt, kad klysti. Patikėk, tu būtum pirmoji ir turbūt vienintelė, su kuria leisčiausi į tokio pobūdžio diskusijas, jeigu apskritai nebūčiau galutinai užraukęs to reikalo. Aš su niekuo nebemiegu. Ir apskritai esu tik bevaisis storulis.

– Aš ne apie tai.

– Tada – jei atmesime tokį prašymą – paaiškink man, kur čia šuo pakastas.

Marija Kristina atsidūsta.

– Tu nekenti nėščių moterų.

– Netiesa. Jos ne visada daro malonų įspūdį, ir tai mažumą erzina mano estetines nuostatas.

– Man nepatinka, kai taip kalbi. Tarsi koks nepakenčiamas moterų niekintojas, kuriam galvoje tik paauglių mergiočių krūtelės dydžio sulig slyva ir tobulos nuotakios strėnos.

– Bet tu žinai, kad tai netiesa, mano Ekstravagantiškoji.

Jis nusišypso, kilsteli Marijos Kristinos ranką prie lūpų, o savąją nuleidžia ant jaunosios moters šlaunies. Didžiulė ranka, taip pat pranokstanti bendrąjį mastelį – lyg koks kailiniuotas žvėrelis būtų įsitaisęs miegoti ant Marijos Kristinos šlaunies. Jai, beje, atrodo, kad staiga pasidarė daug karščiau. Ir kokia

ventiliacijos problema po jos kiaušu. Kaip paaiškinti tokį poveikį, kurį jai daro tas riebus pedantiškas toksikomanas?

– Tik nesakyk, kad tu nėščia.

– Ne, ne, didieji dievai, ne.

– Tai kas dedasi, mano Naktų saule?

– Man skambino motina.

– ...

– Nekalbėjau su ja dešimt metų.

– Stebėtina.

– Kodėl?

– Stebėtina, kad ji tau skambina, juk pati sakei, jog jau penkiolika metų, kaip ji mirusi.

– Niekada nesakiau, kad ji mirusi.

– Taip rašei.

– Tai buvo romanas, Klarai.

– Atleisk už vulgarumą. Bet juk viskas tavo pirmajame *romane* būtų tiesa, išskyrus motinos mirtį?

– Ir sesers.

– Tu turi gyvą seserį? Jos nežuvo automobilio avarijoje, važiuodamos į nežinia kokias religines apeigas, kurias taip mėgo tavo motina? Jeigu pastaroji informacija buvo teisinga.

– Ne, nežuvo.

– Ši naujiena mane sužavėjo.

Klaramuntas giliau įsispraudžia į krėslą ir paskutinįsyk mėgina viską sustatyti į vietas.

– Tai kodėl niekad nesakei, kad jos vis dar gyvos?

– Niekada tau iš tikro apie jas nepasakojau.

– Ne, pasakojai. Bet visad būtuoju laiku.

Marija Kristina suvokia, kad elgėsi nesutinkamai su sveiku protu. Akimirką nusistebi, kad Klaramuntas tiek žino apie tai ir tiek mažai apie ją.

Jis atitraukė ranką nuo jos šlaunies. Atrodo įsižeidęs, kaip tada, kai ji paliko jį prieš keletą metų. Ji jaučia, kad jis tuoj leptelės ką nors gaižaus. Kad įskaudintų ją. Jis nesiteirauja, kodėl motinos ir sesers žūtis – vieninteliai neautentiški knygos elementai. Jis įsižeidęs, kad jinai juo nepasitikėjo. Bet prabyla ji:

– Liaukis.

– Nesuprantu tavęs, Marija Kristina.

– Liaukis.

Ji atsistoja, sugrįžta į buto prieblandą, pastato stiklinę, kurią buvo išsinešusi į lauką; ant vienintelės virtuvės kėdės krašto pastebi violetinę kaklaskarę, perkrautą įmantriais raštais, ima ją ir įsibruka į rankinę.

– Aš dar užsuksiu, Klarai. Man reikia prasivėdinti.

– Eik.

Jis mosteli ranka, lyg ją išprašydamas. Klaramuntas – žmogus, kurio išdidumas kartais būna tikra kliauda.

Marija Kristina išeina į lauką ir sėda į automobilį. Žvilgteli, kelinta valanda, ir pagalvoja, kad turėtų rasti Džoaną restorane, kuriame ši dirba.

Merginos, randančios savo vietą

Džoana – tai, kas labiausiai panašu į geriausią Marijos Kristinos draugę. Jos susipažino tada, kai Marija Kristina atkako į Kaliforniją ir pradėjo dirbti Klaramuntui – jo dvare.

Džoana kartu su Marija Kristina nuomojo butą; netrukus paaiškėjo, kad ji nėščia. Jos drauge sulaukė to kūdikio. Tuo laikotarpiu dažnai drebėdavo žemė – iš pradžių tai kėlė Marijai Kristinai siaubą, paskui tiesiog išmušdavo iš pusiausvyros. Džoana leisdavo laiką, tysodama ant sofos, per televizorių stebėdama ledo ritulio varžybas ir šlemšdama bulvių traškučius su paprika, kuriuos užsigerdavo sodos vandeniu su saldikliais.

Gimė kūdikis. Berniukas. Džoana pavadino jį Luisu, savo tėvo vardu. Ant visų naujagimio drabužėlių Marija Kristina išsiuvinėjo jo vardą. Motina buvo ją išmokiusi siuvinėti ilgais ir trumpais dygsniais, eglute, virvele, grandinėle ir kryželiu. Malonu, kad tie įgūdžiai pagaliau kažkam pravertė.

Luisui dabar dvylika metų, jis mūvi raudonas kelnes ir nešioja pirštinę, išgražintą dekoratyvinėm vinutėm. Jis mielas berniukas, kuris nenori būti panašus į mielą berniuką. Ir nuolat ateina paplaukyti į Marijos Kristinos namų baseiną.

Džoana dirba bare. Kartais, kad papildytų beišsenkančias mėnesio pajamas, uždarbiauja „rožinėje linijoje“. Kalba su tipais, kurie skambina mokamu numeriu, o jinai jiems dėsto, kaip apsirengusi, sako, kad jų balsas ją jaudrinąs ir ką ji su jais darytų, jei jie būtų čia.

Kartais, kai tie tipai skambina, Marija Kristina būna šalia. Klausosi, kaip jos draugė pliurpia nešvankybes, lyg vaidintų pornografiniame filme. Jos „rožinio numerio“ vardas – Dalija. Mariją Kristiną keri seksualiniai vyrų poreikiai. Ji jau ne kartą mąstė, kad reikėtų ką nors parašyti ta tema. Kai užsiminė apie tai Džoanai, ši pripažino, jog tai nebloga mintis. Paskui pabūgo figūruoti Marijos Kristinos knygoje.

– Nenoriu nesklandumų su šeimininkais.

– Ir neturėsi. Tai nebūtų nei dokumentika, nei liudijimas. Tiesiog romanas.

– Taip, taip.

Bet kartais Džoaną, atrodo, net labiau nei anksčiau, trikdo draugės veikla. Galbūt dėl Marijos Kristinos sėkmės arba to, kas apskritai kalbama apie romanistus, vaginėjančius gyvenimą iš aplinkinių. Jei Marija Kristina apie tai susimąstytų, būtų įskaudinta Džoanos nepasitikėjimo. Tad ji vengia per daug apie tai galvoti.

Marija Kristina pastato automobilį aikštelėje priešais įstaigą, kurios bare dirba Džoana. Tai restoranas-meno galerija-užkandinė-spektaklių salė. Visos

vidinės sienos nudažytos juodai. Darbuotojai jauni, viengungiai, tatuiruoti, keistai apsirengę. Džoana vyresnė už juos. Ji kažkuo panaši į antikos laikų mūzą – bet tokia nėra. Lyg koks manekenas, tapęs drabužių modeliuotojo mūza. Ji labai liesa, trankiai kvatoja ir visus vadina pupuliais. Džoana nėmaž nesuka galvos dėl to, kuo virsta sendama. Kad ji vienut viena pasigimdė vaiką – tai niekieno reikalas.

Džoana kaip tik išeina sutraukti cigaretės; ji dažnai kartoja, kad tarp juodų sienų jai trūkstą oro, be to, lauke ji skambinanti telefonu. Turi mobiliąją *Motorolą*. Kiek prisimena Marija Kristina, mobiliuoju ją, regis, aprūpino „rožinė linija". Nedaug kas tokį turi. Marijos Kristinos tai visiškai nedomina. Jai nepakenčiama mintis, kad galėtų būti pasiekiama kiekvieną akimirką. Be to, jai atrodo juokinga, kad draugė pati sau šneka restorano stovėjimo aikštelėje. Ji sako:

– Kraustaisi iš galvos, Džoana.

Bet Džoana tik gūžteli pečiais – jai malonu turėti kažką, ko neturi niekas.

Marija Kristina ir Džoana pasibučiavusios sutupia ant sienutės šešėlyje. Marija Kristina nemėgsta saulės įkaitintos skaldos dangos kvapo, nemėgsta ir išmetamųjų dujų kvapo – visų tų avigalvių, kurie palieka užvestą variklį, kad galėtų automobilyje klausytis radijo. Džoaną tai juokina, ji kartoja, kad tai jos draugės „kaimietukės" pusė; Marija Kristina šiaušiasi, atkerta neapkenčianti kaimo, tiesiog tas

dervos kvapas limpąs jai prie plaučių taip, kaip gatvių danga prie padų.

Oras visiškai sustingęs, sakytum, tikra sekmadienio popietė.

Saulėkaitoje, tolumoje, prie greito maisto užeigos, varnos lasioja pyragėlių su vištiena liekanas; dabar jos čia įsikūrė ir virto tikromis mėsėdėmis.

– Skambino motina ir pasakė, kad sesuo pagimdė vaiką, – pradeda Marija Kristina.

– Gera naujiena.

– Ne tokia jau gera.

– A, taip, teisybė. Tavo sesuo truputį (Džoana stuksena smilium sau į smilkinį) trenkta?

– Tikrai taip.

– O koks tas vaikiukas?

– Nežinau.

– Berniukas ar mergaitė?

– Berniukas.

– Ir kuo vardu?

– Pylytis.

– Pilitas? Negi tai vardas?

– Įsivaizduoju, kad taip.

– Tarsi kas nors valgoma. Pavyzdžiui, šokoladukas. (Džoana nutaiso spigų balsą.) Tik nepamiršk savo pilito su migdolais.

– Galbūt.

– Ar kokia chroniška liga. Mane vėl surietė pilitas. Prasikamavau visą naktį.

Marija Kristina suraukia nosį. Džoana išsėmė savo klausimų ir sąmojų atsargas, susijusias su minėtuoju sūnėnu, tad akimirką nutyla ir nuspaudžia cigaretę metalinėje dėželėje, kurią išsinešė į lauką. Direkcija nepakenčia nuorūkų ant žemės prieš barą.

– Aš tau pasakojau apie tipą, su kuriuo susipažinau treniruoklių salėje praeitą savaitę? – vėl prabyla.

– Ne. O gal ir taip. Nebeprisimenu.

– Tu niekad neprisimeni, ką aš tau pasakoju.

– Ne, prisimenu. Tiesiog tu susipažįsti su daugybe vyriškių.

– Ne tokia jau daugybe.

– Nežinau, kaip tu tai darai. Aš su niekuo nesusipažįstu.

– Todėl, kad vis dar įsimylėjusi savo Klaramuntą.

– Visai ne.

– Tada todėl, kad neiškiši nosies iš savo kabineto.

– Kadangi dirbu, Džo.

– Ne, kadangi per daug mąstai.

Taip sakoma žmonėms, kurie mažai ką veikia ar lengvai pasijunta nelaimingi, topteli Marijai Kristinai. Bet ar mąstyti nėra esminė jos amato dalis? (Čia ji girdi Klaramuntą ją pataisant: „Rašyti nėra amatas.“ Jai dingteli mintis, jog turėtų išsitatuiruoti tą posakį sau ant dilbio, kad nepamirštų.)

– Tiesiog užsukau su tavim pasilabinti ir papasakoti apie sesers sūnų.

– Tavo sūnėną.

– Mano sūnėną.

– Mažąjį Pylyyyytį. (Tardama tą vardą, Džoana pavarto akis.)

– Motina nori, kad atvažiuočiau ir jį pasiimčiau.

– Ir parodytum Kaliforniją? Bet kiekgi jam metų?

– Nežinau.

– Tu ne per daug pasirūpinai informacija.

– Tiesą sakant, ji nori, kad atvažiuočiau jo pasiimti ir jį pasilikčiau.

– Pasiliktum sau?

– Pasilikčiau sau.

Džoana švilpteli pro dantis.

– Po velnių, – sako.

Ir pašokusi priduria:

– Turiu grįžti. Tas pašlemėkas Nikas šnipinėja mano pertraukėles. Netrukus tau paskambinsiu, ir viską aptarsime.

Marija Kristina žiūri, kaip ji tolsta. Džoana jai pamojuoja ir per petį pasiunčia bučkį – puikiai jaučia, kad su Marija Kristina buvo kiek per ūmi, tad nebyliai tarsteli: „Nesirūpink“, paskui stumteli automatines baro duris ir dingsta tamsoje.

Malonė

Kitą rytą Marija Kristina išvyksta į oro uostą.

Džoana vakar vakare jai nepaskambino. Marija Kristina ant jos už tai nepyksta. Jų draugystė pasižymi šiokiu tokiu užmaršumu...

Visą vakarą ji kartojo sau, kad du iš trijų žmonių, su kuriais įsivaizdavo pasitarsianti ir išliesianti jiems savo dvasinį nerimą, dingo iš akiračio. Dar ji pamėgino susisiekti su Džude Garland per jo radiotelefoną, bet jis neatsiliepė, matyt, kur nors šlaistosi. Padarė išvadą aiškiai neturinti per daug gabumų pasirinkt savo aplinką.

Ji susikrovė lagaminą. Daiktų dėtis nemoka, nieko nemoka sulankstyti, jos lagamine viskas sujaukta. Pašėrė Žaną Liuką ir paliko nurodymus Doloresai, kad ta pasirūpintų kate. Parašė, kad jos nebus keletą dienų. Pridūrė: „Turiu sutvarkyti vieną reikalą Šiaurėje". Pati nežino, kodėl taip formuluoja šį dalyką. Tarytum vyktų tirti kokios žmogžudystės bylos į Aliaską.

Marija Kristina palieka automobilį stovėjimo aikštelėje, be jokių nesklandumų užsiregistruoja ir įsitaiso erdvioje laukiamojoje salėje.

Neįstengia skaityti ar dirbti, nors pasiėmė dokumentus būsimam pasisakymui Kalifornijos universi-

tete Los Andžele, bet mintys sutelktos į tai, kas jos laukia Laperuze. O kadangi turi nedaug nuorodų, tai tos pastangos bergždžios. Ji net nežino, kaip dabar atrodo motina. Bijo išvysti savo pačios atvaizdą – tokį, koks jis bus po kelerių metų. Paskui aprimsta, pagalvojusi, jog padarė viską, kad išnaikintų savo *šeimyninį panašumą,* ir tikriausiai jų bruožai turi nebe kažin ką bendra. Ji nei tokia įkūni, nei iš veido panaši į savo tėvus. Mintys nepaliaujamai blaškosi tarp siaubo ir atgauto pasitikėjimo.

Ieškodama nusiraminimo sutelkia dėmesį į žmones aplinkui. Mariją Kristiną keri bjaurios malonios moterys itin storomis baltomis rankomis, sudirgintomis lyg ir kokios eritemos, smakru, skendinčiu kakle, antsvorio suplotais bruožais, burna-sagute ir akimis, susiaurintomis akinių (juokingais rėmeliais ir storais trumparegių stiklais); jos užsikabinusios didžiulius vėrinius (mediniai skirtingo dydžio karuliai), dėvi plačias, tačiau be rankovių suknias (iš tokių detalių gali spręsti, kad toms moterims jų apkūnumas nė motais), jų pečiai nuolaidūs, pasmukę. Jos taip laisvai elgiasi, jos tokios malonios, kad maga prie jų prisigretinti ir glaustis jų spindesyje. Keliaujantys vaikai neklysta. Kai jie verkia ir jos juos užkalbina (Marija Kristina niekad nedrįstų užkalbinti nė vieno tų vaikų iš baimės, kad jie dar labiau paleis gerklę), jie bematant aprimsta ir tiesiog leidžiasi su jomis į kalbas. Jos šnekina juos trankiai, lyg būtų įpratusios

prie bamblių ar apskritai prie mažų žmogučių, – atrodo, tuojau čiups gitarą ir užtrauks liaudies dainelę.

Oro uostuose visuomet pamatysi keletą tokių moterų, įsispraudusių į metalines kėdutes, gausiai išvarpytas apskritų penkių centimetrų skersmens skylių – tai perša mintį, kad žmonės, išradę tokias kėdes, tik labai miglotai įsivaizduoja, kas yra patogumas.

Vyrai, lydintys tokias moteris – geibūs, jie avi žygio batais, jau pradeda plikti ir atrodo maloniai nustebinti, bendraudami su tokiomis „malonios prigimties moterimis".

Stebėjimas, kaip visada, padeda Marijai Kristinai nusiraminti. Ar stebėtų girios žvėrelius, ar savo amžininkus.

Lipdama į lėktuvą ji jau šiek tiek atgavo ramybę, kad ir kaip bijo skristi ir visą kelią stengsis vien savo valios jėga neleisti lėktuvui sudužti.

Sugrįžimas į laukinę būseną

Kelias tarp oro uosto, kuriame Marija Kristina išsinuomojo automobilį, ir Laperuzo – slogiai monotoniškas. Girios skuste nuskustos, išlikusios tik folklorinės klevų giraitės ir vienas kitas beržas. O šiaip – tik didžiuliai prekybos centrai ir šimtai automobilių, kantriai lūkuriuojančių visose tose stovėjimo aikštelėse, kurios sukaustė žemę, įkalindamos jos tvinksėjimą po asfalto gaubtu. Kuo toliau į kraštą gilumą, tuo gausiau kelkraščiai nusmaigstyti plakatais, žadančiais sugrįžimą į fermas. Bekraščiai rapso laukai suniveliuoja peizažą, sklaidydami ore savo apnuodytas žiedadulkes. Marija Kristina visą kelią kosti. Įsitvėrusi vairo įdėmiai žvelgia į kelią, išplėtusi akis. Tarytum bijotų užsnūsti. O gal jai peršti akis. Bet galiausiai ji atsipalaiduoja. Tai tarsi kokia autohipnozė. Marija Kristina labai mėgsta vairuoti, mėgaudamasi tuo, kad kūnas įgijo būdingus refleksus. Ji geba ir vairuoti, ir sykiu būti kitur. Pėdos daro tai, ką privalo daryti. Ji žino, kad kelionė į Laperuzą vėl sugrąžins ją į vaikystę, kad šį maršrutą ji gali traktuoti kaip mėginimą susitaikyti, net jei tas susitaikymas jai nė motais ar bent taip ji save įtikinėja: jai nė motais kalbos su motina, jai nė motais, kad šiai bus sunku susivaldyti neprikišus jai, jog ji neda-

lyvavusi tėvo laidotuvėse, jai nė motais, ką motina pasakys apie jos gyvenimą Kalifornijoje, o ji pasakys: „Jei jau tu laiminga...“, bet tai bus netiesa – Marijos Kristinos motina ištars šiuos žodžius, įsitikinusi, kad motinai privalu juos ištarti; Marijos Kristinos motina, aišku, pasijuto įžeista dukters sėkmės ir to, kas parašyta apie ją pirmajame dukters romane, įžeista ir turbūt kupina pavydo, nes pavydas – gyvas karo nervas toje šeimoje, ji pasijuto įžeista ir kupina pavydo, bent jau jeigu jai buvo pranešta apie dukters sėkmę, o jai tikrai buvo pranešta – Laperuze esama radijo ir televizijos, net jei Margeritė Rišomon per radiją klausosi tik mišparų, beje, galbūt ji dar veda vietinę laidą, kurią vesdavo praeityje *(Arčiau tavęs, Viešpatie)*, Laperuzas ne toks atsilikęs, kaip ji – miestas turbūt daugiau mažiau sekė esminę kaitą ir domėjosi tuo, kas vyksta už jo ribų, o jo paties ribos tapo akytesnės; galbūt kas nors sustabdė Margeritę Rišomon centrinėje Laperuzo gatvėje ir pasakė jai: „Mačiau per televizorių jūsų dukrą“, o Margeritė Rišomon, matyt, kilstelėjo antakius, paskui apsimetė žinanti, kad niekas nesuvoktų jų nesantaikos masto, arba pasipiktino ta informacija ir, spausdama rezginę prie pilvo, atrėžė: „Aš neturiu dukros, vardu Marija Kristina.“

Kodėl Marija Kristina išskubėjo išsyk, sulig menkiausiu motinos reikalavimu, kodėl paliko savo nepaprastą Los Andželo ištaigą, kosmetines palmes,

savo draugus ir Ramųjį vandenyną, kodėl akimirksniu atsiliepė į motinos nurodymą, kodėl grįžta į Laperuzą – ar visą tą laiką ji laukė motinos ženklo, ar troško paliaubų, troško, kad ši pasakytų jai: „Mes visada čia, mes tavęs laukiame“? Ar Marija Kristina iš tiesų dar jaučiasi kalta?

Ji stabteli pramankštinti kojų, paskui vėl leidžiasi į kelią; akies krašteliu mato žemėlapį, išskleistą dešinėje, ant keleivio sėdynės. Žemėlapių teikiamas malonumas. Tai ji, matyt, paveldėjo iš tėvo – ji daug ką paveldėjo iš to žmogaus; jis rodydavo jai žemėlapius ir planus, Suomijos žemėlapius, savąjį Laplandijos pajūrį ir savojo fiordo žemėlapius, povandeninius Arkties vandenyno žemėlapius.

Kai ji mąsto apie tėvą, regi nuotrauką, vienintelę savo tėvų nuotrauką, vienintelę jų nuotrauką, kurią ji kada nors buvo mačiusi. Tai ne vestuvinė nuotrauka – Laperuze retai kas fotografuodavo vestuves, ir jos motina valdingai nusprendė, kad kviestis Stivensą, miestelio fotografą – beprasmiškas pinigų švaistymas: jungtuvės žyminčios svarbų ir būtiną gyvenimo etapą; kam reikia atvaizdo, kad jį prisimintum? Beje, jos tėvai neturėjo jokių nuotraukų. Jie neturėjo aparato, o motina atsisakydavo pirkti klasės nuotraukas, kuriose pozuoja tiek vaikų tų žmonių, kurių ji nemėgsta. Tad Marija Kristina yra mačiusi tik vieną tėvų nuotrauką, ir šioje – ne tik tėvas ir motina, bet ir jos sesuo, sesuo, kuri tame atvaizde turbūt ne

daugiau kokių šešių dešimčių centimetrų, ji ant motinos rankų – tai vienintelė šeimos nuotrauka, ir Marijos Kristinos joje nėra (o juk ji apie juos papasakojo, parašė, ji surentė užtvarą nuo nebūties) – ir ką ta nuotrauka byloja apie jos tėvų intymumą, ar galima iš jos atskleisti dalį tos paslapties, kuria amžinai lieka tėvų intymumas? Vaikystėje ji įdėmiai spoksodavo į tą nuotrauką, vildamasi išryškėsiant ką nors, pasižyminčio bent kuo iš to intymumo: tame atvaizde jos tėvai vienas kito neliečia, motina žvelgia į objektyvą, o tėvas – į tolį; ji būtų taip norėjusi įžiūrėti bent kryslelį švelnumo: „Aš būčiau norėjusi, kad jie vienas kitą mylėtų, liestų; neprašiau, kad jinai paimtų jį už rankos ar kad jie sunertų pirštus, tik norėjau, kad neatrodytų tokie be galo vieniši – jie jau tokie pasausę ir pastyrę, o juk dar tokie jauni; ar pajuto motina vieną dieną jaunos merginos ilgesį, ar mano motina kadaise buvo kažkas kita, negu ta išdžiūvusi atkari būtybė; niekas toje nuotraukoje nesišypso, aplink tylu, netgi Myna susičiaupusi, ji nespiegia, kaip spiegdavo amžinai – matai tik jos veidą ir mažutę kairę ranką, išskleistą kaip saulė; visas likęs kūnelis įsuktas, apmūturiuotas balta antklodėle – šitos nuotraukos tyla neįtikėtina; nuotrauka padaryta ant rausvojo namo priebučio priešais uždarytas duris, lyg jie būtų išguiti lauk; jie stovi prieš tas uždarytas duris – kiekvienas sau, kiekvienas nuaustas iš pilkos spalvos niuansų, sidabro dulkelių dėmių; Marija Kristina šioje nuo-

traukoje pasislėpusi, jinai – atvaizdo gelmėse, motinos pilve, ir to dar niekas nežino – tarytum egzistuotų antras planas arba begalės neįmanomų atskleisti planų ir jiems kelią užkirstų popieriaus su atspaustu vaizdu paviršius, kad liktų matomas tik šaltas nelaimingų šeimų liūdesys.

Marija Kristina purto galvą prie išnuomoto automobilio vairo: Dieve mano, šitas kelias taip netikėtai spaudžia jai ašaras; jos mintys vėl nukrypsta į kelią, ji žiūri į asfaltą ir drąsinamą geltoną liniją, į žemėlapį, išskleistą jos dešinėje, aiškų ir įkvepiantį pasitikėjimą, ją gaubia malonus įspūdis, kad erdvė ir teritorija, visas jos gyvenimas ir jo tikslas – jos valdžioje.

Augmenija po truputį keičiasi, temperatūra taip pat. Sakytum, įvažiuoji į žiemą, tačiau žiemą drėgną, žaliuojančią. Marija Kristina, kuri mano nuo šiol mėgstanti tik saulę ir vandenyną, sunerimsta, praveria langelį – žemė skleidžia aitrų humuso ir grybų kvapą. Tas kvapas jai toks pažįstamas. Girios, vaikystės kvapas. Dabar per daug ežerų ir medžių, ir juo labiau Marija Kristina artėja prie Laperuzo, tuo daugiau šalikelėse smulkių automobilių numuštų padarėlių.

II

VIATIONENAI – RIŠOMON

Priešistorė

Marijos Kristinos tėvai susitiko, atrodo, 1952 metais. Tikrai žinoma, kad kiekvienas jų buvo kilęs iš vietovės, tolimos Laperuzui, kuriame galiausiai tais metais susikirto jų keliai. Visada kelia nuostabą tai, kaip žmonės, regis, suderina savo darbotvarkes ar bent jau tai – kadangi sunkiai įsivaizduoju tiek vieną, tiek kitą jų turint darbotvarkes ar ką nors panašaus į jas – kaip jie, regis, suderino savo žingsnių ritmą, kad pagaliau atkaktų į tą pačią vietą tuo pačiu laiku. Na, o Marijos Kristinos tėvams tai siejasi su traukiniu, kurį vienas jų pražiopsojo, ir su ginču, kurį kitas sukėlė.

Marijos Kristinos Viationen tėvas buvo kilęs iš Nunavuto, kur jo suomiška giminė buvo emigravusi jau prieš keletą kartų. Jo motina vadinosi Kokoila. Suomiškai tai kažką reiškia. Bet versijos per daug skirtingos, kad dėl jų gaištum laiką – ir apskritai tai visai nesvarbu; Marija Kristina niekad nepakentė, kad vardai ką nors reikštų: daiktai yra daiktai, o žmonės – žmonės.

Devynioliktajame amžiuje Marijos Kristinos protėviai kirto Arkties vandenyną ir pačioje Nunavuto šiaurėje įsteigė nedidelę koloniją. Apsigyveno drauge su inuitais, įsikūrusiais čia jau keli tūkstantmečiai ir priėmusiais juos labai draugiškai; jie davė jiems šiokių

tokių patarimų, neišvengiamų, kad išgyventum šiose platumose (šalčiausia gyvenama planetos vieta, pūtėsi inuitai, matyt, veikiau išpuikę, negu išmanūs), jie čia apsiprato ir taip asimiliavosi, kad nauji kolonistai iš pietų, karingesni ar labiau įtikėję savo civilizacijos nešėjų misija, atsibastę į tuos pačius kraštus nesismulkino ir sugrūdo juos į vieną maišą draug su inuitais, uždrausdami jiems medžioti lokius ir ruonius, skirdami kvotas muskusiniams avijaučiams, samdydami juos naftos gavybai iš po ledo ir elgdamiesi su jais kaip su nepataisomais laukiniais gyvuliais.

Marijos Kristinos tėvas jai pasakojo, kad tais laikais, kai jo protėviai suomiai įsikūrė šiame Kanados fiorde, Arkties vandenynas buvęs visai ne vandenynas. Tad jie, matyt, pėsčiomis bus atkakę iš Laplandijos iki tų vietų, paaukoję meškoms ir vilkams kai kuriuos saviškius ir įrengę stovyklavietę tame fiorde, nes jis priminė jiems jų gimtąjį kraštą.

Šis šeimos istorijos pasakojimas kėlė Marijai Kristinai šiokių tokių neaiškumų: ji nė už ką netikėjo, kad jos protėvių laikais vandenynas buvęs vienas ledas – kolonija įsisteigusi devyniolikto amžiaus pabaigoje, tad kas gali patikėti, kad Arkties vandenynas tuo apskritai ne per daug atitolusiu laikotarpiu buvęs ne vandenynas; beje, Marijai Kristinai buvo parodyti atvaizdai milžiniškos orkos, ryjančios žvejus jų mažučiuose kajakuose, į kuriuos sunkėsi vanduo (įrodymas, kad vandenyno būta), atvaizdai įdo-

mūs ir pamokomi – ir ji nesuprato, kam tie suomiai padėję tiek vargo, kad atrastų vietą, tokią panašią į tą, kurią palikę. Vietą, pasižyminčią tomis pačiomis gūdžiomis ypatybėmis: poliariniu šalčiu, retais kaimynais ir žmogėdrom gyvūnais.

Marijos Kristinos tėvas buvo ganėtinai malonus jaunuolis, ramus milžinas, kurį aplinkiniai ilgai laikė silpnapročiu. Jis turėjo nelaimės gimti iš mirusios motinos ar tiksliau – iš merdinčios motinos – ši lemtingai pasimirė gimdymo metu dėl širdies nepakankamumo. Kai sąrėmiai pasidarė nepakeliami, vargšė Kokoila – tai buvo pirmasis jos nėštumas – atsikvietė kaimo pribuvėją ir narsiai pagimdė berniuką, nepaisydama infarkto, pakirtusio ją pačiame pastangų įkarštyje, taigi gimdymo baigtis tapo daugiau negu neaiški. Nuostabu tai, kad jos kūnas įstengė išsivaduoti nuo kūdikio, kuris buvo jį užankštęs, ir kad vargšė Kokoila *net ir mirusi* toliau tęsė kvėpavimą, pramintą „ruoniuko kvėpavimu“, kurio buvo išmokusi iš savo motinos.

Kūnas nekreipė dėmesio į jos būklę ir tęsė savo darbą.

Kai kūdikis išniro iš motinos įsčių, jos krūtinės ląsta liovėsi kilsnoti, ir Marijos Kristinos tėvo tėvas vienu akimirksniu tapo našlys ir tėvas. Sūnaus jis neaugino, patikėjo jį vaiko močiutėms – kiekviena jų pasiimdavo jį pas save kas antrą savaitę, pakaitom prižiūrėjo it kokia pažangi pora.

Tas berniukas, kurio vaikystė buvo suteršta šitos pradinės dramos, paliko Briuso fiordą, kai tik tai tapo įmanoma. Tai yra, jis sulaukė, kad bendruomenei, kuriai priklausė, kanadiečių valstybė atlygintų nuostolius už visas nedorybes jų atžvilgiu dvidešimtojo amžiaus pradžioje – kolonizacijos laikotarpiu. 1952 metais kanadiečių vyriausybė pasidarė itin nuolaidi dėl priežasčių, susijusių su šaltuoju karu ir hegemonija, kurią rusų milžinai ir kanadiečių milžinukai bandė vykdyti savo beveik neliestose, bet strategiškai svarbiose teritorijose, ir siekdama pelnyti palankumą to krašto gyventojų – krašto, kurio gelmės talpino milijonus tonų naftos.

Jaunuolis dėjo į kojas, vos tik jam buvo paskirta, kaip jis mėgo sakyti, „ant kiekvienos galvos" trisdešimt septynių dolerių suma. Taigi jis galėjo nusipirkti bilietą į laisvę.

Marijos Kristinos tėvas taip ir neišmoko skaityti. Tai nėra būtina, kai didžiąją metų dalį praleidi medžiodamas ruonius ar po plaukiojančių ledų mase rankiodamas valgomuosius moliuskus – per atoslūgį, kai jūra užleidžia vietą dumblių, krevečių ir sūraus vandens balučių, slypinčių po ledu, plotams; šviesa čia mėlyna, ir atrodo, kad nesušlapdamas kojų žingsniuoji jūros dugnu – o likusį laiką pardavinėji savo darbo jėgą Briuso fiordo skalbyklai – joje velėjami skalbiniai trijų pensionų, kuriuose įsikūrę ponai naftos pramonės inžinieriai.

Nusprendęs išvykti, Marijos Kristinos tėvas sėdo į laivą, kas antras mėnuo pristatantį maistą, ir po dvylikos plaukiojimo nuo salos prie salos dienų pasiekė Ikanuką, kur sėdo į traukinį.

Tiksliai nežinau, kodėl jis paliko savo gimtąjį Briuso fiordą – juk būtų galėjęs gyventi toje vietoje, kurią visada pažinojo, sukurti čia šeimą ar bent jau palaikyti santykius su kaimynais, savo šunimis ir dviem įmotėmis. Be galo sunku atspėti, kas buvo pirmasis akstinas vaikinui, gimusiam po nelaiminga žvaigžde – taip kalbėta jo kaime – bet švelniai globojamam, kaip globojamas trikojis vados šunytis (nors žinai, kad jis baigs dienas, surytas savo giminaičių, bet suprask, kad nori, kodėl kažin koks nesuprantamas švelnumas lenkia tave į tą mažą netobulą padarėlį).

Tas faktas, kad jis taip ir neišmoko skaityti ir kiekvieną dokumentą, kurį reikėdavo pasirašyti, pasirašydavo vienintelių nuostabiu inicialu, netikėtai atvedė jį į Laperuzą – reikia patikslinti, kad jis vis dėlto skaitė, nors sunkokai, inuitų abėcėlę, bet iš to nebuvo jokios naudos nuo tada, kai jis nutarė palikti Briuso fiordą.

Ikanuke jis supainiojo traukinius. Pražiopsojo tą, kuris važiavo į Vankuverį. Tarėsi galėsiąs įsiminti, kur važiuoja, nes Vankuveris prasidėjo ta pačia raide, kaip ir jo pavardė. Bet kadangi buvo vardu Liamas, tai Laperuzo L jį ir suklaidino. Tai rodo, koks jis buvo naivus.

Taigi jis pražiopsojo savo traukinį ir išvažiavo į Laperuzą.

Ten išlipo į peroną ir apsidairė.

Pasaulis buvo kitokių spalvų. Iš žalio fiordo ledo, šiaurės pašvaisčių ir nešvarių šunų gaurų nieko nebeliko. Laperuzas buvo mažas niaurus miestelis, teikiąs prieglobstį vienai atskilusiai menonitų* atšakai ir kelioms katalikų šeimoms, nepasikliaujančioms menonitais ne mažiau, nei pirmieji britų kolonistai apačais. Dėl aplinkinių pelkių jis buvo pastatytas ant polių ir pusę metų skendėdavo tirštokame rūke. Liamui Viationenui jis pasirodė tikri tropikai – matyt, dėl žydinčių vyšnių, kurias jis pamatė vos atvykęs. Klimatas iš tikrųjų buvo švelnus ir drėgnas, miestas – be išėjimo į jūrą, ir oras panašėjo į šiltnamio. Galėjai tarti esąs ant Libano kalno, bet Liamas Viationenas nenutuokė, kas yra tas Libano kalnas – užtat neaiškiai numanė, kas galėtų būti vaismedžiai; tačiau toks nepilnas pasaulio pažinimas, spėjo jis, nepadės jam pelnyti žmonių pagarbos. Jam reikėjo kuo greičiausiai pasisemti patirties. Jis buvo vėl besėdąs į traukinį, bet kadangi jau buvo išleidęs trisdešimt septynis gubernatoriaus reparacijos dolerius, nusprendė nueiti į miestą ir apsidairyti, ką ten galėtų nuveikti, svarbiausia, niekam neatskleisdamas, iš kur atsi-

* Menonitai – protestantų sekta, skelbianti nusižeminimą, nepripažįstanti prievartos, bažnytinės hierarchijos, neinanti valstybinių pareigų etc.

bastęs. Liamas Viationenas nemėgo, kad iš jo būtų šaipomasi; jis žinojo, kad pašnekovas regi prieš save didelį lėtokų judesių kūną ir kad jo įgimtas romumas – ženklas, jog jam stinga žvitrumo, o šį stygių jo bendrarūšiai galėjo pakreipti savo naudai.

Laperuze būta automobilių ir arklių.

Jei tarsime, kad tai 1952-ieji metai ir veiksmas vyksta birželį – pagal šią istorijos versiją prekių tiekimo laivas iš tiesų galėjęs kursuoti ir ištraukti Liamą Viationeną iš Briuso fiordo, bet kad taip atsitiktų, ledonešis jau turėjo būti iš dalies atlaisvinęs vandenyną – be to, nepamirškime, kad žydėjo vyšnios, o danguje, matyt, nebuvo jokio rūko.

Todėl Laperuzo miestas Liamui Viationenui veikiausiai pasirodė toli gražu ne toks niaurus, koks iš tikrųjų buvo.

Čia jis susitiko Margeritę Rišomon, ši jam patiko, jis ėmė uoliai ją merginti ir vedė.

Aišku, viskas klostėsi ne taip paprastai. Bet taip ši istorija buvo pateikiama Marijai Kristinai ir jos seseriai, kai jos buvo mažos. Ir joms ilgai to pakako.

– Kaip jūs susipažinote? – pradėdavo Myna, dviejų Viationenų dukrų vyresnėlė.

– Aš susibariau su tėtušiu Rišomonu, – atsakydavo motina, – ir iššokau iš jo sunkvežimio, o jūsų tėvas stovėjo ten, šalikelėje.

– Taip, bet kaip? – spyriodavosi Marija Kristina (tada ji dar nebuvo bjaurioji sesuo).

– Kas kaip?

– Tu vis tiek niekad nieko nesupranti, Marija Kristina, – dūsavo Myna.

– Kaip tu iššokai iš tėtušio Rišomono sunkvežimio, jeigu jis važiavo?

– Nežinau, matyt, mes buvome sustoję priešais šviesoforą.

– Tais laikais Laperuze nebuvo šviesoforo, – prieštaraudavo Marija Kristina.

– Na, jis sustojo sankryžoje. Aš iššokau iš sunkvežimio.

– Iššokai iš sunkvežimio? – žavėjosi Myna.

– Jūs gabendavote į Laperuzo spaustuvę popierių? – teiraudavosi Marija Kristina.

– Taip, aš dažnai lydėdavau jį iš popieriaus fabriko į spaustuvę.

– Tai buvo ritės ar plokščios stopos?

– Betgi nusispjaut, – įsiterpdavo Myna, baksnodama sau į kaktą ir užvertusi į dangų akis.

Žodžiu, pamatęs Margeritę iššokant iš sunkvežimio ant kelio, šūkalojančią, sutaršytais plaukais, mostaguojančią rankomis, Liamas Viationenas nusprendė turįs reikalą su mergina, kurią reikia gelbėti iš storžievio vairuotojo nagų, tad stojo prieš mašiną ir įsakė vairuotojui lipti lauk. Margeritės Rišomon tėvas pravėrė dureles, pamėgino aiškintis su tuo augalotu galiūnu, užtvėrusiu jam kelią, bet šis, nelabai suprasdamas, kas jam sakoma, privertė jį išlipti.

– O dėl ko jūs barėtės?

– Su jūsų tėvu?

– Ne, ne, su tėtušiu Rišomonu. Kodėl tu iššokai iš sunkvežimio kaip furija?

– Kaip furija, – sutrikusi kartojo Myna. (Sesers kalba jai dažnai atrodydavo beprasmiška.)

– Nebežinau. Matyt, išvedžiau jį iš kantrybės dėl kažkokių niekų.

Dosjė baigtas.

Tėtušis Rišomonas aštuoniasdešimt kilometrų nuo tos vietos turėjo popieriaus gamyklą ir dusyk per mėnesį pristatydavo popierių Laperuzo spaustuvei, kuri buvo pagrindinis jo klientas. O šiaip – daugiau nieko ypatinga. Jis turėjo devynetą vaikų, iš jų penkis gyvus; Margeritė Rišomon buvo jaunėlė. Šeimą buvo sunku išmaitinti iš popieriaus gamintojo veiklos. Visi jie gyveno prie Omoko upės dideliame name greta popieriaus gamyklos malūno. Į namą sunkėsi vanduo, ir nepasakytum, kad jo drėgmė nebuvo niekuo dėta dėl prastos Rišomonų vaikų sveikatos ir ankstyvų mirčių.

– Ar tikrai manai, kad vaikai, galima sakyti, mirę dėl namo drėgmės? – klausinėjo Marija Kristina.

– Sienos šlapiavo – perbrauki ranka, ir ta iš karto sudrėksta.

– Bet manai, tai turi ryšį?

– Matyt, ir jų plaučiai buvo panašūs, – sakė Margeritė Rišomon.

– Nesuprantu.

– Turbūt jų plaučiai galiausiai supelijo, – aiškino dukroms Margeritė Rišomon su nerimastinga šypsena, tarsi šis paaiškinimas būtų vienintelis priimtinas ir jo nerealumas nėmaž jos nejaudintų.

– Be to, Jėzus juos pasišaukė pas save.

– Na, o kas buvo paskui? – nekantravo Marija Kristina.

– Kada?

– Kai jūs susitikote.

– Nagi, aš iš karto pagalvojau, kad tas vaikinas bus mano vyras ir mano vaikų tėvas.

– O jis?

– Ką jis?

– Jis tą patį pagalvojo apie tave?

– Kur ten. Vyrai taip negalvoja. Niekada. Arba jie ne vyrai. Vien tik Jėzus gali rūpintis jų interesais.

Kai motina žarstydavo tokias sentencijas, Marija Kristina sutrikdavo. Motina jai neatrodė iš tokių, kurios gali šia tema turėti tokią kategorišką nuomonę. Motinos patirtis vyrų klausimu buvo apgailėtinai skurdi, o apie jos patirtį pasaulio klausimu apskritai neverta nė kalbėti.

Šiuo atveju tą pirmąją dieną Liamas Viationenas anaiptol neturėjo tokių minčių; jis nebuvo sentimentalus, tik norėjo elgtis kaip kilnus karžygys (tai veikiau panėšėjo į refleksą, negu į ryžtingą sprendimą), o užpakalinių minčių jo galvoje buvo ne ką daugiau, nei pinigų jo piniginėje.

Margeritė, beje, – kaip gan dažnai jam būdavo užsimenama – žvilgsnio netraukė.

Buvo nedidukė, klastinga, keistai panaši į prerijų šunį. Tarp kitko, turėjo geidulingą krūtinę, per kurią iki šiol tik prisidarydavo bėdos.

Tėvas Rišomonas užsispyrusiam jaunuoliui išaiškino padėtį: tai buvęs šeimyninis ginčas, pašalaičiui nėra ko kišti nosies, kas be ko, nieko nusikalstamo, žodis po žodžio... tad jeigu jaunuolis malonėtų leisti jo dukrai sėsti atgal į sunkvežimį ir pasitrauktų iš kelio, būtų iš tikrųjų gerai, nes jis jau vėluojąs su kroviniu į spaustuvę.

Čia versijos išsiskiria.

Arba Liamas dėl priežasties, sunkiai apibrėžiamos po to įvykio, būtinai spyrėsi juos lydėti: jo dykinėjimas (ką veikti dešimt artimiausių valandų?), smalsumas (kaip atrodo spaustuvė?), riteriška pareiga (nepalikt tos merginos naguose žmogyno, kuris tvirtina esąs jos tėvas). Šiaip ar taip, pagal šią versiją jis sėdęs į sunkvežimį ir nulydėjęs juos iki įmonės.

O gal jis netrukdo merginai sėsti į sunkvežimį – ji pati patvirtina iš tiesų esanti savo tėvo dukra, ir Liamas tik sudalyvavęs n-tajame to tėvo įsiūčio priepuolyje. Netrukus (tarkime, po savaitės) jiedu susitinka Laperuzo gatvėse ir kurį laiką praleidžia drauge: ta pirmoji scena užmezgė tarp jų familiarų ryšį.

Na, bet man labiau prie širdies pirmasis variantas: jis paaiškina Liamo Viationeno entuziazmą spaustuvės atžvilgiu (rašalo ir popieriaus kvapas, presų

bildėjimas, ypatinga jų meistrų laikysena, kai šie traukia cigaretę prie sandėlio durų, žinodami, kad jie – knygos ar apskritai spaudinių darbininkai, o tuo laikotarpiu tai reiškė lyg ir priklausyti tam tikrai aristokratijos rūšiai), taip pat leidžia suprasti, kodėl jis buvo pasamdytas, vos cecho viršininkas jį išvydo ir galėjo įvertinti plačius jo pečius ir tvirtą sudėjimą.

– Kaip jis galėjo pasirašyti darbo sutartį, jeigu nemokėjo rašyti?

– Betgi tais laikais niekas nieko nepasirašinėjo, – irzo Margeritė Rišomon. – Sumušdavo delnais, ir gana.

– Taip, bet spaustuvėje bent jau reikia mokėti skaityti.

– Jūsų tėvas, matyt, nusprendė, kad išmoks skaityti dirbdamas. Be to, šiaip ar taip, iš pradžių jis buvo pasamdytas tik lydėti įmonės tiekėją ir iškrauti popierių.

– Sakei, jis iškraudavo rašalo bidonus.

– Bet juk nusispjaut, ar tai rašalas, popierius ar bulvės, – įsiterpdavo Myna.

Pakaks žinoti, kad Margeritei Rišomon Liamas Viationenas patiko; ji nusprendė, kad jis ištrauksiąs ją iš malūno, kuriame jinai puvo, kad jai patinkanti keista jo kalbėsena, tai, kad jis atkakęs iš taip toli – galbūt nesiraukydamas išsiveš ją dar toliau į pietus, ji pažins Čikagą, jos priemiesčius, tvirtus jų namukus neapipelijusiom sienom; jis atrodė nešnekus, bet jo lapio veidas nebuvo jai atgrasus. Ji perėjo į puolimą

ir atidavė jam savo skaistybę popieriaus sandėlyje, kur sukinėdavosi, kol jos tėvas tvarkydavo tiekimo reikalus, pristatė jį savo šeimai ir netrukus už jo ištekėjo. (Toks Margeritės Rišomon papročių laisvumas paaiškinamas tuo, kad tada ji dar nebuvo susitikusi savo Viešpaties Jėzaus Kristaus ir vylėsi Liamo Viationeno asmenyje rasianti savo masto išganytoją.)

– Tai jūs nebuvote įsimylėję? – būtų pasiteiravusi Marija Kristina, jeigu būtų tiksliai žinojusi, kas įvyko 1952 metais.

Tokio pobūdžio klausimų Margeritė Rišomon norėjo išvengti.

Beje, namuose niekas neturėjo teisės ištarti žodžio „meilė“, nebent jis būtų skirtas Mūsų Viešpačiui. Jei meilė nėra dvasinė, ji tėra pasikeitimas daugiau mažiau smardžiais syvais, jausmų sumaištis ar sveikos mąstysenos aptemimas.

– Bet aš maniau, kad jis apie tave sukosi ir tu galų gale nusileidai?

– A? Nebepamenu, kad taip būčiau sakiusi. Bet kam visi tie klausimai, Marija Kristina?

– Ji tarnauja policijoje, – sakydavo Myna.

Ir spriegdavo sesei į galvą, o ši bemat atsakydavo, alkūne užtvodama Mynai per nosį.

– Baikite rietis dėl niekų, – sakydavo Margeritė Rišomon ir smukdavo iš kambario, mostaguodama apie ausis rankomis ir markstydama akis, kad nereikėtų jų skirti.

Kvailių atsimainymas

Abi seserys visą laiką riejosi kaip du žiaurūs žvėriūkščiai. Daužė viena kitai per galvą, tąsė už plaukų, kandžiojosi ir draskėsi. Prasimanydavo užgaulių, badė viena kitą angliškais segtukais, nesivalydavo nagų, kad galėtų draskydamos viena kitą užkrėsti, amžinai stengdavosi viena ant kitos užsiropšti ir užsikorusi likti ta, kurios viršus. Bet taip pat bučiuodavosi, tvirtindavo turinčios geriausią, kokia gali būti pasaulyje, sesę ir saikstėsi viena kitai, kad nebūtų išgyvenusios šioje šeimoje, jeigu būtų vienturtės.

Jų tėvas pasirodė iš tikrųjų esąs ne tiek romus, kiek vangus, o motina – be jokios abejonės pakrikusi.

Didžiąją laiko dalį ji praleisdavo koneveikdama dukras, o likusią – dėl to atsiprašinėdama ir maldaudama Viešpatį atleidimo. Ūmai imdavo sukti ratu po namus, lipdavo ir leisdavosi laiptais; girdėdavai trinksint duris ir piktą jos kugždesį: „Įgriso, viskas įgriso“; kartais ji pareikšdavo: „Visi jie mane engia“, ir niekas nebūtų galėjęs pasakyti, ar tie *Jie* – jos vyras ir dukros (vyriška giminė visada ima viršų net tokiais kraštutiniais atvejais), ar galbūt tas įvardis aprėpia jos šeimą, jos tėvą, Laperuzo gyventojus, menonitus ir kažkokias paslaptingas galias. Margeritė Rišomon buvo iš tų žmonių, kurie uoliai palaiko santykius su

neregimu pasauliu. Tad įnirtingai užgriūdavo kurią vieną savo dukrų, jei ši kartais nebūdavo susipratusi dingti iš namų, kad išvengtų motinos šėlo. Pasiusdavo ją purtyti, nutvėrusi už peties pasisodindavo virtuvėje. Ir aimanuodavo dėl paikumo ir slaptų ydų mergaitės, kurią jai pavykę nutverti: „Bet kas iš tavęs bus, kas iš tavęs bus!“ Ir kviesdavosi liudytoja vaiduoklišką auditoriją.

– Nesuprantu, ko ji nori, neįsivaizduoju, ko nori, beje, nieko ji nenori, niekas jos nedomina – kiaurą dieną galėtų šukuotis plaukus, spoksoti į nagų nuokirpas ant priebučio ir skaitinėti pornografinius komiksus. Nieko doro iš jos nepadarysi. Ir iš anos taip pat. Nieko doro nepadarysi iš tų mergiščių.

Galop imdavo dukrą užgaulioti.

– Tu visiška bukagalvė.

Paskui ateidavo eilė lyriškesnei stadijai.

– Per tave aš kruvinom ašarom raudosiu.

Paprastai ujama mergaičiukė užsisklęsdavo, nieko neatsakinėdavo, drebinama motiniškos audros, tą akimirką apkurtusi ir bejausmė (verkti būtų buvę pavojinga), apsimesdama abejinga, o to apsimestinio abejingumo Margeritė Rišomon taipogi nepakentė: „Žiūrėk į mane, klausykis manęs, neužsikimšk ausų“, – paskui Margeritė netikėtai aprimdavo ir prapliupdavo rauda, lyg atsibudusi būtų užklupusi save tokia poza: ranka tąso dukters megztinį, akys išverstos. Ji atsiprašinėdavo, plūsdama ašaromis, pa-

žadais, snargliais ir šveplenimais. Tą pat vakarą ateidavo pas išplūstąją mažylę, sėsdavosi ant jos lovos krašto, glostydavo jai plaukus – šviesius Mynos, juodus Marijos Kristinos – ir kalbėdavo: „Tu tokia graži, tu – gražiausia, ką apskritai esu sukūrusi." Sakydavo: „Nelabasis įkvepia man tuos žodžius." O kartais, bet ne visada, apsiverkdavo ir kartodavo: „Ak, atleisk, atleisk, aš tarytum springstu baisiu nerimu, bet tu žinai, tu žinai, kad tave myliu", o mažylė atsakinėdavo žinanti ir guosdavo motiną, galvodama sau nežinau ką – ką gali galvoti mergytė, guodžianti motiną už tai, kad ši ją skriaudusi.

Daugiausia laiko Margeritė Rišomon praleisdavo, lankydama parapijos damas ir šeimininkaudama pas Madmuazelę – neapsakomai turtingą šimtametę, įsikūrusią prašmatniausioje Laperuzo viloje. Toji Madmuazelė vadinosi Šarlotė Laperuz ir buvo pasiaukojusi fundatorių šeimos palikuonė. Pasiaukojusi – nes netekėjusi ir išsaugojusi skaistybę iki pat mirties. Didžiumą savo pinigų ji skirdavo vyskupijai, kad ši duotų atkirtį Šėtono pakalikams – menonitams. Skurdo nuodėmių Madmuazelės gyvenime stoka, jos turtai ir prašmatnūs apartamentai nepasmerkė Margeritės Rišomon vergės padėčiai, kaip tik atvirkščiai. Toji padėtis teikė jai malonumą sukinėtis aukštuomenės sferose ir įsivaizduoti esant viena iš jų.

Margeritė Rišomon ėjo tarnaitės pareigas, bet pati skelbdavosi esanti guvernantė. Ji patarnaudavo

Madmuazelei prie stalo su balta prijuostėle, privalėjo nepriekaištingai kalbėti prancūziškai, o tuo laikotarpiu, kai Madmuazelė dar kviesdavosi kleboną, gydytoją, grafystės advokatą ir kelias senas damas katechetes, rausdavo nuo jų komplimentų, skirtų jos virtuvei. Buvo jiems be galo dėkinga už suteiktą garbę uostyti pono klebono cigarų dūmus – entuziazmo pagauta ji net kreipdavosi į jį „monsinjore“ – ir nepaprastą jai suteiktą garbę nukraustyti jų maisto likučius.

Po likerių jie pasikviesdavo ją į valgomąjį, sveikindavo ir vadindavo „mūsų brangioji Margo“. Ji jau matė save pakeltą į riterius. Ir kvakšėjo iš pasitenkinimo.

Marija Kristina ir Myna – sportininkės, pažanguolės – apie motiną sakė:

– Ji nori iššokti aukščiau bambos.

Viena Rišomon = dvi Viationen

Margeritė Rišomon visą savo gyvenimą liko Margerite Rišomon, net ir ištekėjusi už Viationeno. Ne dėl to, kad ją būtų jaudinusi mintis atsisakyti savo vardo – ir ko gero dalies tapatybės – Liamo Viationeno vardo labui. Ji tiesiog tvirtindavo – jei atsirasdavo tokių, kurie buvo nusiteikę jos klausyti – kad Margeritė Rišomon, savaime suprantama, skamba kur kas geriau. Šiaip ar taip, Margeritė Rišomon niekada nepasilaikydavo savo nuomonės sau.

O man atrodo, kad ji pasižymėjo tuo nesuprantamu išdidumu, kuris būdingas smulkiesiems žemės savininkams; per mainus „sumušam delnais“ virš vielinės tvoros jie ne ką beturi, bet kartu su žemės lopinėliu prie upės puoselėja slaptą viltį atgauti pirmykštę didybę. Rišomon šiame Kanados kampelyje reiškė kur kas daugiau, negu Viationen.

Tikslus namiūkščio planas

Namas, kuriame gyveno Viationenų šeima, turėjo keturis kambarius, keturis langus (su nedideliu langeliu vonios kambaryjė vieną nerimo dieną negrabiai įmontuotomis grotomis), išvietę sodo gale, išraizgytą voratinklių, vištidę ir viso labo šešerias duris išklibusiais vyriais.Vienos tų durų buvo nenaudojamos. Kadangi buvo kiek persimetusios, Margeritė Rišomon užstūmė jas spinta ir visiškai užgriozdojo. Tų durų į koridorių iš svetainės pusės nebeliko, ir tai glumino seseris Viationen. Lyg būtų kokia optinė apgaulė.

Svetainė – niekuo niekada nepagyvintas kambarys. Net Kalėdų eglutė čia buvo statoma savo paprasčiausiu pavidalu. Jokios puošmenos, jokio spindesio, jokios galimybės ką nors pakabinti – kojinę ar pajacą vatine barzda. Ką vaizdavo toji stabmeldiška eglė svetainės viduryje, kvapi ir dar sklidina syvų? Gal tai buvo nuolaida suomiškai Liamo ir jo raudonai vilkinčių kaukučių prigimčiai, o galbūt sekvestruoto medelio vaizdas žadino Margeritei Rišomon miglotus jausmus? Žinok, kad nori.

Nė vienas iš keturių langų nebuvo nukreiptas į pietus. Marija Kristina šiuo klausimu turėjo savo teoriją – ji kažkur perskaitė, kad sultonai įkurdindavę savo suguloves haremuose, kurių visi langai žvelg-

davo į šiaurę, kad tos nematytų, kaip bėga dienos. Marija Kristina manė, kad jų įkalinimas neatskiriamas nuo klaidingos jų namo orientacijos (krašte, kuriame kartais grėsmingai žvarbu).

Priešais namą buvo priebutis su keturiomis gruoblėto betono pakopomis – iš tų, kurios amžinai nutarkuoja kelius.

Namas buvo santūriai bjaurus; pastatytas ant vietinio akmens pamatų (akmens iš netoliese tekančios Omoko upės – tos pačios, kuri tiekė vandenį Rišomonų popieriaus malūnui) ir priešingai namams, paaukštintiems baltais gontais, ir rūstiems plytų namams aplinkui, Viationenų namas buvo rausvas. Negaliu patikėti, kad Liamas Viationenas būtų iš rimtųjų nusprendęs nudažyt savo namą rausvai. Manau, spalva pasikeitė, vienas kuris pigmentas iškirto pokštą, ir tai, kas turėjo būti oranžinės ar net rausvai gelsvos spalvos, išvirto į rausvą. Gyventi rausvame name nėra lengva. Mokyklos aštrialiežuviai praminė Viationenų mergaites rausvašiknėmis, taip pagerbdami drąsią jų būsto spalvą.

Seserys Viationen miegojo viename kambaryje (virtuvę aš priskyriau prie kambarių – nesu nekilnojamojo turto agentė); tas kambarys žvelgė tiesiai į šiaurę, į nedidelę alėją, pavadintą Ateities alėja, komiškai užsibaigiančią Laperuzo kapinėmis.

Liamas išsinuomojo šitą namą, kai Margeritė Rišomon laukėsi Mynos, paskui galop jie nusipirko jį,

nes Margeritė Rišomon įnirtingai to reikalavo – ji negalėjo pakęsti nuomininkės padėties tokiame menkame miesteliūkštyje kaip Laperuzas, ir tol neatstojo nuo savininko, kol šis pagaliau nusileido – šiaip ar taip, ką jam veikti su tuo namu užtvindomame sklype? Daugelį sprendimų Viationenų šeimoje sąlygodavo Margeritės Rišomon gyvenimo lygio samprata. Liamas surentė priestatą Margeritės skalbiniams (ir jos nervų priepuoliams: čia ji užsidarydavo, verkdavo ir šėldavo, o visi laukdavo šito kataklizmo baigties namo viduje ar kvėpuodami grynu oru ant priebučio), bet niekad nepasistūmėjo tiek, kad įrengtų tualetą – Margeritei Rišomon tai ne per daug rūpėjo; ji būtų norėjusi, kad namas plėstųsi, tačiau tualetas, toji nusilengvinimo ir tvaiko vieta, jai atrodė sodo gale užimantis tinkamiausią vietą. Kokia vulgari mintis įrengti jį viduje. Ji būtų svajojusi apie namą, kuris tolydžio didėja, prarasdamas pradinį pagrindą ar veikiau jį įsiurbdamas, plisdamas pasiekia vištidę, bet išvengia išvietės nežinau kokios gudrybės dėka, plėtojasi, auga, praryja sodą ir kažin kokiu statybiniu proveržiu pasiekia kelią.

Seserų gyvenime Viationenų namas buvo tikra nelaimė. Jis buvo ne tik rausvas, bet ir bjaurus bei prastai užlaikomas (sodas atrodė apleistas, laukinės vynuogės gožė sienutę, visur tarpo dilgėlės ir putinai), ir dėl to jos nesitvėrė iš gėdos. Kai jas palydėdavo koks bičiulis, jos visad stengdavosi baigti kelią

vienos, alėjos gale tarstelėdavo: „Palik mane čia, taip bus geriau“ – pagautos nerimo, kai išvysdavo savo namus. Be to, šie dažnai būdavo aklinai užrakinti, ar jo gyventojai būtų viduje, ar lauke. O tai Laperuze buvo išimtis – miestelyje niekas nerakindavo namų durų. Ir Viationenų mergaitės, aišku, neturėjo raktų. Grįžusios iš mokyklos jos dažnai turėdavo sėdiniuoti ant priebučio – nusviedusios knygų krepšelius, kurie nuriedėdavo iki pat neįžengiamų sodo brūzgynų – kivirčydavosi ar dėstydavo viena kitai paslaptis, paniurusios knapsėdavo nosim, užvertusios galvas žvelgdavo į dangų, alkūnėmis atsirėmusios į cementą. Kai kas nors eidavo pro šalį ir jas užkalbindavo, tardamasis esąs šmaikštus arba draugiškas („Tai ką, mergaitės, išvarė už durų?“), seserys iš pasalų dėbtelėdavo į įkyruolį ir nieko neatsakydavo, kažką neaiškiai niurnėdamos panosėje. Kaimynas tikriausiai paskųs motinai, kokios jos nemandagios, ir jos bus aprėktos. Bet joms nusišvilpt: per dažnai ujamas prarandi asmeninės ramybės skonį.

Kodėl rausvasis namas buvo rakinamas? Manau, vienintelis paaiškinimas – Margeritės Rišomon baimė. Ji bijojo visko, o ypač žmonių, kurių nepažinojo ar tarėsi nepažįstanti. Menkai teskyrė veidus ir kartais nepažindavo tikrų savo brolių, atėjusių jos aplankyti ir tampančių medinę sklendę; praskleisdavo virtuvės užuolaidėlę, raukdavo antakius, nosį, ir reikėjo įrodyti, kad esi patikimas, idant turėtum

teisę peržengti slenkstį; ji tai aiškino akylumo stoka, koketiškai tarstelėdama: „Turiu tiek pažįstamų“ – o tai aiškiai buvo netiesa. Šiaip ar taip, galbūt ji, taip sakant, buvo trumparegė ar pažeista ypatingo ankstyvo pamišimo atvejo.

Jai išties labai anksti išryškėjo nepagydomo mistinio nukrypimo požymiai. Ji tapo aktyvia Šviesiausiojo Atpirkimo bažnyčios nare. Sakydavo, kad Dievas kalbąsis su ja sapne, kad jos sapnai – angelų ir demonų grumtynės. Todėl rytais sėsdavo prie popierinių gėlių Laperuzo labdaros mugei ir siuvinėdavo įvairiausias kanvas, kurių pagrindinis piešinys buvo jos pačios kūrybos, su žalsvais kristumis, gaubiamais spindinčios šviesos; primygo Liamą padirbti jai nedidelį altorėlį, tviskantį ir mirguliuojantį, ant kurio pastatė plastikinę Mergelę Mariją tarp daugybės gėlių iš audeklo ir saldainių popierėlių, suglamžytų ir žibančių – įspūdis iš tiesų buvo pritrenkiantis.

Jos dievotumas buvo šiurkštus, pagiežingas, kupinas nirtulio. Bet koks susikaupimas jai buvo svetimas. Aikštingos Dievo malonės buvo meldžiama trankiai – ji skanduodavo savo maldas, stypsodama svetainės viduryje.

Tą lėtą judėjimą šventumo link lydėjo ilgainiui vis labiau ryškėjantis polinkis į paranoją.

Ji niekad neduodavo dukroms namų raktų, tikriausiai bijodama, kad šios naiviai ką nors su savim parsives – ką nors, kas susigundys jos indais uogie-

nėms virti (variniais), židinio malkų pastovais (alaviniais) ir jos Jėzų vaizduojančiomis lėlėmis (vilnonėmis). O gal manė, kad dukros tyčia įsileis įtartinus bičiulius ir padės tiems pabaisoms apiplėšti namus arba juos padegti. Mano nuomone, tiesa slypi kažkur tarp šių dviejų prielaidų. Margeritė Rišomon iš tikrųjų neabejojo, kad jos dukrų širdyse grumiasi naivumas ir nedorybė.

Visa tai, beje, vyko, kai Marijai Kristinai dar nebuvo sukakę trylikos, o Mynai – keturiolikos metų. Iki to laiko, kai Myna galutinai paliovė vystytis ir visam gyvenimui liko keturiolikos metų.

Vulgarumas pagal Margeritę Rišomon

– palikti paskui save kvepalų srautą

– žiopsoti iš gatvės per baro ar lažybų kontoros langus

– raudonai rengtis

– juoktis prieš vyriškį ir rodyti jam dantis

– nešioti ilgus palaidus plaukus

– žaisti bingo arba loto ir visa kita, kas liudija, jog egzistuoja azartas

– gerti sodos vandenį

– nešioti akinius nuo saulės, kai nėra saulės

– valgyti tarp pusryčių, pietų ir vakarienės

– rūkyti

– puikuotis papuošalais (išskyrus vestuvinį žiedą ir krikšto medalioną)

– lipti ant taburetės

– skaityti romanus

– degintis saulėje

– apnuoginti rankas

Galiausiai Marija Kristina ir Myna ėmė sukti galvas, ar vulgarumo nuodėmė būdinga tik moterims – gal ir vyrai privalą paklusti tiems patiems besąlygiškiems reikalavimams? Pasiteiravo motinos, kuri joms neatsakė ir gūžčiodama pečiais nuginė jas šalin prie jų lyties – pagalbinės – pareigų.

Slogi mergaičiukių neviltis

Laperuzas buvo mažas miestelis tarp miškų, ramus ir šaltas. Čia įsikūrusi menonitų bendruomenė nuo neatmenamų laikų augino kinkomuosius šunis, kuriuos prieš ledų sangrūdą išsiųsdavo į Šiaurę. Paskui atsiimdavo atgal. Vasarą šunys vežiodavo medieną arklių nepraeinamuose eglynuose. Tokia sistema visus tenkino. Aliaskoje šunų savininkams nebūtų ką veikti su šunimis, kai tirpsta ledas – jie nori nenori būtų turėję jų atsikratyti, kad nereikėtų šerti ilgais šviesos mėnesiais. Toji veikla (šunų auginimas) įgalino miestą 1946 metais pelnyti gubernatoriaus garbės medalį (turiu archyvus) už pastangas, padėtas karo metu. Šunis imta gabenti į senąjį kontinentą traukiniais, paskui krovininiais laivais ten, kur stigo arklių ir transporto priemonių. Jie būdavo rekvizuojami Belgijai ir Prancūzijai. Menonitai iš visų jėgų stengėsi išsisukti nuo šios prievolės – karas jiems nerūpėjo, ir taip buvo sunku išmaitinti šeimas. Tačiau niekas jų neklausė. Pasisavino jų šunis ir išsiuntė kitapus vandenyno, iš kur jie taip ir negrįžo, matyt, suvarpyti kulkų ar apnuodyti garstyčių dujomis (pasaulio istoriją menonitai suvokė tik apytikriai). Ir juos apdovanojo ordinais – juos, menonitus.

Kai Liamas Viationenas pradėjo dirbti Laperuzo spaustuvėje, ši daugiausia spausdino religinės propagandos lapelius ir vietinį laikraštį. Galiausiai Liamas Viationenas įsiliejo į naktinių operatorių komandą – suprantama, spausdinimo mašinų operatorių. Jo fizinis sudėjimas neginčijamai bylojo jo naudai. Nekalbiais milžinais visi linkę pasikliauti. Taigi jam buvo parinktas spaustuvininko amatas. Praėjus trims mėnesiams po to, kai jis buvo priimtas į komandą, meistras susigriebė, kad Liamas Viationenas nemoka skaityti. Kai jam buvo papriekaištauta: „Negalima būti spaustuvininku ir beraščiu, negirdėtas dalykas, kodėl nieko nepasakei?“, Liamas Viationenas ramiai atsakė: „Jūs neklausėte“. Meistras padvejojo ir pasiliko Liamą Viationeną, nes šiam per tris mėnesius pavyko kompensuoti tą trūkumą stebėtina atmintimi. Keisčiausia tai, kad nepaisant puikios atminties ir kuo normaliausio protinio išsivystymo, jam pačiam nerūpėjo išmokti skaityti, kad išvengtų pažeminimo. Regis, jo būta ne tokio išdidaus ir ambicingo, kaip, atrodo, manė jo meistras. Tada jis išgavo iš jo pažadą išmokti skaityti. Margeritė Rišomon, kurią Liamas buvo ką tik vedęs, išsisuko nuo tos užduoties. Teisinosi kantrybės stoka – ir nemelavo – ir paprašė mokymu užsiimti vieną savo vyresniųjų seserų. Apdairiai parinko pačią bjauriausią ir gižiausią. Vis dėlto Margeritė buvo ne iš kelmo spirta ir jei neturėjo gausios gyvenimiškos patirties, tai nestokojo puikiausios

paranojiškos intuicijos. Iš tiesų ar rasi geresnį ryšį, nei ryšys tarp mokinio ir mokytojo, kuris išvirstų, – jei jie į tai linkę ir suaugę, – į meilės idilę?

Kai Liamas vedė Margeritę Rišomon, buvo aišku, kad jis nė nemano turėti vaikų. Gal todėl, kad nepasmerktų išrinktosios nė menkiausiai rizikai (ryšys su jo paties gimimu), bet taip pat dėl kažkokios nevilties, kartais apninkančios jį ūkanotais vakarais. Tada jis leisdavo sau kalbėti tokius dalykus, kaip: „Kurių galų daugintis?"

Tačiau Margeritė Rišomon buvo kitos nuomonės. Jai prireikė kelerių metų, kad įveiktų sutuoktinio budrumą ir savo pačios vaisingumo aikštis – Margeritė Rišomon buvo iš tų moterų, kurios serga mėnesinėmis ne daugiau kaip šešissyk per metus. Vis dėlto atkakliai melsdamasi, vedina įsitikinimo ir laikydamasi dietų, pagrįstų virtais baltaisiais kopūstais, galop ji pastojo ir ėmė lauktis Mynos. Ir kaip dažnai tokiais atvejais, tai, kas kadaise buvo vangus mechanizmas, atsikartojo kiek vėlėliau – ir gimė Marija Kristina.

Visą vaikystę Marijai Kristinai buvo kalama į galvą, kad ji gimusi dėl begalinio Viešpaties gailestingumo ir *grįžus mėnesinėms po gimdymo* – šito posakio ji ilgai nesuprato ir, sprendžiant iš to, kaip panaudojo jį savo pirmajame romane, matyt, niekada nesistengė kaip reikiant suvokti. Sielvartinga motinos grimasa, kai ji apie tai prabildavo, ir supratingas gerųjų ponių katechečių linksėjimas visada perkeldavo Mari-

ją Kristiną į keistą matmenį, kur karingi nykštukai, pažliugę kraujais, grįžta į gimtuosius namus, keldami paniką ir virpulį subtiliam šitų damų ritmui.

Kas rytą pirmoji Marijos Kristinos mintis būdavo: „Dar viena diena mažiau gyventi." Ši formuluotė be savo kiek dirbtinoko pobūdžio įgaudavo savotišką prasmę dėl jos auklėjimo. Ar nebuvo ji auklėjama įsitikinimu, kad jos laukianti Dievo karalystė, kad Viešpats, valandai atėjus, apglėbsiąs ją savo didelėmis galingomis rankomis, gaubiamomis laukinių šilkverpių šilko? Ta kasdien monotoniškai kartojama mintis galbūt paaiškina, kodėl jai taip palengvėja sulig mintimi vieną gražią dieną palikti rausvašiknį namą ir iškakti į dangiškąją karalystę. Na, o man atrodo, kad taip ji liejo sielvartą dar viena diena ilgiau gyventi Laperuze ir sykiu – viena mažiau plačiajame pasaulyje, kuris ją ir žavėjo, ir baugino.

Migdydamasi Marija Kristina planuodavo savo laidotuves ir įsivaizduodavo, kaip jie jos gailėsis.

O žiūrėdama į kalendorių mąstydavo kas metai nerūpestingai praleidžianti savo būsimos mirties dieną, tą gedulingą datą, žymėsiančią jos baigtį, dieną, kurią ji kaskart pragyvena, pati to nesuvokdama. Ir tų vasario 27-osios ar balandžio 30-osios ar liepos 15-osios dienų svarba jos trajektorijoje ją gniuždė. Argi ne keista, kad joks požymis neatskleidžia jai to lemtingo ypatumo, kurį ši diena jai reikš? Nejau viskas – tik nenumatomas atsitiktinumas?

Kad susitaikytų su su tokia neramia prigimtimi, Marija Kristina didžiąją laiko dalį praleisdavo miške, sustingusi kaip akmuo kokio nors medžio papėdėje, panardinusi pirštus į samanas, tikėdamasi prašmėžuosiant elnią arba lapę, persismelkusi paukščių giesmėmis, jų pavojaus signalais ir vilionėmis. Kuo lėčiau alsuodama. Įsitikinusi galinti valdyti savo materialų kūną.

Kai ji grįždavo iš savo miško iškylų, motina nepatikliai dėbčiodavo į ją, įtardama neatleistiną geismingą potraukį giriai, ir uždarydavo ją dienai dviem. Kaip galim įsivaizduoti, labiau už viską Marija Kristina troško, kad jai pavyktų miško gyventojų akyse pasirodyti esant medžiu ir šiek tiek apmalšint savo nerimą, jau besitaikantį užgrobti didžiąją jos asmeninių teritorijų dalį.

Apie svarbą to, kas esi

Liamas Viationenas mėgo Mariją Kristiną labiau už Myną.

Gal Marijos Kristinos išorė buvo kiek lapiškesnė, negu Mynos. Keistas reikalas tas šeimyninis panašumas. Liamas Viationenas nieku gyvu nebūtų galėjęs pasakyti, kad Marija Kristina jam labiau prie širdies, negu Myna, dėl to, jog ji panaši į jį. Tokia mintis būtų jį užgavusi – maždaug taip, jei kas būtų pareiškęs, kad jis turįs homoseksualinių polinkių. Beje, jis nė už ką nebūtų pripažinęs šio teiginio – nei dėl atiduodamos pirmenybės, nei dėl panašumo.

Tą panašumą buvo sunku apibrėžti: platūs Mynos pečiai labiau panėšėjo į tėvo pečius, bet Marija Kristina turėjo kažką, kas Liamui Viationenui priminė jo motinos veidą – šiam klausimui išnagrinėti jis teturėjo jos nuotrauką, padarytą jungtuvių su Liamo tėvu dieną, kuriame ji atrodė geibi, su kuklia šypsena, regis, *a posteriori* patvirtinančia tą lemtingą gležnumą, kuris ją pakirto. Bet juk visad po nelaimės veiduose tų, kuriuos mylime, mes įžvelgiame juose iš mūsų išplėšiančios lemties atspaudą? Šiaip ar taip, Marija Kristina panėšėjo į moterytę nuotraukoje, kurią Liamas Viationenas nešiojosi piniginėje. Vaiduoklišką, suragėjusį siluetą, dvelkiantį oda ir prakaitu.

Tie apmąstymai apie panašumą visada labai domino Mariją Kristiną. Vaikystėje ji pabandė sudaryti sąrašą bruožų, paveldėtų iš kiekvieno savo tėvų: dešimt tėvo, dešimt motinos. Tokį pat eksperimentą pakartojo paauglystėje, paskui išvykdama iš Laperuzo ir atkakusi į Santa Moniką. Rezultatai buvo jei ne įtikinami, tai bent įdomūs. Štai tokia narciziška gimnastika, ganėtinai nekenksminga ir iš esmės puoselėjanti savotišką nusižeminimą (ypač tokio žmogaus, kaip Marija Kristina, taip iš pašaknų nutraukusio ryšius su šeima). Tą eksperimentą ji vadino: „Tai, ką paveldėjau iš tėvų". Ir smaginosi, siūlydama jį išmėginti savo bičiuliams ir draugams.

Sesuo Myna, kai jos buvo mažos, nė už ką nenorėjo dėtis į tą žaidimą. Sakė Marijai Kristinai: „Tu stengiesi save sureikšminti."

Sakė: „Tu klastoji rezultatus."

Sakė: „Stengiesi mane pažeminti."

Kaip matome, iki keturiolikos metų ir iki to įvykio, kuris viską apvertė aukštyn kojom, ji jau turėjo neginčijamai rimtų problemų.

(Aštuonmetė Marija Kristina sudarė sąrašą to, ką paveldėjo iš tėvo, kaip antai: 1. akys; 2. smakras; 3. pesimizmas; 4. meilė gamtai; 5. gyvūnai geriau už žmones; 6. tylumas; 7. pavardė.

Apie tai, ką paveldėjo iš motinos, parašė: 1. apetito stoka; 2. blogas būdas, 3. pesimizmas; 4. nosis, 5. neramus miegas, 6. savotiškas žvilgsnis žmonėms į akis.

Taigi jai nepavyko rasti dešimties panašumų su kiekvienu iš gimdytojų.)

Kadangi tarp jų buvo tik dešimt mėnesių skirtumas, seserims Viationen reikėjo rasti kokį nors būdą vienai nuo kitos atsiriboti. Veikiai jos pasirinko kiekviena jai būdingą sritį: viena nukrypo į fizinį vystymąsi ir jupiteriško įsiūčio priepuolius, na, o kita susigaužė ir virto opia, gudria būtybėle.

Marijos Kristinos kauleliai buvo kaip kolibrio, plaukai juodi, akys – dykumų laputės, smakras smailas, o oda vaiski ir pasmėlusi.

Myna, liepsninga blondinė, buvo surėsta kaip tundros šiaurės elnių augintoja, ruošianti stovyklavietę prie minus šešiasdešimties. Kiti jos moteriškumo apmatai buvo atitinkami: kiek šiurkštoki, keistai neryžtingi.

Marija Kristina buvo romus ir tylus kūdikis, matyt, todėl, kad atsvertų sesės klyksmus ir riksmus nuo pat gimimo. Pakliuvęs į tokią šeimą kaip Viationenų-Rišomon, kiekvienas griebiasi jam tinkamos taktikos. Marija Kristina virto slapuke, tylene. Kai nesipešdavo su seserim ir nebūdavo girioje, ji skaitydavo. Traukdavo į Laperuzo biblioteką, skolindavosi knygas, garbstančias Viešpatį, ir grįžusi parodydavo jas motinai. Krepšelio dugne slėpė vieną kitą demonišką romanistą, kuriuos per anksti perskaitė: Henrį Milerį ar Normaną Mailerį. Literatūra į rausvąjį namą patekdavo kontrabanda. To nežinojo net Myna. Žinios apie šią kontrabandą būtų galėjusios pasitarnauti jai už pinigą kritinę akimirką.

Marija Kristina suprato, kad paprasčiausias ir patikimiausias jos laidas išgyventi (gražbyliauti ji nesivaržė) tokioje priešiškoje aplinkoje, kaip jos šeima, būtų visiems įtikti. Tačiau toji sistema niekada neveikė su seserim, kuri ją erzindavo ir nuolat kartodavo: „Viską apie tave žinau, aš viena viską apie tave žinau." Tai kažkaip savotiškai glumindavo Mariją Kristiną. Vienu metu ji buvo įsitikinusi, kad sesuo nepaliaujamai ją šnipinėja, kad niekad nemiega, stebi jos miegą ir sulig menkiausiu klaidingu žingsniu parduos ją tam, kuris daugiau pasiūlys.

Toje šeimoje įtaringumas buvo įprastas dalykas.

Liamas Viationenas buvo romaus būdo žmogus, bet žmonos priekabės ir jo paties polinkis kiaurą dieną gurkšnoti uosio lapų varytinę pakirto šią gerą jo savybę. Flegmatiškumas netruko išvirsti į melancholiją. Kartais jis, lyg nugrimzdęs mintyse, nepratardavo nė žodžio keletą dienų iš eilės. Mergaičiukės įsivaizdavo, jog jis pučiasi arba susilažino pats su savim, kad su jomis nekalbės. Jis grįždavo iš spaustuvės pietų, tylėdamas sėsdavo prie stalo, pakeisdavo radijo stotį (Margeritė Rišomon visad klausydavosi kokios nors religinės programos, o jis visada ieškodavo kokios nors viktorinos su klausimais iš bendrosios kultūros srities, dalyviu mokytoju ir publikos katutėmis) ir valgydavo, žvelgdamas pro neteisingai orientuotą virtuvės langą, lyg bandydamas kažką prisiminti. Mažylės stengdavosi kelti kuo mažiau triukšmo savo

šakutėmis, po stalu siųsdavo viena kitai spyrius į staibikaulį ir vaipydavosi. Vieną gražią dieną Liamas pagaliau vėl prašnekdavo, netikėtai atsakydavo į kurį nors savo radijo viktorinos klausimą; mergaitės žiūrėdavo į motiną, o jis elgdavosi it niekur nieko, tarsi viskas būtų normalu po šiandienos padange.

Jo maniera rūkyti, primerkus akis ir sūpuojantis su kėde, piršo mintį, kad jis skaičiuoja metus, kurie jam dar likę, ir apmąsto akimirką, kai suklydo, neabejotinai supainiojo posūkį ir pasirinko netinkamą kelią, kurio laikosi nuo pat savo atvykimo į Laperuzą. Tokios mintys vieną dieną apninka kiekvieną vyriškį, ir jis dėbčioja į savo žmoną ir vaikus anaiptol ne dviprasmiškai.

Vakarais jis grįždavo per vėlai, kad vakarieniautų su mergaitėmis. Vienas valgydavo virtuvėje, klausydamasis radijo, rūkydavo, glostydavo šuns galvą, su pasimėgavimu tų, kurie vėlai išmoko skaityti, skaitydavo laikraštį nuo pradžios iki galo, nepamiršdamas nekrologų ir malkų reklamos, o Margeritė atėjusi prisėsdavo greta, sriubčiodavo žolių nuovirą, skleidžiantį aitrų šlapių sudegusių malkų kvapą, ir kalbėdavo vyrui. Kalbėdavo apie dujų sąskaitas, apie mergaites, nepaliaujamus jų barnius, lyg vyresnysis seržantas per raportą, kalbėjo jam apie Dievą, apie savo tėvą, kuris nekaip jautėsi, ir apie slegiamą sunkumų popieriaus fabriką, pasakojo naujienas apie Madmuazelę, pas kurią dirbo, apie kaimynus ir kai-

mynų vaikus taip, kaip tik moterys geba pasakoti apie žmones, kuriuos vos pažįsta.

Kartais jis neiškentęs ją pertraukdavo:

– Ištisą valandą pasakosi man apie aštuonmetę mergiščią, kurios niekad nesu nė akyse matęs?

O ji įsižeidusi atkirsdavo::

– Tu esi ją matęs. Vasarą ji spanguoliauja tėtušio Ermano durpyne.

Jis purtydavo galvą taip pat atsainiai, kaip tada, kai Marija Kristina vaikystėje rodydavo jam iliustraciją su daugybe delfinų ir sakydavo:

– Aš norėčiau būt šitas, o kuris iš jų norėtum būti tu?

Gūžčiodamas pečiais Liamas atsakydavo:

– Kodėl aš turėčiau norėti būt delfinu?

– Ne, bet kurį nors pasirink, tėti.

– Tai neįmanoma, mano brangiausia. Man nepatiktų būti delfinu.

Ir visa tai būdavo išsakoma be jokio pykčio.

Marijai Kristinai nepatiko, kad tėvas rodo jai didesnį palankumą, na, o Myna elgėsi kaip niekur nieko. Bet nepakenčiamas pasirinkimas buvo akivaizdus, badė akis visose smulkmenose, polinkiuose, suomių kalbos pamokėlėse, skirtose vien Marijai Kristinai, paliepimuose, tuose: „Eini su manim?“ – visada tik Marijai Kristinai ir niekad – jos sesei. Margeritė Rišomon bandė atstatyti pusiausvyrą, kartodama dukroms, kad vienodai jas myli, kad valandai atėjus Viešpats nedarys tarp jų jokio skirtumo,

kad joms turi tekti po lygiai nemalonių ruošos darbų, kad abi jos gražios – tiek viena, tiek kita, ir jeigu vienos gražios akys, tai kita dailiai sudėta ir abi jos vienodai sumanios (tai nebūtinai reiškė privalumą). Visos tos kalbos dar labiau dirgino mergaičiukes ir primindavo joms privilegijas, kuriomis naudojosi viena, ir nemeilę, dėl kurios kentėjo kita.

Pasitaikydavo retų valandėlių, kai mergaitės atrodydavo Liamui tikra palaima; jis žiūrėdavo, kaip jos sode bando pagauti ežį arba skina gėles – jis sėdėdavo ant priebučio, sukdamas cigaretę, ir pašaukdavo jas: „Ei, mano stirnelės, mano plėšikės, eikšekit pas savo seną tėvą." Mažylės atkurnėdavo, glaustydavosi; po kelių sekundžių jis paleisdavo jas ir vėl nugrimzdavo į savo begalinį liūdesį.

Marija Kristina netruko pademonstruoti stebėtinų gabumų mokslui. Ji buvo klusni ir gudri. Jos polinkis uoliai perskaityti net menkiausią spaudinį, pasipainiojusį po ranka, pelnė jai mokytojos malonę. Ji pradėjo rašyti romaną, itin įkvėptą jos neilgo gyvenimo, romaną, kurio sąsiuvinį slėpė vištidėje. Na, o Myna rodė tvirtą būdą ir neslepiamą pasidygėjimą mokslais (abi seserys mokėsi vienoje klasėje, ir tai sudėtingiems jų santykiams nėjo į gera).

Įdomu pastebėti, kad tariamas Marijos Kristinos klusnumas iš tiesų buvo tam tikra *pasipriešinimo* forma. Bet pasipriešinimo ramaus, pritaikyto prie konteksto. Pasipriešinimo tam, ką iš jos ketino padaryti

motina, pasipriešinimo aplinkai. Tam tikra prasme tai buvo tylus atsiribojimas.

Nėra abejonių, kad Myna buvo vienintelis asmuo, perkandęs Marijos Kristinos norą ištirpti aplinkoje (maskuojanti laikysena), sykiu atsiduodant dviem smerktinoms aistroms: viena jų – įvairios prielaidos savo amžininkų atžvilgiu (ji buvo įsitikinusi turinti mediumo gebėjimų, leidžiančių numatyti ateitį), kita – knygoms. Pastaroji – čia viskas klostėsi kaip sviestu patepta – ir nuves ją toli nuo Laperuzo, nes knygos, kaip žinoma, skirtos išsivadavimui iš troškių šeimų. Myna nujautė, kad jos pačios šansai palikti miestelį ir rausvaširknį namą kur kas menkesni, negu jaunėlės sesers.

Ji įsivaizdavo, kad čia jai padėsiąs sportas, tad ėmėsi graikų-romėnų imtynių, jų fizinio lavinimo mokytojo keistybės. Užsibrėžė tapti geriausia grafystės imtynininke. Pasitelkusi savo išskirtinį sudėjimą, dar pastoviau apkuldavo sesę, kartodama: „Ak, jei tik aš nesivaldyčiau“, grasindama jai ir dėl visko skųsdamasi, bet tolydžio su ja taikydamasi, mat Marija Kristina buvo geriausia patikėtinė, kokią ji Viationenų šeimoje turėjo. Mergaitės dalijosi bendru kambariu, bendru noru pasprukti iš Laperuzo, nuo viską užvaldžiusių menonitų aplinkos priešiškumo ir archaizmo; jas abi vienodai trikdė motina – ši buvo ne mažiau archaiška, negu jos priešai, minėtieji menonitai.

Visas kitas pasaulis joms panėšėjo į trumparegę svajį: už Laperuzo ribų viskas atrodė pasklida, švel-

nu ir neapibrėžta. Jų miglota neapykanta Laperuzo suaugusiesiems ir niūri vaikystė piršo mintį, kad aplinkinis pasaulis – žalios kvapios žolės lankos arba superžavingas megapolis. Jos troško būti pasirengusios, vos tik pasitaikys proga: pasirengusios parodyt kulnus, pasirengusios plačiajam pasauliui.

Priemonės, kurių jos griebdavosi, kad pasipriešintų, buvo jaudinamos užmojo stoka: pavyzdžiui, jos įprato nešioti prisegamus auskarus (perverti ausies spenelį buvo draudžiama), kuriuos įsigijo juodojoje rinkoje už bažnyčios ir kuriuos prisisegdavo, vos pirmas kelio posūkis paslėpdavo jas nuo motinos namų; Marija Kristina įgrūsdavo į krepšelį savo tamsiai mėlyną palaidinukę ir pakeisdavo ją juodu atlaso švarkeliu, rastu vieno skudurininko šiukšliadėžėje (net Laperuzo menonitai nedraudė dukroms dėvėti atlaso). Myna oranžiniu lūpdažiu terliojo sau lūpas, ir kiekviena laikė kitą savo rankose tos paslapties svoriu, it du asilai, surišti viena virve.

Jos vertino viena kitą žvilgsniu, guodėsi pakliuvusios į tokią šeimą kaip ši, graudinosi dėl savo likimo (malonumas ne iš pačių menkųjų) ir kumšnojosi, nepaisant visko įsivaizduodamos, kad kai viena ras būdą parodyti padus, tai paims su savimi ir kitą.

Tokia padėtis, trukusi nuo pat mergaičių gimimo, baigėsi 1969 metų pavasario pradžioje, tą dieną, kai raudonšonės juostuotosios gyvatės atsibunda po žiemos miego.

Kaip Marija Kristina tapo bjauriąja seserimi

Pavasarį raudonšonės juostuotosios gyvatės išlenda iš po sniego, kur žiemodamos praleido ilgus mėnesius. Kadangi joms šalta, patinai ir patelės skleidžia signalus, kad visos susispiestų, susiburtų krūvon, kirbėdamos, vienos kitas dangstydamos ir šildydamos. Dešimtims tūkstančių gyvačių topteli ta geniali idėja. Tai pats didžiausias pasaulyje gyvačių susitelkimas.

Ar kas būtų galėjęs įtarti, kad Myna paniškai bijo gyvačių? To nenutuokė nė ji pati. Ir kas būtų galėjęs įtarti, kad išvydusi tą tirštą knibždančių gyvių (beje, nekenksmingų) masę ji taip persigąs, kad puls nuo stataus kelio ir brinktelės iš kelių dešimčių metrų aukščio iki sraunios tėkmės? Ir kaip įsivaizduoti, kad Marija Kristina dėl savo aistros pomiškio faunai užtrauks sesei nelaimę – ši dėl smegenų sukrėtimo jau nebejstengs protiškai pranokti paauglės amžiaus ir įveikti tolydžio pasikartojančių epilepsijos priepuolių?

Tą gegužės dieną abi mergaičiukės patraukė į girią, kuri tarsi siena skiria Laperuzą ir Čamavaką. Kartais ji vadinama „virpančių pirštų giria“ – toks pavadinimas baugina mažus vaikus, bet ne kažin ką tereiškia; beje, kyla klausimas, ar tai tiesiog nebus užuomina į drebules, labiausiai paplitusią girios medžių rūšį. Marija Kristina pareiškė sesei: „Parodysiu

tau kažką nepaprasta.“ Ir Myna niurzgėdama nusekė paskui ją. Jos patraukė per girią iki tos vietos, kurią buvo aptikusi Marija Kristina. Prie pat kelio, virš sraunios tėkmės, įdubą gan stačiais kraštais po skroblo šiekštu savo būstu buvo pasirinkę šimtai raudonšonių juostuotųjų gyvačių. Ir, ko gero, ne vien tik tai: pavasario diena; laisva diena; išvyka į Čamavako girią; žemė patižusi nuo balandžio liūčių; riedantys akmenys; viena mergaitė klykdama lekia žemyn ir nuščiūva; kita lieka suakmenėjusi.

Myna nukrito galva ant didelio granito luito sniege, kuris tirpo, maloniai gurgėdamas kaip prakiuręs laštakas. Atrodė, tyso čia, mėgaudamasi saulės lopinėliais, besismelkiančiais pro lapiją.

Marijai Kristinai taip magėjo pasidalinti su ja gyvačių prisikėlimo reginiu, kad jai net netoptelėjo mintis, jog tas vaizdas gali pernelyg sukrėsti jautrią sielą. Netoptelėjo, kad sesuo gali persigąsti – o gal ir toptelėjo, nes kas iš teisybės gali dėtis paaugliukės galvoje: gal ji iš tikrųjų norėjo išgąsdinti sesę, išmėgint savo drąsą ar pranašumą? Ką gali žinoti. Šiaip ar taip, jinai nė neįtarė, kad Myna klykdama mesis atatupsta, kad ją pagaus panika, ji praras pusiausvyrą ir nugarmės žemyn.

Marija Kristina šimtus kartų grįš prie tos dramos aplinkybių ir kadangi tolydžio jas gromuluos, jos praras tikroviškumą, įgaus kinematografinį atspalvį, taigi ji galės pavaizduoti padėtį iš kito taško, ne

savo; regės save, besileidžiančią stačiu šlaitu paskui krintančią seserį, kaip matai save sapne, kai regi situaciją iš kitos vietos, pro kitą objektyvą, negu taviškis. Regės aplinkumą kaip įrenginį, kurį pati bus sukūrusi scenoje. Ką gali žinoti, kas buvo tiesa, kas buvo pamiršta, o kas surikiuota iš naujo. Vėliau ta diena tapo tragiškiausia jos gyvenime, o sprendimas vestis seserį į girią – didžiausia jos gyvenimo klaida: gyvenimo, kurį ji pragyveno, ir to, kurį gyvens nuo šiol. Ji klydo, laikydama šią klaidą atskiru ir atsitiktiniu sprendimu. Dramos neįvyksta atsitiktinai, chaotiškai. Klaidingi sprendimai randasi iš didžiulės požeminės struktūros, išsiraizgiusiomis po jūsų kojomis gajomis šaknimis ir šaknelėmis, kurios laukia savo valandos – kantriai, tyliai rausdamos gausius ir derlius kelius: tai gajūs puvėsiai – iki pat tos akimirkos, kai išnyra iš žemės, prasiveržia į dienos šviesą, surakindami jūsų kulkšnis, kad išplėštų jus iš šviesos, nusitemptų į savo tamsybes.

Ir jei atmesime lemtingąją jaunosios Marijos Kristinos sprendimo klaidą, kokia tada bus tos dramos priežastis?

Jei mergaitės tą dieną buvo laisvos (antradienį per pačią popietę) ir Marija Kristina nusprendė nusivesti vyresniąją seserį iš arčiau pasižiūrėti išlindusių raudonšonių juostuotųjų gyvačių, taip nutiko dėl to, kad nebuvo jų mokytojos. Mokytoja, besirūpinanti visais Laperuzo vaikais iki keturiolikos metų, liko

namuose, prikaustyta prie lovos pavasarinio bronchito. O susirgo ji dėl to, kad vakar vakare ryžosi nusivilkti pilkšvai mėlyną megztinį, nunertą jos senos motinos – megztinį, pernelyg storą, pernelyg šiltą ir pernelyg bjaurų, tad nusivilko jį per sekmadienio pikniką, kad pademonstruotų gėlėtą suknutę. Nusivilkus megztinį dar gajus žiemos šaltis ėmėsi jos baltos krūtinės. Tai kas tada buvo pagrindinė Mynos kryčio ir jos nelaimės priežastis? Bjauriavilnė avis. O gal kartais senoji mokytojos motina.

Margeritė Rišomon savo ruožtu atrado kitą dramos priežastį. Ji valdingai nusprendė, kad dukra nukritusi, nes tokia buvusi Viešpaties valia, ir dar dėl to, kad akmenų sankaupos takas (tai iš tiesų buvo veikiau takas, nei kelias) įgriuvo Mynai praeinant. O takas buvo taip blogai išgrįstas dėl tingumo ir aplaidumo kinų darbininkų, kurie taip prastai darbuojasi apygardos statybos baruose. Taigi kalti kinai.

Myną kelias savaites tyrė Toronte. Paskui *paleido* – tokį terminą vartojo Margeritė Rišomon, galiausiai nugrimzdusi lyg į kokią aktyvią psichozę. Ji atsidėjo priežiūrai, kurios reikalavo vyresniosios dukros ir jos sužalotos galvos būklė. Madmuazelė padovanojo specialią medicininę lovą (prie jos galėjai pririšti Myną, kai šią ištikdavo priepuoliai – ilgainiui, laimei, aprimę), o Margeritė Rišomon įsteigė partiją, turinčią apsaugoti Laperuzą nuo tų velniškų kinų antplūdžio. Partiją pavadino „Laperuzas ir jo Viešpats prieš

visus“. Pinigų gavo iš senosios Madmuazelės, kuri ničnieko iš to nesuprato, ir norėjo, kad Liamas padėtų jai išspausdinti jos lapelius. Kadangi jis kategoriškai atsisakė – ir tai iš esmės buvo pirmas atvejis, kai jis gyvenime jai ką nors atsakė, ji daugiau niekados nebepratarė jam nė žodžio.

III

KLARAMUNTAS

Viskas, kas apie tai buvo pasakyta

Viską, ką čia papasakojau, visą istoriją ar veikiau visą Viationenų priešistorę pati Marija Kristina aprašė savo pirmajame romane, „Bjaurioji sesuo“. Kai kurią informaciją, kuri man atrodė perlenkta, aš pasistengiau patikrinti, ir, žinoma, baigiau šitą pasakojimą ne taip, kaip baigia knygą Marija Kristina: tariama automobilio avarija, kainavusia motinai ir seseriai gyvybę – ir esą įgalinusia ją palikti gimtuosius namus Laperuze.

Priežasčių, paskatinusių pasirinkti tokį vaikystės epilogą, gausu. Labiausiai įtikinama man atrodo ta būtinybė, kurią ji pajuto, kad užbaigtų savo gyvenimo Laperuze epizodą ir ką nors *prasimanytų*.

Knyga pasirodė, kai Marijai Kristinai dar nebuvo nė aštuoniolikos metų.

Jos pasiteirauta, ką reiškia gimti tokioje šeimoje ir kaip gyvena žmogus, bemaž nužudęs savo seserį.

Tai nebuvo klausimai iš poetikos srities, kurių ji naiviai tikėjosi.

Pirmiausia ji atsakė:

– Viskas yra knygoje.

Iš pradžių ji išsigando to šurmulio. Laimė, Klaramuntas – rankraščio leidybos tarpininkas – buvo šalia. Jis nė akimirką nepaleido jos rankos, kol ji neatsitokėjo.

Tiltas per Kvai upę

Marija Kristina Viationen išleido „Bjauriąją seserį" praėjus dvejiems metams po pabėgimo iš Laperuzo; 1976-aisiais jai buvo skirta stipendija studijoms – tais vieninteliais metais, kai diktatoriškas Margeritės Rišomon režimas atpalaidavo savo gniaužtus tiek, kad leistų vienai jos valdinių išvykti.

Taip Marija Kristina kartais pateikdavo tą reikalą (taigi būta kelių išvykimo versijų), bet iš tikrųjų viskas buvo visai kitaip.

Iš tikrųjų ji paliko motiną ir tėvą, nepaisydama jų formalios nuomonės.

Mintis palikti Laperuzą ir pražūtingą jo aplinką (kur kaltės jausmas varžė kiekvieną jos žingsnį, kartais versdamas suabejoti per egzaminus mokykloje, kurie vis dėlto puikiai jai sekėsi) radosi, kai mokytojas Žanas Hovardas Lapusetas pasiūlė jai prašyti stipendijos kuriame nors iš Amerikos universitetų dėl jos „išskirtinių teksto analizės gebėjimų". Marija Kristina buvo nepilnametė, tad turėjo nedelsiant gauti bent vieno tėvų sutikimą.

Mokytojas Žanas Hovardas Lapusetas – žilais sidabriniais plaukais, kiek pastyrusia eisena žmogaus, kuriam gyvenimas tokiose šaltose ir drėgnose platumose ne rožėmis klotas – buvo pakerėtas dai-

lutės Marijos Kristinos žavesio. Ar bent taip pasakojama Čamavako licėjuje. Anaiptol nepakenkdamas pagrįstiems Marijos Kristinos pasiekimams moksle, tas romantinis mokytojo polinkis pavertė jį maloniai jausminga asmenybe, o Mariją Kristiną – širdžių ėdike prieš jos pačios valią, nes ji vargu bau pastebėjo liepsningą jo įkarštį. Tačiau man neatrodo, kad į tas paskalas reikėtų kreipti perdėtą dėmesį. Užsimenu apie jas tiesiog aplinkai paryškinti.

Na, o Myna, prasilenkdama su Marija Kristina rausvajame name, raukė nosį: vien mintis, kad jaunėlė sesuo vyksta į Jungtines Valstijas tęsti studijų apie politinio elemento poveikį šiaurės šalių tarpukario literatūroje, kėlė jai didžiausią pasibjaurėjimą. Tų studijų temos jinai, aišku, neįstengė suvokti. Tik suprato, kad sesuo tikisi džiugesnės ateities. Ir to pakako kurstyti jos pagiežai.

Liamas Viationenas viešai pareiškė nenorįs, kad dukra paliktų Laperuzą ir išsibelstų į platųjį pasaulį. Kai reikėdavo įvardyti Jungtines Valstijas, Margeritė Rišomon visada minėdavo Didžiojo apgaviko šalį. (Beje, buvo neaišku, ar ji turi omenyje prezidentą Fordą, ar kapitalizmą apskritai – o gal apgaulingą laisvę, kuri, regis, ten kiekvienam suteikiama?) Arba sakydavo: Šlykštusis Babilonas. Liamas sukvietė tai, ką vadino šeimos taryba – tai yra, jo reikalavimu visi keturi susibūrė jų namų virtuvėlėje po musgaudžiu – ir atskaitė Marijai Kristinai pamokslą.

Nesunku įsivaizduoti kvailoką Mynos veidą ir mįslingesnį – jos motinos.

– Tai, kad garbusis mokytojas Žanas Hovardas Lapusetas kala tau į galvą tokias mintis, dar nereiškia, kad turi stačia galva pulti pas amerikiečius. Jis mano, kad esi gabi ir tau atsiveria nuostabi ateitis, bet tas žmogus nėra kojos iškėlęs iš savo licėjaus ir nieko neišmano apie tikrą gyvenimą, juolab apie gyvenimą pas amerikiečius, apie tai, kaip jie plauna smegenis jaunoms merginoms – ypač merginoms, atvykusioms iš Laperuzo. Jei ten išvyksi, būsi nelaiminga, Marija Kristina. Būsi nelaiminga, be to, iš ten nebegrįši.

Namų moterys atsisuko į jį, vildamosi, kad jis paaiškins paskutinę frazę – tie du postulatai atrodė prieštaringi – bet jis pasišalino iš kambario, šiek tiek vilkdamas koją, ir nuėjęs išsitiesė ant lovos, kaip visad, įbedęs akis į lubas.

Margeritė atsikėlė pašildyti sultinio, Myna ėmė gliaudyti pupeles, dėl savo lakios atminties beveik pamiršusi, ko jie čia buvo susibūrę, ir tik miglotai prisimindama, kad jie ką tik kalbėję apie Mariją Kristiną – tačiau pokalbio tema pranoko jos išgales. Marija Kristina spruko į judviejų kambarį ir užšovė duris (o tai buvo griežtai draudžiama: kambariai šiuose namuose nepriklausė niekam ir ypač toms, kurios nori išmauti ir palikti savo šeimą). Myna riktelėjo:

– Tėti, ji užsidarė!

Bet Liamas Viationenas nesikėlė iš lovos (jau ryškėjo pirmieji jo tragiškos depresijos požymiai).

Tą pačią naktį, kai visi namai miegojo, Liamas Viationenas įsmuko į mergaičių kambarį ir švelniai pakrutino Mariją Kristiną. Ši pramerkė akį ir išvydo baltą, strazdanotą, blausiai švytintį tėvo veidą; krūptelėjo, bet jis ženklu parodė jai tylėti – dviaukštės lovos viršuje gulėjo sesuo (niekad negalėjai žinoti, ar ji iš tikrųjų miega, ar galbūt girdi tėvo žodžius) ir pasakė savo jaunėlei:

– Turi išvažiuoti, mano žuvele, nereikia čia likti, čia tu niekad niekad nieko neturėsi, niekuo netapsi – tau reikia palikt Laperuzą ir traukti į naująjį pasaulį; neklausyk nieko, kas tau bus paistoma, kad tave sulaikytų – šok į klumpes ir niekad nepaklusk.

O kadangi Marija Kristina, regis, norėjo tėvui atsakyti ar bent jau pasiteirauti, kodėl jis dabar jai tai sakąs ir ar nepadauginęs dilgėlių varytinės, jis delnu užspaudė jai burną ir pridūrė:

– Nieko nenoriu girdėti. Jei neišsijudinsi, pats išgrūsiu tave lauk spyriu į šikną.

Kitą dieną jis nusivedė dukrą į savo dirbtuvės viršininko kabinetą spaustuvėje, kad ši galėtų slapčia paruošti kandidato dosjė, paskui perskaitė jį, susegė ir išsiuntė su pasigardžiavimu žmogaus, užminavusio strategiškai svarbų tiltą.

Marija Kristina gavo Jungtinių Valstijų vyriausybės atsakymą. Ją priėmė į Los Andželo universitetą.

Margeritei buvo pranešta, kad jos dukra pasižyminti tokiu ypatingu talentu senovinių tekstų vėlyvąja suomių kalba analizei, jog Didysis apgavikas neįsivaizduoja galėsiąs be jos išsiversti ir netgi be jokio kandidato dosjė jie atvykę jos ieškoti iki pat rausvojo namo; jog visa tai tetruksią vienus metus (tris semestrus), jog parapijos ganytojas asmeniškai pritariąs tai neilgai tremčiai (vis dėlto tai buvo vadinama tremtimi), taigi nėra kaip atsisakyti, nepapriešta-ravus Monsenjoro sprendimui. (Marija Kristina dabar buvo tokia atžari ir segėjo tokius trumpus sijonėlius, kad Šviesiausiojo Atpirkimo bažnyčioje visiems tik palengvėjo dėl jos išvykimo).

Vienas svarbus dalykas, kurį Marija Kristina išmoko šiuo savo gyvenimo laikotarpiu, visada parankus, stojus prieš galinguosius, prieš visus tuos, kurie bus stipresni, geriau ginkluoti, labiau iškrypę ar beviltiškesni (taigi grėsmingesni) – tas dalykas bylojo, jog visad reikia sakyti:

– Aš negaliu,

ir niekada:

– Aš nenoriu.

Tad dabar jai pakako nuolat kartoti:

– Aš negaliu atsisakyti,

ir, svarbiausia, niekada nepasakyti:

– Aš noriu ten važiuoti.

Sielų giminystė

Septyniasdešimtaisiais metais išsikrapštyti iš Laperuzo ir atkakti į Los Andželą buvo gan skausminga patirtis. Atsirasti Niujorke galbūt būtų buvęs dar didesnis sukrėtimas, kontrastas dar ryškesnis, bet ir akivaizdesnis. Užtat Los Andžele ir jo atsainume, jo formoje, tokioje iš pagrindų horizontalioje, keistame jo klimate, viliojančiame, taigi įtartiname, klimate, visais atžvilgiais, atrodo, „silikoniniame", tame pilkšvame Ramiajame vandenyne, toje ūkanotoje saulėje, tuose kolonizuotuose paplūdimiuose, tokiose abejingose palmėse, neprilygstamose ir egzotiškose, kaip prašmatnios kekšės, priemiesčiuose, besidriekiančiuose be galo be krašto, tuose dvispalviuose automobiliuose atverčiamais stogais, vangiai liūliuojančiuose po bulvarus, glūdėjo kažkoks dekadentiškas glebumas. Visi atrodė apsikvaišinę, malonūs ir ispanakalbiai.

Los Andželo universitetas Mariją Kristiną nuvylė. Ji visad svajojo studijuoti raudonų plytų universitete, besistiepiančiame vidury rausvai geltonų medžių parko, tokio milžiniško, kaip jos provincija, su vejomis, nusėstomis besišypsančių jaunuolių plonais pasteliniais megztinukais, universitete, kur viskas dvelktų stropa, rudeniu ir šviesa. Nieko bendra su

margaspalviu hipišku vangumu, kuris krito jai į akis atvykus į Los Andželo universitetą.

Marijos Kristinos stipendija nepadengė įsikūrimo išlaidų. Dosnusis Didysis apgavikas dovanojo jai kelionę, registracijos universitete išlaidas ir galimybę lankyti žymių specialistų paskaitas. Bet rasti, kur gyventi, ji privalėjo pati. Kai ji prisistatė į universitetą, neabejodama, kad ją įkurdins studentų miestelyje, jos nusivylimas buvo toks didelis, kad ji vos čia pat apsisukusi neišvyko atgal į Laperuzą. Tas pirmas impulsas truko tiek, kiek visi pirmieji impulsai: susikrimtusio tėvo ir trykštančios pasitenkinimu motinos paveikslas pastūmėjo ją griebtis žemų priemonių. Apgyvendinimo biure ji apsipylė ašaromis ir suvaidino panikos priepuolį taip tobulai, kad vienas dėstytojas, sugraudintas ar sutrikdytas jos trankios sumaišties – jis buvo užsukęs į biurą pasitikrinti nelabai žinau ko (lemiami mūsų gyvenimo posūkiai priklauso nuo menkniekio) – įkalbėjo jauną moterį, biuro budinčiąją, šen bei ten skambtelėti dėl tos tokios sutrikusios studenčiukės. Galop jai pasiūlyta savaitę pagyventi jaunų darbininkų bendrabutyje mieste. Aišku, per tą laiką ji privalanti ką nors susirasti. Ji pasižadėjo, padėkojo, nuvyko į tą bendrabutį, kuriame buvo kalbama vien ispaniškai, prismeigė keletą skelbimėlių, pernakvojo aštuntojo aukšto koridoriuje ant išklerusios sofos ir paskyrė pasimatymą vienai jaunai moteriai,

pasiruošusi mesti jau ir taip merdėjančias studijas. Ta jauna moteris buvo Džoana.

Susitikus Mariją Kristiną apakino nevaržomas jos elgesys, įprotis visada vaikščioti pusnuogei, vilkti savo aukštakulnes šlepetaites – tas kulnelių čiūžčiojimas bylojo apie seksualinę alsą – jos plaukai, tiesinami lygintuvu, koneveikiant Ramiojo vandenyno artumą, dėl kurio garbanojasi, plaukai, kuriuos ji dažė skirtingomis spalvomis – juodai pašaknyse ir vis šviesiau iki pat galiukų, kai kur pereinant nuo oranžinės iki rūdžių spalvos, jos kaklaskarės, jos apyrankių skimbčiojimas, cigaretė lūpų kamputyje, primerkta akis ir lengvai pakeltas smakras, nes jos rankos dažnai būdavo užimtos – ji lakuodavo sau nagus, tapydavo ar sklaidydavo žurnalą.

Džoana buvo tokia akivaizdžiai antilaperuziška, jog Marija Kristina iš tiesų atlėgo, kai ji sutiko priimti ją drauge gyventi.

Džoana jai pasakė:

– Aš ieškau veikiau ko nors rimto. Ramios mergaitės. Iki šiol gyvenau triukšmingą gyvenimą, tad man reikia ramybės. Metas pažaboti arklius.

Džoana buvo vos trejais metais vyresnė už Mariją Kristiną. Bet nepaisant jaunystės atrodė pavargusi. Vaikystėje jos su motina gyveno Ontaryje; ši buvo padavėja viename mėsainių restorane (Ontario mėsainis, tikras atradimas, buvo apskritas, su skylute tartum spurga, ir Ričardas Hovardas, jo išradėjas (atradėjas,

puikavosi jis) dėl tos skylutės tapo multimilijonieriumi: iš dviejų klasikinių žlėgtainių atitikmenų jis kūrė tris Hovardo mėsainius). 1974 metų pavasarį per Kalifornijos *Jamrock* festivalį Džoana, būdama septyniolikos metų, dėjo į kojas su motinos santaupomis ir vienu *Deep Purple* garso techniku. Jų istorija greitai baigėsi, bet jinai įsikūrė Los Andžele, nes čia buvo visad šilta ir buvo jūra. Ji pradėjo vartoti įvairiausius kvaišalus: meskalą, meskaliną ir metedriną, tąsėsi su narkomanais ir merginom, besisukinėjančiomis apie roko grupes, kaip visad daro paklydusios mergiotės – prieš trisdešimt metų jos būtų sukinėjusios aplink kokios nors džiazo grupės saksofoną. Bet Džoana pasižymėjo kažkuo, kas iš tikrųjų nenorėjo žaisti šio žaidimėlio. Ji nenorėjo gyventi bendruomenėje. Nenorėjo gyventi paplūdimyje. Ji gyveno pirmame aukšte iš kiemo pusės, netoli Redondo Bičo, keli žingsniai nuo vandenyno – taip arti jo, kad į butą amžinai prisinešdavo smėlio, nugulančio daiktus. Buvo čia kiemelis su kaktusų armija ir Azijos varnėnu narvelyje – kaimynės varnėnu, jis čiepsėjo, taip ir neišmokęs ištarti nė vieno tų keiksmažodžių, kurių Džoana bandė jį išmokyti. Džoanai stigo pinigų gyventi tame bute, išsikraustyti ji nenorėjo – mintis leistis ieškotis naujos vietos ją gniuždo, sakydavo ji, ir iš anksto sekina, taigi ji nusprendė dalintis būstu. Rengėsi rimtai imtis darbo ir baigti su paplūdimiu ir žolytės rūkymu su vaikinais, iš visur po truputį atsibeldusiais į tą kon-

tinentą – tarytum tai būtų jų dreifo riba: Didžiųjų Vakarų pakraštys, drebantis ir kas dieną gresiantis subyrėti, po truputį tolstantis nuo pagrindinio kontinento dėl visų tų plyšių dykumos vidury. „Įsivaizduok, – kalbėjo ji, – kad lindi lūšnoje ant polių šimto penkiasdešimties metrų aukštyje ir tie poliai, nors saugo tave nuo tikro pasaulio, siūbuoja ir tuoj tuoj tave nublokš" – ir Marija Kristina nežinojo, ar ji kalba apie narkotikus, ar apie Kaliforniją apskritai. „Aš pavargau, – kalbėjo Džoana. – Vien aš turiu butą, visi jie gyvena pliaže, miega pliaže, šoka pliaže, dulkinasi pliaže; o aš noriu miegoti lovoje ir jų atsikratyti, aš kaip senučiukė, ir, manau, tu būsi tinkamas žmogus ir padėsi man naujajame mano gyvenime..."

– Pardavinėsiu savo kaklaskares, – ryžtingai nusprendė ji.

Ant audinio kvadratų ji tapė dideles vingiuotas juostas it kokias margaspalves žarnas. Palikdavo jas vienai merginai – ši turėjo venecijietiškų skarmalų krautuvėlę – bet ne kažin ką iš jų pelnydavo. Ji kartojo Marijai Kristinai:

– Tu man padėsi, tu atrodai tokia rimta.

O Marija Kristina mąstė, kad tam tikra prasme tas Džoanos įsitikinimas užgaulus, jai rodėsi, kad Laperuzas jai liptinai prilipęs – tamsiai mėlyni sijonėliai ir Šviesiausiojo Atpirkimo pamokslai – ir kad visi maži jos Laperuzo maištai buvo tuščias reikalas. Džoana iškart jos paklausė:

– Bet kuo tu nori verstis gyvenime?

O Marija Kristina atsakė:

– Aš noriu rašyti.

O Džoana pasiteiravo:

– Eilėraščius, dainas?

O Marija Kristina atsakė:

– Romanus, aš noriu rašyti istorijas, noriu rašyti knygas.

O Džoana pasakė:

– Tu negali rašyti knygų, tau dar nieko nėra atsitikę.

Džoana galėjo būti užgauli, pati to nenorėdama. Čia ir buvo esminis skirtumas nuo to, ką prieš tai buvo išgyvenusi Marija Kristina. Jos sesuo arba motina visą laiką buvo užgaulios – tai, kas buvo sakoma, niekad nebuvo ištariama, jų šneka buvo klastinga, nenuoširdi, dygi – šneka šeimų, kur vieni kitus šnipinėja, kur nėra vietos palankumui.

Džoana buvo kupina savotiško nevaržomo nuoširdumo, neleidžiančio jai jokių dviprasmybių. Jų dialoguose Marijos Kristinos budrumas atlėgdavo, lyg ji būtų prisnūdusi ant įprastinės savo kanapos.

Mėnuo po persikraustymo pas Džoaną ši jai pranešė, kad jau keturi mėnesiai laukiasi. Marijai Kristinai tai pasirodė tikra katastrofa (kaip jos čia gyvens su vaiku, kaip ji mokysis ir rašys su rėksniu kūdikiu svetainėje, kaip galima gimdyti vaiką neištekėjus – gimdyti vaiką, jei nežinai jo tėvo vardo?). Džoana tiesiog patraukė pečiais. Tepasakė:

– O, aš virsiu tikra paršavede.

Ir čia pat pradėjo savo metamorfozę. Išstorėjo taip, kad nebegalėjo iškelti kojos iš svetainės. Ir vienintelis malonumas, kurį tuo laikotarpiu patyrė Marija Kristina, buvo laukimas. Jai patiko rūpintis Džoana, pasakoti jai apie išorės pasaulį, kvartalą, universitetą; ji kažką po truputį rašinėjo, bet iš to nebuvo nieko doro, tad sėdėdavo svetainėje su drauge, ši be pertraukos žiūrėjo menkaverčius teleserialus, išjungusi garsą – nieko labiau raminamo negalima buvo nusitverti.

Purvas

Tuo laikotarpiu, kai susipažino su Klaramuntu, Marija Kristina, kad ir kaip raminamai ją veikė bendrabūvis su Džoana, neįstengė pasiekti to, ką šioji vadino aukštumom. „Pasiekti aukštumų“, – nuolat kartojo jai Džoana, traukdama ant kanapos cigaretes su marihuana.

Marija Kristina tam tikra prasme grūmėsi.

Ją traukė atgal į girią. Nė už ką pasaulyje nebūtų prisipažinusi, bet būtent ten norėjo atsidurti. Tai buvo vienintelė jos gyvenimo priebėga, kur ji jautėsi bent kiek mažiau graužiama nerimo.

Nepamirškime, kad Marija Kristina buvo mergaitė, kuri migdydamasi įsivaizduodavo savo laidotuves ir gardžiuodavosi sielvartu ir sąžinės priekaištais tų, kuriuos paliks. Tokia mergaitė užaugusi tampa trikdančio nerimo kupina moterimi iš tų, kurios tolydžio iš anksto vaizduojasi, spėlioja ir bando atspėti, kas apie ją manoma jai už akių. Iš tų, kurios tokios opios tam, kas apie jas šnekama, vos joms išėjus iš kambario, jog ateities perspektyva varo jas iš proto. Nesėkmė, kurią iš anksto lemia tokios pastangos (niekad nesuteikti peno menkiausioms apkalboms), pats tokių pastangų bergždumas paverčia jį beviltišku užmoju, kuris tam tikra prasme mane jaudina.

Marija Kristina galynėjosi su noru patikti ir būti mylima visų savo dėstytojų, su noru susirasti draugų ir tapti geriausia savo laidos studente. Svajojo, kad vieną dieną visi skaitytojai, aptikę kurią nors jos knygų, bus jos pakerėti. Marija Kristina buvo lengvabūdiško žmogaus priešingybė.

Ir galiausiai tai, ką ji išgyvendavo kaskart, kai sužinodavo, kad koks nors vakarėlis buvo surengtas be jos – *tyčiomis* be jos, kadangi niekas ne tik kad jos nepakvietė, bet ir surengė vakarėlį taip, kad ji jame nepasirodytų – būdavo tas dilginantis jausmas, kad esi atstumta.

Ji nesumetė, kad studentams jos laikysena atrodo peiktina. Jiems regėjos, kad rimtumu, drovumu, savo laperūziškais refleksais ji reiškia kažkokias pretenzijas, ir niekas nenorėjo su ja bendrauti. Marija Kristina visados spausdavo prie krūtinės knygas, tarsi kas kėsintųsi jas iš jos atimti, rengdavosi tamsiai pilkai ir tamsiai mėlynai, krūpčiodavo, vos kas nors pratardavo jai žodį, niekada nesipešiojo antakių, o prausdavosi vislab kartą per savaitę – nevalyvas įprotis, įgytas rausvašikniame name, kur vanduo tekėdavo tokiais pat trūksniais, kaip ir elektra.

Mariją Kristiną vadino Jehovos Mergele; tai nebuvo itin draugiška.

Vieną dieną Džoana jai pareiškė: jei ji nebeskleistų to aitraus prakaito ir čiršKinamų riebalų kvapo (Marija Kristina triūsdavo universiteto miestelio užkan-

dinėje, kad galėtų apmokėti savo nuomos dalį) ir jei truputį pasistengtų, ją su džiaugsmu priimtų į būrį.

– Jų išmanumas nuo nedaug ko priklauso, – mąsliai pratarė Džoana.

– Nesuprantu, – pasiruošusi gintis atsiliepė Marija Kristina.

– Jų išmanumas apsiriboja pažastų kvapu, – patikslino Džoana.

– Tai darbo kvapas, – rausdama tarstelėjo Marija Kristina.

– Tu ne žemkasys. Jei taip būtų, jie tave su malonumu priimtų. Jiems tai atrodytų egzotiška. Bet trečiojo pasaulio moterims jie turi tam tikrų reikalavimų.

– Trečiojo pasaulio?

– Jiems tu atrodai atkeliavusi iš trečiojo pasaulio.

– Ir ko jie reikalauja iš trečiojo pasaulio merginų?

– Jos privalo būti gražios, liūdnos ir nesmirdėti.

Tad iš pradžių Los Andžele buvo nelengva, nes Marija Kristina buvo iš tų žmonių, kuriems bet kokia pradžia yra sunki – jai reikėjo priprasti prie naujų sąlygų ir išsižadėti to, kas ji buvo anksčiau, reikėjo pasižymėti naujoje aplinkoje, o ją smaugė įgimtas nerimas.

Atskirtis nuo Laperuzo būtų galėjusi išeiti jai į naudą, bet keistai gramzdino į melancholiją. Palikti šeimą ji pasirinko pati, įspūdį, kad esi apleista saviškių – toli gražu ne.

Ji jautėsi it totalitarinės šalies tremtinė, kuri kirsdama sieną žino, kad niekuomet nebegalės sugrįžti pas saviškius. Marija Kristina mėgindavo jiems paskambinti – sumanymas jau savaime ambicingas, nes Viationenų šeima neturėjo telefono. Tad jai tekdavo skambinti kaimynei, kuri su savo sena dusulinga širdim leisdavosi pakviesti motinos ar sesers, kol Marija Kristina klausydavosi tuščiai tekančių brangių minučių aidėjimo (bet padėti ragelio nenorėdavo – iš pradžių taip darė, sakydavo: „Paskambinsiu po penkių minučių“, o kai vėl paskambindavo, kitame laido gale nieko nebūdavo – nei kaimynės, pasiklydusios kažkur kelyje, nei kurio nors iš tėvų), taigi kaimynė trependavo iki rausvašiknio namo, ragindavo Margeritę Rišomon eiti atsiliepti į skambutį, o Margeritė Rišomon širsdavo, šitaip kaimynės trukdoma, maištaudavo prieš tokį švaistymą, visus tuos pinigus, kurie išteka laukimo minutėmis iš pat Kalifornijos. Paskui jos kalbėdavosi – motina su dukra, sesuo su seseria – tėvas retai būdavo namie, net jeigu ir būdavo, palikdavo kalbas moterims; „Tėvas tave sveikina“, – sakydavo Margeritė Rišomon, o Marija Kristina būtų norėjusi, kad ji pasakytų: „Tėvas tave bučiuoja“, bet ne, ji visad sakydavo: „Tėvas tave sveikina“ – ir tai nuskambėdavo kaip koks menkutis kariškas pagyrimas, neaiškus rankos mostas iš kitos vielų tvoros pusės; Margeritė Rišomon niekad neskambindavo pati, niekad nekeldavo kojos į tele-

fono būdelę, pro kurią praeidavo kas dieną, kadangi ši stovėjo ant šaligatvio prie bažnyčios; mintis kalbėti į ragelį, priseilėtą nešvarių ar nesveikų žmonių, Margeritei Rišomon buvo neįsivaizduojama; ji sakydavo: „Mes labai užsiėmę, dukrele, neturim kada tau skambinti“, – ir viskas, kas būdavo ištariama, buvo tarsi judėjimas vienpusio eismo gatve, tarsi kalbėtis tarpusavy būtų neįmanoma: kiekviena kalbėjo skyrium, viena kitos nesuprasdama, viena kitai neatsakydama, lyg naudodamosi skirtingais pokalbių vadovais ar skirtingais bangų dažniais; viena būtų galėjusi pasakyti: „Prašom pasiimti savo mėlynąjį apsiaustėlį“, o kita atsakyti: „Man jos visada skaniau virtos vandenyje.“ Vienu metu Margeritė Rišomon, nutaisiusi gedulingą toną, lyg skelbdama apie jo mirtį, ėmė pranešinėti Marijai Kristinai: „Tėvas nekaip jaučiasi“. Vieną dieną ji pranešė: „Jis prastai bemato – pargriuvo ir susilaužė stuburgalį“, ir Marija Kristina baisiausiai susijaudino; ji paskambino kitą dieną, ir motina visiškai kitu tonu pasakė: „Ai, ne, galų gale, tai nieko rimta, tiesiog didelė mėlynė“, ir Marija Kristina suprato, kad Margeritei Rišomon rūpi ne šiaip išlieti nerimą ir užkarti jį dukrai – veikiau tai buvo tikras priešiškumo aktas, ji norėjo, kad Marija Kristina galvotų apie tai visą naktį ir visą dieną ir taip užmokėtų už savo atsitolinimą.

Marija Kristina sėdiniuodavo paplūdimyje, žiūrėdavo į vandenyną, juodų polių eiles, geldutes, dum-

blius ir nuskendusius daiktus, užkibusius už polių, į horizonte nutolusius laivus, vielų tinklus, nugrimzdusius smėlyje, į žuvėdras, į seklumon išplautas negyvas medūzas, kurias vaikai varpydavo lazdutėmis, išdrabstydami jų dailius tirštų drebučių kūnus, dailius putlius kūnus; jai patikdavo, kai būdavo labai šviesu, bet patikdavo ir tada, kai viskas būdavo apniaukta, niauru ir beviltiška – ji užsirašinėdavo pati nelabai suprasdama ką, vėjas kedeno jos plaukus, sklaistė užrašų knygelės lapus, o ji mąstė: „Aš taip toli nuo Laperuzo."

Tada prisimindavo girią, egles ir klevus, prisimindavo, kaip giria atrodė nuo kelio, vedančio iš Laperuzo į Čamavaką – tą keistą žaliai juosvai rusvą masę, tarsi kažką neįžengiamo, pragaištingo, kažką tokio tankaus, kad buvo tiesiog juokinga įsivaizduoti, jog gali ją pereiti. Bet kai prisiartindavote, giria leisdavo jums į ją įžengti, staiga atverdama daugybę landų ir angų, atsisklęsdavo ir jus priimdavo. Tai ši giria nubloškė Myną prie upokšnio, tai ši giria guodė Mariją Kristiną.

Apskritai jos svajos buvo labai individualios; kiek siekė jos žinios, negalėjo būti jokio „mes", ji niekad nebūtų įstengusi pasakyti arba parašyti: „Mes buvome vilčių kupini jaunuoliai, bet kai kurie iš mūsų nusižudys, kiti išvyks į užsienį, kai kurie iš mūsų susituoks su žmonėmis, sutiktais tik kartą kitą, kai kurie taps budistais, o kiti įjunks į alkoholį ir proza-

ką. Mes visad manėme, kad rytoj bus geriau, negu šiandien, visi troškome gyventi kitur – ne ten, kur gyvenome, visi ieškojome namelio prie paplūdimio – kai kuriems tai būtų buvusi miesčioniška svajonė, kitiems – tinkamiausias būdas susitaikyti su savo mirtingąja prigimtimi." Marija Kristina niekada taip neparašytų – jai visada stigtų tos galimos daugiskaitos, ji niekada negalėtų būti kuo nors kitu, negu oriai vieniša būtybe.

– Žinau, vieną dieną, – dėstė ji Džoanai, – amžinas nerimas mane uždusins ir galutinai užkirs kelią pamatyti pasaulį tokį, koks jis yra – tai bus nelyginant katarakta, kai susidrumsčia akies lęšiukas, ir aš tapsiu nepakenčiama, kupina troškaus baugulio. Mane gniauš nerimas, kadangi bus uždegtos šviesos, o aš nežinosiu, kur lemputės, kadangi praneš artėjant audrą, o aš nemokėsiu pakeisti kamščių, kadangi blogai užsidarys durys, o aš išgirsiu krebždesį lauke, kadangi dvi skruzdės tipens per parketą, matyt, prisistačiusios kolonizuoti namą ir svetainės vidury įsirengti skruzdėlyną, kadangi man taip keistai maus kairiąją koją – ir galbūt ją paralyžiuos, pagaliau argi visų mūsų kelias nėra galutinio paralyžiaus linkme, ir niekas nebegalės su manimi kalbėtis, aš veiksiu uždara sistema, būsiu amžinai pakrikusi senučiukė, visada budri, amžinai kartojanti tą patį ir gromuliuojanti, tyliai čepsinti lūpomis ir besivaipanti taip, lyg kalbėtųsi su šmėklomis – ir niekas nebegalės su

manimi kalbėtis, o aš nebegirdėsiu nieko, kas man sakoma, man ūš ausyse, užtvindytose nerimo, aš būsiu atkirsta nuo pasaulio. Kaip išvengti tokios apgailėtinos senatvės?“

O Džoana tapšnodavo jai per ranką.

Šiaip ar taip, anaiptol nėra aišku, ar Marijai Kristinai užteko drąsos ir įžūlumo visa tai išlieti savo draugei; labiau įtikėtina, kad grįžusi ji tiesiog tarstelėdavo: „Nusivariau nuo kojų“ – ir toje frazėje slypėjo visas jos pakrikimas.

O iš tikrųjų jei ji būtų ganėtinai ilgai gyvenusi, būtų virtusi sena dama, rūkančia ir geriančia, perkarusia kaip Jemeno ožka – štai kuo tu būtum virtusi: Jemeno ožka, apsupta įsimylėjusių jaunuolių, sužavėtų tavo šnekų, tavo humoro, būtum virtusi kuoktelėjusia sena dama gargždžiu balsu, ornamentuoto aksomo tunikomis, nukarusia nuo kaulų oda ir tarpais dar su vienu kitu gražiu žybtelėjimu.

Tai, kad Marijai Kristinai sekėsi užrašyti tik nerišlius savo nerimo fragmentus, prisiminimus, svajas ir dienos nutikimus, ir kad ji nežinojo, ką veikti su tais paskirais lapeliais, tik didino jos sutrikimą. Vaikystėje ji buvo sukūrusi aštuonis romanus – rašė juos slapčia, atkakliai, nes kai ją koneveikdavo ar užgriūdavo neteisėta prievarta, tikra paguoda buvo mąstyti: „Aš darbuojuosi prie savo romano“, ir dar dėl to, kad kiekvienas tų romanų užglaistydavo spragą tarp pasaulio ir Laperuzo, palikdamas ją tinkamoje

pragarmės pusėje. Nuo šiol ji kažko tikėjosi. Įvykio, žmogaus. Keistas buvo tas neramus lūkestis, ta kankinama mintis, kad kažkas turi įvykti.

Šviesa pakeičia kryptį

Vieną popietę, kai Marija Kristina grįžo namo pasivaikščiojusi pajūriu (o juk būtų turėjusi sėdėti politinių teorijų pažinimo paskaitoje), Džoana, neatplėšdama akių nuo televizoriaus ekrano, tarė:

– Man skambino dėl darbo.

– Dėl darbo po gimdymo?

– Ne, dabar.

– Bet tu negali nė pajudėti, – pasakė Marija Kristina, pildama joms abiem šaltos arbatos.

– Žinau. Aš pasmerkta kaip jūros liūtė likti išmesta ant šitos kanapos iki savo ateivio gimimo.

– Man rodos, niekas nesako „jūros liūtė".

– Gerai. Bet dėl darbo.

– Taip.

– Aš jiems pasakiau, kad pažįstu kai ką, kas galėtų jo imtis vietoj manęs, kol pati nesu dizpozicijoje. Taip ir pasakiau: „Kol pati nesu dizpozicijoje". Tarsi jau nežinia kur tarnaučiau ir jokiu būdu negalėčiau...

– Tu čia kalbi apie mane? – pertraukė ją Marija Kristina.

– Taip. Pagalvojau, būtų neblogai, tave tai išjudintų, tu užkaltum šiek tiek žaliųjų, nesimurkdydama savo užkandinės aliejuje, ir tau būtų smagu.

– Man būtų smagu?

– Taip. Nes, įsivaizduok, minėtas darbas – būti asmenine vieno rašytojo sekretore.

– Bet aš nenoriu būti asmenine vieno rašytojo sekretore, aš noriu *būti rašytoja*.

Džoana neatsakė. Užmerkė akis, lyg staiga būtų užsnūdusi. Taip ji baigdavo pokalbį.

Vakare Marija Kristina jos paklausė, kas tas minėtasis rašytojas.

Džoana atsakė užsirašiusi jo pavardę ir telefono numerį ant popiergalio, kuris, matyt, voliojasi kažkur netoli uolos, ant kurios ji atsidūrusi; joms nesisekė jo rasti, ir staiga Marijai Kristinai baisiausiai parūpo sužinoti to rašytojo pavardę – Džoana sakė: „Pavardė meksikietiška ar argentinietiška“, ir Marija Kristina ieškojo, minėdama Lotynų Amerikos rašytojų pavardes, o Džoana kaskart atsiliepdavo: „Ne, atrodo, ne tokia“, o Marija Kristina galvojo: „Aš nenoriu vaidinti sekretorės, pavardė man rūpi tik iš smalsumo“, bet vis tiek ieškojo su perdėtu įkarščiu. Popierėlį ji rado suglamžytą į gumuliuką peleninėje.

– Rafaelis Klaramuntas?

– A, taip, tikrai tas. Jis garsus?

Užuot atsakiusi Marija Kristina klestelėjo į krėslą su telefonu ant kelių ir surinko numerį.

Tavo rankos šešėlis

Pas Rafaelį Klaramuntą Marija Kristina nuvažiavo autobusu. Tais laikais jis gyveno Beverli Hilse normandiško stiliaus dvare, pastatydintame vienos buvusios nebyliojo kino žvaigždės.

Ji pasiskolino iš Džoanos juodą suknelę, nes ši jai pasakė: „Juodos suknelės labai literatūriška" – tuo Marija Kristina leido sau suabejoti, bet kur jai galynėtis su Džoanos savikliova ir ką jai priešpastatyti su savo misionieriškomis suknutėmis, kurios, net ir patrumpintos, liko misionieriškos.

O Džoana jai pasakė: „Ši suknelė dailiai atsaini. Per daug gerai rengtis – nepaneigiamas žemos kilmės požymis." Ar galbūt veikiau pasakė: „Jei išsičiustysi kaip į kruizą, atrodysi tikra vargšė."

Džoana žinojo porą trejetą taisyklių, kurių nežinojo Marija Kristina ir apie kurias nė nenutuokė. O gal ir nutuokė. Kol gyveno Laperuze, tarp juodnugarių, Marija Kristina turėjo nuovoką, bet čia jos šeštasis pojūtis tarsi subliuško, mėgindamas vienu sykiu įvaldyti pernelyg gausią informaciją.

Jai reikėjo atsidurti Kalifornijoje, kad ryžtųsi nusiskusti kojas. Laperuze nė viena moteris neužsiėmė tokiais dalykais, o Margeritė Rišomon tolydžio perspėdavo mergaites dėl tokių veiksmų

ne tik dėl to, kad čia turima reikalo su demonišku duetu – „gundymu ir praradimu“, bet ir dėl to, kad jaunai besmegenei, bandančiai atsikratyti savo plaukų dangos, gresia išvysti – ir kone vienu ypu – visą savo kūną apželiant gaurais, kurie ataugs šiurkštesni, juodesni ir *neišnaikinami*. Pirmąsyk išvydusi Marijos Kristinos blauzdas, Džoana klyktelėjo iš siaubo.

Džoanos suknelė, dailiai atsaini, anaiptol nebuvo pritaikyta šiam sezonui – ji buvo vilnonė, smulkaus trikotažo, veržianti kaip pitonas ir gresianti uždusinti; dar nepriėjusi autobusų stotelės Marija Kristina visai supluko. Ji avėjo sandalais, ir jos apdaro ir jaudulio derinys darė priešingą įspūdį, negu tai, ką ji norėjo išryškinti. Ji pasijuto nirštanti ant savęs ir ant viso pasaulio. Atsisėdo sausakimšame autobuse, tas krestelėjo, ir kai vienas tipas švystelėjo jai į veidą kuprine, o ji ėmė niurzgėti, o jis pasakė, jog jai tereikia atsistoti, jinai rėžė jam:

– Aš sėdžiu, nes esu nėščia.

– Tai važiuok taksi, – atkirto tipelis.

Marija Kristina riktelėjo:

– Sakau, kad esu nėščia, ne turtinga, kvaily!

Pokalbiai nuščiuvo, žvilgsniai nukrypo į ją su romiu sutrikimu tų, kurie kasdien viešajame transporte susiduria su visokiais priekvaišiais. Paskui, kai pasidarė aišku, kad nei melagė Marija Kristina, nei anas storžievis negriebs iš kišenės revolverio, visi grį-

žo prie savo rūpesčių. Keleiviai vėl sušnaro, ir gausūs jų plastikiniai maišeliai sučežėjo į taktą dyzelinio autobuso variklio vibravimui.

Marija Kristina pagalvojo: „Vadinasi, aš panaši į tokią, kuri jau yra turėjusi seksualinių santykių."

Ji prisiminė vieną laidą apie Klaramuntą, kurioje buvo kruopščiai narstoma jo kūryba pramaišiui su asmeniniu gyvenimu ir darbu. Taip ji sužinojo, kad jis trissyk buvo vedęs, o tarp tų, su kuriomis nebuvo susituokęs, priskaičiuojama dvi nepavykusios savižudybės (barbitaliai) ir viena sėkminga (pasiskandinimas Niagaros krioklyje). Atrodo, tas žmogus iš rimtųjų jaukia asmeninį moterų gyvenimą. Marijos Kristinos tai nebaugino. Jai buvo šešiolika, ji neabejojo esanti iš tiesų ypatinga ir pakankamai gudri, kad išvengtų tokios lemties.

Kai ji išlipo iš autobuso drauge su dviem meksikietėm auklytėm, pasiklausė jų kelio Klaramunto nurodytu adresu, tačiau nesuprato nė žodžio iš to, ką jos jai atsakė; ji susikrimto dėl to, kokia menka nauda iš suomių kalbos Los Andžele, ir davė sau žodį išmokti ispaniškai. Ši perspektyva ją apramino, tikriausiai todėl, jog ji manė, kad Klaramuntas iš dalies kalbėsis su ja tąja kalba ir bus sužavėtas jos ryžto.

Nieko panašaus neįvyko.

Kai ji paskambino į duris ir jis pats atėjo jos įleisti, tai nužvelgė ją nuo kojų iki galvos ir tarė:

– Jūs ne švedė.

Ir Marija Kristina pasijuto mažučiukė, juoda, tikra lapių tautelės atstovė.

– Tai dėl jūsų pavardės, – pridūrė jis ir toliau neryžtingai ir įdėmiai ją apžiūrinėdamas.

– Ta pavardė suomiška.

– Kaip keista.

– Kodėl?

– Švedijoje pažinojau vieną Viationeną. Kaip gaila. Kaip gaila.

Jis įsileido ją, visiškai sutrikusią. Tada ji nežinojo, kokių vilčių jis deda į Švedijos akademiją, kas metai skiriančią Nobelio literatūros premiją; vienas to laikotarpio jos narių vadinosi Viationenas, bet jis iš tiesų neturėjo nieko bendra su kone berašte Marijos Kristinos šeima. Kai ji gerokai vėliau pasmalsavo, kodėl jis pasitikęs ją tokiais žodžiais, jis atsakė:

– Tu buvai tokia panaši į mažą voriuką, jog buvo aišku, kad neturi nieko bendra su tais vikingais. Mano nusivylimas – kad ir kaip neprotinga tai galėjo atrodyti – buvo begalinis.

„O kaip aš būčiau galėjusi reaguoti, – vėliau svarstė Marija Kristina, – aš, niekada neiškėlusi kojos už mūsų rausvašiknio namo ribų ar Laperuzo bažnyčios? Klaramunto namai buvo tokie įspūdingi, ir jis pats – toks įspūdingas, ir aš nesupratau, kodėl name su šachmatinių plokščių klojiniu, masyvaus ąžuolo laiptais, su vitražais kai kuriuose kambariuose, į kuriuos taip šykščiai tegalėjo prasismelkti šviesa,

kad nedrumstų jų šimtametės tvarkos, name, kur dar buvo dvi šaldomos patalpos kailiams ir septyni kambariai, visi skirtingi, kodėl duris atidaro jis, o ne kokia nors kambarinė kietai suveržtu kuodeliu, storakulniais mokasinais ir sučiauptomis lūpomis, įsispraudusi į blankiai rusvą kostiumėlį, kodėl duris atidaro jis – juk aš ką tik buvau perėjusi egzotišką sodą su kaktusų kolekcija; įspūdis buvo toks, kad patekau į Mohavių dykumą – duris atidarė jis, kodėl jis neturi tarnų, kodėl kreipiasi į mane ir sutinka priimti tokią būtybę kaip aš ir padaryti ją savo asmenine sekretore.

Tiktai dėl mano pavardės?

Tuo laikotarpiu Klaramuntas buvo geresnės formos – jis neatrodė toks nutukęs kaip dabar, plaukus šukavo atgal, mat jie pradėjo retėti, ir toji mintis jam buvo atgrasi; jo akys žaižaravo, jos buvo tos spalvos, kokios būna tik poliarinių šunų akys: tokios mėlynos, jog lauki, kad jis užsidėtų užtamsintus akinius, ir jūs išvengtumėt tos nepakeliamos blyškios liepsnos. Tarp aukso ir prabangos jis, regis, jautėsi taip laisvai, kad buvo sunku jį įsivaizduoti kur kitur, ne Beverli Hilso dvare, ar tiksliau: būtum galėjęs jį įsivaizduoti ir Buenos Airėse kolonijinio stiliaus pastate ar kolonijinio stiliaus pastato kopijoje Beverli Hilso aukštumose – tai turėjo būti kažkas su patijumi, kalinėtos geležies pinučiais, didelėmis akmeninėmis plokštėmis, mediniais suo-

leliais ir tropiniais paukščiais, kartkartėmis plyšojančiais, kad užgožtų teškenančius fontanus, kaip gimtajame Borgeso name, štai taip – ten jo siluetas būtų puikiausiai tikęs; bet matant jį jo name buvo beveik neįmanoma prisiminti, kad jis – argentiniečių pabėgėlis, kad atkako į Kaliforniją be skatiko kišenėje ir tapo didžiu rašytoju ir poetu, kuris taip nuostabiai kalba apie tremtį ir kalbos panaudojimą, apie paguodą turėti savo kalbą, kai esi viską praradęs ir kokia bebūtų pasaulio vieta, kurioje esi, rašytojui poetui, kalbančiam apie savąją tremtinio dalią, kadangi jį visad versdavo apie tai kalbėti – su tuo pačiu įniršiu, kaip pirmąją dieną, ir toji saviraiška, sykiu tokia šiurkšti ir tokia nusvidinta, tai įmantri, tai neapdorota – tas žmogus kalbėjo apie savo bybį, sakydamas „bybis“, įterpdamas tą žodį tarp senovinių pretenzingų gramatinių formų. Marija Kristina neatsilaikė ir kai kurias jo kalbas ir didžiąją poezijos dalį mokėjo atmintinai. Laperuze ji buvo girdėjusi jį kalbant per radiją; kai motina išeidavo pas Madmuazelę ir mergaites uždarydavo namuose, kad apsaugotų nuo išorinio pasaulio, pamiršdama, jog kartais išorinis pasaulis pasistengia pasiekti mažąsias belaisves ir jas ištvirkinti – koks pasimėgavimas tvirkinti tyras, imlias sielas – ir abi seserys klausydavosi virtuvėje šėtoniškų radijo stočių, rokenrolo ir rašytojų, ir Marija Kristina, aišku, ne viską suprato iš to, ką dėstė tie žmonės: tai buvo

tarytum poezija, slaptinga ir miglota, ir kaip tik tas miglotumas ir sudarė jos patrauklumą.

Tad Marija Kristina, kuriai tik to ir reikėjo, erdviame jo namų vestibiulyje beprotiškai įsimylėjo Klaramuntą – tas potraukis turėjo daugybę priežasčių: jo knygas, kurias ji buvo skaičiusi, ir jo žodžius per Laperuzo radiją, tai, kad nors ji ir buvo ypatinga ir gudri, kaip manė, visų pirma buvo pasirengusi atsisakyti bet kokio atsargumo: tas būstas, jo veidas ir perspektyva leisti laiką greta jo, galbūt jo pinigai ar bent jau jo aura ir jo galia – Klaramuntas galėjo būti ir moterim, tai taip pat būtų puikiausiai tikę, Marijai Kristinai tiesiog reikėjo įsimylėti, atsiduoti kūnu ir siela – ji jautėsi tokia vieniša, ir nuo pat vaikystės, nors buvo sesuo, nors buvo Džoana; ji troško priartėti prie Klaramunto, likti greta, ir visa tai buvo sumišę su kažkokiu mistiniu polėkiu; ji troško tapti jam sava, jo nuosavu gyvulėliu, kad galėtų įtikėti, jog judviejų santykiai ypatingi, įtikėti, jog jis skiria jai ypatingą dėmesį – ji troško tarpti jo paunksmėje, gaubiama jo paunksmės ir įtakos. Ir niekad iš tikrųjų nesužinojo, kaip jai atitekusi ta vieta – tada nedrįso jo klausti, ar jam siūlėsi kiti žmonės, o vėliau, kai jų santykiai iš tikrųjų pasidarė ypatingi ir ji to paklausė, jis atsakė:

– Buvo atėję keli vaikinai ir, rodos, dvi ar trys merginos, bet jos pasirodė esančios komediantės arba estetės – nė viena nebuvo tokia laukinė kaip tu, mano Fėja.

Jis priėmė ją kaip savą. Ji iškart pastebėjo, kad jį domina, nežiūrint smaugiančios kaip pitonas suknelės, nežiūrint prakaito ir nuovargio, ji pastebėjo, kad jį domina, ir neapgaudinėjo savęs iliuzijomis: ji domina jį ne todėl, kad yra laukinė ar kerinti – matė, kad jam patinka jos subinytė, net jei to ir negalėjo pakakti; lydėdamas ją į svetainę, jis ėjo paskui ją – ir kodėl būtų taip ėjęs, jei ne tam, kad pažiūrėtų, kaip nuostabiai juda jos pakinkliai ir sėdmenys; Klaramuntas būtų pasakęs: „Tesi tik žinduolis, kaip ir kiti, Marija Kristina; aš žiūriu, kaip tu žingsniuoji – lygiai taip pat gėriuosi gepardo eigastimi, esu pakerėtas tobulos tavo mechanikos." Tuo metu Marija Kristina negalėjo patikėti, kad tarnybai gauti pakako jos nuotakių klubų – ji buvo dar tokia nepatyrusi vyrų klausimu ir tokia kupina iliuzijų.

Jis pasisodino ją svetainėje, paskui liepė atsistoti ir eiti su juo į oranžeriją, į virtuvę ir pagaliau – į jo kabinetą; būtų galėjęs nusivesti ją ir į miegamąjį, ji būtų su juo ėjusi ir ten – tokia jauna, sužavėta ir tokia naivi, tokia žavi beždžionėlė, tokia daili beždžionėlė, kuriai per dažnai buvo kartojama, kad kūnas – bjaurystė, kurią reikia slėpti, užbraukti, sumenkinti, kitaip tai drama ir negarbė, kitaip siela bus sudaužyta į gabalėlius; kaip turėti mergišką kūną ir tyrą sielą, kaip gali išsilaikyti siaurame take, kai esi graži ir tyra? – ji taip troško pasprukti nuo motinos ir Nelabojo ir sesers balso, jog viskas, ką tikėjo esant, viskas,

ką manė pasirinkusi, negalėjo grumtis su tuo potraukiu, kurį jai žadino Klaramuntas. Nepaisydama laukinės, skaisčios ir maištaujančios merginos padėties, norėjo jį suvilioti, norėjo avėti aukštakulnius batelius ir dažytis vokus, norėjo jį nusičiupti ir pasilaikyti – bet kokia vaikiška mintis tikėti, kad vyrus gali nusičiupti ir pasilaikyti, pasitelkusi aukštakulnius batelius ir vokų dažylus. Jis kalbėjo, kalbėjo, postringavo, vardijo viską, ką ji turėsianti daryti – kadangi ji pasirinkta, taip, ji laureatė, ji turėsianti milžinišką privilegiją būti jo sekretore, asistente, dešiniąja ranka, jo guvernante, atmintimi, jo artimąja ir brangiąja. Jis supažindino ją su savo katinu, kurį vadino Žanu Liuku, ir Marija Kristina pasakė: „Čia patelė“; jis pakėlė į ją akis, o ji pagalvojo, kad jisai ja netiki ir primygtinai pakartojo: „Patikėkite“, – pasakė ji. Jis ėmė kvatoti, pasijuokė iš jos, o ji nežinojo, kaip reaguoti; jis užsikėlė koją ant kojos, sėdėjo ant didelės tamsiai ruda oda trauktos kanapos, ir jo kūnas atrodė paskliędęs – rankos ištiestos horizontaliai ant atlošo viršaus, šviesa subtiliai sruvo jo pėdomis, ir viskas atrodė tobulai apskaičiuota: saulės dėmė tiesiai po dešiniuoju jo batu – minkštos matinės odos batu tokios natūralios ochros spalvos, jog galėjai pamanyti, kad karvės būta ochros spalvos; tuos batus jis avėjo basnirčiom, ir ji matė jo kulkšnis, vyro kulkšnis: gauruotas, tvirtas, išstatytas apžiūrai; jis žiūrėjo į ją ir šypsojosi dėl jos naivumo, „Jūs mane žavite“, – tarė, o ji pasijuto

kaip vaikystėje: maža nuolaidi mergytė, klusni mergytė; ji apžvelgė save tuo metu, kai į ją žiūrima, išgyveno tą susidvejinimą, tokį būdingą moterims, tai, ką jos taip anksti išmoksta: žiūrėti į save, kai į jas žiūrima, bet Marija Kristina to aiškiai nesuvokė, nes tenai, iš kur ji buvo kilusi, moterys slėpėsi po plačiais duksliais apdarais; jos motina susiveržd avo krūtis – liemenėlės ji nesegėjo, susiveržd avo krūtis, moterys eidavo į bažnyčią nudelbusios akis, nežinodamos, ką daryti su savo kūnu, atkentėdamos už tą kūną, kuris joms buvo duotas; kaip ji būtų galėjusi reaguoti į Klaramuntą ir jo savikliovą – akimirką ją užliejo pyktis, paskui ji nuleido rankas ir nusprendė *panorėti* tapti jo asistente, norėti to, kad ir koks neramus, nepatenkinamas jai atrodė tas pirmas susitikimas. Ji pagalvojo apie Džoaną, svarstydama, kaip būtų reagavusi ji – juk iš pradžių šitą vietą pasiūlė jai: Džoana, žinoma, būtų buvusi ne tokia sukalbama, bet Džoana nežinojo, kas tas Klaramuntas, neįsivaizdavo, ką jis rašo, nenumanė, kad tas žmogus genijus, o štai Marija Kristina pati to nesuvokdama (ji buvo tokia jauna) pateisino žmogų tiesiog todėl, kad tikėjo jo genialumu.

Jis pasakė jai:

– Pradėsite rytoj, – ir tai, aišku, anaiptol nebuvo klausimas. – Pradėsite rytoj, – jis atsistojo, jie net neužsiminė apie pinigus; apie pinigus išmokstama kalbėti tik jau ne Laperuze, tik jau ne Margeritės Ri-

šomon namuose. Marija Kristina norėjo pasipriešinti, bent trupučiuką, bent visiškai trumpai, tad pasakė:

– Rytoj aš negaliu, – o tai, žinoma, buvo netiesa, bet ji norėjo jam parodyti, kad galbūt nėra jo dizpozicijoje, net jei, žinoma, ir buvo jo dizpozicijoje ir Klaramuntas tai suvokė. Jis patraukė pečiais ir pasakė:

– Tai ateikit poryt. – Ir ji nebeturėjo ką besakyti.

Išėjusi ji sėdo į autobusą ir mintyse prasuko visą sceną, regėjo save atsakinėjant kitaip, šauniau – taip gera buvo prisiminti jų dialogą, prisiskiriant sau gražiąją jo dalį, net jei tą dialogą ji čia pat ir kūrė. Ji pažvelgė į autobuso užpakalinio vaizdo veidrodėlį, norėdama įsitikinti, kokį jam įspūdį padariusi – ir tai, ką išvydo, jai nepatiko. „Aš tikra Laperuzo vištelė“: susigriebė, kad nepasakė jam nieko, kas jai atrodė svarbiausia: kad yra skaičiusi visas jo knygas.

Apie burbuliukų poveikį raudoms

Džoana ir Marija Kristina atšventė naująją pastarosios tarnybą. Nusipirko balto putojančio Čilės vyno Klaramunto garbei. Džoana pareiškė, kad toks putojantis vynas jai nekenkia. Ji tvarstėsi ant kanapos su savo dideliu pilvu, virstančiu iš obuolio žalumo marškinėlių, atsainiai surištais plaukais ir keista nėščiosios kauke veide.

Marija Kristina tvirtino, kad visos nėščiosios panašios.

– Jūs visos turite kažką neutralizuota, lyg asmeniniai jūsų veido bruožai būtų ištirpę.

Džoana kikeno ir sakė:

– Negaliu atsikvošėti, kad *esu panaši* į nėščiąją. Man atrodo, čia kalbama apie kažką kitą.

Apie vienuoliktą vakaro Marija Kristina apsiverkė, pasiryžusi atskleisti tokius dalykus, kokių niekad niekam nebuvo išpažinusi – ji jautėsi ganėtinai miglotai ir maloniai neatsakingai, tad jos kalbų pasekmės jai nėmaž nerūpėjo.

Ji pradėjo:

– Kai man buvo trylika, aš vos nenužudžiau sesers.

O kadangi Džoana palinko prie jos, ji dėstė toliau:

– Ir iki pat savo išvykimo iš Laperuzo ir po jo sąmoningai puoselėjau savo kaltės jausmą, buvau įsi-

tikinusi, kad norėjau ją nužudyti, kad nelaimingas atsitikimas iš tikro nebuvo nelaimė, kartojau sau, kad nustūmiau ją į daubą proto aptemimo akimirką – nustūmiau, reikalas tikras: aiškiai mačiau tą sceną, sapnavau ją, jutau sesės mentes po savo delnais, savo delnų spustelėjimą, mačiau jos žvilgsnį, ji žiūrėjo per petį ir matė, kaip ją stumiu ir bloškiu nuo kelio žemyn; ji atrodė nustebusi, atrodė apstulbusi – o kitais kartais visai ne, atrodė, ji iš manęs šaiposi, lyg aš čia griaučiau savo gyvenimą, ne jos; bet kaip man pavyko save įtikinti, kad norėjau ją nužudyti? – manding, kažkur buvau skaičiusi, kad kartais taip nutinka: jūs nemanote ką nors padaręs, bet padarėte, atrodo, mano motina visad pripažino tą teiginį, tėvas galbūt taip pat, nors tai ir neigė, bet ji, motina, įsitikinusi, kad mes visi ir ypač mes, jos dukros, esam Nelabojo apsėstos – motina neabejojo, kad aš taikiausi nužudyti seserį, kad kažkas ją išgelbėjo ir jos, motinos, vaidmuo dabar: išsaugoti ją ir dar griežčiau mane stebėti, kad manęs nebeapsėstų Nelabasis; nuo to laiko aš turėjau būti nepriekaištinga ir atgailauti dėl to nusikaltimo, kuris nebuvo nei realus, nei iš tikrųjų įvykdytas; ji ėmė kalbėti per evangelikų radiją ir tvirtinti, kad Apokalipsė jau nebe už kalnų – visa tai pramaišiui su moteriškais patarimais, kaip išnaikinti vyšnių dėmes ar iškepti skanų rabarbarų pyragą, ir su įtaringomis žiniomis apie svetimšalius apskritai, ypač apie kinus – nes jie

valgo šunis, kalbėjo ji, nes jie visi taikosi jums už nugaros steigti slaptas skalbyklas, kurios išvirsta į šunų restoranus arba viešnamius, visa Tolimųjų Rytų istorija pilna tokio pobūdžio pasakojimų; ji kalbėjo: „Jie ne tokie kaip mes, tegu grįžta į Kiniją; kai jie ten, man dėl to neskauda galvos, bet ką jie veikia čia su savo pakrikais papročiais, krūvomis vaikų, savo komunizmu ir bendruomenės ar verslo instinktu – istorija parodė, kad nereikia pasikliauti žmonėmis, kurie yra komunistai ir turi bendruomenės ir verslo instinktą – nepasikliaukime kuklia jų išvaizda, jie klastūnai ir plėšrūnai." Ji kartojo tai radijo bangomis: „Jie klastūnai ir plėšrūnai." Motina pasinaudojo sesers nelaime, kad galutinai išvirstų į siautėjančią pamišėlę. Ir ką aš galėjau daryti? Buvau atsakinga už šitą chaosą. Po nelaimės sesę ištiko keli epilepsijos priepuoliai, ji visai nebeįstengė susikaupti, jai buvo sunku suprasti, kas sakoma, bet kartais išgirsdavau ją mestelint tokią taiklią pastabą, kad galvodavau: „Ji apsimeta, jinai vaidina." Viskas buvo veikiau taip, tarsi tai, kuo ji buvo prieš tą nelaimę, būtų užaštrėję. Jos bjaurios nuotaikos ir šiurkštumas, žinoma, jos pavydas – tarsi visa tai būtų dar labiau išryškėję, o visa, kas gera, pranykę arba transformavęsi, nes iki nelaimės ji buvo labai keista, gaiži mergaitė, be galo maištinga, o kartais ir bendrininkė. Ji tapo tokia atšiauri, susitaikė su ta istorija ir su tokia motina, kokią turėjome, nuleido rankas ar nusprendė nebesukti

dėl to galvos, o gal ničnieko nenusprendė, tiesiog pasidavė. Tada aš nutariau pasikarti, žinai, nutariau pasikarti, ir vienintelė vieta, kur galėjau ramiai tai padaryti, kadangi motina visą laiką mindavo man ant kulnų, buvo išvietė sodo gale prie vištidės; taigi pririšau virvę – tuose namuose visur voliojosi virvės ir atšipę įrankiai – pririšau virvę prie sijos, prilaikančios išvietės tolio stogą, užsilipau ant klozeto; girdėjau, kaip čiepsi vištos – vištos, kurias vaikystėje taip tobulai mokėjau pamėgdžioti, kai skaitydavau išvietėje ir per ilgai ten užsibūdavau: rydavau knygas ir kalbindavau vištas, o jos man atsakinėjo; paskui slėpdavau knygą vištidėje, šiaip ar taip, juk kiaušinius rinkdavau aš, tad man būdavo ramu – užsilipau ant klozeto, ir įranga neatlaikė: klozetas griuvo, ir aš likau niekingai kyboti dvokiančioje duobėje kojom ant parvirtusio klozeto; vištos pakėlė triukšmą, motina pakėlė triukšmą, o aš, kad išsisukčiau, pripaisčiau nebelabai žinau ko, aš atsirišau: ta savižudybė buvo niekingiausia pasaulyje savižudybė – su čiepsinčiom vištom ir šlykščiu šūdo ir puvėsių tvaiku.

Toje Marijos Kristinos pasakojimo vietoje Džoana nusirabaždino nuo kanapos, apkabino ją ir pačiūčiavo; Marija Kristina įsikniaubė jai į petį, Džoana suspaudė jos veidą delnais ir pabučiavo į lūpas; Marija Kristina buvo tokia nusikamavusi, tokia nurimusi ir sykiu liūdna, jog buvo pasirengusi grąžinti Džoanai bučinį; pagalvojo: „Galgi ir taip, gal galų gale

aš – homoseksualė“, tačiau reikalą komplikavo Džoanos pilvas, o Marija Kristina buvo tokia nerangi – ji papurtė galvą ir tarė:

– Ak, ničnieko aš nebežinau.

Džoana vėl atsilošė kanapoje, tarsi pabučiuoti Mariją Kristiną, ją glamonėti, brukti liežuvį jai į burną ir trintis į jos krūtis būtų visiškas menkniekis ir jokia naujovė jų santykiuose; ji prisidegė cigaretę, uždėjusi ranką sau ant pilvo ir markstydama akis, kaip kaskart, kai kūdikis spurdėdavo, o ji, rodos, svarstydavo, kas gi ten taip nesivaržo jos kūno viduje. Ji nusišypsojo Marijai Kristinai, o ši kaip reikiant įsiverkė ir pro ašaras pratarė:

– Aš amžina žliumba, Džoana, man labai gaila gaila gaila...

– Gaila, kad verki?

– Gaila dėl visko.

Džoana linktelėjo, be garso įjungė televizorių, patapšnojo Marijai Kristinai per ranką ir tarė:

– Eik rašyti, niekada nerašysi taip gerai, kaip padauginusi putojančio vyno ir apsunkusia širdimi.

Marija Kristina pakilo; suprato, kad su Džoana viskas stebėtinai paprasta ir kad niekad niekur kitur nebus taip paprasta. Ją užtvindė dėkingumo jausmas, ir ji išėjo į savo kambarį, metusi paskutinį žvilgsnį į Džoaną, susikėlusią kojas ant žemo stalelio, su pelenine ant pilvo – ši lengvai pamojavo jai cigarete, lyg sakydama: „Nesijaudink, na, na, eik rašyti.“

Fikcijos pradžia

Kai nebematai savo šeimos arba ji suvis prasmenga, tada problema – tai, kaip dėstoma istorija, kaip pasakojama apie bjaurųjį seserį, tai, kas pagražinama, kas nutylima, tai, kaip aš išgyvenu tą istoriją – kitaip, negu ją išgyveno mano sesuo, motina arba tėvas; kiekvienas iš mūsų turi savą to reikalo versiją, ir tos versijos neturi jokio sąlyčio taško, niekada nepersipina, ir įsiminti įvykiai nėra tie patys, datos nėra tos pačios – tad tas versijas reikėtų sugretinti; bet kadangi šeima dingo ar yra bežadė ar pakrikusi, šis sumanymas neįgyvendinamas, ir mano tiesa virsta melu, ji – tik tai, ką galėjau išgyventi ir pajusti aš, ji nepilna, užgauli, nepatikrinama; mūsų versijos – kaip dvi trys lygiagrečios tiesės, kurios niekada nesusikirs – savos istorijos pasakojimas toks dirbtinas ir vienišas sumanymas, jis *a posteriori* panėšėja į kažkokią trajektoriją, valią ir troškimą, bet tėra iliuzija. Detalės visada nuveda mane toliau, negu būčiau norėjusi, duoda pradžią nukrypimams, intarpams, prisiminimams – matau, kaip kaupiasi mano matrioškos, jos mane užtvindo, virsta nuo rašomojo stalo – štai tokios matrioškų linksmybės. Ką veikti su tais persiklojusiais sluoksniais? Norėjai būti šaltas ir bejausmis,

o tampi groteskiškas. O kai viskas aprimsta, lieka tik paskiri fragmentai, paskiros klojinio plokštės, o plyšiuose tarp jų sušvyluoja pati žemė, suplūkta žemė, jos dulkės, sausra, gylis.

Prieš nelaisvę

Atvangos diena, kurią ji sau leido – lūkestis visada yra saldžiausia akimirka prieš įvykį – įvykį, kuris viską apvers aukštyn kojom, – tą atvangos dieną prieš tapdama asmenine sekretore, tuo baldeliu su stalčiukais ir atlenkiamu stalviršiu, Marija Kristina patraukė į pajūrį. Vakar vakare ji pradėjo *šį bei tą* rašinėti po to keisto vakaro, praleisto su Džoana. *Šį bei tą*, ką jautė šiugždant ir plastant. Ir jai atrodė, kad ji žingsniuoja su kažkokiu lobiu, įsiūtu po oda prie širdies.

Tądien šviesa buvo vaiski – tas toks savitas vandenyno dangaus vaiskumas, dangaus, nušluoto ir nuplauto, tarsi visas rūkas būtų galutinai ištirpęs, sugrįžęs į jūros platybes, užleisdamas vietą ryškiam švytėjimui; Marija Kristina staiga pasijuto taip toli nuo Laperuzo lietaus, krentančio ant jūsų kaip didelio ežero dumblas, lietaus ledinio, niūraus.

Ta diena buvo labai vėjuota; Marija Kristina slankiojo be tikslo, susirado batus, kaklaskarių ir baltą suknelę – baltą suknelę, kokia keista mintis, baltą suknelę nėrinių apykaklaite – taip pat kelnes, nes nujautė (juk nebuvo kvaiša), kad likus vienai su Klaramuntu verčiau mūvėti kelnes – ir patraukė į paplūdimį, kur viskas virto pažadu; būtų buvę taip lengva supainioti tą nuostabią dieną su neblėstančio susižavėjimo ženklu.

Tai, kas galėjo įgauti laisvės pavidalą

Jūros platybių, šlapios medienos ir kriauklelių kvapas, dumblių, byzgiančių musėmis, *Lucky Strike* be filtro ir kvapiojo aliejaus, obuolio skonio saldainiukų ir *Sprite* kvapas – 1976 metų Kalifornijos kvapas: dvelkia jūržolėmis ir vandenynu, dvelkia Boni ir Klaido paraku, prakaitu nuo sintetinių apdarų ir smilkalais, muskusu, tavo plaukais ir migdoliniu šampūnu, namine duona, marihuana, sumirkoma praustuve, įkaitusiu sujauktų automobilio dėklėje garsajuosčių plastiku, dvelkia kedru ir opijumi, jazminais ir agapantais, įkaitusiu asfaltu, vėju, atskriejančiu iš Mohavių dykumos, džiovinančiu odą ir gerklę, dvelkia dulkėmis ir purvinu smėliu, dyzeliniu kuru ir benzinu, kurio niekada nepritrūks, dvelkia kojinėmis, kinoteatrais, veikiančiais visą parą, dvelkia aromatingomis cigaretėmis ir maištingomis nuotaikomis, atvėsusiu tabaku ir apelsinų žievelėmis, tokiais žaliais jų lapais, blizgančiais, vaškiniais ir nuodingais, dvelkia moliuskais popieriniuose paketėliuose, meksikietišku alumi, tako, vafliais, ryžiais su juodosiomis pupelėmis, kepta mėsa ir visokiausiais actu uždarytais ar saldintais valgiais.

Nepasiduoti?

Galiausiai Marija Kristina suprato, ko iš jos tikisi Klaramuntas. Jam nereikėjo tiesiog sekretorės ar bent jau, jei būtų tokios reikėję, jis būtų turėjęs pasirinkti ką nos tvarkingesnį, labiau patyrusį, griežtesnį negu ji. Jis pasakė jai: „Marija Kristina, jūs būsite mano guvernante." O ji pasibjaurėjo ta fraze dėl to jo vienpusio familiarumo (kodėl jis vadina ją vardu, jei jinai kreipiasi į jį: „pone Klaramuntai"?) ir dėl klastingos manieros įvardyti darbą, kurį ji jam dirbs: ar jos motina, kuri buvo Madmuazelės tarnaitė, nesakydavo, kad ji – jos guvernantė?

Ji anaiptol neketino tvarkyti Rafaelio Klaramunto gyvenimo. Išdidus jo maloningumas ją žeidė.

Kaip nepaliauti juo žavėtis, sykiu švelniai jį sumenkinant?

Be to, kodėl jis taip ja pasikliauna?

Nuo pat pirmosios dienos – tada buvo sutarta, kad ji ateidinės keturis kartus per savaitę tarp 16.30 ir 19 valandos – jis paliko ją savo kabinete tvarkyti popierių ir netrukdė, gal tik retsykiais kyštelėdavo galvą pro duris (ji girdėdavo būdingą jo aštuonių šimtų dolerių vertės batų čiūžčiojimą į grindis, jautė, kad jo kojos pastyrusios, kad jis lengvai šlubčioja, sunkiai tempdamas tokį impozantišką kūną), jis sakė jai:

„Marija Kristina, aš jūsų pasiilgau, ateikite į oranžeriją manęs aplankyti, nesėdėkit užsidariusi kaip žiurkė tame kabinete.“ Bet ką ji būtų su juo veikusi oranžerijoje? Marija Kristina kilstelėdavo nosį, atsiliepdavo: „Ko nors norite – arbatos ar viskio?“

Kartais jis įsitaisydavo priešais ją, kai ji rūšiuodavo jo archyvus, ir prisimindavo paskutiniąją savo žmoną, Meniną, meksikiečių poetę – jai buvo diagnozuota šizofrenija – su kuria buvo išgyvenęs homeriškus vaidus; kartą ji suleidusi dantis jam į kaklą, vildamasi paleisti kraują iš miego arterijos. Jis pasakojo apie tą įvykį pramaišiui sutrikęs ir susižavėjęs. Dabar Menina didžiąją laiko dalį praleidžianti psichiatrinėje Meksiko ligoninėje. Meniną jis prisimindavo nuolat, tačiau niekad neužsimindavo apie kitas savo žmonas.

Kai pavakary Marija Kristina pasirodydavo, o jis pasitikdavo ją prie durų, tai šypsodavosi sužavėtas, aiškiai sužavėtas, tarsi būtų didžiai nuobodžiavęs ir merginos vaizdas jį būtų prablaškęs. Visada tarstelėdavo ką nors malonaus apie jos apdarą ar plaukus, ar apie jos blyškumą, dėl kurio dėjosi nerimaująs, bet toks elgesys buvo šaltas ir apskaičiuotas, tarsi jis žinotų, kiek komplimentų reikės ištarti, kiek dėmesio jai skirti, kad ji pagaliau pakliūtų į jo žabangas.

Nebent Marija Kristina būtų visiška paranojikė.

Klaramunto namai buvo tokie dideli, kad jis teužėmė visai menką jų dalelę. Susitelkė į vakarinį

sparną; čia buvo jo miegamasis, didžioji svetainė ir kabinetas. Kiek toliau, koridoriaus gale, didžiulė virtuvė su šaldytuvu ir visokiausiais elektriniais virtuvės įrengimais, naujutėlaičiais, blizgančiais, daugiausia oranžinės ir garstyčių spalvos, lakuotais kaip tango kurpaitės. Tik mikrobangė krosnelė atrodė naudojama: aptaki, tamsi, matinė, bemaž agresyvi, ji panėšėjo į stereosistemą svetainėje, per kurią Klaramuntas klausydavosi Mocarto sonatų. Tas daiktas trikdė Mariją Kristiną, ji artindavosi prie jo atsargiai, it katė, nusiplikiusi karštu vandeniu.

– Mikrobangė, brangiausia Marija Kristina, – tyrinėjimų radiolokatorių srityje vaisius; jie buvo vykdomi per Antrąjį pasaulinį karą. Kur mes dingtume be karinių tyrinėjimų, tiesa?

Pažėręs tokio pobūdžio frazę, jis padaro nedidelį piruetą ir su viskio taure rankoje išėjęs iš virtuvės grįžta į savo keistą dvarą, snaudžiantį tarp glicinijų ir agavų.

Marija Kristina svarstydavo, kada jis rašo.

Jis visą laiką tūpinėdavo apie orchidėjas oranžerijoje.

Be to, rengdavo vakarėlius ir kalbėdavo telefonu; ji nenorėjo klausytis, tačiau kažkas taip dirgindavo, kai girdėdavai jį, tokį piktą, apie visus taip blogai atsiliepiantį; jis varinėdavo kalbas su savo leidėja, lyg jie būtų viename kambaryje, įsitaisydavo krėsle su kubietišku cigaru rankoje, ir abu jie, regis, jausdavo neapsakomą malonumą, drabstydami purvais pusę

savo pažįstamų žmonių – jis juokėsi, tyčiojosi, niekino visus rašytojus, kuriuos tik pažinojo – Šiaurės ar Lotynų Amerikos („gimtoji jų žemė – kvailybė“), bandė įtikinti ją savo analizės teisingumu („tu atlaidi, nes iš jų pragyveni“), pasakodavo apie kiekvieną tų rašytojų smagias istorijas („vieni jų žiaurūs, kiti naivuoliai, bet visi jie gviešiasi publikos pritarimo“), kuriose šie pasirodydavo esą visiški kvailiai ar niekingi intrigantai („ir X visiems paploja, kaip gerai išdresuotas jūros liūtas, domėdamasis išankstiniu savo varžovų įnašu“). Paskui iki šleikštulio cituodavo Borchesą ir daugelį kitų, o pabaigoje pasverdavo savo šansus Nobeliui, semdamasis informacijos iš lažybų punktų („Ledbrukso kampanijoje mano šansai dešimt prieš vieną – tikras lenktyninis žirgas.“)

Marija Kristina suko galvą, ar jis būtų taip pat reiškęsis be publikos: kalbėjo jis garsiai, kad ji girdėtų ir žinotų, jog jis žino, kad jinai jį girdi.

Jo agresyvumas buvo laikomas intelektualiniu sąžiningumu. Būdingas jam buvo ir narciziškas geradario pasimėgavimas. Bet jo dosnumas atrodė tiesiog įmantresnė jo priešiškumo versija.

– Aš – gyvačių kerėtojas, – kartojo jis.

Ir dar neišvengiamai kartojo greit paliksiąs dvarą, kartojo niekuomet kur nors ilgam neįsikuriąs dėl „iškilios laikinumo didybės“.

Popieriai, kuriuos Marija Kristina rūšiuodavo, didžiąja dalimi buvo sąskaitos ir administracinė

korespondencija, o tie, kuriuos ji rašydavo, jam diktuojant – laiškai, siunčiami į institucijas, atsakymai į gerbėjų laiškelius ar kvietimus diskusijos; jis tolydžio sulaukdavo prašymų parašyti kokio nors diktatoriaus ar dizainerio, besispecializuojančio „juodojo trikotažo" srityje, biografiją arba perdirbti paskutinį savo poezijos rinkinį į roko operą. Marijai Kristinai buvo patikėta atsikratyti telefoninių įkyrėlių ir perjungti jam svarbius skambučius. Svarbūs skambučiai apsiribojo keliais asmenimis: Rebeka Štein, suprantama, jo leidėja, ji kreipdavosi į Mariją Kristiną taip, lyg ši būtų beraštė tarnaitė, neapsakomai raiškiai tardama ir kas kartą prisistatydama, tarsi Marija Kristina būtų praradusi atmintį ar turinti visai menkutes smegenėles – o ši, vos pakėlusi ragelį, atpažindavo Rebekos manierą pūsti cigaretės dūmą; lengva buvo ją įsivaizduoti Niujorko kontoroje, taip lengva, kad kai Marija Kristina iš tikro ją išvydo, tai nustebo, kad Rebeka Štein kaip du vandens lašai panaši į tą, kokia atrodė jai per telefoną: leidėja iš Rytų pakrantės su kontora pastate, kuriame esama šešių liftų. Dar Konsuela, sena moteris, ji kalbėjo ispaniškai; Marija Kristina buvo įsitikinusi, jog tai Klaramunto motina, net jei jis ir sakė, kad jinai – jo teta (Marija Kristina niekad neabejojo, kad jai meluojama, kad nuo jos kažkas slepiama, kad tiesa niekada nėra tokia paprasta, kaip ta versija, kuri jai pateikiama). Buvo ir keletas vyriškių: bankininkas, draudikas, advoka-

tas, kelionių agentas, tipelis, organizuodavęs lažybas arklių lenktynėse, taksi vairuotojas, nešnekus ir be licenzijos, su juo Klaramuntas planuodavo savo išvykas, tas vairuotojas, visada su aukšta apykakle, storesne ar plonesne, nelygu, kiek tą dieną saulės, o kai Marija Kristina pasiteiravo Klaramunto dėl šios ypatybės, jis atsakė: „Todėl, kad jis visas tatuiruotas, tai baugina klientus." Išskyrus niaurųjį taksi vairuotoją, visi tie žmonės buvo tikri pataikūnai, buvo ir prašeivų, ir kreditorių, bet koks bebūtų jų statusas ir pradiniai ketinimai, po pokalbio su Klaramuntu jie išeidavo, lyg aplankę būtybę, kuri juos pripildė ekstazės.

O jis juos išgarbinęs juokdavosi.

– Aš užbaigsiu, brangiausioji, apsvaigęs pasitenkinimu ar gailesčiu sau pačiam, tačiau, šiaip ar taip, skendėdamas prozako ir šampano kokteilyje.

„Dieve, Dieve, – galvodavo Marija Kristina. – Ir kur aš pakliuvau?"

Kiekvieną antradienį 18.30 ji atidarydavo duris tam pačiam žmogynui – jis paskambindavo, punktualus, besišypsantis, besišypsantis taip, kaip šypsosi senstantys vyrai, kai duris jiems atidaro jaunutė mergina, o jie dar ne visai sudėję ginklus ir įsivaizduoja, kad orios jų išvaizdos ir patirties pakaks jaunai būtybei apakinti; šis vis dėlto pareiškė Marijai Kristinai, primygtinai šaudydamas akimis, kad jį čionai taip pastoviai atvedą daug svarbesni įgalioji-

mai; buvo mažumą šlykštokas, kažkaip nekaltai, nes nieko kaip reikiant nesuvokė – it koks senas įkyrus dėdulė, kuriam tapšnojama per plaštaką, kai ši pasiklysta. Žmogynas dešimt minučių šnekučiuodavo su Klaramuntu ir dingdavo, atsikratęs paketo, kurį buvo atsinešęs. O kai ji apsakė visą tą reikalą Džoanai, ši viską išaiškino, tarstelėjusi: „Tokie tipai, kaip Klaramuntas, turi savo narkotikų agentą, šis ateina į namus – klasikinis atvejis."

Žemaūgis, dryžuotu kostiumu, skrybėlėtas, minėtasis žmogelis buvo neapibrėžtai vulgarus, neskoningai išsigašinęs kaip koks statybos sindikato narys. Marija Kristina, išauklėta Margeritės Rišomon, visada buvo įsitikinusi, kad prekybos narkotikais agentai – juodaodžiai, kinai, indėnai ar puertorikiečiai. Širdo ant savęs, kad dar neatsikratė šio reflekso, bijojo atavizmo, tam tikro automatizmo, taip įsišaknijusio, kad jai niekad nepavyks jo atsikratyti – lyg kokios deformacijos jos smegenų raidoje, aptinkamos per spektroskopą. Visų pirma, kaip nekreipti dėmesio į odos spalvą, kai jus išmokė taip žiūrėti į žmones ir juos vertinti, kaip neperskaityti vardo, pirmiausia iššifruojant žydišką ar armėnišką galūnę, kaip laikyti normaliomis mišrias poras, kai jums nuo vaikystės buvo kalama, kad juodieji evoliucijos lentelėje vis dėlto kur kas artimesni gorilai, negu baltieji, kaip gatvėje liautis klausinėjus kelio vien tik baltųjų moterų, kaip atsikratyti tokio iškraipymo?

Džoana, atrodo, suprato pasaulį be jokių šio pobūdžio įrankių; niekad nepastebėdavo, ar jos pašnekovas juodas, ar baltas. Ją domino žmonių iškrypimo laipsnis ir jų kito galo istorijos.

– Negaliu suprasti, – kalbėjo Džoana, – tavo istorijos su Klaru (ji visada visiems taikydavo mažybinę formą, o Mariją Kristiną vadino MK). Mažos mergaitės triukai. Viduramžių moters triukai. Toks atsilikimas. Senasis karalius pasirenka vargšę princesę ir galiausiai ją iškruša, iš anksto uoliai jai pasimerginęs. Merginimasis skirtas tik tam, kad išsaugotum regimybę.

Marija Kristina protestavo, bet kad ir kaip piktinosi, galų gale permiegojo su Klaramuntu, praėjus vos trims mėnesiams po jos įdarbinimo.

Vos po trijų mėnesių

Iš pradžių jis ją vos liesdavo. Praeidavo pro šalį, praeidavo tiesiog truputį per arti jos. Marijai Kristinai buvo sudėtinga įvertinti, koks jis pavojingas. Ji nuolat laužė galvą, ar interpretuodama lengvus nekaltus jo prisilietimus neperlenkia.

Paskui jai išeinant jis pradėjo bučiuoti jai ranką. Jai atrodė, kad jei ji ištrauktų ranką jam lenkiantis, jis pasijustų pažemintas. Taigi nesipriešino. Arba pasišalindavo iš vestibiulio, šūktelėjusi: „Aš išeinu!“, ir sprukdavo lauk stipriai plakančia širdimi. Vieną dieną, kai jis buvo vestibiulyje tuo metu, kai ji ruošėsi namo, jis priėjo, pasilenkė ir pabučiavo ją į lūpų kertelę; ji nustėro, tačiau viskas buvo atlikta kuo nekalčiausiai – lengvas, nereikšmingas bučinukas – ir, jos nuomone, visą tą reikalą buvo galima laikyti leistinu, taigi ji neskėlė jam antausio ir net nudavė nieko nepastebėjusi.

Po to susigriebė, kad tomis popietėmis, kai tik probėgšmais su juo susidurdavo – jis pratūnodavo užsidaręs oranžerijoje – išeidavo kiek nusivylusi.

Vieną dieną jis paklausė jos:

– Ko jums reikia, brangiausioji Marija Kristina?

– Kaip tai?

Jis sėdėjo prieš ją erdviame kabinete. Ji – toje pusėje, kur būtų turėjęs sėdėti jis, jeigu būtų dirbęs – bet

jis beveik niekad nedirbdavo, o ji tvarkė dėžutes, pilnas įvairiausių popierių ir nuotraukų. Jis nuolat kartodavo: „Negaliu pakęsti ieškoti." Bet lygiai taip pat, atrodo, negalėjo pakęsti tvarkytis. Tų dviejų savybių derinys lėmė baisią jaukalynę spintose ir aplankuose, daiktai būdavo paliekami ten, kur paliovė jam rūpėję. Ir viskas galėjo taip ir likti, užsikonservuoti.

Susikėlęs koją ant kojos svečio pusėje, jis žiūrėjo pro langą, lengvai sukiojosi ant kėslo, siurbčiodamas arbatą. Kažkada buvo jai sakęs iki ryto vienuolikos nevartojąs alkoholio. Tad gali būti, kad tą dieną Marija Kristina bus atėjusi ryte, ne pagal įprastą grafiką. Jis, matyt, buvo prašęs jos ateiti ankstėliau, nebent ji pati po pietų buvusi užimta. Nesvarbu. Šiaip ar taip, paskaitose Marija Kristina pasirodydavo tik retsykiais. Tad nebūtų turėjusi jokio pagrindo nepriimti jo pasiūlymo, jei tokio būta.

Vis dėlto ji puikiai žinojo, kad pradėti pažeidinėti grafiko taisykles, kurias jiedu buvo nusistatę, tas pats, jei kad Klaramuntas būtų pradėjęs išgėrinėti iki vienuoliktos ryto – vadinasi, kažkas nebesiklosto ar kas nors atsitiks.

– Tiesiog domaujuosi, ar jums ko nors reikia, ar galiu būti jums naudingas, kaip nors pamaloninti, gal jums, pavyzdžiui, reikia pinigų ar jūs norit, kad perskaityčiau tai, ką rašote?

Jis stukseno į puodelio porcelianą vienu savo lazurito žiedų (Klaramunto brangenybės paprastai būdavo mėlynos), šis lengvai metronomiškai skimbčiojo.

Marija Kristina pakėlė galvą nuo popierių, paskleistų ant stalo.

– Tai, ką aš rašau?

– Jūs rašote, tiesa?

Marija Kristina pasijuto raustanti – ji neįstengė atsakyti.

Rankos mostu jis nuginė šalin jos sumišimą.

– Poeziją, apsakymus?

– Romaną.

Jis švilptelėjo pro dantis. Jai rūpėjo, ar jis iš jos nesišaipo. Ji taip būtų norėjusi turėti daugiau patirties, būti tokia, kuri geba atspėti tai, kas vyksta pašnekovo galvoje, iššifruoti viską, kas jai atrodo užkoduota. Jos pačios neišmanumas žmogiškųjų santykių srityje turbūt ir darė ją tokią nepatiklią.

– Vieną dieną aš grįžau į Buenos Aires, – pradėjo jis, dar patogiau išpleikdamas krėsle savo didelį kūną. – Tuo metu gyvenau Niujorke su Menina, bet mūsų pora jau rimtai pradėjo išsikvėpti. Nežinau, ko tada tikėjausi, iš tikrųjų buvau nelaimingas, kupinas nostalgijos. Taigi vienas grįžau į Buenos Aires. Grįžau ten svetimu vardu, vienas draugas parūpino man amerikietišką pasą. Nuvykau pas motiną. Praėjau po jos langais; svarsčiau, ar man užteks drąsos ją aplankyti, taip ją sukrėsti. Būčiau galėjęs ją įspėti, iš anksto paskambinti, bet prieš daugelį metų išvykau kaip vagis – tuo laikotarpiu maždaug toks ir buvau: vagis, būsimas nusikaltėlis, palaidūnas, pradedąs kaupti pa-

tirtį; buvau metęs licėjų, protestuodamas prieš šeimos atsainumą, pirkinėjau narkotikus iš vaikinų po viaduku, verčiausi visokiom kraštutinėm priemonėm ir retsykiais užsukdavau į namus San Telme nusiaubti produktų spintutės ir pasikapoti su motina. Mano motina, Ugaldė, buvo kilusi iš ganėtinai skurdžios ispanų baskų šeimos, „avantiūristų", kaip sakydavo močiutė iš tėvo pusės, ir galbūt būtų likusi senmerge, neturtinga ir dievota, nugriebiančia puodelį punšo ir viengungių suolą per labdaros muges, jei nebūtų susitikusi mano tėvo. Po sutuoktuvių tėvas veikiai išgaravo, vedinas miglotos idėjos: importuoti į pampą stručius, intensyviai juos auginti ir versti visą Argentiną ryti tų nerangių paukščių kulšis. Jis paliko namus San Telme, žadėdamas grįžti, ir niekada daugiau nebepasirodė. Buvo žymių Barselonos miestelėnų palikuonis. Nepastebėjote, kad romanuose, kurių veiksmas vyksta Barselonoje, gausu Klaramuntų? Būti mezalianso vaisiumi... vaikystėje man atrodė, kad dėl to esu galingesnis, geriau apsiginklavęs, negu dauguma mano tikėjimo brolių. Bet nesvarbu. Tuo laikotarpiu, kuris mus domina, būta merginų. Jaučiau aistrą merginoms. Įsigijau aparatą ir fotografavau visas tas, kurios praleisdavo su manimi naktį. Štai kas tose dėžėlėse, Marija Kristina. Tų merginų nuotraukos. Atidarykite, atidarykite, brangi Marija Kristina, jūs pamatysite.

Jis akimirką luktelėjo, kol ji kilsnojo dėžučių dangtelius.

– O paskui pagalvojau, kad taip nebegali tęstis. Kad toks pakrikimas niekur nenuves. Jei noriu tapti didžiu poetu, reikia baigti šitą pasileidėlio gyvenimą. Reikia susikaupti. Mest šalin tą ištvirkavimą – nors tai, kas vykdavo skurdžiuose mano pergalių kambarėliuose, nė iš tolo nepanėšėjo į ištvirkavimą: tai tebuvo akimirkos, pasidalintos su jaunomis darbininkėmis, studentėmis ar prostitutėmis, kai kurios jų buvo jausmingos ir taip greit įsiliepsnodavo, kad man tekdavo paskubomis nešti kudašių. Ir dar *Calle Florida* prekybininkų žmonos – traukdavau jų aplankyti į jų namus; slaptumas, žinoma, suteikdavo papildomo pikantiškumo, bet pagaliau – koks nuobodis, kokia tuštuma toks gyvenimas. Ko aš iš esmės atsisakiau, brangiausia Marija Kristina, ką tokio svarbaus palikau? Nebent sūrų tų damų lyties kvapą.

Marija Kristina sėdi; žiūrinėja Klaramunto meilužių nuotraukas – jų dešimtys, gal visas šimtas; ji svarsto, kodėl jis visa tai jai pasakoja ir ne tokia spalvinga, kaip paprastai, kalba, beje, tarytum išsipasakotų, tarytum pusbalsiu atskleistų kažką savo paties; ji svarsto, ar vyras gali bandyti suvilioti moterį, išskaičiuodamas jai savo pergales, galų gale ji nėra tikra, kad Klaramuntas nori ją suvilioti, padėtis jai atrodo kur kas sudėtingesnė. Nuotraukos juodai baltos, jai smalsu, ar jis ryškino jas Buenos Airėse, ar atvyko į Jungtines Valstijas su juostelėmis savo kelionmaišyje, laukdamas, kol vieną dieną turės tiek

pinigų, kad galės užsisakyti atspaudus. Jai rodosi taip keista – atlikti tą kelionę, iškeliauti į tremtį su visomis tomis nuotraukomis. Moterys atspauduose dažnai stovi gatvėje prieš kokią nors sieną, krautuvėlę, palmę – rankos sudėtos už nugaros, kulkšnys sukryžiuotos, jos žvelgia į šoną, kai kurios spokso tiesiai į objektyvą, rūko tokiu labai moterišku gestu: ranka prie lūpų, delnas atverstas, cigaretė nukarusi žemyn, kita ranka prilaiko alkūnę; tokių, kurios daugiau negu blankiai šypsotųsi, reta – gyvenimas šešiasdešimtųjų metų Buenos Airėse, matyt, nebuvo rožėmis klotas.

– O kai sugrįžau į Buenos Aires ir atėjau prie motinos namų, pamačiau ją išeinant į gatvę. Buvo sumažėjusi, pamaniau, tai prieštarauja gamtos dėsniams, kad toks mažas kūnas galėjo sukurti tokią masę, kaip mano. Mačiau, kaip ji tolsta su savo pintinėle ir skara – motina niekada niekur neidavo be skaros; atpažinau tą skarą, ji buvo juoda, siuvinėta raudonom ir mėlynom gėlėm – mano vaikystės skara. Nenusekiau paskui ją, patraukiau prie namo – durys buvo užrakintos, tačiau raktas visad gulėdavo po baltų magnolijų vazonu; tad atrakinau didžiąsias pjaustinėto medžio duris, paskui pinučius ir įžengiau į vidų. Apžiūrėjau kiekvieną kambarį. Jie man, žinoma, pasirodė kur kas mažesni, nei vaikystėje, tame tamsiame name man buvo ankšta. Svetainėje stovėjo televizorius, jis puikavosi ant nediduko stalelio laibo-

mis kaip voro kojelėmis. Staltiesėlė ir lėlė permatomo plastiko dėželėje, dar lentyna su knygomis: valgių receptų knygos, *Reader's Digest* žurnalai, praktiniai gėlių priežiūros vadovai ir Horacijaus Kirogos knygos – ji visad žavėjosi Horacijum Kiroga – o paskui mano knygos, visi mano poezijos rinkiniai anglų kalba, visi tie, kuriuos buvau išleidęs, netrūko nė vieno, visi buvo čia, tarp džiovintų augalų, darželinės blizgės, tėvo nuotraukų ir tėvo šuns nuotraukų – mano knygos buvo čia. Tada išėjau. Ir buvau laimingas, kad čia apsilankiau ir žinau, jog šiame San Telmo name mano knygos kruopščiai išrikiuotos ant lentynos šalia vėduoklės, burna ištapytos berankio indėno.

– Ir jūs išvykote?

– Išvykau.

– Nepalaukėte motinos?

– Ji būtų buvusi per daug sukrėsta. Palikau ją su mano knygomis, kurių ji negali perskaityti, nes nemoka nė žodžio angliškai, bet tikriausiai rodo jas savo svečiams. O aš žinau tai, ką turiu žinoti.

Klaramuntas prisidega cigaretę, atsikėlęs praveria langą, žvelgiantį į baltąją magnoliją. Regis, jis niekada neturi labai ką veikti, ir jį tenkina tas dykinėjimas.

– Tai duosite man paskaityti, ką rašote? Spėju, turite daug ką pasakyti, o (čia jis vėl grįžta prie savo pedantiškos tarties) jūsų įprasta tyla perša mintį, kad mieliau atsiveriate popieriuje.

Marija Kristina purto galvą.

– Jūs – mergaitė, kuri visada sako ne. Gražus būtų pavadinimas jūsų knygai. „Mergaitė, kuri sako ne".

Marija Kristina ir toliau purto galvą, tačiau nusišypso.

– Nebent ji visai ne apie jus – toji knyga, – mąsliai tarsteli jis.

– Pažiūrėsim, – sako ji. – Aš nežinau (turi omenyje jo pasiūlymą ją perskaityti).

– Aš primygtinai reikalauju. Visada reikia primygtinai reikalauti.

Čia jis atsisuka ir ištiesia jai ranką. Ji nežino, ką daryti, bet nenorėtų pasirodyti nemandagi – tad virš stalo paima jo ranką. Jis priverčia ją apeiti aplink stalą ir prisiartinti prie jo, labai aukštai tebelaikydamas jos ranką, užlaužęs riešą, tarsi mokytų ją šokio žingsnio. Jis pranoksta ją dviem galvom ir turbūt du tris kartus – svoriu. Ji staiga pasijunta lyg prieš prijaukintą žvėrį, kuris, jei norėtų, galėtų letenos smūgiu išmušti jai akis.

– Jūsų akys, brangiausia Marija Kristina – kaip man nepavyko anksčiau jums to pasakyti? – jūsų akys tokios pat juodos ir aksominės, kaip papurusi tulpės šerdis.

Jai topteli: „Jis perdeda."

O paskui jis bučiuoja jai vokus, ir Marija Kristina pasijunta leipstanti, iš tiesų ji galvoja: „Jis mane primygo", o paskui daugiau nieko nebegalvoja – tai kaip pokalbis, kurio ji negali palaikyti iki galo, kaip

pagrobimas, ji leidžia jam vadovauti veiksmui, jam puikiai sekasi tai daryti – tą liudija nuotraukų dėžutė, ji norėtų jam pasakyti, kad niekada su niekuo nėra gulėjusi, ir negali pasakyti: „Aš nekalta“, negali pasakyti tokiais žodžiais, pasirodytų jam it kokia paika persų princesė, ji tik nori jį informuoti, bet kuriems galams, tai pakreiptų įvykių eigą, be to, galų gale – ar ne gera mintis atsikratyti nekaltybės su tokiu nuostabiu poetu, kaip jis; jai topteli absurdiška mintis: „Jis mane sutraiškys“, tačiau ji nebežino, kas jai darosi, tarytum būtų įkaušusi; suvokia, kad jis ją neša; „Velniai rautų“, – sako jis. Neša ją į miegamąjį, ceremoningai nuleidžia ant lovos, priėjęs užtraukia užuolaidas, o ji sėdėdama ant lovos krašto laukia, kad jis prie jos sugrįžtų, nė nekrusteli ir jaučiasi juokinga dėl to, kad laukia, kada tas didelis vyras atsisuks į ją, išrengs ją ir išdulkins, o ji, nepaisydama visų tų dvejonių ir balsiukų, kurie nepalieka jos ramybėje – ji taip geidžia jo ar kažko, kas iš tenai artėja; jis atsiklaupia prieš ją ir nutraukia jos berankovius marškinėlius – ji kaip vaikas kilsteli rankas, kad jis nuvilktų tuos marškinėlius, liemenėlės ji nenešioja – Džoana sako, jog tai varžo, o jinai jau kelios savaitės viliasi, kad Klaramuntas pastebės šį apatinio trikotažo nebuvimą, ir kai jis pamato jos krūtis, tai atsitraukia ir nutaiso neapsakomai sužavėtą išraišką, tarsi jau seniai nebūtų matęs nieko gražesnio, ir toji išraiška ją trikdo, tad

ji prisidengia jas sukryžiuotomis rankomis, o jis atitraukia rankas ir bučiuoja jos krūtis vieną po kitos, lyg jam būtų labai malonu su jomis susipažinti, ir sykiu jas bučiuodamas kalba – tas žmogus niekada nesiliauja kalbėjęs: kažką sako apie jaunų mergaičių odą ir jaunų mergaičių kvapą, bučiuoja jai pečius ir riešus iš vidinės pusės, o Marija Kristina norėtų, kad tai tęstųsi amžinai, norėtų, kad jis nebepakeltų galvos į jos veidą, kad ir toliau ją bučiuotų, o paskui visiškai nurengtų, jaučia neįstengianti pati to padaryti, norėtų, kad tokia padėtis truktų tiesiog todėl, kad jai sunku įsivaizduoti, kas bus po viso to, ją kankina mintis, kad ji liks nuoga prieš jį – ir kaip jai nuo šiol su juo kalbėtis, kokiu tonu; gulėti su žmogum, kuris jus samdo – argi tai ne itin nepavydėtina situacija, nė vienas iš galimų įsivaizduoti pasirinkimų nėra padorus – ji pamiršo, kad Rafaelis Klaramuntas nėra padorus žmogus ir kad jis gali nepaisyti kai kurių žmogiškųjų santykių priedermių, nes jam nusispjaut į tas priedermes, ir toks nusiteikimas turi maloniųjų pusių – jis jaučiasi laisvas gulėti su kuo panorėjęs, apie tai turbūt ir kalba, kai sako, jog *gyvenimas kaltas*, jei jis rašo mažiau, taip jis sako: gyvenimas kaltas, ir Marija Kristina spėja, kad jis kalba apie seksą ir įvairius malonumus, kuriuos gali sau leisti, bet ji žino, kad jis – ne tik lengvabūdis – ar bent jau to tikisi, tikisi, nes tai, ką ji jame mėgsta, yra jo poezija ir jo romanai arba tai, kas panašu į

romanus, o jei jis būtų tik gašlus storulis, kuriam terūpi pasismaginti, tai nuriedėtų nuo savo pjedestalo; Marija Kristina tokia jauna, spalvos ir klanai jai dar tokie kontrastingi, jos pasaulio suvokime dar nėra daug vietos pilkai spalvai ir tarpinėms spalvoms – yra juoda ir balta, ir ribos tarp jų aiškios ar bent jau atrodo jai aiškios, jos paletėje nėra pustonių, ji nieko neišmano apie subtilią tamsiai pilką spalvą ar perlo pilkumą. Rafaelis Klaramuntas su ja meilus, ir jai pavyksta nuginti mintis apie visas kitas moteris, su kuriomis jis buvo meilus; Marija Kristina baisiausiai sumišusi, ji žiūri į jį, vogčiomis dirsčioja į jį, jai baisu, kad jos akys kalba už ją; jis kartoja: „Nėra ko skubėti, nėra ko skubėti" – jis atspėjo, kad ji nekalta, kaip galėtų būti kitaip, – tad ji ir vėl nusivylusi, jis glamonėja ją, o ji tokia nusivylusi, apyverksmė – ji suvokia, kad norėjo pamatyti jo varpą, būtų norėjusi ją pamatyti, norėtų pamatyti, kaip atrodo poeto lyties organas erekcijos metu, vyro varpa, ir sako sau: „Nebenorėčiau būti nekalta", ištaria tai balsu, ir jis ima juoktis – maloniai, tiesa? – ne pašaipiai – ir vėl pakartoja: „Nėra ko skubėti, mano gražuole", timpteli ją už papukų, paskui, atrodo, suglosto juos nykščiu, kartoja gestus, tikriausiai darytus šimtus kartų, atsistoja – ji tebesėdi ant lovos krašto, jis stovi prieš ją, prispaudžia jos veidą prie savo erekcijos, sako: „Kantrybės, širdele", – ir išeina iš kambario, pabučiavęs jai plaukus.

Bet Marija Kristina nesutinka, ji keliasi ir nuseka paskui jį – jis jau svetainėje, ir kaip ji atrado jėgų sekti jam įkandin – žeminanti situacija, ar ne? – ji kupina ryžto, ji žino, ką pasakytų Džoana: kad tas tipas iškrypėlis, pedofilas ir t. t. ir t. t., bet vos ji nutveria jį už rankos, jis atsisuka, šypsosi jai ir, regis, ūmai ima pašėlusiai smagintis, o ji stumia jį ant kanapos ir pati nusitraukia drabužius – nenurengia jo, nežinotų, kaip tai padaryti, tačiau viskas vyksta labai greitai, jis atima jai nekaltybę pirštais, paskui švelniai ją paima, nes tai malonus žmogus, savotiškas džentelmenas ar bent jau toks, koks nori atrodyti esąs šią akimirką, jis nuduoda, lyg būtų įpainiotas ir suinteresuotas, neatrodo kuo nors pasibjaurėjęs, ir tai Marijai Kristinai daro įspūdį: jos kūnas toks prakvipęs, sudrėkęs, kad jai gėda, o jis sako jai: „Tu tokia graži“, sako jai, kad ji šauni, ir ji jaučiasi pamaloninta; bet kaip gali jaustis pamaloninta, gulėdama su vyriškiu, kuris yra gulėjęs su tiek moterų, bet kuris baidyklė tam būtų tikęs, pasakytų Džoana. Ji nugena šalin Džoaną, jis atrodo jai nuostabus, nuostabus be jokių abejonių, tokį vyriškumą jai retai kada gyvenime tekę matyti – sudėtingas, rafinuotas vyriškumas, *old school;* jis išsprendžia posantykinę problemą, prisėsdamas ant kanapos krašto ir imdamas iš žemo stalelio stalčiaus savo heroino reikmenis. Pirmą kartą jis kvaišinasi prie jos, beje, ji tiksliai nežino, kaip esą jis tai daro, tik mato aliuminio foliją ir žiebtuvėlį; nusigręžęs į ją

nugara, jis išima stiklinį vamzdelį, subtiliai išraižytą it kokia venecijietiška likerio taurelė, ir kai ji visa tai išdėstys Džoanai, ši jai pasakys: „Varinėja drakoną"*, o Marija Kristina pasijus tam tikra prasme išvaduota, ji nujaučia, kad jam tai tikriausiai svarbiau, negu visa tai, kas įvyko pirma: leisti jai dalyvauti tame procese; Marija Kristina sako:

– Aš nebegalėsiu jums dirbti.

O jis meta į ją žvilgsnį per petį, toliau tęsdamas paruošos darbus; jo žvilgsnis pralinksmėjęs ir – kaip čia pasakius – geranoriškas.

– Ir kodėl jau taip, mano žavioji? Manding, visas rūpestis bus išsaugoti spindulingąjį geismą.

* „Varinėti drakoną" – kvėpuoti pašildyto heroino garais nuo folijos.

Užprogramuotas senėjimas

Tą dieną, dieną, žyminčią jų santykių permainą, sėdėdamas ant kanapos, padėjęs ranką Marijai Kristinai ant šlaunies, jis kalba jai apie moterų senatvę. Jį keri moterų senatvė. Apskritai jis suka galvą, ką daro moterys, kad išgyventų, kai tampa visiškai nematomos. Negeidžiamos, vadinasi, nematomos.

Kai Marija Kristina paprieštarauja, jisai guodžia ją, glostydamas jai plaukus.

– Tik nepradėk vaizduotis esanti sena ir negeidžiama, vos pradėjusi savo seksualinį gyvenimą.

Jis sako:

– Aš – paskutinis pavyzdys rašytojo, kurio asmeninis gyvenimas visus domina ir kuris gyvena kaip rokenrolo žvaigždė.

Ir priduria:

– Kad tavo vardas pranoko tavo korporacijos laipsnį, tu sužinai iš to, kokį entuziazmą sukeli žmonėms ir kiek priverti juos nutaisyti normaliausią, persisotinusią išraišką su tavimi kalbantis. Tai tikroji šlovė: ji matuojama kiekvieno pastangomis nutaisyti prieš tave niūrų veidą, nors pats būtų pagautas visiško entuziazmo.

(Arba – kalbėti tik apie save ir beveik nieko neklausinėti mergaitės, kuriai ką tik atėmei nekaltybę?)

– Tu – poetiška asmenybė. Mažutė fėja. Ir to dar nežinai.

Ji norėtų išvengti tos gėdos, kad yra jauna, graži ir guli su savo šefu.

– Tu varai mane iš proto, – sako jis.

Bandymas įvertinti padėtį Klaramunto požiūriu Marijai Kristinai baigiasi maišatimi nuvalkiotų frazių apie amžiną senų vyrų potraukį jaunutėms mergaitėms.

Darbui baigiantis – palankus vėjas

Grįžtant atgal, autobuse: ta moteris, jau turinti per daug vaikų. Tris. Ji dar visai jauna, jos oda dar švelni ir stangri. Bet kažkas joje jau nudėvėta. Jos žinduklis klykia, ir ji bando jį apmaldyti, visiems aplinkui protestuojant. Keturmetis jos sūnus dėvi odinę palaidinę. Jau kietuolis. Sėdi įsitaisęs greta vyresnėlės, ramios ir klusnios, ši įrėmusi kaktą į stiklą, žvilgsnis nutolęs. Motina bučiuoja, šnekina kūdikį, kiek per smarkiai jį purto, nepatogiai jausdamasi dėl jo klyksmų. Po jaunosios moters akimi Marija Kristina mato randą. Nesunku atspėti, kaip atrodo jos gyvenimas. Ir kas jos tėvas, broliai, jos vyras. Moteris nusisuka žindyti kūdikio, paskui dirsteli į Marijos Kristinos pusę: žvilgsnyje – atšiaurumo ir sielvarto mišinys. Jos veidas stulbinamo grožio. Grožis – neteisybė ir atsitiktinumas. Ir jis jokiu būdu nepalengvina jai gyvenimo. Jai devyniolika, po dvejų metų ji mirs nuo užkrėstos žaizdos sepsio, žaizdos rankoje, susižeis pas vieną savo darbdavių, kuriems naktimis valo biurus; tris jos vaikus išsidalins svainės, ir jie kaip pakrikusi armija pasklis tarp Oregono, Teksaso ir Kalifornijos. Tėvas nuspręs, kad negali rūpintis visa ta vaikiščių gauja. Mergaičiukė, sulaukusi penkiolikos, padarys trumpą pankroko dainininkės karjerą grupėje, va-

dinamoje *Black Pussy*. Paskui ištekės už savo vadybininko ir bus santykinai laiminga. Mažasis odinis kietuolis 1990 metų lapkričio 30 dieną įstos į trečiąjį kavalerijos pulką ir iš karto iškaks į Iraką. Jis mirs 1991 metų vasario 25 dieną netoli Džalibos operacijos „Dykumos audra“ metu nuo Kvinkės edemos dėl alergijos žemės riešutams. Jo kūną parsiųsdins į tėvynę su nuoroda, kad jis žuvęs per „šalininkų apšaudymą“. O kūdikis – berniukas – studijuos aeronautiką valstybiniame Oregono valstijos universitete Korvalise ir galiausiai nebesikalbės su jokiu savo giminės atstovu, o vesdamas prisiims žmonos pavardę.

Marija Kristina išilgai lango mato keistą masę, jinai varva. Tarsi sukrešėję ir atitirpę saldainiai. Kiaulienos želatinos saldainiai.

Stebėdama moterį, ką tik atsisėdusią prieš ją, galvoja, kad jai patinka merginos be krūtinės. „Man atrodo gražu toji įduba, ta lygi tuštuma.“ Prisimena, kad tėvas vaikystėje ją vadinęs Dviračio krūtinėle.

Į autobusą drauge su jauna filipiniete įlipa pilvotas prakaituotas vyras; su jais vaikas, jis leidžiasi tempiamas, verkia, dejuoja, trypia grindis mažučiukais sportbačiais. Jaunoji moteris skundžiasi žmonių piktavališkumu ir egoizmu; vyras neklausydamas kinkuoja galva. Kilsteli skrybėlę, kad pasivėdintų. Jis brandaus amžiaus ir, atrodo, svarsto, ką veikia autobuse. Jaunoji moteris verčia jį brangiai mokėti už tai, kad išplėšė ją iš jos salos, versdamas su juo san-

tykiauti ir už jo ištekėti. Ji pučiasi, laiko jį atsakingu už pasaulio žiaurumą. Jie važiuoja autobusu, nes prieš trejetą dienų jis dėl girtumo prarado vairuotojo pažymėjimą. Ji nekenčia kelionių autobusu. Atkako į Jungtines Valstijas ne tam, kad važinėtų autobusu. Ne tuščiai pasirinko prekiautoją automobiliais iš visų tų pilvotų, sentimentalių, vienišų vyrų, nuplikusių, baltomis puskojinėmis, kurie sukosi apie ją Maniloje. Vyriškis jau aštuoneri metai *Volkswageno* koncesininkas Santa Monikoje. Nepraėjus nė šešiems mėnesiams, jis užklups ją lovoje su vienu savo tarnautojų ir nudės abu meilužius iš *Ruger Security Six* revolverio, kurį visad turi prie savęs antradieniais, nes gabena kasą – savaitgaliais žmonės perka panaudotus automobilius ir moka grynaisiais. Jų kūnus išveš į dykumą Čino kanjono kryptimi ir užkas. Paskui praneš policijai apie žmonos ir vieno tarnautojo dingimą. Jų palaikai bus aptikti po septynerių metų, bet niekas negalės jų atpažinti. Vyriškis uoliai rūpinsis sūnumi; tai žavės visus jo kaimynus, iki šis 1995 metais išvyks į Filipinus, kur su savo kompanionais statys viešbučių kompleksą viename Borakajaus salos paplūdimių. Jo tėvas su savo nedidute automobilių koncesininko pensija taip pat persikels į Filipinus, netoli sūnaus, ir be rūpesčių sau gyvens iki infarkto 2003 metais.

Marija Kristina skaičiuoja, kiek autobuso keleivių mirs nuo vėžio, ir ta liūdna mintis įtraukia ją į bendrą jų neatsparių gedimui kūnų judėjimą (ir kai ji sako:

„jų“, tai sako: „mano“) – ir tas didysis bendras lėksmas į nebūtį primena jai niekingą ir nežymų jų gyvenimą (ir kai ji sako: „jų“, tai sako: „mano“) ir įžiebia norą eiti atsisėsti jūros pakrantėje, pačiame pontoninio tilto gale, greta barakudas gaudančių žvejų, klausytis žuvėdrų rykavimo, veidu justi vėją, persmelktą šleikštaus krabų kvapo. Kaip čia yra, kad naudodamasi viešuoju transportu aš nuolat mąstau apie mūsų kūnų gedimą.

Marija Kristina užsimerkia. Nežino, ar įsijausti į kitų, ne savo gyvenimą – lemtis ar turtas. O gal visa tai tiesiog pratybos *a priori* – vargu ar šis pramoginis savo amžininkų vertinimas pagal jų laikyseną, šmėstelėjusią šypseną ar nušiurusius jų pašvaitalus – toks jau gražus įprotis? Kai buvo maža, jai atrodydavo, kad žmonių emocijos ją įsiurbia.

Tą dieną, žyminčią jos seksualinio gyvenimo pradžią, jinai svarsto, ar visi autobuso keleiviai gali nujausti, ką ji ką tik patyrusi. Tačiau aiškiai mato, kad nė vienas jų nežiūri į ją taip, kaip į juos žiūri ji.

Kai ji grįžta namo, Džoanos nėra. Ji paliko raštelį su kaimynu išvykusi į ligoninę. Marija Kristina skambina į ligoninę. Ir jai atsako, kad Džoana gimdymo salėje. Gimdymo salėje? Ji ryžtasi tuoj pat ten važiuoti. Nusimeta batelius su kulneliais ir įsispiria į paplūdimio šlepetes, nors dabar vasaris, nors ant drėgnų gatvių krenta migla – į šlepetes, supaisysi, kodėl? – visa ta migla, kylanti iš Ramiojo vandenyno ir besismelkianti net į šitą butą, kuriame pasiutusiai šalta, todėl

kad šildo tik elektrinės grindjuostės, o jos niekada jų neįsijungia, bijodamos sukelti pastate gaisrą – taigi į šlepetes, na ir mintis! – o paskui šoka į taksi.

Džoana amžinai kartoja: „Ko reikia, to reikia."

Nes įšokti į taksi – ne niekai. Tai pergalė prieš Laperuzą ir gaižų jo šykštumą. Paplūdimio šlepetės ir taksi – ir pasaulis pakeičia apsisukimus. Kai ji atvyksta į ligoninę, seselė, pasitikusi ją gimdymo skyriuje, patvirtina, kad Džoana iš tikrųjų gimdo, ir priduria: gerai, kad Marija Kristina atvažiavusi, nes kai ji paklaususi Džoanos, kas vaiko tėvas (Džoaną atlydėjo ne vienas, o trys kaimynai – ir suprask, kad gudrus), tie trys tipai susižvalgė, kilstelėjo antakius ir viens du išgaravo.

Marija Kristina atsisėda mažame kambarėlyje, kuris vadinasi „Tėvų tamburas" – tai jai ne kažin ką sako, bet siejasi su erdvės užkariavimu ir pirmuoju žingsniu Mėnulyje. Girdi, kaip salėje netoliese spiegia ir plūstasi Džoana. Džoanos balsą atpažinsi tarp visų, o jos keiksmai tokio privataus pobūdžio, kad Marija Kristina atpažintų ją kur tik nori. Vos atsidaro durys, riksmai išplinta, paskui, vos užsiveria durys, atlėgsta kaip bangų mūša. Galop Marija Kristina keliasi ir teiraujasi seselės registratūroje, ar viskas gerai klostosi; toji gūžteli pečiais ir mokslingu tonu pareiškia: „Vasarinukai stipruoliai ir taikosi iššokti taip greitai, kad kartais pridaro šalutinės žalos." Marija Kristina nedrįsta paklausti, kaip seselė suprantanti šalutinę

žalą (jai jau yra tekę girdėti šį terminą, bet tik tada, kai kalbama apie naują agrarinę vyriausybės politiką, nusausinančią vieną sritį tam, kad palaistytų kitą, arba, žinoma, kai kalbama apie žuvusius civilius per konfliktus kažkur pasaulio pakrašty. Paskui Marija Kristina aiškiai girdi naujagimio klyksmą, taigi neria į tualetą nuplauti gatvės dulkių nuo paplūdimio šlepečių ir su tom permirkusiom šlepetėm puola į koridorius, jos šliurpčioja ir kas žingsnis gresia likti prilipusios prie grindų. Durys prasiveria, ji išvysta bejėgę Džoaną su pėdomis kilpose; įeina, ją aprėkia, ji nieko neklauso, prisiartina prie draugės (ir pastebi, kad šios veidas nebe toks pat – ir ne tik dėl plaukų, prilipusių prie smilkinių, blizgančios odos ir ratilų paakiuose – Marija Kristina mąsto: „Ji nebepanaši į save.“) „Kur mažylė?“, – klausia Džoana, ir jai atneša naujagimį vystykluose: jis violetinis, subtilaus atspalvio, tokį įgauna kai kurie mėsėdžiai augalai, kad priviliotų museles, ir labai keistai muistosi, jo judesiai keistai staigūs: ūmai išskečia pirštus, tarsi bustų iš sapno, o seselė tiesia kūdikį Džoanai ir sako: „Štai jūsų sūnus“ – tuomet Džoana bemat patikrina tą reikalą, praskleidžia vystyklus ir palas, neįstengia nuslėpti savo jausmų ir sako Marijai Kristinai, lyg pranešdama, kad mirs nuo emfizemos:

– Berniukas, Marija Kristina.

Paskui deda galvą ant pagalvės, užsimerkia ir sako:

– Bet ką mes veiksime su berniuku?

Stivensono sapnas

Aplankiusi Džoaną ir jos naujagimį, Marija Kristina grįžo namo ir surinko visus alkoholio butelius, kurie joms buvo likę, sumaišė šviesų alkoholį, tamsų alkoholį ir lašelį raudonojo martinio; jautėsi ir džiugi, ir sykiu melancholiška, šiaip ar taip, alkoholis visada žadino jai džiugesį ir melancholiją; ji norėjo atšvęsti kūdikio gimimą, tačiau nebuvo nieko, su kuo norėtų tai padaryti, išskyrus pačią Džoaną – bet Džoana ilsėjosi, o mikroskopinės jos kūno ląstelės atstatinėjo tai, ką reikėjo atstatyti. Apie gimusį kūdikį ji būtų galėjusi pranešti kaimynams, bet nelabai juos pažinojo ir neįsivaizdavo, kokio pobūdžio santykius jie palaiko su Džoana ir kaip į ją, Mariją Kristiną, būtų pažiūrėta. Uždėjo *Steve Miller Band* ir *Ann Sexton* garsajuostes, atlapojo langą į gatvę ir leidosi šokti, strapaliodama aplink visa tai, kas sudarė jų jaukalynę – tiek viena, tiek kita buvo įpratusios daiktus palikti nublokštus ten, kur liovėsi jais naudotis: ant žemės voliojosi plaukų džiovintuvas, arbatinukas, peleninė, stiklinės, šukos, pliušinis meškėnas, skirtas kūdikiui, lūpdažių tūbelės, knygos, žurnalai, pagalvėlės – studenčiokių kambarys, kur nebėra studenčių; Marija Kristina nusprendė apsitvarkyti, viską sudėlioti kūdikio at-

vykimui, net jei jis atvyks tik po kelių dienų, ir nuo dabar iki jam pasirodant ji bus apkuopusi neapsakomą savo jaukalynę. Galiausiai užmigo ant kanapos pravira burna. Susapnavo tėvą, pokalbį su tėvu. Buvo naktis rausvojo namo virtuvėje, ji nusileido žemyn, nes jai perdžiūvo gerklė – girdėjo sieninio laikrodžio tiksėjimą, žinojo, kurios lentelės girgžda, ir žengė tvirčiau prikaltosiomis – iš pradžių pirštais, paskui kulnu, lėtai lėtai stūmėsi į priekį, tarytum sėlintų apiplėšti banko. Tamsoje matė tėvo siluetą prie stalo, rankose jis laikė stiklinę, ta stiklinė virto puodeliu, paskui, vėliau, medine salotine, kurioje motina patiekdavo bulves su spirgučiais.

– Prisėsk, prisėsk.

– Bet ką tu čia veiki, tėte?

– Prisėsk, prisėsk.

Ir po jo pirštais radosi raudona taburetė iš Džoanos kambario.

– Norėjau apie šį tą su tavim pasikalbėti, mano strazdeli.

– Aš irgi, tėte.

– Būčiau galėjęs papasakoti tau apie Briuso fiordą, priešalą ir salų virtines jūroje, būčiau galėjęs papasakoti apie kirles, ruonius, lokius ir moliuskus, kurių ieškodavau po ledu, kai buvau berniūkštis. Būčiau galėjęs papasakoti apie tavo senelį, jis buvo medžiotojas. Ir visą tą nuolat šviečiančią saulę. Ir ilgąją žiemos naktį. Bet iš tiesų manau, kad grįšiu vėliau ir

tada visa tai tau papasakosiu. Nes dabar privalau tau papasakoti apie Stivensono skaitymus.

– Dabar ne metas, tėte. Aš miegu Los Andžele, o tu esi Laperuzo virtuvėje. Ir geri raudoną vyną iš salotinės, ir dabar tamsi naktis.

– Mąstau, kaip būtų susiklostęs gyvenimas, jei tu būtum likusi su mumis.

– Mano gyvenimas ar jūsiškis?

– Maniškis.

– Tu nenorėjai, kad aš pasilikčiau.

– Tau *nereikėjo* likti, – atsiduso jis, tapšnodamas kišenaitę ant krūtinės. – Noriu sutraukti cigaretę, bet neberūkau.

– Kodėl neberūkai?

– Tavo motina pareiškė, kad tabako pramoninkai parsidavę frankmasonams ir žydams.

– Jos arkliukas jau nebe kinai?

– Taip, taip, kinai, frankmasonai, žydai, žemės ūkio pramonės magnatai, ginklų prekeiviai, kolumbiečiai, gaslūs politikieriai...

– O aš norėjau tau pasakyti, kad įsimylėjau.

– Neįsimylėjai, ūdrele. Tiesiog tau stinga laisvumo.

– Negaliu daugiau su niekuo apie tai pasikalbėti, tik su tavimi, tėte.

– Tu turi Džoaną.

– Džoanos tu nepažįsti, tėte. Niekad tau apie ją nepasakojau. Beje, jau daug mėnesių su tavim ne-

sikalbėjau. Nebežinau, kur tu, ką veiki, ką jos tau išdarinėja namuose.

– O aš tave skaitau.

– Mane skaitai?

– Turi sužinoti tai, ką sako Stivensonas.

– Nežinojau, kad tu skaitei mane, skaitei Stivensoną.

– Aš skaitau Stivensoną, Konradą, Londoną ir daugybę kitų.

– Bet kur tu skaitai? Jei mama juos aptiks...

– Skaitau spaustuvėje. Vakarais užsidarau savo kabinete, išsitraukiu iš stalčiaus knygas. Ir rūkau.

– Niekas nieko nesako?

– Niekas nežino, mano laputaite. Aš čiulpiu mėtinius saldainius.

– O ką sako Stivensonas?

– Sako, kad visų istorijų tikslas – užganėdinti karštą norą to, kuris jas skaito. Kad tai pavyktų, privalai paklusti tobuliems svajonių įstatymams, sutapimams ir potraukiui paslaptingiems atotykiams. *Potraukiui paslaptingiems atotykiams.* Stivensonas kalbėjo kur kas geriau, negu aš. Bet neabejoju, tu supranti, kur jis taiko, mano žuvele.

– Nemanau.

– Taip, taip, atsibusk ir skubiai visa tai užsirašyk, kol tavęs vėl nepriveikė tikrovė.

Marija Kristina atsibudo dar džino apniaukta galva, užsirašė tai, ką įstengė prisiminti, tiesą sakant, tai, ką jai prieš keletą dienų buvo apie Stivensoną dės-

tęs Klaramuntas – visus tuos pamokomus dalykus, kuriuos kažkokiu paslaptingu sukiniu perkėlė į tėvo lūpas, ir akimirksniu užmigo.

Kitą dieną pas Klaramuntą ji negrįžo. Sėdėjo užsidariusi, laukė grįžtant Džoanos ir rašė. Pernelyg ilgai vaizdavosi, kokį veidą jis nutaisys, kai ji paskambins į duris. Jei elgsis it niekur nieko, ji bus išniekinta ir nukryžiuota. Jei pasirodys gašlus, ji spruks. Jeigu bus švelnus, nejaukiai jausis.

Ji po truputį vis dažniau praleidinėjo paskaitas, tolo nuo studentų ir didžiosios savo mokslinės sėkmės svajonės.

Po dviejų dienų telefonas ėmė skambėti kas valandą.

Jei tai jis, ji neturi ką jam pasakyti.

Jei ne jis, ji pasijus pažeminta.

Galop grįžo Džoana ir aptiko Mariją Kristiną netrinktais plaukais ir papilkusiais marškinėliais su užrašu „Aš nebekalbu angliškai“, išmargintais indėniškomis arabeskomis; ji spausdino mašinėle svetainėje. Pasispraudusi po pažastimi Džoana laikė savo kūdikį Luisą, o rankoje – lagaminą; buvo užsitupdžiusi širdelės formos akinius nuo saulės ir vėl atgavusi žmogišką pavidalą; pranešė, kad jai simpatizavęs sanitaras ką tik išleidęs ją prie namų; jos apsikabino, Marija Kristina pabučiavo kūdikio pėdutes – jos pasirodė jai sykiu šlykščios ir jaudinamos, lyg laikytų delne ką tik gimusį voveriuką, aklą ir pliką. Džoana

išvėdino kambarį, pasakiusi, kad pas jas trenkia nudvėsusia kate; atidarė lagaminą, jį iškraustė, suklojo ten pagalvėles, paskui įkurdino kūdikį, kuris bematant užmigo.

Valanda po jos atvykimo Marija Kristina jai pranešė pergulėjusi su Klaramuntu; Džoana nutaisė supratingą miną, bet Marija Kristina apsipylė ašaromis, tad Džoana jai tarė:

– Dieve, Dieve, tu tikra maža mergytė, Marija Kristina, žinoma, labai daili mergytė, tačiau metas liautis nuolat ašaroti – dėl visko ir bet ko.

Marija Kristina šniurkštelėjo, susigūžė ant kanapos ir nutarė iki rytdienos nebeverkti.

– Atsikratyk pabaisų.

– Jis nėra baisus.

– Tai ko verki?

– Aš nebeverkiu.

– Tai ko verkei?

– Nes aš niekam tikusi.

– Ne, ne, ne. Nėra nieko blogiau už pelytę, gailinčią savęs.

– Taip, bet aš iš tiesų niekam tikusi.

Džoana užsikimšo ausis ir papurtė galvą, lyg vaikydama vabzdžius.

– MK, MK, MK, tau nebe keturiolika, tu nebegyveni girioje su savo mormonais, nebesemi iš šulinio vandens dilgėlių sriubai ir nebetrini veido smėliu, nes jis gerai nušveičia. Tu čia, su manimi, o aš –

Salemo ragana ir išmokysiu tave geriau tvarkytis su vyrais ar bent jau nepraskysti kas kartą, kai su vienu iš jų pasidulkini.

Tai Džoana ir vadino plačiu požiūriu.

Vakarop prie jų namų sustojo automobilis; Džoana priėjo prie lango ir pranešė:

– Prieš namą ką tik sustojo taksi, gale kažkas sėdi, bet išlipa vairuotojas. Mestelk akį. Manau, jis eina pas mus.

Marija Kristina žvilgtelėjo pro žaliuzių plokšteles.

– Tai jis, – ištarė vienu atokvėpiu, atpažinusi Garland, vairuotoją be licenzijos, slepiantį savo tatuiruotes po aukštomis terileno apykaklėmis. Ji paraudo ir išblyško vienu sykiu.

– Išeik, aš tuo pasirūpinsiu, – tarė Džoana.

Kai nuaidėjo skambutis, Marija Kristina buvo išlipusi pro užpakalinį langą į kaktusų kiemelį.

Ji negirdėjo, ką vienas kitam sakė vairuotojas ir Džoana.

Bet atėjusi pas ją į kiemelį Džoana atrodė tokia pralinksmėjusi, kad Mariją Kristiną tai sutrikdė – vadinasi, visa tai iš tikrųjų nieko rimta.

– Tada jis iškišo koją iš taksi, – pranešė Džoana, tarsi tęsdama anksčiau pradėtą pokalbį. – Siuntė ženklus vairuotojui, ir mačiau jo batą, pastatytą ant šaligatvio, jis bilsnojo kulnu, matyt, pamiršęs kažką patikslinti vairuotojui ar bijodamas, kad tas kalbės nepakankamai aiškiai ar kategoriškai. Paklausiau to

tipo aukšta apykakle, ar Klaramuntas – luošys, paskui liepiau jam liautis – aš susitvarkysiu pati; išėjau į lauką ir priėjau prie automobilio pažiūrėti tavo Romos imperatoriaus.

– Mano Romos imperatoriaus?

– Jis kažkuo panašus į Romos imperatorių, ar ne? Kiek išpurtęs ir patenkintas savimi. Blogas burnos kvapas ir nuopuolis.

Matydama, kaip ištįso draugės veidas, Džoana pasitaisė:

– Bet kažką jis turi. Tas tai taip. Negali paneigti. Kažką turi.

– Gerai, toliau.

– Jis man pasakė nerimavęs, bergždžiai daugybę kartų skambinęs – taigi atvažiavęs su Džude Garland – įsivaizduoji, vairuotojas, kuriam jis tikriausiai skambina, kai prireikia apsiprekinti, kai nori nusipirkti eilutę už aštuonis tūkstančius ar amfetaminų, taigi tas tipas leidžiasi vadinamas Džude Garland*. Ar matei jo samdomo žudiko povyzą? Džudė Garland... Manau, tai dėl jo kiek padūmavusio žvilgsnio, o gal prieš nusiskusdamas makaulę jis nešiojo kasytes, o gal visad niūniuodavo „*Over the Rainbow*“...

– Džoana.

* Džudė Garland (*Judy Garland*) (1922–1969) – garsi amerikiečių aktorė ir dainininkė.

– Taip, taip, tavo Klaramuntas (ji tarė jo pavardę kaip *Paramount**) buvo pasiutusiai sunerimęs ir primygtinai – jis pasakė „primygtinai“ – norėtų, kad tu pasirodytum: tu jam reikalinga rytoj pat. Jei bent kas tau nepatikę, tai turi jam pasisakyti.

– Čia tavo žodžiai?

– Ne. Patikėk, jis pasakė: „Jei bent kas jai nepatikę, tegu man pasisako.“

– Bent kas?

Jos susižvalgė: Džoana atsirėmusi į palangę, Marija Kristina parietusi po savimi kojas ant taburetės, abi įsikandusios cigaretes vėsiame jų cementiniame kiemelyje su kaimynės Azijos varnėno narveliu tarp vazoninių kaktusų – ir prapliupo juoku, ir Marija Kristina pagalvojo, kad išties nėra nieko geriau už bičiulystę, o kadangi dar nemokėjo nieko išgyventi, nemąstydama apie akimirką, kai viso to nebebus, tai išsigando prarasianti Džoaną.

Tą vakarą Marija Kristina užklupo draugę mažučiame jų vonios kambarėlyje priešais veidrodį; įsitvėrusi praustuvo ji valėsi dantis ir raudojo; pasakė:

– Nesijaudink, tai plūsta mano hormonai.

Mažąjį Luisą jos maitino pasikeisdamos. Tarsi koks budėjimas laive. Marija Kristina pajuto malonumą nemiegoti, jai atrodė, kad ji – nakties sargybinis.

* *Paramount Pictures Corporation* – JAV kino kompanija, įkurta 1912 metais, ilgiausiai egzistuojanti Amerikos kino studija.

Kitą dieną ji prisistatė į dvarą su plačia berankove palaidinuke, regis, pirkta išpardavime iš kažkokios pro jokias duris nebepralendančios nutukėlės; plaukų taip ir neišsitrinko, tačiau akys buvo padažytos. Klaramuntas atidarė jai duris – išsičiustijęs, pilku kostiumu ir baltais marškiniais, kostiumas ir marškiniai pabrėžė plačius pečius, rankoje lazdelė, borsalino skrybėlė – toks tropikinis Marlonas Brando, žaismingas, vaizduojantis, lyg niekad nebūtų abejojęs, kad jinai sugrįš, lyg būtų nerimavęs dėl jos sveikatos ir ilgėjęsis jos draugijos. Jis labai apgailestaująs, bet turįs vykti į radijo laidą (jis sakė „radiofono"), būtų žinojęs, kad jinai ateis (ar nebuvo pats užsukęs to pareikalauti?), būtų viską atšaukęs; paliekąs jai namus, kai jis grįš, ji galbūt bus jau išėjusi, bet jie veikiai turėsią drauge pavakarieniauti: „Turite man pasakyti, kada jūs laisva, turite pasakyti, ir aš prisitaikysiu, netrukus manęs laukia kelionė į Europą, iš Niujorko manęs atvažiuos aplankyti mano leidėja, bet aš prisitaikysiu; pavakarieniauti su jumis, brangiausioji, – karščiausias mano noras." Ir jis purpčiodamas išsklendė.

Ji pagalvojo: „Įdomūs tie žmonės, kurie siūlo jums tai, ko negali išpildyti, ir kai jūs netgi nieko jų neprašėte."

Tai kokį žaidimėlį jis čia žaidžia?

Ji nuėjo į jo kabinetą, sėdo prie darbo: rūšiuoti archyvų šūsnių, o išeidama paliko jam tai, ką buvo atsinešusi po pažastimi: savo rankraštį.

„Ar įsivaizduojate, ką galėčiau su juo padaryti?“ – galop užrašė ant popierėlio, kurį prisegė prie prieš-lapio.

Apdairiai buvo įsimetusi į krepšį bloknotą, kuria-me buvo užrašiusi ne vieną laiškelio variantą (juo-kingą, pašaipų, dirbtinai maldaujamą, šaltą...): ne-turėjo jokio noro, kad jis aptiktų įvairius jo apmatus, neabejodama, jog jis jų ieškos popiergalių pintinėje, kad įvertintų, kokį įspūdį jai daraą.

Džudė Garland – alkoholikas

Klaramuntas paskambino jai kitą rytą, bet jos nebuvo namie.

Ji – kokia išimtis – buvo paskaitose. Kai grįžo namo, Džoana jai pasakė, jog telefono skambutis pažadinęs Luisą ir ji turėjusi dvidešimt kartų apeiti namų bloką, kad vėl jį užmigdytų.

– Paskambink Kaligulai, – pasakė.

Buvo iš tikrųjų suirzusi. Apnikusi melancholija ją dirgino.

Marija Kristina pagalvojo: „Negali būti, kad jis spėjo perskaityti. Jis ir taip turi reikalų. Tiesiog nori paprašyti, kad rytoj anksčiau ateičiau. Arba pasakys man ką nors užgaulaus: „Norite žinoti, ką turėtume daryti su savo rankraščiu? Paversti jį pelenais, o šiuos panaudoti kaip humusą dagiams."

Buvo pamiršusi, kad su juo gulėjo ir kad dar vakar toji mintis buvo užvaldžiusi visą jos sąmonę.

Bet jis neatsiliepė.

Ji paskambino; paskambino vėl.

Paskui dieną niekur nebėjo. Vėl tvyrojo kaitra, lyg žiema, trukusi dvi savaites, būtų pasitraukusi iš kovos. Eidama atnešti pašto, ji palikdavo praviras duris, skubiai prausdavosi po dušu, kad vandens šniokštimas neužgožtų skambučio, ir stypsodavo

prie telefono, liūliuodama Luisą, kol Džoana ilsėdavosi.

– Pirmyn, – tarė jai Džoana trečią dieną. – Juk nelauksi šimto septynerių metų. Galop pavirsi neurastenike.

Tada ji nuėjo.

Pamėgino ką nors įžiūrėti pro tulpmedžius, paskambino į vartelius, pabandė atidaryti, papurtė, paskambino dar kartą, galų gale perlipo per tvorą, iš anksto pateisindama šitą poelgį savo nerimu: galbūt Klaramuntui kas nors atsitikę, galbūt jį nužudęs jo bukmekeris ar agentas arba gal jis tyso svetainėje, negyvas jau trečia diena – ji nebuvo įsitikinusi, kad galima mirti nuo perdozavimo rūkant heroiną; būtų turėjusi paklausti Džoanos – tuos dalykus Džoana išmanė.

Ji apėjo namą ir kaktomuša susidūrė su Džude Garland, kuris baigė nešti iš šiltnamio orchidėjas ir statyti jas į karutį. Jis dažnai triūsdavo kaip padienis. Jau daug metų nebeturėjo taksisto licenzijos, nes vieną dieną pagrasino girtam ir vaidingam keleiviui savo *347 Magnum* revolveriu. O minėtasis keleivis buvo vaidingas Bostono advokatas. Reikalas Džudei Garland blogai baigėsi. Jis prarado licenziją, bet išsaugojo automobilį. Nuo to laiko vagojo miestą, pritemdęs šviesas, laukdamas, kol Klaramuntas ar kuris kitas jo darbdavių duos jam ženklą į jo radiotelefoną.

– Aš ieškau pono Klaramunto, – paaiškino Marija Kristina; kai jį išvydo, jai palengvėjo.

– Jis prašė jus užeiti, – pasiteiravo ar konstatavo Garland.

Tas žmogus buvo mažakalbis, žemo blankaus balso – niekada negalėjai suprasti, ar jis klausia, ar jus informuoja. Jo įprastas tylėjimas ir balso registras piršo mintį, kad jis protingesnis, negu yra. Ar bent taip dingojosi Marijai Kristinai. Atrodė jis sugižęs ir rūstus.

– Turėjau jį pamatyti, – atsargiai pratarė Marija Kristina.

– Jis išvykęs, – atsiliepė Garland, kilstelėdamas virš karučio abi rankas ir taip užbaigdamas pokalbį.

– Kada jis grįš?

Garland stabtelėjo, pastatė karutį, įdėmiai sužiuro į Mariją Kristiną, regis, vertindamas, kiek guvus jos protas ir kiek galima ja pasikliauti.

– Jis negrįš. Buvo priverstas palikti namus.

– Kaip tai?

– Kreditoriai ir reikalai Niujorke.

– Kreditoriai?

– Jis nemažai kam skolingas pinigų, – paslaugiai paaiškino jis.

– Nemažai kam, – apstulbusi pakartojo Marija Kristina.

– Ir turėjo reikalų Niujorke. Tad paliko namus.

– Jam taip dažnai pasitaiko? Noriu pasakyti: palikti namus ir staiga išvykti.

Garland pažvelgė į ją, primerkęs akis, lyg priėjęs išvadą, kad ji priekvailė.

– Namas bus parduotas.

– Padėtis tokia beviltiška?

– Net paleistas į varžytines.

– Bet ką jūs darote su orchidėjomis?

– Aš jas parduosiu.

– Kodėl?

– Todėl, kad tarp jų esama labai retų, už jas galima gauti gerą pluoštą žaliųjų, todėl, kad jomis niekas nesirūpins, ir jos gaus galą, o Klaramuntas jau keli mėnesiai man nesumoka.

Žmogus patraukė toliau, taikydamasis apsukui namo vartelių link.

Marijai Kristinai atrodė, kad ji blykčioja: jos gebėjimas sveikai mąstyti trūkčiojo taip pat, kaip elektros lemputė audros metu.

Ji nubėgo jam pavymui.

– Nežinau, ką daryti, – tarė jį pasivijusi. – Jis skolingas ir man.

– Orchidėjos – mano idėja, – pareiškė Garland, suskatęs gintis.

– Ne, ne, nesijaudinkit, aš nenoriu atimti iš jūsų orchidėjų, aš tik noriu susisiekti su Klaramuntu.

Žmogynas švilptelėjo tarp dantų, tarsi dalyvautų sumušant pasaulinį atletizmo rekordą.

– Jis kažkur slapstosi.

– Kur man jo ieškoti?

– Bet jis neturi jokios priežasties su jumis nesusisiekti. Jūs jam patikote.

Ji pasijuto pamaloninta, nors padėtis tokio pobūdžio koketavimui buvo visai netinkama.

– Ar turite namų raktus? Tada galėčiau įeiti ir pasiimti aplanką, kuris yra mano. Prieš išvykdamas jis kelissyk bandė man prisiskambinti. Matyt, norėjo įspėti.

Jis, atrodo, dvejojo.

– Tada einu su jumis.

Koks dorybingas prižiūrėtojas.

Jie įžengė į rūmus; palikti tušti jie stačiai pranoko patys save.

– Nieko neliesti, – įspėjo Garland.

Įėjusi į kabinetą, Marija Kristina pamatė, kad jos rankraštis dingęs. Nežinojo, kaip paaiškinti tą faktą. Galbūt jis iš tikrųjų norėjo apie tai pasikalbėti su ja telefonu. Ji pasirausė po stalčius.

„Jis grįš, – pagalvojo. – Jis negalėjo visko mesti."

Ir tarsi ją išgirdęs, Garland, likęs ant kabineto slenksčio, pasakė:

– Jis netruks pasirodyti, taip jau kelissyk yra buvę – turbūt sumąstys, kaip pataisyti padėtį.

Vienintelis numeris, kurį ji rado, buvo Rebekos Štein, Niujorko leidėjos. Jos kortelė kaip paprastai gulėjo matomoje vietoje ant rašomojo stalo, ant plunksninės, kurioje Klaramuntas laikė savo parkerių bateriją.

Ji užsirašė jį, paieškojo laiškelio, kuris būtų skirtas jai, ženklo, ko nors – atrodo, pamiršo, kad jis išvykęs sava valia ir nebuvęs pagrobtas piktadarių gaujos.

Išėjo į lauką su Garland ir nukiūtino prie vartelių.

– Ar galiu eiti su jumis?

Jis kilstelėjo antakius.

– Tiesiog jaučiuosi šiek tiek pasimetusi. Nenoriu nieko daugiau, tik jus palydėti; su jo orchidėjomis ar *Rolex* laikrodžiais galit daryti, ką norite. Kas man darbo. Bet tiesiog nenoriu iš karto grįžti namo.

Jis patraukė pečiais. Jie pasuko prie jo taksi; ji padėjo pakrauti bagažinę ir užpakalinę sėdynę – visos tos arogantiškos, didingos gėlės mašinoje atrodė keistai. Joms, atrodo, trūko oro ir erdvės. Garland padavė Marijai Kristinai purkštuvą.

– Pabūkit naudinga, – pasakė.

Kol jis vežė jas – ją ir orchidėjas – pas prašmatnų gėlininką gatvėje greta Saulėlydžio bulvaro, ji visą laiką purškė vandens ūką, kad atgaivintų Jos Prakilnybes. Stebėtina, kad tuo laikotarpiu, kai tolydžio jį susitikdavo, o ypač – tą dieną, kurią pavadins orchidėjų diena, ji neįžvelgė to poveikio, kurį tas žmogus turės jos gyvenimui po daugelio metų, tarytum gyvenimas, tik retsykiais įgaunantis mūsų vilčių pavidalą, smagintųsi, vesdamas mus ten, kur mes niekad nebūtume įsivaizdavę eisią, tiesdamas požemines atšakas ir atvirai tyčiodamasis iš to, kas mums akivaizdu.

Atvykę į vietą jie dėl savo neišmanymo ramių ramiausia sąžine iškraustė gėles; ji palaukė, kol jis derėjosi krautuvėlėje, o kai grįžo, atrodo, šypsojosi

ar bent jau jo bruožus buvo nutvieskęs neaiškus pasitenkinimas.

– Statau jums taurelę, – pareiškė.

Ir tai buvo viena tų stebuklingų akimirkų, kai miškinis įžengia į proskyną.

Jis nusivežė ją į Pasadeną, į pažįstamą barą, o ji visą kelią neišdrįso jo nieko paklausti, kadangi to klausimo, kuris sukosi jai ant liežuvio galo, nebuvo kaip ištarti – ir vis dėlto, kad ir koks nekaltas jis galėjo pasirodyti, tas klausimas buvo įžanginis visiems tiems, kurie galėjo būti pateikti po jo, ir Dievas žino, ar jų buvo, Dievas žino, ar Marijai Kristinai reikėjo paaiškinimų, bet tas klausimas, susijęs su keistu to žmogaus vardu, būtinai turėjo būti užduotas, ir jis buvo labiausiai dirginantis, nes, matyt, jau pateiktas daugybę kartų – kaip vaikystėje, kai viena mergytė jos klasėje buvo vardu Priebalsė ir visi vadino ją Balse arba klausdavo: „O kodėl Priebalsė?“ – tarsi ji privalėtų pateikti neapgalvoto savo tėvų poelgio paaiškinimą; tai buvo pirmas klausimas, kurį visi be išimties, bet su skirtingu pašaipos, sutrikimo ar žiaurumo laipsniu jai duodavo. Būtent tai Marijai Kristinai ir nedavė ramybės: kaip toks tipas, kaip jis, galįs nutaikyti *347 Magnum* į nesusimokantį keleivį, toks drovus, santūrus ar slapčia ūmus tipas gali nešioti tokį netinkamą vardą.

Jis pastatė automobilį prieš barą ir nusivedė Mariją Kristiną į vidų; barmenas jam pamojo; buvo malonu atsipalaiduoti; jie įsitaisė prie baro, ir po ketvirto

alaus bokalo jis ėmė pasakoti jai apie Klaramuntą, apie tai, kas jį sieja su Klaramuntu, apie savo atsidavimą jam (santykinį, pagalvojo Marija Kristina, juk jis pardavė tai, ką galima buvo išparduoti, vos tik šeimininkas parodė padus), kad tas žmogelis (taip jis kalbėjo) jam atrodąs be priekaištų, net jei kartais jis ir tikras sukčius, kai kurie taip sako, bet Garland niekada neturėjo su juo nė mažiausios bėdos, Klaramuntas visada buvo tikras krištolas, šiokie tokie atsiskaitymo trikdžiai, bet kai tik galėdavo, paklodavo viską iki paskutinio skatiko, geras tipelis, kartojo Garland, lyg bandydamas padrąsinti Mariją Kristiną, bet, žinoma, rado reikalą patikslinti, kad verčiau nereikėtų juo pasikliauti ar skolinti jam ką nors, kas tau brangu, ir Marija Kristina naiviai aprimusi pagalvojo: „Aš ne taip jau branginau savo nekaltybę“; niekad negali žinoti, kas jam šaus į galvą, toliau dėstė Garland, be to, jam visą laiką reikia pinigų, reikia, kad gatvėje jį atpažintų, iš esmės, visiškos banalybės: pinigai ir atpažinimas; Garland buvo skaitęs Klaramunto eilėraščius, taip, niekam tai nešautų į galvą, nes visi įsitikinę, kad eilėraščius skaito tie kudliai su akinukais metaliniais rėmeliais. Arba seni profesoriai apvaliai kirptom barzdom. Ne, eilėraščius skaito ir tokie, kaip Garland, reikia liautis laikyti žmones kvailiais, tokie kaip Garland skaito – ir gali klausytis liūdnų dainų apie širdies sopulius ir atpirkimą, kokia staigmena, kad Garland žino šitą žodį, ir kokia

gėda tuo stebėtis – Garland skaito susikaupęs, taip, skaitydamas Klaramuntą jis, Garland, susikaupia ir juo žavisi, jis sujaudintas, jis netgi perskaitė jo romanus – perskaitė tris, visus neapsakomai skirtingus: istoriją tų keturių jaunuolių, kurie vyksta į medžioklę, toji istorija nekaip baigiasi, paskui tą, kur veiksmas vyksta viename Šiaurės universitete su dėstytoja, įsimylėjusia vieną savo studentų – tas taip pat blogai baigiasi, bet neprilyginsi medžioklei, jame kur kas mažiau kraujo, ar ne, paskui tą apie Argentiną, aaak, apie Argentiną, pasiutimas – šitaip gebėti niekuomet nebūti ten, kur jo tikėjaisi, be to, įlįsti į bet kokį kailį, vaizduotė – beprotiškas triukas, šiaip ar taip, kai Klaramuntas vėl pasirodys, tai arba bus sutvarkęs savo smulkias žaliųjų problemėles, arba visad galės išparduoti dalį tų daiktų, kuriuos turi namuose – jų kaip šieno tame barake: vien erotiniai piešiniai laiptuose, vedančiuose į svečių kambarius, turbūt verti pasakiškų pinigų; Marija Kristina klausėsi, ir jai rūpėjo, kur Klaramuntas slapstosi, kai audra išplauna jį iš namų; mintis, kad jis tampo su savimi vienintelį jos rankraščio egzempliorių – kodėl ji būtų turėjusi daryti nuorašą, jau ir taip koks vargas buvo viską perrašyti mašinėle – ji neturėjo kalkės, neturėjo už ką jos nusipirkti, tad mintis, kad Klaramuntas kažkur plūduriuoja vienaip ar kitaip drumzlinuose vandenyse su jos rankraščiu po pažastimi, ėmė jai rimtai kelti nerimą.

Jie išėjo iš baro; Džudė Garland buvo išplempęs šešiolika bokalų alaus ir tapęs plepiausiu, koks tik gali būti, bendru – jis, jei tai įmanoma, tapo romiai, palankiai, maloniai niaurus, kaip koks senas katinas; Marija Kristina išgėrė tris džinus su toniku – taip gerta tais metais Los Andžele – tai buvo jos integracijos strategijos dalis; jinai svirduliavo, bet Džudė Garland – nėmaž: jis tvirtai laikėsi ant kojų, didžiulis ir liesas, išvargusiomis mėlynomis akimis, nepraustaburnio ukrainiečio fizionomija (taip jį pamačiusi pasakė Džoana, pareiškė: „Tikras rusų žudikas“); staiga jis kaip įbestas sustojo šaligatvio vidury per tris metrus nuo savo automobilio (iš to ir matei, kad smarkiai išgėręs: iš tų netikėtų stabčiojimų) ir pranešė jai:

– Mano vardas Ozas.

– Atsiprašau?

– Jūs manęs nepaklausėte. Todėl mane tai jaudina.

– Nesuprantu.

– Aš vadinuosi Ozas, Ozas Mitzavežbkis. Bet niekam niekada nepavyksta tai ištarti.

– Tad jūs man tai sakote.

– Tad aš jums tai sakau.

Marija Kristina linktelėjo galva, sykiu dėkinga ir visiškai apgirtusi. Pagauta savo pačios polėkio vos neprarado pusiausvyros.

Jis spustelėjo jai ranką.

– Jūsų paslaugoms, – tarė. – Kur jus nuvežti?

Šis tas apie Garland

Apie jo šeimą ne kažin kas težinoma. Jo motina buvo tai, kas gerokai vėliau įvardyta biologine motina. O tikrieji berniuko įtėviai, ukrainiečių pora, susikrovusi turtą iš automatinių skalbyklių, esą pirma laiko žuvusi automobilio avarijoje. Kadangi dokumentai buvo sutvarkyti, vaikui liko tų žmonių pavardė – ir jo teisėtu pripažinto tėvo vardas. Jo biologinė motina po gimdymo ganėtinai greit išgaravo.

Yra žinoma, kad jo vaikystė prabėgo keliaujant iš įstaigos į įstaigą – toji sistema tiko jam ne ką labiau, nei kad jis būtų įkalintas turkų kalėjime. Galiausiai jis negrįžtamai nuo jos paspruko.

Keletą metų praleido viename sporto centre – sporto centre, sako jis, nors iš tikrųjų tai nebuvo joks sporto centras – Oregone prie miesto, kuris vadinosi Samerfildas; tasai sporto centras veikiau buvo pramogų parkas lyg ir Laukinių Vakarų tema: ten buvo šokių aikštelė, tarsi kokia penkiasdešimtųjų metų gimnastikos salė (su *country* šokių konkursais), beisbolo stadionas, dirbtinis ežeras, arklidė netikriems *Broncos**, pakopomis sustatytų suolų eilės rodeo spektakliams, meksikietiškai amerikietiškos virtuvės

* *Bronco* – terminas, Jungtinėse Valstijose taikomas nemankštintiems, aikštingiems arkliams.

restoranai, lauko baseinas, tatuiruotojas, šaudykla, knygynas ir odinių drabužių su kutais krautuvėlės. Naktimis budėdavo sargybiniai su šunimis. Ne jam pirmam šovė mintis niekada daugiau nebekelti kojos iš šio parko ir čia įsikurti. Bet jis buvo pats apsukriausias, atsargiausias, kantriausias, pastabiausias. Įsikūrę parke vaikėzai sakydavo: vienas neišsiversi, reikia solidarumo ir organizacijos, bet iš tikro tie vaikėzai nebuvo nei solidarūs, nei organizuoti, jie tiesiog bijojo likti vieni ir todėl būrėsi į gaują. Paprastai įsikurdavo po pakopomis sustatytais suolais, ir juos greitai nutverdavo. Garland nutarė laikytis atokiau – jis gyveno po vienos *tex-mex* restorano lūšnos rentiniu, žemyn nusileisdavo, tik kai visai sutemdavo; viską žinojo apie visus penkis sargybinius: jų įpročius, pokštus per jų portatyvinius radijo siųstuvus, jų seksualinius pomėgius, jų šunų ir vaikų vardus; kitų vaikinų jis vengė, šie net nežinojo, kur jis glaudžiasi, taigi negalėdavo jo įskųsti, kai juos neišvengiamai susemdavo. Garland mito virtuvėse, naktį, niekada neimdavo per daug, nepalikdavo po savęs jokio pėdsako. Dieną slampinėdavo po parką, dalyvaudavo rodeo spektakliuose, triaukšdavo kukurūzų spragėsius, kuriuos ant suolų paketėliuose palikdavo vaikiūkščiai; svarbiausia buvo niekuomet vidury dienos nesirausti po šiukšliadėžes, o tai krisi į akį.

Ten jis prastūmė porą metų. Niekad neiškeldamas iš ten kojos. Paskui nusprendė, kad metas baigti. Paliko „sporto centrą“. Turėjo dokumentus ir buvo tokio amžiaus, kad galėjo pasiieškoti darbo. Jau nebebuvo berniukas-vaiduoklis.

Vėl sutinkame jį po kelerių metų – taksi vairuotoją policijos akiratyje, Klaramunto patikėtinį ir visų galų meistrą. Tai viskas, ką man pavyko apie jį rasti: viena kita frazė, dingimai, blogiau ar geriau suderintos smulkmenos – ir visa tai, nors ir daug ko stinga, piešia Garland gyvenimą ir žvaigždyną.

Tuo laikotarpiu, apie kurį pasakojama, Marija Kristina nežino didžiosios dalies to, ką čia papasakojau – bet nesvarbu, viskam savas laikas.

Įmurdyti ranką į aligatorių duobę

Rebekai Štein Marija Kristina bandė prisiskambinti keturiasdešimt aštuonis kartus.

– Tu mus sužlugdysi, – pareiškė jai Džoana po dvidešimtojo karto.

Tada Marija Kristina persikėlė į telefono būdelę. Jai atsiliepdavo, užsirašydavo jos vardą, prašydavo palaukti – užleisdavo *Earth Wind* ir *Fire* dainą kaip foną; jie buvo ramūs, atsipalaidavę, puikiai suvokiantys savo reikšmingą vietą penkiasdešimt antrajame šio pastato aukšte – tame pastate aukštų buvo šimtas dvidešimt – Niujorko viduryje, su abstrakčiomis drobėmis vestibiulyje ir visų įžymių rašytojų, kurie buvo išleidę savo kūrinius šioje leidykloje, vardais, išrašytais lipiomis sidabruotomis raidėmis, priklijuotomis prie sienos, beje, buvo čia ir Klaramunto pavardė deramoje vietoje, jo pavardė tviskėjo, kaip ir visos kitos, užpildžiusios sieną, romiai tviskėjo, kol Marija Kristina kantriai laukdavo, klausydamasi *Earth Wind* ir *Fire;* (tai trukdavo pasiutusiai ilgai; ir kas tuose dailiuose kilimais klotuose ir palaimingai vėsiuose kabinetuose būtų pagalvojęs, kad moteris, skambinanti kas dieną ir net kelissyk per dieną, bando prisiskambinti iš stiklinės būdelės saulėkaitoje (gaubiama įkaitusio metalo ir patižusio plastiko kva-

po, kurio Marija Kristina daugiau niekad nebegalės pakęsti ir kuris visiems laikams kels jai šleikštulį ir baisaus nerimo gūsius tada, kai ji jau turės ganėtinai pinigų, kad leistų sau įsitaisyti telefono liniją savo vardu, kuria galės skambinėti tarptautiniais telefonais, kiek lenda), o už jos – eilutė meksikiečių, norinčių paskambinti į kitą sienos pusę, kur jos buvo palikusios vaikus ir svaines; eilutė nusitęsusi, vinguriuojanti šaligatviu ir kartais pasklindanti, kad prisiglaustų namų šešėlyje – tada visos jos tupėdavo, ramstydavosi, svaičiodavo, o kai prisistatydavo nauja pretendentė, paskutinioji pasklidusios eilutės moteris atsižymėdama kilstelėdavo ranką, ir taip visos žinojo, kur kurios vieta, visos laukė, kad Marija Kristina baigtų savo reikalą – visos kantriai kentė, ir viskas buvo gerai.

Po ilgiausio laiko tarpo jai pranešdavo: labai gaila, bet, pasirodo, ponia Štein išvykusi į susitikimą, gal ji galinti jai perskambinti grįžusi? Ir Marija Kristina dūsaudavo, spyriodavosi, tvirtindama skambinanti nuo Klaramunto, bet čia nepriekaištingoji sekretorė, regis, ūmai suvokdavo, kad Marija Kristina kitame laido gale srūva prakaitu su savo berankoviais marškinėliais ir šortais, tupėdama būdelėje su trijų valandų laiko skirtumu, su krūvele monetų, sudėtų ant metalinės lentynėlės – tada sekretorė mandagiai, bet griežtai atsikratydavo Marijos Kristinos, kuri galop padiktuodavo jų namų

numerį, paskui kabindavo ragelį, o Rebeka Štein niekada neperskambindavo.

Kai Marija Kristina nieko nepešusi grįždavo namo, Džoana, pasitupdžiusi mažąjį Luisą ant dilbio kaip pantera jauniklį, klausdavo:

– Vis dar įsimylėjusi ar jo nekenti?

Kartais priglausdavo Mariją Kristiną prie savęs ir sakydavo:

– Mano vargšė pamesta figelė.

Bet Marija Kristina ištrūkdavo. Jai įgriso būti žliumba.

Jų aplankyti užsuko Džudė Garland. Įsitaisė svetainėje. Džoana pavaišino jį alumi, kurį šaltai laikė kibirėlyje prie kojų, kad nereikėtų keltis. Jis pranešė neturįs iš Klaramunto jokių žinių, bet jei sulauksiąs, bemat susisieksiąs su Marija Kristina. Tiek jis ir tepasakė. Jis labai patiko Džoanai.

O paskui vieną dieną įvyko stebuklas.

Paskambino Rebeka Štein.

Marija Kristina buvo viena namie, rūkė kiemelyje, žvelgdama į mėlyną dangaus kvadratą virš savęs, gurkšnojo alų; sėdėjo ant žemės su žirklėmis patrumpintais šortais ir berankoviais marškinėliais, pasiskolintais iš Džoanos, o jos kojų pirštai su vaikišku pasimėgavimu palengva judėjo ant cemento. Azijos strazdas su savo nepaliaujamais šaižiais šūksniais aidėjo skardžiu rikošetu, kurstančiu kliedesį. Marija Kristina svarstė, kiek laiko ištemps, neišsiųsdinta į

Laperuzą, skaičiavo paskaitas – kiek jų turi nepraleisti, kad nebūtų išprašydinta iš šalies iki mokslo metų pabaigos; įsivaizdavo sprunkanti nuo policijos, susirandanti slaptą būstą ir nelegalų darbą, mąstė, jog tai jos staigaus nuosmukio pradžia, mąstė: „Na štai, kaip išklydau iš kelio“ – jai nepavyko prisitaikyti, o gal ir taip, pavyko: tam tikra prasme ji jautėsi kalifornietė, bet jai nepavyko tapti gera studente, ji pražiopsojo gerą progą, kažkaip atsipalaidavo, leidosi apmaunama, pasidavė įtakai – kokia liūdna išvada; net jei Džoanos įtaka ją išlaisvino, ji neabejotinai dar per daug nuolanki asmenybė. Tądien ji nekartojo sau, kaip kartais darydavo: „Iš naujo perrašysiu „Bjaurią seserį“ (rankraštį, kurį paliko Klaramuntui), perrašysiu dar geriau“, net jei Garland kaskart atėjęs ir įsmeigęs į ją savo melsvą žvilgsnį, įtikinėdavo, kad Klaramuntas netrukus apsireikš, sakė: „Turėkit kantrybės“ – bet taip sunku turėti kantrybės, kai sėdi dilgėlėse. Tą popietę Marija Kristina romiai mąstė, leisdama mintims be tikslo sūkuriuoti, kilti kiemelyje į viršų ir švytinčiom skaidulom sklisti jodo pritvinkusiame ore. Kokia palaiminga ta glebi būsena, leidžianti pamiršti praleistus pasimatymus ir besibaigiančias vizas.

Suskambo telefonas.

Marija Kristina pakilo atsiliepti; tai anaiptol buvo ne tas asmuo, kurį ji tikėjosi išgirsti. Tarytum kam nors skambintum, įsivaizduotum jo balsą, jo įpras-

tą „alio“, bet kai galop kitame gale atsiliepia, išgirsti šurmulį, trukdžių chaosą ir balsus, ir nė vienas jų nėra jūsų pašnekovo balsas. O tas balsas buvo iš tų po aštuonis dolerius už valandą – beasmenis, kultūringas ir mandagus, tačiau išdidus, raminamas, kaip garsiakalbis, pranešantis, kad jūsų skrydis atidėtas penkioms valandoms, pranašiai ir maloniai; balsas kitame laido gale (moters ar vyro, sunku pasakyti – jo ypatybė buvo ne seksualumas, bet tobulumas) jai sako: „Malonėkite akimirką palaukti, jungiu jus su Rebeka Štein“, ir Marija Kristina, nežinodama papročių, pagal kuriuos kuo aukščiau jūs kylate socialinėmis ir ekonominėmis kopėčiomis, tuo rečiau pats renkate numerį ir taip leidžiate savo pašnekovui manyti, kad tai jis jus trukdo ar maldauja, akimirką sutrinka, jai topteli: „Ar tai aš skambinu?“

– Aaaak, Marija Kristina Viationen, – suburkavo Rebeka Štein, tarsi būtų dešimtis kartų mėginusi jai prisiskambinti ir – o laimė! – šįsyk Marija Kristina nebuvo užsiėmusi jokia pasaulinio masto problema, o tiesiog savo kiemelyje gėrė ir rūkė „panteros“ cigariukus. – Kaip malonu jus girdėti. Mačiau Rafaelį; jis man apie jus papasakojo.

Rafaelis? Niekas nevadino Klaramunto Rafaeliu. Bet, matyt, jai reikėjo paliudyti *ypatingą* intymumo laipsnį.

Sekundės dalelę Marijai Kristinai šmėsteli mintis: „Ar Klaramuntas su ja miegojo?“ Ji nusprendė: jeigu

ji daugmaž pakenčiama, tam nebuvo jokių kliūčių. Paskui, kitą sekundės dalelę, ji pajuto neapykantą sau, savo moterų nekentėjos mintims.

Rebeka Štein paaiškino didžiai apgailestaujanti, laikotarpis buvęs gan sudėtingas, ji ilgai buvusi užsienyje ir tik dėl to nepaskambinusi anksčiau. Be to, turėjusi šiokių tokių asmeninių problemų (šitie žodžiai buvo ištarti tyliau, siekiant pabrėžti privatų pokalbio pobūdį), tiesa, nieko rimta, bet asmeniniai reikalai atima iš jūsų tiek energijos ir laiko. Taigi visa ta įžanga tam, kad pasakytų, kokia ji laiminga, pagaliau girdėdama Mariją Kristiną. O ši jos pasiteiravo, ar ji turinti naujienų iš Klaramunto, nes Los Andžele dėl jo nerimaujama – nėra reikalo patikslinti, kad labiausiai dėl jo dingimo susirūpinę, žinoma, jo vairuotojas ir sekretorė, kurią jis iš dyko buvimo suviliojo. O Rebeka Štein atsakė, kad jis dar Niujorke, bet greitai sugrįš į Kaliforniją.

– Bent jau taip jis sako, bet jūs jį pažįstate.

– Ne per labiausiai, – atšovė Marija Kristina.

Paskui, pagauta herojiško įkvėpimo ir nelabai suvokdama šito pokalbio pobūdį, Marija Kristina pasidomėjo, ar Klaramuntas atnešęs jai rankraštį.

– Taip, taip, – atsako Rebeka, skardžiai išpūsdama savo mėlynosios cigaretės dūmą, – dėl to jums ir skambinu, Marija Kristina. Aš jį perskaičiau. Ir, įsivaizduokite, pamaniau, kad tai naujas Rafaelio rankraštis; jis man jį taip ir atidavė: be priešlapio, be

pavadinimo, nieko man nepasakęs. Visados vaidina paslaptingą. Aš jį perskaičiau, ir jis pasirodė man nuostabus. Paklausiau jo: „Kaip sugebi taip įlįsti į kailį mergiūkštės, motinos įkalintos tame siaubingame kaime?“, žavėjausi: „Koks neįtikėtinas talentas, kokia empatija, kaip tu kas kartą sugebi prasismelkti į tokias skirtingas sritis?“ Jis ėmė juoktis, o paskui aš jam sakau: „Kaip būtų gerai, jei tu būtum toji mergiūkštė, tave stvarstytų į visas puses, kalbintų – to ir reikia skaitytojams ir žiniasklaidai: to, kas išgyventa, ir dar liūdno bei žavaus snukučio“ ir atsidusau, atsiduso ir jis, mes drauge paverkšlenome dėl literatūros ateities, paskui jis man tarė: „Bet turiu gerą naujieną: šitą tekstą parašė minėta mergiūkštė. Ir jos snukutis išties liūdnas ir žavus.“

Išgirdusi tuos žodžius, Marija Kristina vos neapsipylė ašaromis. Iš pradžių pasijuto kiek pažeminta. Ir galbūt apvogta. Paskui nuvijo šalin šitą įspūdį, kad įsimintų tik gerąją naujieną – Džoana amžinai jai kartodavo: „Įsispirk į blizgučiais nubarstytas šlepetes, nesirūpink, kas jas pagamino ir kokios jų pakulnės. Avėk tol, kol gali avėti.“

Iš kito šalies galo Rebeka Štein teiravosi Marijos Kristinos, ar ši sutiksianti, kad ji būtų jos leidėja, ir ar turinti laiko atvykti į Niujorką, o jei ne, Rafaelis apsiimsiąs būti jų tarpininku.

Marija Kristina akimirką susimąstė, kokia čia leidėja, jei painioja jos tekstą su Klaramunto kūryba.

Nebent – sukirbo abejonė – ar nebus Marija Kristina pati parašiusi, taip veikiama jo tekstų, kad jos mokytojo braižas toks ryškus, jog net Rebeka Štein apsigavo.

Kitas variantas: Rebeka Štein pati neskaitė, davė skaityti kitiems ir tik paviršutiniškai paskaitinėjo savo asistentų pastabas.

Marija Kristina kažką neaiškiai murmtelėjo, padėjo ragelį, o kai sugrįžo Džoana ir ji norėjo atpasakot jai tą pokalbį, tai neįstengė prisiminti, ką atsakiusi, neįstengė suregzti trijų žodžių ir painiojosi, lyg busdama iš ilgo miego. Ji padėjo ragelį, nesuvokdama, ką galėjo atsakyti Rebekai Štein ir ar jos susitarė susitikti, ar susiskambinti.

Atsipalaidavimo akimirka

Džudė Garland prisistatė po savaitės su Klaramuntu savo taksi.

– Jis nori jus pamatyti, – pranešė Marijai Kristinai.

Džoana iškišo nosį ant slenksčio pavymui draugei. Suplazdeno blakstienom dėl Garland paslaugumo. Jis linktelėjo jai, primerkęs vokus – pati entuziastingiausia mimika, kurią sau leisdavo. Lyg koks neandertaliečio galantiškumas.

Marija Kristina sėdo į automobilį šalia Klaramunto, besišypsančio it riebus katinas. Ji vilkėjo suknutę su petnešėlėmis ir geltoną kaip citrina nėriniuotą liemenę. Buvo susijaudinusi, išsigandusi ir visiškai pakerėta sykiu.

– Nuostabu, – pasakė jis jai.

Garland pajudėjo. Klaramuntas uždėjo savo didelę leteną Marijai Kristinai ant kelio, o ši paėmė ją ir įspraudė pirštelius jam į delną.

Buvo taip keista matyti jį išdygstant su savo trieiliu perlų pilkumo kostiumu – jis nebūtų atrodęs labiau anachroniškas, jeigu būtų pasirodęs su cilindru, getrais ir lazdele sidabriniu bumbulu.

Jis nusivežė ją į dvarą ir pranešė kuriam laikui išvykstąs, mat čia turi vykti filmavimas. Jis persikelsiąs į viešbutį. Ji pamatysianti: visad, kai naudojamasi

jo namais, jis apsistoja nuostabiame viešbutyje Santa Monikos palmių giraitėje. Bet paskui jį įžengusi į vidų, ji pamatė, kad baldų nėra, o erotiniai piešiniai dingę nuo laiptų. Ar jie buvo konfiskuoti, ar parduoti, ar pervežti į saugią vietą? Jis nusivedė ją į miegamąjį ir išrengė, vadino ją MDŠ – Mano Dienų Šviesa. Stabtelėjo į ją pažiūrėti. Atsiduso ir lukšteno toliau. Visa tai neturėjo ničnieko bendra su paskutiniu kartu. Jis buvo sutrikęs, susirūpinęs, o jo judesiai – lėti kaip seno aklo pornografinių knygų autoriaus. Jis mažai kalbėjo, glaudė prie savęs Marijos Kristinos kūną, stabtelėdavo pasikasyti ar atsidusti, atrodė, jam stigo oro.

– Tu parašei šį tą labai gražaus, – pasakė galop.

O Marija Kristina priešingai bet kokiam lūkesčiui užsnūdo jo glėbyje; negalvodama, jog jis meilikauja jai, kad ką nors išpeštų, kaip paprastai elgdavosi su visais, kai dėstydavo vienintelis įžvelgęs jumyse slypintį talentą, o jūs pernelyg drovus ar sumišęs, kad pats tai suvoktumėt – ir visas tas maivymasis turėjo padėti jam pasiekti aukščiausiąjį tikslą; ne, Marijai Kristinai viskas staiga pasirodė ramu, ilgesinga, šviesa Klaramunto kambaryje tokia švelni: balta, blausi šviesa su saulės dryžiais, kuriuose lėtai sklandė dulkelės. Kai ji atsibudo, jo nebebuvo šalia; ji atsikėlė, apsigaubusi paklode, ir išvydo jį, klaidžiojantį iš kambario į kambarį, nuogą ir lyg kažko netekusį. Pastebėjęs ją, ištiesė jai ranką, ir ji priėjusi įsitaisė jam ant kelių svetainėje.

– Aš tavimi pasirūpinsiu, – pasakė jis jai.

Ir tiek vienas, tiek kitas žinojo, kad tai nei įmanoma, nei itin pageidaujama.

Jis praskleidė paklodę, atidengė jos krūtis ir padėjo savo didelę galvą ant jos krūtinės; jie sėdėjo tylėdami: ji – mąsliai glostydama jam plaukus, o jis, rodos, ilsėdamasis prieš kelionę. Jei visom tom laukimo dienom ji dvejojo ir svyravo ant nepasitikėjimo ribos, liūdnas šios akimirkos atokumas ir vėl ją sukrėtė.

IV

IR LIKĘS PASAULIS

– Pasiruošk sąrašus.

– Sąrašus?

– Jie visą laiką reikalaus iš tavęs sąrašų. Kokias tris knygas pasiimtum į negyvenamą salą, koks vardas sudužusio laivo keleivio, su kuriuo norėtum atsidurti minėtoje saloje, koks tavo mėgiamas miręs aktorius, tavo mėgiamas gyvas aktorius, kokia liga tave labiausiai baugina, kokiame krašte būtum norėjusi gimti, koks tavo mėgstamas makaronų receptas, kokių trijų fantazijų niekuomet niekam neatskleidei ir kokias degi noru atskleisti žurnale, kokie penki mėgstamiausi visų laikų politikai – gali paminėti Jėzų – kokį žvėrelį norėtum laikyti, o kokį išgyvendinti iš Žemės, koks tavo alergijų sąrašas, kokios mėgstamos vietelės Los Andžele išgerti *piña colada*, kokia tavo grožio paslaptis...

– Jie tau duodavo tokius klausimus?

– Taip, išskyrus grožio paslaptį.

– Iš tikrųjų?

– Ne, ne, aš juokauju, MDŠ, erzinu tave.

Paklydimas

Pasaulį ji apkeliavo „dėl savo liūdno ir žavaus snukučio".

Kai 1978 metais kovo mėnesį pasirodo „Bjaurioji sesuo", Marija Kristina Viationen dar nėra pilnametė. Tad leidybos sutartį už ją būtų turėjęs pasirašyti tėvas (jos motina laikoma mirusia, remiantis įsitikinimu, kad „Bjaurioji sesuo" – autobiografinis romanas; to Marija Kristina nė akimirką neneigė). Nujausdamas problemas, kurios gali iškilti, Klaramuntas ryžtasi suklastoti jos amžių. Imasi to labai oficialiai. Taip vykusiai, kad atitinkamai sutvarkomas ir jos laikinas leidimas gyventi. Taigi tą akimirką Marijos Kristinos amžius praranda stabilumą, ir staiga jos suvokimas apie jos pasendinimo eigą susiduria su pirmais suklastojimo ženklais.

Tuo metu Klaramuntas išgyveno savo aktyvumo, pakilimo laikotarpį; piniginės negandos tebuvo blogas prisiminimas; jis negrįžo į dvarą, bet įsikūrė *Paradise* viešbutyje 411 kambaryje. Iš čia jis diriguoja Marijos Kristinos interviu, jis jos globėjas, keliantis siaubą įkyrėliams. Pasisavina tą vaidmenį, o ji jam netrukdo.

Tai kiek pakrikęs laikotarpis.

Jis tvirtina: ji patraukli todėl, kad sudaro įspūdį, jog, atrodo, jai nereikia nei jo, nei nieko.

Marija Kristina virsta jauna seksualia moterim, nes ją keri seksualios moterys, jai dingojasi, kad tokia būti pavojinga, ir tokia pozicija siutina tas, kurias Džoana vadina „moterų nekentėjom feministėm“. Marija Kristina sako, kad būti gundančia – rizikinga, o rizika ją žavi.

Ji taip pat sako, kad moterų išsigelbėjimas – jų galimybė tapti storomis ir bjauriomis ir nebežiūrėti vienoms į kitas kaip į varžoves. Tada jos būtų ne tokios nelaimingos. Sako, kad vyrai tada taip pat būtų ne tokie nelaimingi. Ar ne siaubas jiems visur regėti tuos užgintus užpakaliukus, tas ilgakojes princeses, kraipančias uodegytes savo šortukuose ir visada išrėžiančiose jiems „ne“?

O paskui pati pasišaipo iš to, ką šneka, kad žmonės suprastų, jog jinai juokauja. Nors kartais nebežino, ar tikrai juokauja.

Ji daug kalba apie moteris, vyrus ir vaikystę. Apie skirtumą tarp vyrų ir moterų. Susirinkusioms jos pasiklausyti studentėms sako: „Visuomet ateina akimirka, kai moteris įvertina vyro svarbą ir spartumą.“ O paskui šneka pragmatiškesnius dalykus: „Kiekviena moteris žino, ką reiškia naktį nusileisti į ketvirtą požeminės stovėjimo aikštelės lygį, girdėti, kaip cementu aidi tavo žingsniai, ir susitelkti, kad įsitikintum, jog tikrai esi viena ir, *jeigu kas,* suspėsi pasiekti savo automobilį.

Dažnai teiraujamasi jos nuomonės apie vyrų ir moterų nelygybę. Paprastai ji neteisingai supranta-

ma. Klaramuntas moko ją nesukti galvos dėl to nesupratimo. Kartoja jai: šiaip ar taip, knygos sėkmė yra nesusipratimas.

Ji tvirtina nenorinti vaikų. Tvirtina, kad toji rūšis ir taip ganėtinai greit dauginasi.

Ji kalba apie porą ir tą keistą idėją, kad pora turinti dalintis bendru būstu. Sako, kad labai nedaugelis žinduolių taip darą. „Šiuo klausimu mes išsivystę ne labiau, negu ūdros, – pareiškia. – Tai ko spyriotis?“ Paskui tvirtina, kad poros galiausiai ima svaidytis savo retrospektyvinėmis įžvalgomis, leidžiančiomis įsivaizduoti esant gudresnėmis, negu jų priimti sprendimai. Kalba apie poras ir jų kivirčus, o pati teturi susidariusi galvoje susikurtą jų vaizdinį. Ji, atrodo, greičiau reaguoja į kitų idėjas, negu kad pateikia savąsias.

Sako, kad ištisus šimtmečius moterims buvo užginta tapti „laisvaisiais elektronais“*. Jos būdavo arba ištekėjusios, arba vienuolės. Šiuolaikinės moters pareiga – likti laisva.

Ji sako, kad prieglobstį norėtų rasti tik vienatvėje. Tvirtina trokštanti išsižadėti sinkretinio „mes“.

Bet idealizmas – nepastovus.

Ji sužino, kad knygos rašymą sudaro gudrybės ir išsisukinėjimai.

* Perkeltine prasme – asmuo, netvirtai susijęs su struktūra, kuriai priklauso, ir pasirengęs sukurti savo paties judėjimo lauką ir net visai atsiskirti.

Nejaučia pagundos pasinerti į dykinėjimą. Vienintelis žmogus, kuris jai tai siūlo – Garland, bet jo padėtis ne tokia, kad jo balsas galėtų pasiekti jos ausį ar sulaukti pritarimo.Tarytum jis būtų žemai, kaime prie ežero, o ji visu greičiu kiltų akmenuotu keliu. Marijos Kristinos Viationen gyvenimas – modernus gyvenimas, gyvenimas, išpažįstantis maksimalaus užimtumo iliuziją ir kasdienę sotį. Ir nieko čia nepadarysi tame istorijos tarpsnyje.

Ji miega ir su kitais vyrais, ne tik su Klaramuntu. Daro tai viena, paskui stebima Klaramunto, kurį seksas alina. Vis tebegyvena su Džoana (tai nepaliauja stebinti Klaramunto, jis sako jai: „Kaip jūs galite gyvent toje lūšnoje?“ Marija Kristina neturi racionalaus atsakymo į šį klausimą. Klaramuntas kalba apie Džoaną, vertindamas ją: „Tavo bėdina draugė“. Arba: „Hipė“.) Bet jei nekeliauja, ji praleidžia daug laiko 411 kambaryje. Guli ir su moterimis, bet retai ir apskritai Klaramunto malonumui, nes tai jųdviejų seksualumo dalis, o kai kurios merginos iš tikrųjų dailios ir jausmingos.

O paskui galiausiai nebeguli su niekuo.

Ją dar kartais pakeri sugundymo akimirka. Prieš sanguliavimą. Užtat trintis į naują odą, uosti naują kvapą ir liesti naujus organus galop jai įgriso, pasikartojimas įkyri – ją vilioja tik švelni pirmo žvilgsnio akimirka, urbinanti skrandį, tarsi ji trejetą dienų būtų klaidžiojusi po dykumą – ją kiaurai perveria tikra sky-

lė – štai kas yra sugundyti: galėtum matyti kiaurai jos perverto kūno, jai stinga meilės gnybtelėjimo, ji nori patikti – ji mėgsta patikti, ir tai ją erzina: taip geisti patikti jai atrodo erzinama ir senamadiška, tačiau ji negali ryžtis atsisakyti malonumo, kai į ją žiūrima, net jei toks malonumas, jos nuomone, gėdingas. Jai nerūpi, kad nebeturi noro su niekuo gulėti, nors jai dar nėra dvidešimties. Ji jaučiasi kupina prieštaravimų.

Kartais ji vėl sugrįžta į vaikystę, įėjusi į kokią nors kavinę, sako „laba diena" žmonėms terasoje, išeidama vėl sako „laba diena", nes baiminasi pamiršusi tai padaryti, baiminasi pasirodyti pasipūtėlė, todėl kad pasidaro prasta fizionomiste dėl visų tų veidų, kuriuos pamatė, ir visų tų akių, kurios ją nužiūrėjo, tyrinėjo, įvertino. Net nežino, kodėl vėl sako „laba diena", o kai susigriebia, suvokia, kad tai juokinga ir kad visiems pasidaro aišku, jog ji siaubingai varžosi ir viliasi – jie palaikys ją kuklia simpatiška mergaite, bet veikiau atrodo kvaištelėjusi; nebežino, kas yra kas, visi tie veidai išsilydė vieni kituose.

Kartais ji vėl virsta kaimo mergaite – kai eina pas turtuolių gydytoją, lūkuriuoja laukiamajame, sėdėdama ant balta oda trauktos kanapos, ir jai atrodo, kad visos moterys čia jaučiasi laisviau, negu ji, jos gražesnės ar iš tiesų ne gražesnės, o tiesiog labiau jaučiasi savo stichijoje, jos aiškesnės ir švaresnės. Taigi kartais netgi sprunka iš to laukiamojo, nes jai dingojasi, kad ji dvokia.

Ji daug geria, bet nesikvaišina.

Labai mėgsta pamiršti tai, ką pasakė vakar – galbūt jai lyg ir gėda, bet ji nieko neprisimena. Tai, kas įvyko vakar, nebeturi su ja nieko bendra.

Pagaliau ji susitinka su Rebeka Štein, atvyksta pas ją į jos panoraminę kontorą Niujorke – toji patalpa turbūt kokių šešiasdešimties kvadratinių metrų, su didžiulėm įstiklintom angom, vedančiom ant stogo terasos, įrengtos vienuose Penktosios aveniu rūmuose su guminėmis kokoso palmėmis ir baseinu. Rebeka Štein – akinanti savo pernelyg tviskančiame kabinete; iš garso kolonėlių, įmontuotų į sieną, liejasi Bachas, sakytum, Bachas sunkiasi iš sienų – tai galėtų būti tikra rojaus karikatūra: kilimas toks minkštas, prabangus kaip šermuonėlio kailis; tas kabinetas – tikras kadilakas su kondicionieriumi, riedantis vidury Niujorko vis tuo pačiu greičiu vatiniu konvejeriu, leidžiantis justi tolimą eismo gausmą, tarsi šnypščiančius atodūsius; viskas čia tėra ramybė, prabanga ir palaima. Rebeka Štein pristato jai komandą. Ji be perstojo kartoja: „Tai komandinis darbas“, tad Marijai Kristinai rodosi, kad taip kalbant siekiama privilioti ją žaisti ledo ritulį Olimpinėse žaidynėse. Rebekos Štein plaukai tokie pat juodi, kaip ir akys, o rengiasi ji tik baltai. Ji nepaprastai liesa – matyt, minta tik sėklomis ir trupučiu lesalo paukščiams. *Patalpų vizito* ir *komandos pristatymo* metu Klaramuntas, kuris lydi Mariją

Kristiną, visą laiką laido jai į ausį kandžias pastabėles, versdamas ją šypsotis. Jis nuspėja, kad ji labai nejaukiai jaučiasi ir kad būtų svajojusi apie leidėją mažučiame, sujauktame ir pradvisusiame kabinete – lyg ir kokioje knygų irštvoje. Kai jie išeina, jis sako jai, kad niekas jos neverčia vėl grįžti pas Rebeką Štein – Marija Kristina galinti viską tvarkyti per atstumą, o jis pasirūpinsiąs viskuo kitu.

Ji išmoksta vairuoti ir įsitaiso automobilį. Nuolat leidžiasi pasivažinėti į dykumą, ten, kur ant šilto asfalto nejudėdamos tyso gyvatės, ten, kur šunys geltoni ir perkarę ir kur po vandens talpyklomis kantriai lūkuriuoja smėliu apneštos vilkstinės. Vėjas čia sausas, aštrus, tvilkinantis kaip sirokas. Kaip keista, pagalvojus, kad kelio gale – tas mažutis tropinis Eldoradas, kuriame ji gyvena.

Ji dažnai skraido lėktuvais. Vieną dieną skrenda į Braziliją, ir lėktuvas krenta kaip lapas, ima prarasti aukštį – visi lėktuve miega, visi, išskyrus Mariją Kristiną, kuri netikėtai pajunta, kad lėktuvas ant nieko nesilaiko – jis tiesiog ant oro srovių, o tos srovės ne tiek jo sąjungininkės, kiek priešai ar varžovai; lėktuvas sukasi apie savo ašį ir garma pagal įsivaizduojamą vertikalią ašį, tarsi viskas būtų sustoję, tarsi tiesiai po juo jį trauktų į save kažkokios pabaisos nasrai – tas krytis trunka keletą sekundžių, bet mintyse Marija Kristina spėja pažadėti daugybę dalykų aukščiausioms neregimoms instancijoms, o lėktuvas atgauna

pusiausvyrą, ir Marija Kristina dievažijasi daugiau niekad nebeskraidysianti lėktuvais.

Bet skraido ir toliau. Jai net pavyksta įtikinti save, kad oro uoste ji atsipalaiduojanti, kad galėtų ten rastis užmerktomis akimis, o muitininkai jos nebauginą. Nuo to laiko, įsėdusi į lėktuvą, prisisegusi diržą, ji nutaiso atsainų veidą, kas dešimt minučių siurbčiodama džiną su toniku. Visą laiką stengiasi atrodyti atsipalaidavusi ar nesivaržanti. Mano, kad prievartaudama savo prigimtį galop iš tiesų atsipalaiduos ir nebesivaržys.

Kartais ją vėl pagauna siaubas – siaubas rastis keturiasdešimties tūkstančių pėdų virš vandenyno paviršiaus, virš jo ryklių, jo gelmių ir milžiniškų kalmarų, kabinoje – plastikinėje, metalinėje, išklotoje kilimine danga, kuri kybo erdvėje ne ką logiškiau nei akmenėlis, išmestas į orą, manoma, lieka ten kyboti, ir net jei jai pasakojamos istorijos apie keliamąją galią ir oro takumą aplink sparnus, tai – sibirietiškų temperatūrų aplink lėktuvą *pojūtis*: ledas ant apskritų langelių ir deguonies stygius taip varo ją iš proto, kad ji pasijunta ant pamišimo ribos. „Lygiai taip pat galėčiau būti Mėnulyje“, – dažnai mąsto ji.

Ji nemoka keliauti kitaip, kaip tik su kuo nors, kas pasitiktų ją atvykus ir aprodytų jai krašto grožybes – su tuo žmogumi ji bendrauja visos savo viešnagės metu, jos asmeninis santykis atviras, kone intymus, intensyvus priklausomai nuo viešnagės trukmės,

tą žmogų ji palieka, įsitikinusi, kad vėl jį pamatys, kad užmezgė ilgalaikius draugystės ryšius su tuo/ta palydovu/e... Bet kai grįžta namo, viskas jau pradingę, ir poreikis palaikyti tą ryšį taip pat pradingęs.

Ji nukanka į Lotynų Ameriką ir į Europą. Bendrauja su rašytojais, šie sprendžia, ko ji verta, nes ji labai jauna, nes parašė autobiografinį kūrinį ir sulaukė pripažinimo. Visi jie nori būti išrinktieji, *bet* populiarūs. Tai ganėtinai apgailėtina padermė. Tarpusavy daug šneka apie pinigus, lygina savo sutartis, pajamas, rezidencijas, kurias jiems suteikia, ir apkalbinėja vieni kitus; kartais atrodo, kad kai jie diskutuoja prieš publiką, tai aistringai siekia jos pritarimo – šmaikštauja, blykčioja sąmoju, tuojau leisis šokio žingsniu ar iškirs kokį magijos triuką. Paskui susigriebia, vėl surimtėja ir paniūra. Ji ne iš karto suvokia, kad jie elgiasi taip, kaip ir ji: tiesiog bando užgniaužt savo nerimą. Apskritai viskas išrodo labai prislopinta, beveik visi šios korporacijos nariai galėtų mūvėti rumbuoto velveto kelnėmis ir avėti mokasinus guminiais padais.

Kai ji sugrįžta, priešingai – viskas aplinkui kurtina.

Jai malonu būti tuo, kas yra. Tuo laikotarpiu vyrauja toks šurmulys (Kalifornijoje ir Niujorke, ten, kur ją vežasi Klaramuntas. „Toliau nuo rašytojų, – sako jis, – nes rašytojai bjaurūs" – iš tikrųjų Klaramuntui labiau prie širdies kinas ir tapyba, jis smaginasi, kai jo prašo parašyti kokio diktatoriaus ar roko

žvaigždės biografiją; tikisi, kad visi puikiai suprato, jog jis protingesnis, negu bet kuris tos didžiosios loterijos dalyvių), muzika griaudi taip garsiai, jog reikia rėkti, kad tave išgirstų, ir ką čia bepasakysi, kai gali tik rėkti? Pokštus, paskalas, melą, kad pabrėžtum savo vertę. Arba gali skelbti sensacingas proklamacijas. Tokia padėtis laikoma moraliai derama. Tai reikštų neišnaudoti jums siūlomo šanso, o tai būtų nekorektiška.

Klaramuntas šalia, jis įteisina Mariją Kristiną visur, kur ji beeitų. Jis pats jau labai seniai nieko neišleido, bet keista – ranka, kurią jis uždėjo jai ant peties, paverčia ją rašytoja. Jis lydi ją ir sako jai:

– Aš tavo globėjas, MDŠ, – sykiu gnybtelėdamas jai krūtų spenelius.

Išvyko skubomis

1979 metų kovą Džoana paskambina jai ir sako ką tik tarp korespondencijos radusi jos motinos laišką. Marija Kristina Los Andžele, *Paradise* viešbutyje – jį grįžta iš turnė po Rytų pakrantę. Ji išvargusi, į skambutį atsiliepia iš lovos, kurioje snūduriavo; Klaramuntas tuo metu terasoje skaito laikraštį. Ji padėkoja Džoanai, sako po pietų užsuksianti. Numano, kad motina užuodė jos sėkmę ir nori jai iškalbėti, kad pasakojo apie juos. To ji ir tikėjosi, žinojo, jog galų gale motina ją užsipuls. Mažučiukei jos esybės dalelei topteli, jog motina nori ją pasveikinti. Neįtikėtina, kad toji jos dalelė, savotiškas naivumo ir vilties krešulys, tebeegzistuoja, prieštaraudama sveikam protui.

Jos motina nė už ką negali džiaugtis, kad dukra rašo knygas tame Šlykščiajame Babilone, be to, begėdiškas knygas, kuriose atsiduoda įnirtingai jų šeimos gyvenimo būdo kritikai.

Kai Marija Kristina ateina pasiimti laiško, Džoana prieš grįždama į kiemelį laistyti mažojo Luiso pavaišina ją alumi. Vaikas sėdi geltoname dubenyje; pavasaris baisiai šiltas, už sienos sausai šiugžda eukaliptai, lyg juose knibždėtų gyvačių barškuolių lizdas; vaikas juokiasi, bandydamas mažomis ranku-

tėmis nutverti srove trykštantį vandenį, kurį motina nukreipia į jį.

Margeritė Rišomon rašo, kad jos tėvas Liamas Viationenas nuskendęs rausvojo namo vonioje. Jį nutrenkusi elektros srovė. Į vonią, kurioje jis maudėsi, netyčiom įkritę radijo imtuvas ir plaukų džiovintuvas. Margeritė Rišomon rašo dukrai, kad ši jau labai seniai neatsiuntusi jiems jokios žinelės, ta tyla variusi tėvą į nevilt̨į, bet dabar, kai laidotuvės jau praėjo ir jis, kaip ir dera, katalikiškai palaidotas Laperuzo kapinėse, nėra jokio reikalo duoti apie save žinoti, kokį gyvenimą ji bebūtų pasirinkusi, ir nesunku įsivaizduoti, koks jis; tas gyvenimas ją taip įtraukia, kad ji apleido šeimą. Išvada aiški. Jinai liepia Marijai Kristinai atsiųsti gėlių į Šviesiausiojo Atpirkimo bažnyčią, bet pačiai dėl to nevažiuoti – gėlės bus pastatytos ant altoriaus; tai mažiausia, ką Marija Kristina gali padaryti.

Marija Kristina pasipiktinusi. Ji verkia iš įniršio ir bejėgiškumo – viena dažnai lydi antra. Jau metai ji ne sykį mėgino prisiskambinti motinai. Visų pirma, kad jai pasakytų į Laperuzą nebegrįšianti ir suteiktų šiokios tokios informacijos kruopščiai parinktais žodžiais – iš esmės būtų geriau, kad motina nesužinotų apie pasirodžiusią „Bjauriąją seserį“ atsitiktinai. Bet kai Marija Kristina skambindavo kaimynei, šiai niekad nepavykdavo rasti Margeritės Rišomon. Nesunku įsivaizduoti kaimynę – storą, sumišusią, min-

džikuojančią ant žalio linoleumo, žinančią daugiau, negu nori atskleisti, nedrįstančią pasakyti Marijai Kristinai, kad jos motina nebenorinti su ja kalbėtis, apsimetančią, kad eina jos pakviesti ir tikriausiai mąstančią, jog ne jos reikalas užsikraut ant savo galvos tokį pranešimą, raginančią Margeritę Rišomon išsiaiškinti su dukra padėtį. Teisybė, jau keletas mėnesių Marija Kristina nemėgino prisiskambinti motinai – ji jaučiasi esanti tokia užsiėmusi, kad nuolat atidėliojo skambutį į Laperuzą.

Ir Marija Kristina verkia dėl tėvo, taip pat dėl vonios – aiškiai mato vonią, sėdimą blyškiai melsvą vonią, į kurią tėvas turėdavo įlipti susilenkęs dvilinkas; ir kas gali būti blogiau, kaip mirti toje nykštukinėje vonioje su elektros aparatais, iščirškinančiais jums smegenis – bet ką Laperuzo namuose veikė plaukų džiovintuvas... ir radijo imtuvas, ką jis veikė vonios kambaryje? – ar tėvas rado naują priebėgą, negu jo cecho viršininko kabinetas, kaip jam galėjo šauti į galvą užsidaryti vonios kambaryje ir klausytis radijo, transliuojančio Akadijos* muziką, kurią jis mėgo? Aparatas, pastatytas ant vienos iš išklerusių lentynų, galbūt jis niūniavo – ar jos tėvas kartais niūniuodavo džiovindamasis plaukus? O gal visa tai tebuvo paskutinis netramdomo liūdesio lašas – liūdesio, kuris taip ilgai taikėsi jį įveikti?

* Akadija – buvęs Naujosios Prancūzijos administracinis vienetas Š. Amerikos šiaurės rytuose, vadinamoji Prancūzų Kanada.

Marija Kristina verkia. Jau taip seniai jai taip nebuvo atsitikę.

O Džoana ją guodžia. Džoana įėjo į vidų: šūkteli Luisui palūkėti ir glaudžia draugę glėbyje.

– Mirė mano tėvas, – sako Marija Kristina.

Šniurkšteli ir priduria:

– O motina nebenori manęs matyti.

– Ta sena kekšė, – tarsteli Džoana; įpila jai dar alaus ir glosto plaukus.

– Maniau, jis manęs lauks, – sako Marija Kristina.

Ją ima kamuoti abejonės, ji kartoja norėjusi su juo pasikalbėti, o ypač norėjusi, kad jisai jos išklausytų, norėjusi jam pasakyti, koks jis jai brangus, ir nuo šiol ji kas rytą prisiminsianti, jog jis miręs, ir tai būsiąs tarsi skausmingas gylys, tikrovės priminimas; ji atsibusianti ir pajusianti kažką, kas ją jaudina ar graudina, akimirką susimąstys – ir tai bus jos tėvo mirtis ir širdgėla, kad ji su juo nepasikalbėjusi, širdgėla, kad jis jos nesulaukęs. Ir ji įsivaizduoja motinos maivymąsi ir kaip turėjusios atrodyti tėvo laidotuvės – šventeivos, maldos, smilkalai ir našlės isterija, jos niekšiškumas; „Ir štai jis šešios pėdos po žeme“, – sako Marija Kristina ir mėgina prisiminti paskutinius žodžius, kuriais jie persimetė, ir paskutinį jo gestą, skirtą jai, nedidelį rankos gestą, lyg jam būtų nutirpę pirštai; jis atlydėjo ją į autobusų stotį ir liko stovėti ant šaligatvio – nei motina, nei sesuo neatėjo; jinai vyko į Kaliforniją, į Bjaurųjį Babiloną, ir buvo

tik tėvas: toks tiesus, sustingęs, neperžvelgiamu plačiu lapio veidu ir ruonių medžiotojo laikysena – ir jis padarė tą mažą moterišką gestą: subtilų, neįprastą gestą pirštais, regis, skambinančiais tuštumoje; jis nenusišypsojo, nemirktelėjo, bet tame ženkle buvo susitelkę jo santūrumas, liūdesys ir viltis.

Džoana ir toliau koneveikia Marijos Kristinos motiną. Nors klausytis, kaip pašalinis asmuo kritikuoja mūsų tėvus, kartais labai nemalonu, Džoanos solidarumas apramina Mariją Kristiną.

Neapykanta

1980 metų sausio pirmąją Marija Kristina pasitinka Los Andžele; ji eina iš pokylio *Château Marmont* viešbutyje. Paliko ten Klaramuntą, jau nebegalintį pajudėti ir kliedintį Nobeliu, kurį šiais metais jis būtinai gausiąs; ką tiktai – prieš pirmąjį vidurnakčio dūžį – jis susitiko vieną švedą, dirbantį konsulate ar Knygų biure ar nežinau kur, šis pažada užtarti jį aukštosiose instancijose. Tame pokylyje tarp kitų dalyvavo Endis Varholas, Ultra Violet, Džimas Morisonas ir Stivas Makvinas. Nors negali būti tuo tikras. Tokio plauko vietose privisę nemažai antrininkų, vyrų, persirengusių moterimis, ir įkaušusių mergyčių. Bloguodama ir svirduliuodama, nujausdama, kad linksmybės tęsis iki ryto, Marija Kristina priėmė keistą sprendimą grįžti automobiliu, žaliuoju *mustangu*, kurį neseniai nusipirko ir kurį patarnautojas atvaro iki jos. Ji pakelia nosį ir giliai įtraukia oro; negirdi, ką jai sako patarnautojas. Išgėrus jai sutrinka klausa. Nusišypso jam, lyg gerai jaustųsi, ir duoda arbatpinigių. Lankydamasi užsienyje Marija Kristina visada nori pabrėžti, kad ji – ne turistė. O per daug išgėrusi visada nori atrodyti blaivi.

Po dviejų dienų jos laukia kelionė į Japoniją.

Matyt, dėl tos priežasties ji nenori per daug susivėlinti grįžti namo – pas Džoaną. Jaučia, per paskutinius mėnesius jau susikaupė tiek nuovargio, jog jai rodosi, kad ji – sena dama.

Dar tik antra valanda nakties. Dangus matinis, oranžiniai pilkas. Jokios žvaigždės, jokio debesėlio. Po švarku Marija Kristina dėvi raudoną suknutę su paauksintais siuvinėjimais apie iškirptę. Kalėdų senelės suknia, sako jai Klaramuntas, bučiuodamas ją mušant vidurnaktį.

– Ką nors man padovanok! – pasakė (suriko jai į ausį dėl griaudžiančios muzikos).

Iškart jai įkandin išeina kažkokia pora, paduoda patarnautojui raktelius, paskui, paskui juos, vyriškis, jis buvo pokylyje ir su ja kalbėjosi – apie jos knygą ar apie laidą, kurioje ji dalyvavo; ji nebežino, apie ką. Skuba išjudėti, kad netrukdytų jiems pravažiuoti.

Įsitveria vairo, susikaupia, susitelkia, gurkšteli iš butelio vandens– visada dėklėje laiko butelį, vanduo padeda surikiuoti mintis, jei prireikia.

Galop ji privažiuoja Džoanos namus, sustoja po žibintu ir rakindama automobilį susigriebia, kad tas tipas, kuris kalbėjosi su ja pokylyje ir iš *Château Marmont* išėjo tuo pat metu, kaip ir ji, sustabdo savo motociklą priešais; atpažįsta jį, nes jis be šalmo. Ji pralinksmėja: „A, ir jis čia gyvena." Svarsto, ar jis jai patinka. Ta mintis trunka labai trumpai; ji nusisuka ir savo lakuotame rankinuke ieško raktų. Ir

čia išgirsta už savęs skubrius garsus ir pajunta, kaip tvirta ranka nutveria ją už smakro ir griauna. Jai žaibiškai šmėsteli mintis apie kažkokį žvėrį, atrodo, kad ją užpuolusi gorila, gal dėl to, kad tas dilbis šiltas ir apžėlęs.

Ji vos neparvirsta, susilaiko, bando išvaduoti kaklą iš tų gniaužtų, bet vyras ją velka – jinai jo nemato, bet supranta, kad tai tas tipas su motociklu; jis dvelkia gaiviu naktinio pasivaikščiojimo kvapu ir gazoliu. Ji galvoja: „Ar aš sukvailėjau?"

Ji grumiasi, mėgina riktelėti – Džoana turbūt čia, netoliese, ji nerado, kas pasaugotų Luisą; tas tipas delnu užspaudžia jai burną; greta namo – nusišėrusi pievutė su eukaliptais; jis tebevelka ją, jos kairysis kulnelis lūžta, ji galvoja apie savo kairįjį kulnelį, norėtų suvaryti jį anam į akį; jis bloškia ją prie pastato sienos, viena ranka smaugia, kita tempia, užverčia ir perplėšia Kalėdų senelės suknutę – štai iš jos liko tik draiskanos. Visą laiką prievartaudamas jis ją plūsta, daužo jos galvą į sieną. Už tos sienos miega Luisas, ir turbūt Džoana žiūri televizorių. Jis sako jai: „Aš nenoriu tavęs pribaigti, nespurdėk, šlykšti kekše."

Ji neaiškiai suvokia, kad tas tipas, atrodo, įsiutęs ant jos asmeniškai. Ji nesipriešina, nieko negali padaryti prieš to vyro jėgą ir mitrumą, ją užtvindo bejėgiškumo jausmas, kaip ir skausmas tarpkojyje, kaukolėje ir krūtyse, kurias jis tąso, lyg tai būtų pora detalių, pritvirtintų prie jos biusto, kurias gali

nuimti ir pridėti atgal kaip panorėjęs; kaip grumtis su tuo tipu, kuris nori ją nubausti ir nubraukti nuo jos snukio tą šypsenėlę? (Taip jis sako.) Ji nusprendžia jam paklusti, kad ir ko jis bereikalautų, ji netgi pametė raktus – gal būtų galėjusi suvaryti juos jam į kaklą, dešiniojo batelio ir rankinuko nebėra, ji nebeturi nieko daugiau – tik savo maitojamą kūną ir raudonus pasiuvinėtus audinio skutus; ji tokia apiplėšta, tokia pažeidžiama – kaip galima būti tokia pažeidžiama? – jog laukia, kada visa tai bus praėję, laukia, kad tas vyras su ja baigtų, kad liautųsi ją talžęs ir prievartavęs, ir ji spruktų; ji kilsteli galvą – to tipo rankos oda ant jos burnos sūri – visas tas prakaitas, visas tas kraujas, keiksmai ir urzgimas – ką jis jai sakė pokylyje? – jai dingojasi, kad atskleis tą paslaptį, atspės mįslę, atkurs galvosūkio figūrą, slypinčią tankmėje, jeigu prisimins, ką jis jai pasakė; tai turėjo būti kažkas esminio, visa tai turi turėti prasmę; stengiasi prisiminti, bet pastangos ją pranoksta, visos jėgos sutelktos, kad išgyventų ir per daug nekentėtų, tad užuot aptikusi priežastį – kaip gali manyti, kad ta neapykanta turi kažkokią priežastį? – ji susmunka po eukaliptais ir netenka sąmonės.

Taikinys

Išprievartavimo naktį (kiti sakys: tavo užpuolimo naktį, bet ji – ji visada sakys: išprievartavimo naktį) Džoanos nėra namie – galų gale ji paliko Luisą vienut vieną, miegantį savo kambaryje, ir išėjo linksmintis; naktį jis niekados neprabunda, ko jaudintis? Tad Marijos Kristinos rankinuką nutekamajame griovyje ji pamato grįždama apie šeštą ryto – jis, žinoma, tuščias, niekas nepalieka rankinuko su pinigais ir dokumentais voliotis ant šaligatvio – bet Džoana jį atpažįsta, ir čia guli Marijos Kristinos batelis; savo naująją porą ji rodė Džoanai užvakar, tad jokios klaidos negali būti, ir Džoana, jauna moteris, kurios gyvenimas ne visad buvo rožėm klotas, ieško aplinkui namą, aplink elektros skydinę, o paskui apie nusišėrusį sodelį dešinėje ir randa Mariją Kristiną – ši atrodo tokia sumaitota, tokios pasigailėtinos būklės, jog Džoanai akimirką šmėsteli mintis, kad ji mirusi. Įsitikinusi, kad ji gyva, pargabena ją į namus, paskui skambina Klaramuntui ir greitajai.

Daugiau kaip mėnesį Marija Kristina praleidžia daktaro Marguli klinikoje: jai įstato dantis, gydo kaukolės traumas ir įvairius ginekologinius pažeidimus, patikrina, ar ji nepastojusi, neužsikrėtusi, pastato ją ant kojų.

Džoana laikosi savo teorijos: tas tipas – priekvaišis, moterų nekentėjas – ypač tų, kurios paisto tokius radikalius dalykus, kaip Marija Kristina per žiniasklaidą. („Radikalius? – kartoja sau Marija Kristina. – Aš paisčiau radikalius dalykus?“) Savo įžvalgom Džoana neabejoja. Užtat Marija Kristina greitai atsisako minties, kad į ją buvo nusitaikyta asmeniškai. Džoana sako: „Tai politika.“ Kai Marija Kristina pajėgs atsakyti, tai atsakys: „Aš gyvenu ne Jemene ir nekovoju prieš vyriausybę, norinčią išnaikinti moteris ir užčiaupti joms burnas.“

Elegantiškos daktaro Marguli klinikos palatoje, kurioje ji guli, sienos išklijuotos tapetais su daugybe mažų vienspalvių personažų, kaip Žuji drobėse*. Visą tą laiką, kurį čia praleidžia, negalėdama nei kalbėti, nei pajudėti, nei skaityti, nei nieko žiūrinėti – nieko, kas reikalauja daugiau susikaupimo, negu gėlių puokštės stebėjimas – skaičiuoja rausvuosius personažus: piemenaites, aveles, šunis ir piemenaičių sužadėtinius. Tas skaičiavimas veikia ją raminamai arba neraminamai, nelygu aplinkybės – ką maskuoja to jaunuolio meilės proveržis? Ir kur slepiasi vilkas? Ji žino: niekada daugiau jai nebebus normalaus Naujųjų metų vakaro. Nuo šiol reikės taikstytis su naująja skyrybos maniera gyvenime. Ji turi metus laiko pa-

* Žuji drobės (*Toile de Jouy*) – XVIII a. prancūzų žanrinės scenos, paprastai atspaustos viena spalva ant medvilnės, lino ar šilko audinio šviesiame fone, ar panašūs spaustiniai audiniai.

siruošti tam siaubui, kurį jai kels būsimas perėjimas į naujus metus.

Ji panoro sužinoti to tipo su motociklu vardą, padavė skundą, tačiau rinkti informacijos pasiuntė Klaramuntą. Viskas turi vykti diskretiškai. Ji nenori, kad anas išlįstų sausas iš šitos istorijos. Klaramuntas sako: „Tai dėl tavoraudonossuknutės“, paskui priduria: „Dėl to, ką spaudoje dėstai apie vyrus“, netgi sako: „Tu visad žiūri vyrams į akis, nesupranti, bet tai varo juos iš proto – tavo laukinės katytės išvaizda, pasipūtusios infantės išvaizda“; Klaramuntas žarsto visas tas frazes, jis vėl neandertalietis, pataria jai įsirašyti į savigynos klubą ir sako: „Aš negaliu tavęs visą laiką saugoti“ – ir visa tai nepakenčiama. Jis, kaip ji ir prašė, nuėjo apsiklausinėti į *Château Marmont* viešbutį – juk pati ji nepajėgia – bet niekas negalėjo nurodyti tapatybės to tipo, kuris išvažiavo motociklu be šalmo apie antrą Naujųjų metų naktį.

Išėjusi iš ligoninės, ji persikrausto, atšaukia visas keliones, atsisako visų kvietimų, išsidangina su visa savo manta – jai padeda Džudė Garland, jisai sako: „Būk gera, leisk man tai padaryti“, susisiekia su dviem vyrukais, kad tie jai padėtų; tie viską perveža, ir jai atrodo, kad ji – porcelianinė princesė palankine; ji nepripažįsta palengvėjimo, kurį tai jai suteikia, pasiima Klaramunto katiną, susiranda butą Santa Monikoje, prabangiame pastate su baseinu, kuriame ją matome pasakojimo pradžioje. Vėl sėda rašyti.

Didžiąją metų dalį praleidžia ramiai; tik labai atsargiai vėl ryžtasi keliauti –tyrinėti, kaip sako ji.

Spalio mėnesį Klaramuntas negauna Nobelio.

Jis atvyksta jai to pranešti. Ir pasakyti nebegalėsiąs gyventi *Paradise* viešbutyje. *Kol kas* išsinuomuosiąs ką nors maža.

Jis subjuręs, prisistatė apie septintą vakaro, jį atbogino Džudė Garland ir išvažiavo apsipirkti; Klaramuntas turi dėl ko būti agresyvus ir prislėgtas.

Ji pavaišina jį taurele; jis sutrukdė jai darbą, bet ji supranta jo pakrikimą, įsitaiso ant aukštos taburetės prieš barą, skiriantį virtuvę nuo svetainės, o jis susmunka į fotelį prieš stiklines duris ir baseiną – iš ten sklinda gaivūs taškymosi ir mandagaus pramogavimo garsai.

– Mes gyvename kompetencijos ir talento nuvertinimo sistemoje, – pradeda jis.

Barškina ledukus savo taurėje, dėdamasis mąstąs apie tai, ką nori pasakyti, nors aiškiau negu aišku, kad atėjo iškloti kaip tik to, ką čia dėsto.

– Mes gyvename regimybės pasaulyje.

– Ką nori pasakyti? – klausia Marija Kristina, lengvai suklususi.

– Grožis – neišvengiamas duomuo.

– Taip jau yra nuo seno.

– Ne. Dabar moterys turi galimybę būti žinomos ir matomos, ir ne tik tada, kai už ko nors išteka. Beje, tu – labai graži jauna moteris.

– Man nepatinka tavo užuomina.

– Tai jokia užuomina. Konstatuoju, kad tu – įžymi, fotogeniška rašytoja.

– O tu, manai, Nobelį pražiopsojai dėl to, kad esi žmogus su antsvorio problema.

– Aš to nesakiau.

– Manai, jeigu nebesi įžymus, fotogeniškas rašytojas, taip yra dėl mūsų išvaizdos skirtumo.

– Tai mažų mažiausiai alternatyva, į kurią reikia atsižvelgti.

– Manai, kad aš leidausi pelnyti regimybės...

– Kaip ir kiekvienas.

– ...Ir kad mano vardas neturi nieko bendra su talentu.

– Tai hipotezė.

Marija Kristina atsistoja.

– Dink iš čia, – sako jam. – Nebenoriu tavęs matyti.

Ir nuėjusi užsidaro savo kabinete.

Klaramuntas mąsto, kad tądien jis ne tik pražiopsojo Nobelį, bet ir Marija Kristina jį paliko. Jis visad linkęs skirti sau gražų vaidmenį.

Kantrybė

Kitus devynerius metus Marija Kristina praleidžia santykinėje vienatvėje; ji ir toliau susitikinėja su Džoana ir Džude Garland, o vėliau, kai įniršis atlėgsta – ir su Klaramuntu. Nuo šiol gali mėgautis pokalbio su pastaruoju malonumais ir įspūdžiu, kad dabar paradui ir diskusijoms vadovauja ji. Kartais jai atrodo, kad stebi jį iš labai toli – jis šalia, bet atrodo jai be galo nutolęs, kaip galvos svaigulio lydimo vaikiško gripo metu, kai pasaulis darosi karštligiškai sujudęs, nepastovus, keičiasi jo geometrija. Apskritai ji jaučia jam begalinį švelnumą, tam tikra prasme jis patinka jai ir visada patiks. Bet jinai jo atsisakė. Dažnai kalbasi su juo mandagiai ir atsainiai. Jis pats vieną dieną yra pasakęs: „Jėga – tai dar vienas abejingumo laipsnis."

Stebėtina, kad būdama vos dvidešimties ar veikiau pirmaisiais savo trečiojo dešimtmečio metais Marija Kristina pasirinko gyvenimą, kupiną orumo ir vienatvės. Tuo laikotarpiu ji išleidžia tris romanus: pirmasis – kelių personažų kartų freska, jie susitinka ir defiliuoja tarp inuitų Kanados ir Ontario – keturiasdešimt skirtingų balsų, kurie pinasi šimtą audringų metų; tekstas pilnas ūmių poetinių ir enciklopedinių viražų, netikrų pėdsakų ir akligatvių. Antrasis – savotiškas ekologinis trileris: vienas nindzė nusprendžia sunaikinti visus didžiuosius pla-

netos teršėjus tuo pat būdu, kuriuo jie yra nusidėję (banginių žudikai uždusinami banginių taukuose tarp gyvūnų, ką tik jų išvilktų iš vandens, Tailando džiunglių niokotojai randa galą, pakarti aukštai ant aliejinių palmių šakų – jie sodina jas, naikindami visas kitas medžių rūšis; žemdirbystės produktų prekybos karaliai apšeriami tais pačiais hormonais, kaip viščiukai, kuriais jie užtvindo visą planetą; vienos Europos šalies aplinkos ministras, didelis nuolaidžiautojas, apšvitinamas ir t. t.). Reikia patikslinti, kad minėtasis nindzė – moteris. Trečiasis romanas pasakoja apie Los Andžele pasiklydusios moters klajones, jos trajektorija ir išsekimas apsiriboja vienintele to apkarpyto pasakojimo diena, tekstas kontempliatyvus, aiškus, šiaip daugiau – nieko sensacingo.

Kartais Marija Kristina sako: „Kuo paprastesnė forma, tuo daugiau šansų suvokti esmę." Bet dažniausiai ji išsižada savo pačios teiginių ir tvirtina: „Man nusispjaut, kad atrodau jums pernelyg sudėtinga ir mįslinga – aš pasikliauju tik pastangomis suprasti."

Taip pat ji rašo – nors retokai – dienoraštį; šis šaltinis, nepaisant atsitiktinio jo pobūdžio, man atrodo pats vertingiausias.

Be to, Marija Kristina įstoja į keletą humanitarinių ir politinių sąjungų, nė vienos jų veikloje nedalyvauja, tačiau skiria pinigų daugybės nykstančių rūšių išsaugojimui.

1983 metais su ja susisiekiama ir pranešama, kad rastas jos prievartautojas, jis prisipažino įvykdęs pen-

kiasdešimt tris išprievartavimus, bet prieš teismą pasikorė kameroje. Marija Kristina visiškai ramiai išklauso tą naujieną; atėjo policininkas, du policininkai išsijudino jai to pranešti; jie atrodo sukrėsti tos naujienos ar ko kito; ji pavaišino juos arbata – alaus jie atsisakė; Žanas Liukas Godaras tupi jai ant kelių, jinai glosto jį ir kaso tarpuausį, o jis marksto akis ir murkia, kol ji klausosi jaunesniojo policininko (vyresnysis tyli – gal tai testas jaunesniajam: nagi, parodyk, kaip išsisuki su blogom naujienom), o ji teišgali stebėtis, kad kalėjime dar įmanoma pasikarti.

Ji praneša naujieną Džoanai ir Garland. Abu sako tą patį: kad būtų su didžiausiu malonumu pasmaugę tą kekšės išperą savomis rankomis. Klaramuntui ji apie tai nepasakoja. Žinok dabar, kodėl.

Ji suvokia, kad tai, ką galėjo pasakyti pasirodžius „Bjauriajai seseriai", išplaukia tik iš vaikiškos ir formalios pozos, tarsi kokios intuicijos, kuriai tada stigo atspirties. Nuo to laiko ji daug keliavo, daug klausinėjo ir intensyviai rinko medžiagą.

Trys jos romanai po „Bjauriosios sesers" susilaukė tokios pat sėkmės.

Bet ji priėmė tik vieną kitą kvietimą – nebent jei susitikimas vykdavo universitetuose ar panašiose įstaigose ir padėdavo jai išaiškinti, stimuliuoti ir išreikšti savo mintį.

Sklinda kalbos, kad ji feministė, lesbietė, kairioji – 1984 metais viename savo pranešimų Prinstono universitete ji pasirodo skusta galva.

Bet kaip žinome, išlieka jauna opia moterimi, introspektyvia, nepasitikinčia savimi, jautria ir vieniša.

Ji anaiptol nėra nelaiminga. Galbūt jos gyvenimas labiau vienišas ir nuolankus, negu tas, kurio ji troško, tarkime, asketiškesnis, nes ji geidė triukšmo ir šurmulio, kaip to geidžia visi tyleniai vaikai, bet iš esmės toks gyvenimas ganėtinai atitinka tai, apie ką ji svajojo, būdama maža mergytė, sėdėdama ant cementinių rausvojo namo priebučio laiptų; šis gyvenimas panėšėja į tą, kurį ji planuodavo, kai motina prieš joms atsigulant surišdavo jai ir sesei rankas už nugaros, kad užkirstų kelią nedorybei, slypinčiai jų pirštuose ir tarpkojyje. Užmigti surištomis rankomis, kad nekiltų pagunda masturbuotis – poza, leidžianti tobulai puoselėti laisvės ir maišto troškimą. Kol sesuo laidydavo gerklę savo lovoje ir spurdėdavo, raitydamasi bandydavo sutraukyti pančius ir šaukdavosi tėvo, nors šis akivaizdžiai nepajėgė apsaugoti dukrų nuo žmonos beprotystės, Marija Kristina kažką slėpė savyje, nejudėdama ir sustingusiu žvilgsniu kartojo: „Aš pakentėsiu, jie nieko negali man padaryti."

Tad nekyla abejonių, kad 1989 metų birželį Marija Kristina išvyko į Laperuzą, ne atsiliepdama į motinos kvietimą, o veikiau dėl prieraišumo, kurį jautė seseriai – tylaus, drovaus, iškreipto, bet pakankamai stipraus, kad priverstų ją palikti savo Kalifornijos priebėgą ir vykti susitikti su mažuoju Pylyčiu.

V

PYLYTIS

Priminkite man savo vardą

Kelią iki rausvojo namo ji rado tik vargais negalais – miestas pasikeitė, Omoko krantai buvo apvalyti, ir ant jų sklypeliuose išdygo krūva mažų nameliukų: visi vienodi, tos pačios spalvos – kiek šleikštokos balzganai gelsvos; eilė baltai dažytų langų, pilki stogai, dešinėje keptuvas ir brezentas nuo sniego, saugantis privažiavimą prie garažo ir labai bjaurojantis peizažą nesenstančiu plastiku – jo praktiškoji ir bjaurioji pusė.

Graudus dalykas visi tie nameliukai, stovintys ant užtvindomų žemių – regis, jie su skruzdės kibumu ir optimizmu nepaiso aplinkos pavojų. Kodėl niekas Laperuze nepapasakojo naujiesiems tų sklypų gyventojams apie tolydžio patvinstantį Omoką?

Nebent Omokas nebeišsilieja iš krantų.

Klimato sąlygos, kurių, manding, visada būta, atrodo vis nepastovesnės, ar ne – kaip tuose vidutinio aukščio slidinėjimo kurortuose, kurie niekad daugiau nebemato sniego ir skursta, o paskui sužlunga, virsta landynėm, apgriuvusiais namais ar gyvūnų priebėga.

Marija Kristina žino: apie slidinėjimo kurortus, kalnų ožius ji mąsto dėl to, kad nugintų mintį apie susitikimą su motina ir seserimi – kodėl ji neparuošė

nė menkiausios kalbos, kodėl nenumatė jų pokalbio, kodėl nieko neatvežė? – kai ką nors, kas jis bebūtų, lankai, neatvyksti tuščiom (net jei tas asmuo prieš dešimtį metų pareiškė nebenorįs jūsų matyti? Net jei reikalauja iš jūsų paslaugos ir primygtinai ragina jus prisistatyti? Ar yra tokiu atveju koks elgesio kodeksas?) Šiaip ar taip, Mariją Kristiną staiga pagauna panika, pagalvojus, kad važiuoja pas motiną be jokios dovanos; jos mintys skrieja tuščiais apsisukimais, ją tarytum sukausto kažkoks stingulys; ji sustabdo automobilį centriniame Laperuzo prospekte, kad apeitų krautuvėles. Jokio šokolado, jokių saldainių, gardėsiai – nuodėmė, jokių gėlių – tai būtų absurdas; Marija Kristina išlipa iš automobilio, žingsniuoja šaligatviu, žiūrinėdama vitrinas: čia išsirikiavusios suvenyrų ir bakalėjos krautuvėlės – prekės skirtingos, bet neįspūdingos, atrodo, lyg kauliukai buvo sukratyti taurėje ir pažirę ant įvairių paviršių: nieko, kas nebūtų atpažįstama. Vyno? Ji kreivai pažiūrėtų. Apie tabaką geriau nekalbėsim. Knygą? Pernelyg painu. Kaklaskarę? Bjaurus koketavimas. Klevų sirupo ji turi daugiau, negu reikia. Marija Kristina ūmai stabteli prieš galanterijos parduotuvę: ši buvo čia dar jos vaikystės laikais ir nepasikeitė: vitrinoje – siuvinėta kanva su elniu proskynos viduryje, ant durų išrikiuotos sagos ir antsiuvai: krautuvėlė tiesiog atrodo ankštesnė, truputį suplota tarp *Starbucks* kavinės dešinėje ir bizonų mėsos restorano kairėje; Marija Kris-

tina stumteli duris, suskamba varpelis; po ketvirčio valandos išeina su dvidešimt dviem šviesiai rusvos vilnos kamuoliais maišelyje.

Kai Marija Kristina buvo maža, motina mėgo megzti.

Jai tai raminą nervus, sakydavo ji. Be to, tai naudinga pramoga. Margeritė Rišomon mėgo naudingas pramogas. Ji nerdavo megztinius dukroms ir vyrui, niekada nenerdavo sau, megzdavo lėles, kurias prikimšdavo visokiausio kamšalo ir senų skudurų – tai buvo mažučiai Jėzūs ant kryžiaus: odai imdavo rausvą spalvą, stigmoms – raudoną, o ašaroms – žalią; pririšdavo juos prie dviejų kryžmai sudėtų medgalių ir dėdavo į savo personalines ėdžias ar parduodavo per Šviesiausiojo Atpirkimo mugę. 1972 metų Kalėdų adoracijai ji net numezgė asilą, jautį, tris Karalius ir žvaigždę. Tai buvo jos apoteozė. Bet klebonas pasakė, kad nė vienas iš jos numegztų Karalių nėra juodas, o nereikia pamiršti, kad Baltazaras buvęs afrikietis. Margeritę Rišomon toji pastaba užgavo, ji susirinko savo lėles ir jas išardė. Šitaip sausio mėnesį Marija Kristina tapo apvilkta pilkai, rudai ir geltonai raštuotu nertiniu – tai buvo vienas iš šleikščiausių derinių, kokie tik gali būti.

Tad vienintelė mintis, toptelėjusi panikos pagautai Marijai Kristinai: nupirkti motinai dvidešimt du neutralios spalvos kamuolius: 70% vilnos, 30% akrilo; Margeritė Rišomon nekenčia grynos vilnos, sako,

kad ją ėda kandys ir kad ji susitraukia.Sako, kad grynа vilna skirta turtuoliams ir snobams.

Marija Kristina nusviedžia maišelį ant užpakalinės sėdynės ir sėda į automobilį.

Lėtai rieda iki kelio atšakos, vedančios į rausvąjį namą. Juda taip lėtai, kad, atrodytų, jai pasidarė negera ir akceleratorių spaudžia nebe taip, kaip asmuo, visiškai valdantis savo galimybes. Nuo reginio to, kas nekintama (neišrauti medžiai, išblukę reklaminiai ir turistiniai skydai, signaliniai žibintai) svaigsta galva. Ji norėtų sugretinti du vaizdus: savo vaikystės ir tą, kurį mato dabar, ir pažaisti „dešimt tūkstančių skirtumų".

Kad ir kokiu vangiu tempu, pagaliau ji pasiekia rausvąjį namą – jis vis dar rausvas, nors tas rausvumas lupasi luobais, tarsi eižėtų po bjaurios odos ligos. Ji su savo smėlio spalvos vilnos maišeliu atsiduria prieš duris, ant priebučio, pasibeldžia, nes skambutis siutindavo motiną, lengvai pabeldžia tris kartus – ir duris atidaro jos motina ar tai, kas galėtų būti jos motina, bet kas susitraukė, susisuko, ėmė kadaruoti: per daug odos tokiam smulkiam skeletui, nosis išilgėjo, akys susiaurėjo, masyvūs akiniai, rodos, sveria toną, beje, jinai, matyt, niekada jų nenusiima, nosies kaule turbūt teko padaryti nedidelę įpjovą, kad juos užtupdytų, kitaip neįmanoma; taigi dabar nėra reikalo juos nusiiminėti – jie čia, lieka čia, eidami savo pareigas iki galo; o suknia, terile-

no suknia geometriniais tamsiai mėlynais ir rudais raštais liudija vis tą patį potraukį nesiderinančioms spalvoms; plaukų nematyti, jie po skarele, supranti, kad ant galvos suktukai, nes visa skarelė reljefiškai banguota; suktukai – vienintelė Mūsų Viešpaties leista koketiškumo apraiška.

Paskui durys atsidarė, siūbtelėdamos prikvėpuoto oro ir apleistos patalpos kvapais; o Dieve, bet ko gi tu tikėjaisi?

O ji sako:

– Aš nebemezgu, man artritas.

Tai pirmieji jos žodžiai – žodžiai rinktiniai, nepriekaištingi, didingi. Atrodo, tu jai įkyri, atrodo, atėjai prašyti iš jos pinigų, užgriuvai netikėtai. (Ar tai tu po keturiasdešimt metų, ar tai tu, tavo būsimasis portretas, kurį tau lemta išvysti? O Dieve, bet ko tu tikėjaisi?)

– Tai aš, Marija Kristina.

Ir nei viena, nei kita nežino, ką daryti. Stovi suglumusios, atžarios, neryžtingos.

Čia Margeritė Rišomon nusisuka į namų vidų ir šaukia į koridoriaus galą, į laiptus, šmėklų link:

– Pylyti!

Namas sumažėjo kaip ir sodas, priebutis, uosis, piktžolės, langai – dar dešimt metų, ir jo beveik nebeliks, ir viskas čia niauru, tai tarsi apleistas namas bėgių pakraštyje: namas, kurio langus knieti išdaužti akmeniu vien dėl malonumo išgirsti atšokusių

akmenukų aidą; kaip tu galėjai visą tą laiką praleisti šitame kurmiarausyje, kaip neišsižadėjai jo vos gimusi, kaip galėjai tikėtis iš čia ištrūkti?

Pasirodo Pylytis, ir Marija Kristina mintyse suvaitoja: vaikas greta močiutės, jis žiūri Marijos Kristinos kryptimi (ne į ją, jis žiūri jos kryptimi, tarytum jos čia ir nebūtų ar jinai jo nedomintų; tarytum jos nematytų ir bandytų įžvelgti kažką tolumoje, už vartelių), jis nešvarus ir atsitvėręs savy dvigubu rakto apsisukimu. Trejų, ketverių ar penkerių metų. Marijai Kristinai niekada nesiseka nustatyti vaiko amžiaus. Šmėsteli mintis: „Oi, ne, oi, ne, nereikėjo man čia atvažiuoti." Ji mindžikuoja nuo kojos ant kojos su vilnos maišeliu rankoje; motina nekviečia užeiti, nes jos motina nedaug ką iš didžiojo pasaulio teįsileidžia į savo namus, visada buvo tokia – priiminėdavo žmones ant slenksčio, kalbėdavosi su jais ant slenksčio, net galėdavo atnešti jiems stiklinę vandens ar kavos ant slenksčio, jeigu lydavo, paskolindavo skėtį, tačiau jai neateidavo į galvą mintis pakviesti juos į vidų, o jei būdavo per šalta, jeigu ji bijodavo išleisti iš namų šilumą, užsimesdavo ką nors vilnonio, uždarydavo už savęs duris ir stovėdavo ant priebučio, atsirėmusi į duris, šnekučiuodama.

Marija Kristina stovi čia su savo vilnos kamuoliais ir kelioniniu krepšiu – elegantišku krepšiu, odiniu kaip senas gydytojo lagaminėlis; taip ji išvengia pažeminimo, kurį jaustų, stypsodama ant priebučio su

lagaminu – tas kelioninis krepšys gali būti skirtas viskam ir bet kam; jeigu motina neįsileis jos į vidų, Marija Kristina išsikrapštys iš čia bemaž oriai: nulips laiptais žemyn, išeis už vartelių ir atsainiai sės į automobilį (lyg tampyti su savimi dvidešimt du vilnos kamuolius jai būtų įprastas dalykas).

Bet Margeritė Rišomon galiausiai sako:

– Užeik, nusiauk batus ir užeik. – Ir pasitraukia į šalį, pridūrusi: – Visur tiek purvo ir mikrobų, nenorėčiau, kad mažylis ką nors pasigautų.

Taigi Marija Kristina seka jai pavymui, vaikas straksi šalia; ji negali su juo pasisveikinti – per daug bijo, kad jis neatsakys; amžinai bijo, kad vaikai šaltai ją atstums, nekreips į ją dėmesio ar žiūrės su ta pranašia išraiška, kuri rodo juos žinant kažką, kas susiję su ja, toji žynio išraiška. Galų gale vienintelis berniūkštis, su kuriuo ji kada nors bendravo – Luisas, Džoanos sūnus, ji puikiausiai su juo sutaria, bet neabejoja: taip yra todėl, kad jis – ypatingas.

Margeritė Rišomon vedasi Mariją Kristiną į virtuvę – apskretusią, apsilaupiusią. Teiraujasi, gal ji norinti stiklinės vandens; „Rišomoniško svetingumo viršūnė“, – mąsto Marija Kristina, kuriai dabar reikėtų ko nors stipresnio, šio to, ką ji turi krepšyje; oro uoste nusipirko džino butelį, beje, svarsto ji, kodėl ne du? Nebūtų jų ištuštinusi. Bet tai taip apramintų.

Marija Kristina sėdasi ant plastikinės kėdės, kuri jau stovėjo čia, kai ji buvo dar vaikas, ir kuri amžinai

vis taip pat linguoja (ji mėgindavo išlaikyti pusiausvyrą ant dviejų įstrižinių kėdės kojų, kadangi kitos dvi nesiekė žemės, bet jai nesisekdavo; ji vėl bando atlikti tą nedidelę akrobatiką). Motina lieka stovėti, suneria ant krūtinės rankas, atsiremia į kriauklę – nuo šios ant suknios liks horizontali šlapia dėmė ties jos nesamais sėdmenimis; ji prabyla ir kalba apie Myną, nė akimirkos nesukdama galvos, kad Mynos sūnus kambaryje, kad sėdi ant žemės su salotų džiovykle tarp kojų, džiovykle, kurią suka ir suka su regimu pasitenkinimu, o ji kalba apie Myną, kalba kaip anksčiau, atrodo, kad jai reikia suvesti sąskaitas su savo dukromis, su velioniu vyru, su visu Laperuzo miesteliu ir bjauriaisiais jo menonitais; teškia, kad Myna tapo kekše, tai, žinoma, nėra tiesa, ji tiesiog ėmusi gulėti su miestelio vaikinais, vedusiais vyrais ir prašalaičiais – vyrai taip jau surėdyti: ištvirkavę su ja ir grįždavę namo atlėgę; netgi skambindavę į rausvojo namo duris ir reikalaudavę Mynos, o ši dabinusis, išeidavo pusnuogė, terliodavosi kaip paleistuvė, kone tokia ir buvo, bet ne visai, ar ne, nes paleistuvės imančios už tai pinigus, o Myna – ne, ji dariusi tai iš ištvirkimo, stačiai iš ištvirkimo, kad patenkintų niekingą kūną – buvęs netgi vienas juodis, kartą jis paskambinęs į duris, Myna gulėjusi su juodžiais – kaip galima gulėti su juodžiais, jie dvokia ir, sako, tie jų įnagiai siaubingi; argi ne akivaizdu, kad ištvirkimas buvo persmelkęs Myną, o jos tėvas jau senų seniau-

siai metęs tą reikalą, į Myną nežiūrėjęs, jos nematęs, jinai jo nedominusi, ir klebonas net pasakęs – klebonas, tikras įžvalgus psichologas – klebonas pasakęs, kad jei Myna šitaip nenustygsta, vadinasi, nori atkreipti dėmesį tėvo, kuris visad matęs tik jaunėlę dukrą, (o Marija Kristina galvoja: „Pasiutimas, net palaidi sesers įpročiai – mano darbas“, paskui pagalvoja: „Dabar mes abi – bjauriosios seserys, dvi bjauriosios Margeritės Rišomon dukros.“)

bet ką Margeritė Rišomon galėjusi padaryti su Myna, kuri buvo tokia retapėdė ir turėjo tokią kietą širdį, kokia bėda, ar ne, turėti dvi kietaširdes dukras, bet Margeritė Rišomon su tuo susitaikė, ji nebegalinti prilaikyti mergiočių taip, kaip prilaikydavusi, kai buvusi jauna – mergiotės guli su berniokais, taip jau yra, toks nūdienis pasaulis, o vyriška siela tokia primityvi ir gyvuliška, kad tik atidenk krūtį, ir jie jau užkaitę, o kadangi Myna atidengdavo krūtis, klientų netrūko, – pusnuogė, štai kokia ji būdavusi, rodydavusi šlaunis ir papus; o kokie buvę jos gestai; jie tikri gyvuliai, užtekdavę jai pasirodyti gatvėje, ir jie įsisiūbuodavę – bet tai buvo prieš susitikimą su guru.

– Guru? – apstulbusi pakartojo Marija Kristina.

– Tai mažylio tėvas, – atsako Margeritė Rišomon.

Ir tada Marija Kristina sužino, kad rausvajame name Myna nebegyvena, kad išėjusi gyventi į girią su keistu tipu, kad tas žmogynas – daugpatys, jis ieško paklydusių avelių ir nusiveda jas su savimi,

jau turįs nedidelę bendruomenę – jis vilkįs plačiom margaspalvėm mantijom, nešiojąs barzdą, kurios niekad nesiskuta ir kuri siekianti jam kelius – ir Myna pakliuvusi į jo žabangas, taigi ji su niekuo nebeguli, išskyrus tą tipą, kuris viliojąs ją sielos išganymu jau dabar Žemėje ir Danguje; jis suburia visokius vargetas, alkoholikus ir puolusias merginas, jie gyvena be vandentiekio ir be elektros, laiko gyvulius ir augina bulves; Laperuzas – tikras bepročių miestelis, ir kaip jie – Liamas ir ji – galėję patikėti, kad įsikūrus čia gyvenimas atlygins jiems savo skolą, kaip keistai buvo įsitikinę galėsią čia ramiai gyventi prie Savo Viešpaties ir toli nuo pasaulio – pasaulio, kuris viską sprendė už juos ir prieš juos, ir kodėl jie pasirinko Laperuzą: abi jų dukros nuėjusios tokiais blogais keliais.

(o Marija Kristina galvoja: „Ar ne tai iš tikrųjų ir daro Myna, pasitraukusi su savo guru į girią – atitolsta nuo pasaulio ir priartėja prie Išganytojo)

o Margeritė Rišomon pasakoja, kad Myna atėjusi ir atidavusi jai mažąjį Pylytį, kai tam buvę vos kelios savaitės, nes ten siautusi tymų epidemija ir ji baiminusis dėl kūdikio, o paskui negrįžusi, net kai epidemija pasibaigusi – tik prieš du mėnesius išdygusi ir pasakiusi norinti jį atsiimti, nors Margeritė Rišomon juo rūpinusis nuo pat pradžių, ir Dievas mato, kad buvo sunku rūpintis vaiku jos amžiuje ir su jos artroze, artritu, nusileidusiais organais ir slopstančia rega

(Marija Kristina žiūri kitur, į kažkokį tašką virš motinos, virš kriauklės, kur rachitiškas Kristus išputusiu pilvu ir liesomis kojomis kremtasi dėl jos ir panašių į ją)

o Margeritė Rišomon kalba toliau, sako jai norinti, kad ji pasirūpintų mažyliu; ji gyvenanti Los Andžele, o tai pavojinga vieta dėl San Andreas plyšio ir visų tų juodaodžių ir puertorikiečių ir Ramiojo vandenyno ryklių, bet ji nebepajėgianti auginti to vaiko, jai baisu, kad Myna ateisianti jo pasiimti, o jei jis apsigyventų lūšnyne vidury girios su visais tais kenksmingais žmonėmis, tai būtų blogiau už viską – ten esama buvusių kalinių ir kinų, yra narkotikų, tikras reikalas, be to, tas tipas, tas guru įtartinas, jis, guru, vardu Žeraras Mielas Svečias

(o Marija Kristina pagalvoja, ar ir vaikas vadinasi Pylytis Mielas Svečias)

guru liaupsina laisvąją meilę, ir sklinda kalbos, kad ten laikomasi gan savotiškų taisyklių: guru sako, kad vaikai gali priimti iš tėvų meilę, sulaukę penkerių – mažyliui tiek dar nėra, bet netrukus bus, ir, matyt, dėl to guru liepęs Mynai jį pasiimti; ir visi ten vienas su kitu krušasi, ir niekas nemato, kad pasaulis rieda į bedugnę ir kad smunkanti Roma žlugs ir

Marija Kristina išplečia akis, jai topteli mintis, kad turi kuo greičiausiai iš čia sprukti, motina visiškai kuoktelėjo; ji žvilgteli į berniuką, sėdintį ant žemės, ir klausia:

– Kuo jis vardu, kiek jam metų, ar jis normalus?

ir motina puola brukti jai dokumentus: mažylis vadinasi Viationenas, jam greitai bus penkeri, jis niekad nematęs savo motinos nei tėvo, jis visai normalus, žino, kad Marija Kristina atvažiavusi jo pasiimti, kad jinai – jo teta ir išsivešianti jį pažiūrėti jūros, nes močiutė ligota ir pavargusi, jai reikia poilsio, bet vieną gražią dieną ji atvažiuosianti jų aplankyti

(Marija Kristina norėtų išgirsti daugiau paaiškinimų, bet mato, kad Margeritė Rišomon tik nerimastingai blaškosi)

jie galį čia pernakvoti, bet geriausia būtų išvykt, kai tik galima – Myna veikiausiai grįšianti su guru ir kitais parankiniais; ir štai Marija Kristina vėl pakliuvo į motinos beprotystės spąstus – kaip atlaikyti? O motina pradeda visai nusišnekėti, purto Mariją Kristiną už peties ir sako:

– Turite paimti tą mažylį, ponia, aš nebeišgaliu juo rūpintis.

Aleliuja

Marija Kristina pernakvojo namuose, iš karto išvykti nepanoro, nutarusi, kad išvykti iš karto – vadinasi, išvykti su vaiku. O vaiko ji nenorėjo. Jokių abejonių. Matyt, jai reikėjo iki čia atvažiuoti, kad tuo įsitikintų. Ji nenorėjo to vaiko, gimusio iš Mynos ir Žeraro Mielo Svečio – Čamavako girioje amžinai glausdavosi visokie priekvaišiai, tipai, nutraukę ryšius su visuomene – jie pažinojo haliucinogeninius grybus ir garbino laisvąją meilę; tuose kraštuose niekada nestigo traperių, kurie mylėjo grizlius ir vieną bado dieną būdavo jų sušveičiami. Kad Myna pakliuvo į tokio plauko tipo žabangas, nieko stebėtina, bet Marija Kristina nenorėjo to vaiko – ką jai veikti su mažu berniuku, beveik penkerius metus augintu Margeritės Rišomon, tai yra, priklausomu nuo senos beprotės ir nė akimirką nepatyrusiu bent kokios meilės; jis turbūt atsilikęs ar pakrikęs, ar nežinia koks dar, beje, visą vakarą jis nepratarė nė žodžio – ir kokio amžiaus vaikai pradeda kalbėti? – tik žaidė su spalvotais dangteliais ir *Tupperware* dėželėmis, kurias susikaupęs rikiavo pagal dydį, dėjo vieną ant kitos, griovė, vėl dėjo – Marija Kristina negali užsikrauti to vaiko, jis ne jos, tai nepriimtina, neįmanoma, ta mintis kone piktinanti. Tad nusprendė pernakvoti svetainėje –

Pylytis miegojo kambaryje, kur vaikystėje gyveno jos su sese – o kitą rytą patyliukais nunykti; motinai ji pasakė: „Taip, taip, aš paimsiu tą vaiką“, bet ką ji gali pasiūlyti mažam berniukui – ničnieko, vienišą savo gyvenimą Santa Monikoje – tai jos Čamavako giria, savo gyvenimo džiaugsmo stoką, savo laiko stoką, be to, ji taip dažnai važinėja šen ar ten ir nežino, kaip auginami vaikai, visiškai neišmano, kuo jie maitinami, iki šiol jai pavykę išskirti tik du motinų tipus, neskaitant saviškės (ši nebuvo įteisintas tipas...): taigi buvo motinos, lydinčios savo atžalas į bet kokią užklasinę veiklą, jos turėjo 4x4 sistemos automobilius spindinčiais kėbulais ir leisdavo laiką prekybos centruose, kitos – tokios kaip Džoana, paliekančios vaikus augti vienus kaip varpučiai ir apgaubiančios juos įkyria ar santūria meile, nelygu to laikotarpio meilužiui. Marijai Kristinai nepriimtinas nė vienas tų variantų. Reikia palikti vaiką pas Margeritę Rišomon ir vykti į Los Andželą, iš ten paskambinti socialinei tarnybai, įspėti ir, žinoma, tai kontroliuoti, tai gera mintis; pasiųsti pinigų – tai tikrai gerai; ji bus amerikietė teta, toji devynioliktojo amžiaus našlaičio svajonė: „Vieną dieną visa tai atiteks tau, brangusis sūnėne“ – gerai, toliau: juk Laperuze yra socialinė tarnyba, jau nebe akmens amžius, ir vaiką sups profesionalai – kokia paguoda: tai, kas jam gali nutikti geriausia; kuo mažiau ryšių su Viationenų šeima – nebent tolimas, geranoriškas, neužkrečiamas ryšys.

Marija Kristina miega svetainėje ar bent jau įsitaiso ant dviejų krėslų, sustūmusi juos vieną priešais kitą, kad pasidarytų kažką panašaus į minkštasuolį. Atsigula, bet neužmiega. Foteliai tie patys, kaip vaikystėje, vadinasi, jiems geros trys dešimtys metų, jie išklerę, kad ir kaip juos tausojo Margeritė Rišomon, amžinai drausdama dukroms ant jų sėdėti, tačiau jie išklero patys: kamšalas perdžiūvo, susitraukė, o spyruoklės ramiausiai ėmė rūdyti, nors niekas nė nemanė jų niokoti. Net jei būtų atlėgusios ją apnikusios mintys, Marija Kristina nebūtų galėjusi užmigti.

Kambaryje tamsu; tarpais ji prisnūsta ir ūmai persigandusi išsibudina. Mušant penktą ryto keliasi ir mažais įsilaužėlės žingsneliais tipena iki virtuvės, kur paliko savo daiktus; čiaupo neatsuka, nenusiprausia: motina tikriausiai tyko, kaip tykodavo tada, kai Marija Kristina buvo maža; jos motina atpažįsta menkiausią savo vamzdyno virptelėjimą. Lauko durys užšautos daugybe sklendžių ir skląsčių, bet Marija Kristina nusileidžia į rūsį ir išlenda pro jo langelį, kuris, laimė, vis dar be grotų; ji sprunka, nuo stipraus drėgnos žemės kvapo lengvai kvaista galva – koks svaigulys! – paukščiai kelia triukšmą, dar neišaušę, jie plyšauja taip smarkiai, jog gali kilti klausimas, ar nebando sukelti ant kojų motinos dėl jos pabėgimo; išėjusi už vartelių, mato tamsoje savo automobilį; klupteli iš palengvėjimo.

Kai sėda prie vairo, neapsakomai atlėgsta. Atlėgis stipresnis už kaltės jausmą. Jeigu būtų pasilikusi iki

ryto, nebūtų galėjusi išvykti be vaiko, net jeigu jos ryžtas (pasirūpinti juo per atstumą, patikėti jį socialinei tarnybai) jai atrodo deramas ir pagrįstas sveiku protu. Akimirką susimąsto apie seserį; įsivaizduoja ją pirkelėje girios viduryje, nuogą miegančią šalia savo guru, abu apsigobstę elnio kailiais. Ji nugena tą vaizdą, prisidega cigaretę ir įjungia radiją – bet labai tyliai, kad nesudrumstų ankstyvo ryto darnos. Ir išjuda. Visą kelią iki oro uosto stengiasi suprasti, ko ji čia atvažiavo, paklususi motinos įsakymui grįžti į Laperuzą; mąsto, kad niekada iš tikrųjų nė nemanė pasiimti to vaiko, kad tiesiog norėjo pažiūrėti, kaip atrodo tas prieštvaninis pasaulis ir pasimėgauti galia, kurią jai suteikė motinos prašymas. Tačiau Margeritė Rišomon pametė protą ir jau nebesijaučia už nieką dėkinga. Kuo labiau ji tolsta nuo Laperuzo, tuo labiau pateisinamas atrodo jai jos sprendimas. Ji nesuvokia, kad jos sprendimą lemia Klaramunto panieka, kuria jis reagavo į mintį, jog ji gyvensianti su vaiku. Bet nereikia apie mažą berniuką galvoti kaip apie asmenybę. Beje, ji jo iš tikrųjų taip ir neapžiūrėjo – tarytum jis visą laiką būtų likęs akies kertelėje, kažkur ten įkypai; ji negalėtų pasakyti, ar jis panašus į Myną, ar jo bruožai turi ką bendra su Rišomon-Viationen. Likus keliems kilometrams iki oro uosto ji nekaip pasijunta, ją truputį pykina. Priskiria tai nuovargiui. Be to, nuo vakar pietų jinai pasninkauja. Margeritė Rišomon nepasiūlė jai pavakarieniauti, tik paruošė

sultinį su raidelių makaronais vaikui.Tas vaikas gerokai per daug neina jai iš galvos. Argi palikdama mažąjį berniuką pasmerkė jį blogam elgesiui su juo?

Ji sustabdo mašiną oro uosto stovėjimo aikštelėje prie automobilių nuomos kontorėlės. Pusė septynių ryto. Viskas uždaryta. Kol atidarys, ji nueis į oro uostą išgerti kavos. Atsisuka pasiimti rankinės nuo užpakalinės sėdynės ir mato mažutį sportbatį, stirksantį iš po languoto apkloto, dengiančio sėdynių apmušalus. Aukščiau mažojo sportbačio – mažutė kulkšnis. Ji kilsteli apklotą.

– Kokį velnią čia veiki!? – rikteli, pagauta panikos, matydama išnyrant gulintį berniuką, tokį smulkutį, kad bemaž neįžiūrimą po tuo apdangalu; jo rankos sudėtos ant krūtinės, jis įdėmiai stebeilijasi į ją; jisai bijo jos, bet dedasi oposumu, vaidina negyvą, užgniaužia kvapą – tikrai taip, užgniaužia kvapą, beje, visas užrausta, žvilgsnis susidrumsčia; Marija Kristina strykteli iš automobilio, atplėšia užpakalines dureles ir velka jį lauk, kad jis atsisėstų, nukoręs kojas į lauką.

Marija Kristina nemėgsta, kad jai kas primestų savo valią.

Būtent taip ji ir pagalvoja. Jis mane prievartauja.

Tad pareiškia, palinkusi prie jo:

– Tuoj nuvešiu tave pas močiutę; jei manai, kad gali skristi su manim lėktuvu, klysti – tu neturi dokumentų, neturi nieko, aš negaliu tavim pasirūpinti.

Paskui suvokia, kad iš tikrųjų jis pasirodė kur kas buklesnis, negu ji; nepatikėjo ja nė akimirką, kai ji vakar atliko suinteresuotos tetos vaidmenį ir pažadėjo Margeritei Rišomon, kuri ir toliau ją vadino ponia, pasiimti berniuką. Aiškiai perkando jos žaidimą. Taigi ji nutyla ir sumišusi žiūri į jį.

– Nenori ten grįžti?

Vaikas purto galvą, nenuleisdamas nuo jos įdėmaus žvilgsnio.

Jai palengvėja, pamačius, kad jis supranta, kas jam sakoma.

– OK, – tarsteli ji keldamasi ir pati stebėdamasi, kad leidžiasi taip lengvai įtikinama, bet paskatinta kažko aukštesnio, susijusio su Čamavako giria ir vilnoniais Kristumis. – OK, – pakartoja, – nesijudink, – ir eina prie dar uždaryto nuomos biuro, ant kurio surašyti nuomos punktų filialai Jungtinėse Valstijose: „Pasiimate automobilį čia, grąžinate ten"; ji užsirašo Los Andželo filialo numerius ir adresą, paskui atsisuka į berniuką:

– Sėsk ir prisisek diržą.

Mažas rimtas berniukas suraukia antakius, ir jo žvilgsnis pragiedrėja (iš kur tokia akių spalva, ta audringo dangaus pilkuma, be to, toji vaikų ypatybė – per ilgos blakstienos ir per didelės akys mažučio veidelio vidury, tarytum jie gimtų su tikrojo dydžio akimis, o visa kita padidėtų vėliau; Marija Kristina sutelkia dėmesį į berniūkščio ausis, pastebi, kad di-

džiulės ne tiktai jo akys, bet neproporcingos ir ausys; ar visų vaikų taip?), sėda į mašiną, trinkteli durelėmis, meta žvilgsnį į užpakalinio vaizdo veidrodėlį, nusišypso – tačiau vaikas žiūri į lauką, į automobilius oro uosto stovėjimo aikštelėje ir į lėktuvus, kylančius tolumoje; matyt, niekada nėra matęs lėktuvo, bet nerodo jokio jaudulio, jokio entuziazmo, tarytum dabar, kai viskas nuspręsta, padėtis jo nebedomintų.

– Judam, – sako.

Tai pirmieji jos išgirsti jo žodžiai. Ji apžiūri jį užpakalinio vaizdo veidrodėlyje – languoti marškinėliai po dygiu Šetlando vilnos megztiniu, ruda pašiltinta striukė su Vankuverio krikščioniškojo jaunimo antsiuvu, įkypai prisiūtu ant rankovės, kad paslėptų suadytą vietą, paskui – veidas, pačiame viršuje pilkos akys, tokios, kaip aprašyta aukščiau, riesta nosis – ar visų tokio amžiaus vaikų nosys vienodos? – plonos suskeldėjusios lūpos, vis atsiveriantys randai, šviesi oda, kelios strazdanėlės – Kalifornijos saulė jam nebus į gera; apkramtyti nagai, mažos rankutės, jautrumas: sakytum, praeito amžiaus berniukas, pakirstas tuberkuliozės: trapūs kaulai, D vitamino stoka; atsargiai su kaulais, jie lūžinėja ir blogai suauga; jokio pliušinuko, jokio mylimo žaislelio, jokios kuprinės – jis išvyko štai taip, kaip gėlė, nieko nepasiėmęs.

Visa tai – per vieną akimirksnį.

Marija Kristina pajuda ir važiuoja sienos link.

Kilniaširdiškumas

Kai jie sustojo Šamuazo, niekas jų nieko nepaklausė. Niekam nekėlė abejonių, kad vieniša moteris, keliaujanti su mažu berniuku, yra vaiko motina. Jie nuvyko į viešbutį; ji pasirinko labai paprastą, beveik skurdų motelį, lyg nenorėdama sujaudinti to vaiko, lyg nenorėdama iš karto jo įsivesti į kambarį už keturis šimtus dolerių; ji žino, kokie gluminantys gali būti kontrastai. Kambarys trenkia atvėsusiu tabaku ir DDT milteliais. Plytelių grindys, krėslas, dengtas plastiku. Tinkama strategija, kai nusigeriama iki žemės graibymo. Berniukas įėjęs įjungia televizorių ir sėdasi ant lovos krašto, nenusimetęs nei striukės, nei batų.

– Nori ko nors užvalgyti? – teiraujasi ji.

– Būtų neblogai, – atsiliepia jis. – Norėčiau eskalopo su džiūvėsėliais ir brokoliais.

Girdėdama tuos žodžius ji sustingsta. Jis net neatplėšė žvilgsnio nuo Simpsonų; jo lūpos juda, tarytum jis melstųsi ar kažką vapėtų.

Jai atrodo, kad jis kalba pernelyg protingai; paskui ji atsitokėja. Protingai kalbantys vaikai glumina suaugusiuosius. Ji puikiai žino, kad suaugusieji dažnai painioja šį gebėjimą su įžūlumu ar mokytos beždžionėlės dresūra; „Ar mes visuomet liekame pavydūs vaikai?“ – mąsto ji.

Ji eina paieškoti ko nors užvalgyti. Durų nerakina; kambarys atsiveria į išėjimą priešais stovėjimo aikštelę. Mąsto: norės išeiti, tegu eina. Paskui prisimena, kad jam tik penkeri, tad sugrįžta į kambarį ir sako:

– Užsisklęsk paskui mane duris.

Mato, kaip jis sverdinėdamas tipena prie durų. Supranta: jis taikosi žengti tik juodomis plytelių linijomis – tikra slalominė choreografija. Ji uždaro duris ir girdi, kaip jis pasuka sklendę. Likusi viena, be jo, atsipalaiduoja. Išvažiuodama iš aikštelės prasilenkia su rudu furgonėliu, kuris sustoja jos paliktoje tuščioje vietoje. Ji krūpteli. Jai pasirodė, kad žibintų šviesoje atpažino sesers veidą, ši sėdi greta barzdoto vairuotojo – tai viskas, ką ji įžiūrėjo: juodą barzdą ir vyriškį už tos barzdos.

Ar gali būti?

Gatvės viduryje ji apsisuka ir grįžta į motelį. Kai stato automobilį, poros jau nebėra – bent jau furgonėlis tuščias; ji prisėda ant laiptų, vedančių į kambarius, rūko cigaretę, ir jai atrodo, kad akimirksniu tapo vaiko asmens sargybiniu – vaiko, kuris viršuje žiūri *Simpsonus*, tiesus sėdėdamas ant lovos, ir atrodo toks įsijautęs, it užhipnotizuotas – kaip visi vaikai, žiūrintys televizorių.

Paskui, atsisakiusi išvykos, kuri betgi ją taip džiugino, ji apsunkusiom kojom kopia laiptais. Beldžiasi į duris; „Tai aš, tai aš, Pylyti“ (pirmą kartą kreipdamasi į jį vardu), daužo į lango stiklą, girdi pasisukant

sklendę; jis atidaro, bet į ją nežiūri – akys prikaustytos prie dantų pastos reklamos, šmėžuojančios ekrane. Ji sako jam:

– Užsisakysime picą, mieste viskas uždaryta.

Ir užuot nusivylęs, kad negavo savo užsakyto eskalopo – eskalopo, pasižyminčio jo nurodytomis savybėmis, užuot pritaręs jos sprendimui, jis atsiliepia:

– Trisdešimt dvi.

– Kas trisdešimt dvi?

– Trisdešimt trys, trisdešimt keturios, trisdešimt penkios sekundės reklamos.

Ir toliau tyliai skaičiuoja, grįždamas atgal ant lovos.

„O, ne, – šmėsteli jai. – Autistas, įsimylėjęs skaičius."

– Ką tu darai? – klausia ji, rinkdama registratūros numerį.

– Skaičiuoju.

– Skaičiuoji ką?

– Viską.

Nežinodama, ką po tokio pareiškimo bepridurti, jinai sako:

– O Simpsonai tau patinka?

– 70%.

– Kaip suprasti?

– 30% juokų aš nesuprantu.

Ji užsako picas, prisėda greta jo ir imasi aiškinti jam tuos 30%, kurių jam stinga.

Paskutinė riba

Kelias gražus, asfaltuotas ir juodas, nuostabus, naujutėlis – lyg dar niekieno nenaudotas.

Jie pervažiuoja Nebraską ir Koloradą, Utą ir lopinėlį Nevados; tolumoje mato Las Vegaso šviesas; jie neria per dykumą, kelionė trunka daugybę dienų – niekas nežino, kur jie, ir niekam jie nerūpi, jie vieni, jie pradingo su kreditine kortele ir išnuomotu automobiliu, praradusiu savo naujų sėdynių aptraukalų kvapą. Norėtų – galėtų važiuoti iki Meksikos, paskui kirsti pusiaują, Ožiaragio atogrąžas, pervažiuoti Patagoniją ir sustoti ten, pačiame žemyno galo gale, Horno kyšulyje – žemėje, kuri taip ūmai baigiasi; galėtų balansuoti ant uolų skardžių krašto ir laukti didžiulės audros. Niekas jiems netrukdo, ar ne? Ištisom dienom jie aptarinėja tą galimybę. Marija Kristina pasakoja apie Horno kyšulį ir banginius, lyg išmanytų, kas tai. Pylytis niekada nėra matęs jūros. Susivaldyti ir taip nenutolti nuo jų išeigos taško juos, matyt, verčia įsitikinimas, kad tas lėksmas galop juos išvargins ir nuovargis pribaigs tai, ko brangaus esama pirmuose bandymuose, kurie šią akimirką vyksta tarp jų.

Apskritai Pylytis tylus, jis tik skaičiuoja – medžius, namus, informacinius skydus, Makdonaldo

užkandines, vaistines, tvenkinius, pramogų parkus, šviesiaplaukes merginas, vyrus mėlynais smailais batais, kinoteatrus, juodaodžius vaikus, raudonus automobilius, autobusų stotis, motelius, kurių visas pavadinimas – tik skaičius, automobilių numerius, užsibaigiančius 666; savo sąrašų eilės jis niekada nesupainioja.

Su Marija Kristina Pylytis atrado picą. Kai ji nusistebėjo, kad jis niekad anksčiau jos neragavęs, jis paaiškino: „Todėl, kad ji itališka."

Po to jie kiekviename kelio etape renkasi tai, ką galima egzotiškiausia: *won-ton* sriubą, viščiuką *tandoori*, daržoves, susuktas į ryžių miltų lietinius, įdarytą karpį, ličius ir lazanijas.

Jiems nenutinka nieko bloga: niekas nepavagia nei jų pinigų, nei išnuomoto automobilio, jų neištinka jokia eismo nelaimė, niekas jų neapgauna, indėnai neužpuola, ir jie niekur neapsinuodija maistu; Pylytis tarsi koks amuletas – Marija Kristina neabejoja, kad jisai ją saugo.

Vieną vakarą už kelių šimtų kilometrų nuo tikslo jie susitinka porą, keliaujančią *Volgswageno* autobusiuku; jie sustoja toje pačioje aikštelėje kelio pakraštyje ir rengiasi drauge užkandžiauti ant piknikų stalo greta dirbtinio totemo, išmarginto nešvankiomis įraižomis; šilta, ta vieta maloni kirsti sumuštinius su kepta jautiena – taip sako Marija Kristina, lipdama iš mašinos, o Pylytis žiūri į ją truputį pašaipiai: kar-

tais su savo entuziazmu ji perlenkia, nors nebe taip dažnai, kaip pirma; iki šiol ji buvo įsitikinusi, kad taip privalu kalbėti su vaikais – raiškiai tariant ir pakiliu tonu; vis dėlto ji dar susigriebia sakanti tokius dalykus, kaip: „Gera vietelė kirsti sumuštinius su kepta jautiena“, balso moduliacija leidžia suprasti, kad ji užtrauks amžiną dainelę; oras šį vakarą toks vaiskus, kad visiškai neatrodo, jog tu kelio pakrašty; ir ta pora su savo geltonu *VW* autobusiuku: moteris daili ir, regis, romiai liūdna; vyras aplink ją tūpčioja, lyg ji taisytųsi po kažkokios ligos; ant jos džinsų užleista šilkinė palaidinukė, toji palaidinukė prašmatni, matyt, brangi ir labai skiriasi nuo jų automobilio; Marijai Kristinai dingteli mintis, kad jinai ją nudžiovusi, kad ji – kleptomanė ar nebent palaidinę jai pavogęs jis – barzdotas, šviesiaplaukis, jaunesnis už žmoną; jis, atrodo, varžosi savo trykštančios sveikatos, kone pasirengęs už ją atsiprašinėti; Marija Kristina šiek tiek jį įsimyli ar veikiau įsimyli tai, kas tiedu žmonės, rodos, yra; jis sako, kad jie iškakę į kelionę aplink pasaulį, o kai žmona nutolsta (nutolsta niūniuodama, lyg norėdama suteikti jam galimybę ką nors apie ją papasakoti – jie tokie paslaugūs vienas kitam), jis sako:

– Tiesą sakant, manding, man niekas nenusisekė. Paminėkite kokią tik norit veiklą – ką gi, aš visas išbandžiau, ir man nenusisekė. Nenusisekė su šeima, nenusisekė verslas ir draugystė, nenusisekė mano

reklamos agentūra, nesisekė, kai buvau kareivis; aš net mėginau įsikurti kaime ir gaminti ekologiškus sūrius, bet po pusmečio turėjau grįžti į miestą; man nenusisekė niekas, bet pasisekė su ta nuostabia moterim. Tad padarysiu viską, ką galiu – su ja ir dėl jos.

Marija Kristina pritaria; sužino, kad jis viską metęs, kad veikiausiai buvo įklimpęs į skolas ir kad jiedu leidosi į šią kelionę, nes žmona serga; jie niekada anksčiau nė nemanę imtis ko nors rimta – dar tiek daug, atrodė, jiems skirta laiko, o pats tiesiog buvo paskendęs savo nesėkmėse. Jei jie ir nebaigs kelionės aplink pasaulį, galbūt žmona bus bent jau pamačiusi Aliaską. Marija Kristina galėtų nujausti, kuo baigsis ta kelionė, bet nenori; ji neturi noro pulti į nevilтį, tad tik stebi su jais ir Pylyčiu nuo kelio pakraščio saulę, kuri raudona leidžiasi kalnų tarpeklio gilumoje; jie palinki vieni kitiems sėkmės, ir moteris dovanoja Pylyčiui mažą turkio skarabėjų ant odinio varsčio; šis nesipriešina, netgi nesikrato, kai jinai jį apkabina – jis tiesiog atitolęs, o gal iš tikrųjų ir ne, veikiau tarytum priima šį gestą, šią glamonę, nes jai reikia apkabinti mažą berniuką, o šis tai supranta – širdis jam neleidžia atsisakyti šito žaidimo.

Kartais Marijai Kristinai atrodo, kad tas mažas berniukas tarytum neturi praeities, ar bent jau pažinios praeities – nieko, ką būtų lengva suvokti.

Ji perka garsajuostes, nes radijo bangos dažnai sunkiai sugaunamos, o ji nori pasidalinti su juo

malonumu ir riedėti su muzika. Jis atranda Maiklą Džeksoną ir Madoną. Ji stengiasi gerti mažiau negu paprastai. Pradeda tik nuo pusės šešių vakaro ir kas dieną po penkias minutes nustumia šį terminą toliau; Pylytis niekada nieko nesako, nesistebi, matydamas, kaip ji tiesiai iš butelio geria džiną, kaire ranka nusitvėrusi vairo; jis arba didžiadvasis, arba abejingas.

Kartą jis sako jai:

– Ir aš noriu gerti.

Tada ji supranta, kad nuo pat pradžių jis mano, jog ji gerianti vandenį, kad paliksianti sodos vandens ir jam. Reikia nepamiršti, kad tai ne sumažinto dydžio suaugėlis, o tik mažas berniukas, kupinas paslapčių.

Praregėjimas

Jinai sakė: „Niekas mūsų nelauks.“ Kai jie grįžo namo, palikę automobilį oro uoste ir pasiėmę *mustangą*, prie durų kažkas stovėjo. Kažkas, kas laukė, spoksojo į dangų, atsirėmęs į sieną, sukryžiavęs kulkšnis, ir traukė dūmą, klausydamasis pataikūniškų dviejų senų gatvės valkatų sarkazmų.

– Ką jis čia veikia? – nepatenkinta tarsteli Marija Kristina.

Marija Kristina ir Pylytis sudulkę ir nusivarę, tarsi būtų įveikę visas valstijas raitomis ant kuino.

– Ėjau pro šalį, – jai dar nespėjus ištarti nė žodžio sako jis.

Ir aišku, kad jis nėjo pro jokią šalį, aišku, kad lūkuriavo čia visas tas dienas, visas tas naktis, kad baiminosi dėl jos, todėl, kad Garland – žmogus, kuris dabar baiminasi dėl kitų, tas jausmas atkeliavęs iš labai toli, iš vaikystės, kai jis buvo tvirtai ribojamas savo kūno ir savo šešėlio, jis kentėjo dėl priverstinio atskyrimo, tačiau, būtų buvę neįmanoma kitaip nuo jo išsivaduoti tuo jo gyvenimo periodu, kai jis slapčia gyveno Vakarų pramogų parke; tada jis buvo žmogus, kuris nenorėjo rūpintis kitais, kadangi jo išlikimas priklausė nuo jo abejingumo, o dabar jis tapo kitu žmogumi, žmogumi, kuris gali nejudėdamas

laukti keletą dienų, gali raustis savyje ir užčiuopti mineralinę savo struktūrą, su pasimėgavimu išbūti sustingęs kaip akmuo, gali laukti, nuvyti šalin savo nerimą – jis eina sargybą, jis snaiperis, kvaišalų prekeivis, policininkas, meškų medžiotojas, jis – sustingęs žmogus, tai kažkas esminis jame, kažkas bendra su pastato paramsčiais, tai rūsys, uolos, išraustos, statant namą – Garland moka laukti, jis taksi vairuotojas, tremtinys, jis vargšas, santykinai vargšas: žmogus, kuris moka laukti; tai galėtų būti Lotynų Amerikos ypatybė, tačiau Garland nėra kilęs iš Lotynų Amerikos, bet gyventi Los Andžele – vadinasi, gyventi emigrantų iš Lotynų Amerikos terpėje, tai proveržis iš pietų į šiaurę, erdvės, ploto užkariavimas, dulkių ir vėjo galopas, ir iš to laiko, lėto ir susivijusio, pažįstamo tiems, kurie, apsišarvavę kantrybe, nuobodžiauja – o nuobodžiauti reikia drąsos, nuobodulys kaip užsitęsusi nemiga, turi žvelgti į veidą siaubui ir nerimui, gebėti apraminti savo nervus, patenkinti savo sielą, taigi iš to lėto susivijusio laiko jis išspaudė esmę ir pavertė ją ta savybe, liūdna, bet sykiu elegiška, kuria pasižymi tie, kurie alksta ir neturi vietos, bet kuriems nelieka nieko kito, kaip laukti, kad jiems kas nors ją pasiūlys, jie nepaims tos vietos jėga, jie lauks, kada ji bus laisva – ir Marija Kristina suvokia niekada nenorėjusi nieko apie jį žinoti, nes jis buvo čia ir tai buvo pagrindinė jo savybė, nes kartkartėm ji galėdavo jį pamatyti, žiūrėti į jį

kaip į priebėgą ir drauge niekada į jį nesikreipti, juk Marija Kristina tokia iš pašaknų nepriklausoma, tokia žiauriai vieniša, o dabar štai lydima to vaiko, jos pamišusios sesers vaiko, ir ką ji su tuo vaiku darys? Vienintelis dalykas, kurį ji galėtų padaryti – atiduoti tą vaiką Garland, patikėti jam – ta mintis jai topteli, kai pamato, jog jis jos laukia, dėdamasis, kad kvėpuoja grynu oru; jai atrodo, kad tas žmogus – peizažas, kad jinai nežino, iš kur jis, bet jo lėtumas, ne, ne lėtumas, o jo įsitikinimas, kad kiekvieną sekundę privalu išgyventi kaip papildomą atvangą – atvangą, o ne dar vieną amžinybės fragmentą; jis ne kvailys, taigi jo lėtumas – juk joks kitas žodis jam netinka labiau – tai, kas bus Pylyčiui tinkamiausia. Ir jai neatrodo absurdiška perduoti jam tą vaiką kaip žibintą ar bėgimo estafetės liudijimą.

Nežinojimas

Garland nepaklausė, kas tas berniukas, bet atrodė toks nustebęs, matydamas ją, lydimą vaiko, tarytum ji būtų vaikštinėjusi su imperatoriškųjų pingvinų būriu – tačiau pasilaikė suglumimą sau: stovėjo čia, greta metalinių įėjimo į pastatą vartelių, ant slenksčio; jis buvo iš tų, kurie visad lieka ant slenksčio; vilkėjo vieną savo amžinųjų juodų palaidinių atraitomu kaklu, lengvai persišviečiančių (galbūt nudėvėtų ar tiesiog prastos kokybės), neva turinčių paslėpti keistas jo tatuiruotes – bet palaidinės tik darė dar keistesnes jų formas, persišviečiančias ant jo stuomens, rankų ir kaklo – rodos, jo odą gyvenama vieta pasirinko šliaužianti gebenė. Matyt, kas nors atkreipė į tai jo dėmesį, tad žmonėse jis nebenusivilkdavo striukės – sėdės pas jus ant fotelio kraštelio, pasiruošęs kilti, su striuke ir siurbčios alų, braukdamas ranka skustą kiaušą, stengdamasis išjudinti mintis.

Uždėjusi dešinės rankos pirštus Pylyčiui ant peties, Marija Kristina sako:

– Garland, pristatau tau savo jaunąjį draugą, profesija – numerologas.

Garland lenkiasi paspausti Pylyčiui rankos, nutaisęs grimasą, turinčią parodyti, kad jis deramai vertinąs berniuko gebėjimus.

Jie sueina į vidų; Žanas Liukas nušoka nuo baro ir ateina jų pasitikti ar įsitikinti, kad tai iš tiesų kas nors, kas jį pašers. Atpažinęs Mariją Kristiną, atsuka jai nugarą ir pasipūtęs tipena į vonios kambarį.

Marija Kristina kviečia Garland ir Pylytį prisėsti, kol ji išvėdins butą. Sakytum, tu aligatoriaus žabtuose. Tvoskia užsisenėjusiu vandeniu ir pūvančia mėsa. Pylytis pakerėtas baseino, kuris matyti iš svetainės.

– Tu turtinga, – prataria.

Supratęs, kas toks Pylytis, Garland sako Marijai Kristinai:

– Iš teisybės tą vaiką tu pagrobei.

Ji šūkteli:

– Kokia nesąmonė! Man jį patikėjo jo močiutė.

– Bet močiutė neturi teisės tau jo patikėti. Tėvas, motina – taip.

Ir kadangi mato, kaip ją pergąsdina ta pastaba, sušvelnina reikalą:

– Tark, kad tai laikina. Tokiu atveju tai išties nebe pagrobimas. Atostogos.

Marija Kristina žiūri į Garland primerkusi akis, tarsi žvelgtų į jį iš labai toli ir tą truputį, kurį apie jį žino, mėgintų priderinti prie to, koks jis jai atrodo; netikėtai ją pagauna noras kur kas daugiau apie jį sužinoti: kas jis per vienas ir kaip atrodo vieta, kurioje jis gyvena; jau daug metų jinai jį pažįsta ir lygiai taip, kaip Klaramuntas, niekada nebuvo prisiartinusi prie jo namų; tai faktas, tai nerašyta tiesa: Garland –

žmogus, kuris keičia vietą. Tiesą sakant, nieko iš tikrųjų kaip reikiant aiškaus; jai tikrai būtų sunku pateisinti staigų savo susidomėjimą Garland gyvenimu – tai neracionalu; tiesiog jis būtų geresnė motina, negu ji, todėl kad motinos nerimauja, kai jūsų nėra, ir todėl, kad jos turi ištisus kantrybės klodus, jos visą naktį laukia, kol jūs sugrįšite, ir užsnūsta tik tuomet, kai jūs pagaliau užšaunate paskui save duris. Ji įpila jam alaus. O sau sumaišo *margaritą*. Suvokia, kaip jai palengvėjo dėl to, kad jis buvo čia ir jų laukė. Ji nenori klausytis atsakiklio, šviesos greičiu mirkčiojančio ant konsolės, nenori praustis po dušu ir ilsėtis po kelionės – nori pasilikti tą kelionę sau, kad ir jos namai būtų tos kelionės dalis; nori, kad galėtų pasakyti Pylyčiui: „Nagi, šokam ant mūsų ištikimųjų kovos žirgų, ir tegu jie skrieja naujais keliais“ – su mulu, pririštu už jų, ir su Springfildo šautuvu ant peties.

Trys vienalaikiai sapnai

Tą naktį Pylytis sapnuoja, kad mirė Maiklas Džeksonas. Pylyčio rankose to įvykio raktas. Jis žino, kodėl mirė Maiklas Džeksonas: todėl, kad pardavė sielą velniui. Pylytis dalyvauja pradinėje scenoje: kai Maiklas Džeksonas dar paauglys (ar prieš pat tapdamas paaugliu, kai jo balsas dar angeliškas – Marija Kristina jam davė paklausyti), jis geidžia mėlynų sportbačių iš sporto parduotuvės. Didžiulių mėlynų tviskančių sportbačių storu baltos gumos padu. Ir štai šalia jo išdygsta kažkokia žmogystė ir žada jam mėlynuosius sportbačius mainais už sielą. Maiklas Džeksonas mąsto – Pylytis persikelia į Maiklo Džeksono minčių centrą – „Jei tas tipas trenktas, aš bent jau turėsiu sportbačių porą. Jei tas tipas iš tikrųjų velnias, dar turiu prieš akis laiko, bus matyti." Tasai „bus matyti" – Maiklo Džeksono mirties raktas.

Tą naktį Marija Kristina sapnuoja, kad ji dideliame prekybos centre. Ji su Pylyčiu. Jie slapstosi. Aplink juos sukinėjasi žmonės, mėgina apsaugoti juos nuo plėšrūnų, slankiojančių parduotuvės praėjimais. Marija Kristina su Pylyčiu pasislepia dideliame narve pačiame prekybos centro gale, prie mėsos skyriaus. Ji mato liūtę, nuostabią liūtę, ji žengia liūliuojančia eisena ir pradeda vieną po kito ryti juos saugančius

žmones. Ji dengia Pylyčiui akis. Šis visai abejingas tai scenai, jam niekas nerūpi, jis žaidžia savo pirštais; ji svarsto, kaip išsmukus iš narvo ir prekybos centro, nesudraskytiems į gabalus. Bet į galvą neateina nieko gudraus ir tiek greito, kad sapnas galėtų išsispręsti, kol ji dar neprabudo.

Tą naktį Garland sapnuoja, kad sugrįžo į Samerfildą, kad miestas ir sporto centras, kuriame jis gyveno, nusiaubti. Iš bombonešių numestos bombos. Garland nuliūdęs ir sykiu atlėgęs. Tai duslus juodai baltas sapnas, kaip praeities intarpas senuose filmuose. Net atrodo, kad trūkčioja sapno garso takelis.

Žlugimas

Mėnuo po grįžimo iš Laperuzo į Santa Moniką pas Mariją Kristiną prisistato Klaramuntas. Jis atvažiuoja taksi, tikru taksi su licenzija ir vairuotoju pažaliavusiu veidu, savo automobilio apačioje brandinančiu venų uždegimą. Kad Klaramuntas karingai nusiteikęs, galėtum atspėti vien iš jo pasirinktos transporto priemonės. Atidariusi jam duris Marija Kristina pamiršo, kad kai jie matėsi jos išvykimo į Laperuzą išvakarėse, tai išsiskyrė ganėtinai šaltai. Ir, teisybė, ji nepaskambino jam grįžusi, neturėjo jokio noro – taip jiedviems tolydžio pasitaiko: ji išvyksta į užsienį, po kelių savaičių grįžta su dovanomis, ir jų neapibrėžti santykiai toliau tęsiasi nuo ten, kur buvo nutrūkę. Neverta dėl to sukti galvos. Atidarydama jam duris ji kalbasi telefonu su jaunuoliu, literatūros doktorantūros studentu, pasišovusiu nagrinėti aukos paveikslą Marijos Kristinos Viationen romanuose. Ji maloniai su juo šnekučiuoja, paskiria jam pasimatymą kitą savaitę, bet prisistatęs Klaramuntas nėra nusiteikęs leisti jai klausytis kažkokio įteiklaus studenčioko komplimentų. Jis mosteli jai padėti ragelį ir nuėjęs atsisėda prie lango. Patijuje prie baseino beveik niekas nesirodo: atrodo, ta vieta pernelyg pavojinga ar pernelyg civilizuota su be galo mandagiu plaukymo

instruktoriumi – jį samdo savininkų bendrija – jo švilpukais ir karameliniu įdegiu. Marija Kristina ir jos svečiai tiesiog lieka už stiklo ir stebi raibuliuojantį vandenį. Tik mažasis Pylytis leidžia dienas prie baseino, beje, ten jis ir dabar – plaukti nemoka ir mieliau turškiasi kojų vonelėje, nepaisydamas instruktoriaus protestų: šis sako, jog tai tikras bakterijų lizdas, jis turėtų įsitaisyti kitur, kartoja jis, bet Pylyčiui patinka iš ten stebėti mauduolius arba tuos, kurie valo baseiną, arba tuos, kurie laisto augmeniją už soliariumo; toji kojų vonelė – jo mastelio baseinas, be jokios menamos rizikos; turbūt jis kažką skaičiuoja, tačiau savo sudėties vaisius pasilieka sau – matyti jo kartais sujudančios lūpos ir patenkintas veidas.

Vakar grįžęs vakarieniauti jis atrodė toks džiugus – džiaugsmas tryško kaip sodos burbuliukai – kad Marija Kristina pasakė:

– Pakeliui į palaimą.

Ir nuo to laiko jis kartoja tuos žodžius, vos tik kas nors į jį kreipiasi. Pakeliui į palaimą pakeliui į palaimą.

Marija Kristina padeda ragelį ir eina pasisveikinti su Klaramuntu. Jis iš karto puola, pareiškia nesuprantąs, ką ji išdarinėjanti – pradingstanti ir pradėjusi miegoti su Garland: ir sugalvok tu man – miegoti su Garland, ar jai negerai galvoje; Garland – nerekomenduotinas tipas, be to, ji, atrodo, patikinti jam berniūkštį, o jis vedasi jį į kiną ar važinėtis riedučiais ar užsiimti nežinia kokia absurdiška siaurapročio

dvikojo veikla – bet ar ji nesuvokianti, kad jis pavers tą berniūkštį mulu, prikimš jam į galvą visokių kiaulysčių ir išsiųs jį į Meksiką, bet, gerasis Dieve, kodėl ji mieganti su tuo tipu, tai taip apgaulinga – jis taksi vairuotojas, Marija Kristina, depresyvus, ūmus taksi vairuotojas; toks prastas jos skonis siutina, iš kur tokia sveiko proto stoka – įpilk man viskio! – jie sukurs mažą šeimynėlę, to ji iš tikrųjų ir siekianti; ji slėpusi savo miesčioniškas svajones, vaidinusi rašytoją, vienišą menininkę, *poor lonesome**, velniai rautų, bet iš tikrųjų štai ko ji troškusi: vaikiščio ir tatuiruoto vyrioko; netrukus ji įsirašysianti į teniso klubą, o jis ją lydės ir linksmins ponias plisuotais sijonėliais savo skustu kiaušu ir tatuiruotėmis – tai to jinai troškusi, troškusi mezalianso, ar ne, niekingai išpuikusio mezalianso – visi matys, kad ji kur kas prašmatnesnė už jį, labiau išsilavinusi, talentingesnė, žinomesnė, tai savaime suprantama, ir turtingesnė – įpilk man dar viskio! – ką ji sau galvojanti, kad tvarių porų paslaptis yra partnerio egzotika – leiskite man nusijuokti.

– Norėčiau žinoti, kas tave taip tiksliai informuoja apie mano gyvenimą.

– Turiu savo informatorius.

– Ko tu, tiesą sakant, pavydi?

– Aš nepavydžiu, – vampteli Klaramuntas. – Man rūpi tavo interesai.

* Vargšė vienišė (*angl.*)

„Kas gali labiau erzinti, negu žmonės, kurie perša jums nepriimtinus dalykus, – mąsto Marija Kristina, – ir sistemingai įrašo kiekvieną jūsų atsisakymą į jūsų pasyvą; tie žmonės, kurie pasikliauja jūsų mandagumu ar nuolankumu, kad įpirštų jums tai, ko jūs niekad neprašėt. O priimti – vadinasi, tapti jų skolininku. Kad ir kur nukryptų jūsų žvilgsnis, kad ir kokią poziciją jūs priimtumėt – jūs spąstuose."

Ji atsisėda; metas išsiaiškinti; jie girdi grįžtant Pylytį; jo žingsniai patijaus plokštėmis aidi tyliai kaip lietaus lašeliai; prasiveria įstiklintos durys, jis įkiša nosį, pažvelgia į juos – ir supranta; nežinia, ką supranta, bet kažką supranta, tad sako:

– Dar trumpam ten grįžtu.

Ir išeina – mažutis, įdegęs, pasišiaušęs, apsigobęs dideliu baltu kilpiniu rankšluosčiu. Ji dievina tą berniūkštį.

Atsisuka į Klaramuntą, deda delną jam ant rankos ir pradeda:

– Aš taip pat turiu savo informatorius, Klarai.

– Dėl ko?

– Dėl tarpininko sutarties, kurią tu pasirašei su Rebeka Štein dėl „Bjauriosios sesers".

Jis trankiai atsidūsta. Galbūt ieško, kaip atsikirsti, o gal atsiduoda likimo valiai – jau atsiduoda likimo valiai, jam reikia akimirkos, kad su tuo susitaikytų; matyt, mąsto, kad viskas galutinai nuspręsta.

– Tai visiškai teisėta, – bando teisintis.

– Tai kodėl niekada nieko man apie tai nesakei?

– Maniau, kad žinai.

– Jei būčiau žinojusi, manau, būčiau buvusi priblokšta tų procentų, kuriuos tu gavai.

– Nelabai prisimenu.

Jis atrodo susimąstęs. Sėdi fotelyje prieš langą su savo baltais drabužiais, baltais ne pirmo švarumo drabužiais, it koks nuverstas nuo sosto valdovas, ištvirkęs puolęs valdovas, valdovas su sutrikusiu širdies ritmu, niežuliais ir gausiu prakaitu.

– Nežinojau, kiek Rebeka Štein tau davė, – patikslina jis.

– Tikrai?

Marija Kristina suraukia antakius, idant jis suprastų, kad taip meluodamas neišsisuks. Kad, beje, negali išsisukti ir privalo susitaikyti su savo pralaimėjimu.

– Aš prisidėjau prie tavo pasisekimo, – sako mąsliai.

– Prisidėjai ir drauge pešei iš to sau naudą.

– Nesu tikras.

– Puikiai tai žinai.

– Be to, tu tada buvai nepilnametė.

– Ne oficialiai, Klarai, prisimink. Tąkart man visai nereikėjo globėjo.

– Aš viskuo rūpinausi.

– Juolab globėjo, kuris mane dulkina.

– Ak, ne, šitokių dalykų nenoriu girdėti. Ką nori man pripaišyti? Pedofiliją?

(Jam sunku ištarti tą žodį, lyg tai būtų svetimos kalbos terminas, ir tos kalbos tartį jis būtų menkai įvaldęs.)

– Anaiptol. Bet tu buvai ne tik garbus autorius, besirūpinantis jaunos nepilnametės romanistės vos beprasidedančia karjera.

– Aš viskuo rūpinausi, – pakartoja Klaramuntas.

– O ar nemėginai pateikti Rebekai Štein „Bjauriosios sesers" rankraščio kaip savo teksto?

– Ką?

– Ar nebuvai nusunktas ir beviltiškoje padėtyje?

– Kvailiausia mintis, kokią kada nors esu girdėjęs.

– Sutinku: įsivaizduoti, kad mano autobiografinis bandymas galėtų pasirodyti esąs šimtaprocentinė klaramuntinė fikcija, yra didžiausia tuštybė, tiesa?

– Tokio pobūdžio plėšikavimu aš neužsiimu.

– Tikrai? Galbūt tau tiesiog knietėjo pažiūrėti, kas galėtų rastis iš tokios suktybės?

– Tu kliedi.

– Tau turbūt būtų buvę smagu visus taip apmulkinti.

– Aš ne iš tokių.

– Tu pliuškis, Klarai.

Jis, atrodo, mąsto, kaip atsikirsti. Paskui jo pečiai lengvai suglemba.

– Taigi tu manai, kad aš būčiau galėjęs apvilti tavo pasitikėjimą, – tarsteli jis tolygiu psichiatro tonu.

– Man tai neatrodo neįtikima.

Abu kalba labai tyliai, tarsi baimindamiesi pažadinti kažką, kas būtų užsnūdęs tarp jų, ar tarsi tramdydami įniršį.

– Ko tau reikia? – klausia jis. – Pinigų? Jeigu nori pinigų, žinok, aš sėdžiu be skatiko.

– Iš tiesų manai, kad reikalauju iš tavęs pinigų?

Jis atsidūsta.

– Įsivaizduoju, kad ne.

Ji ilgai žiūri į jį, o jis žvelgia į lauką; ji ne tik perskaitė sutartis, kurios mėtėsi ant grindų Klaramunto kabinete, bet padarė ir kitų su juo susijusių atradimų. Vis dėlto atskleisti jam juos čia ir dabar, matyt, būtų per žiauru. Reikia, kad palikdamas sceną jis galėtų išsaugoti orumo regimybę. Ji jaučiasi verta pagyros, kad nesuvaro durklo jam į tarpumentę.

– Ką gi, keliuosi, – sako jis, – keliuosi ir išeinu, ir galėsi sau gulėti su savo taksistu, galėsi sau auginti tą vaikiščią ir toliau gyventi be manęs.

– Manau, kad taip.

Jis linkteli, pastato taurę, garsiai dūsauja, keldamas kūną iš fotelio.

– Prašom iškviesti man automobilį.

Ir pasuka prie durų. Atsigręžia, dedasi kažko ieškąs po kišenes.

– Išėjau tuščiom.

– Labai skubėjai.

Ji eina atnešti dvidešimt dolerių ir įspraudžia jam į saują. Jis linkteli ir šlubčiodamas dingsta iš Marijos Kristinos gyvenimo.

Palaima

Per mėnesį tarp jų sugrįžimo iš Laperuzo ir Klaramunto sutriuškinimo keletas akivaizdžių įvykių aukštyn kojom apvertė įsitikinimus – kaip Marija Kristina manė: jos įsitikinimus – ar bent tai, kas labiausiai panėšėjo į įsitikinimus, bet dažnai įgaudavo pakriką pavidalą.

Pirmiausia ji pristatė Pylytį Džoanai, ir šią vaikas sužavėjo; ji riktelėjo, kad nori-nori-nori, kadangi išvydęs Džoaną Pylytis pareiškė, jog ji nuostabi, taip ir pasakė: „Toji moteris nuostabi" – ko gero, dėl diademos jos pašviesintuose plaukuose, bet argi tai svarbu; jis ištarė tą frazę, o Džoana, kaip ir kiekvienas, jaučia silpnybę žmonėms, kurie ją mėgsta, pasirenka ar atiduoda jai pirmenybę; taigi ji pareiškė: „Aš jį įsisūnysiu" – tai, savaime suprantama, buvo tik žodžiai, bet kad ir kokia silpnavalė, ji paskyrė jam pirmą savo laisvadienį, nusprendė nusivesti jį, taip pat savo sūnų Luisą, į riedlenčių parką, ir Garland pristatė Mariją Kristiną ir Pylytį pas Džoaną – žinok dabar kodėl, galbūt Marijos Kristinos automobilis buvo sugedęs, niekas to nepatvirtina, galbūt Marija Kristina norėjo įsitikinti, kad Džoana tikrai išsives Pylytį į riedlenčių parką, o ne paliks vangiai ateinančiai auklytei, spoksančiai į vaizdo klipus per kabelinę televiziją; šiaip

ar taip, Garland pristatė Mariją Kristiną ir Pylytį pas Džoaną, paskui parvežė Mariją Kristiną namo, ir grįždami pakeliui jie sustojo prie Djumo kyšulio pasigėrėti panorama; būtų galėję išlipti iš automobilio, bet liko jo viduje; stebėti ypatingos šviesos gaubiamą Ramiojo vandenyno horizontą pro priekinį automobilio stiklą – jau šis tas, ir Garland pabučiavo Mariją Kristiną; be jokios priežasties palinko prie jos ir ėmė bučiuot būtent tą, o ne kurią nors kitą dieną per visus tuos metus, praleistus šalia vienas kito, bet jis pasirinko šią dieną, tą dieną, kai atsikratė savo stingulio ar porcelianinio šunyčio pozos, ar savo nepatiklumo – tai susiję su savisauga, jis atsipalaidavo; tiesiog priglaudė kairįjį delną Marijai Kristinai prie veido – nesuspaudė jo rankomis, ne, tik priglaudė delną Marijai Kristinai prie skruosto ir pabučiavo jos lūpas be jokios jėgos, o Marijos Kristinos širdis įsiplieskė, ir ji pagalvojo: „Dieve mano, Dieve mano, kas man darosi?“ Ji išlipo iš automobilio ir prisėdo ant kapoto, ir viskas mirguliavo: valcuota geležis, vandenynas ir vakarykščio lietaus klanai, o kapotas buvo šiltas; jis bučiavo ją ir toliau, glaudė glėbyje, lyg ji būtų kažkas brangaus ir trapaus – taip turbūt jam ir atrodė – ir tam tikra prasme buvo jai dėkingas, ir tai, kad išreiškė jai tarsi kokį dėkingumą (netgi nežymų, netgi neryškų, net nepagrįstą), sujaudino Mariją Kristiną, ji neįžvelgė čia nieko juokingo ar verksmingo (jis nebuvo iš juokingųjų ar verksmingųjų), jai tai

pasirodė jaudinama; tądien siautė vėjas, kvapus ir trankus, pilnas žuvėdrų, ieškančių lesalo – jie stovėjo tuščios aikštelės gale prie uolų – uolų ir rūdijančio elektrinio keltuvo, ir tai, ką tą akimirką jautė Marija Kristina, buvo tarsi koks palengvėjimas.

Jie sugrįžo namo ir visą popietę gėrė, o kai Džoana paskambino ir pasakė pasiliekanti Pylytį nakvoti, nes jis toks juokingas, jie su Luisu surengsią pas ją Briuso Li vakarėlį, nes Luisas taip pat *dievina* Pylytį – jie gėrė toliau ir sugulė į lovą. Ir Marija Kristina pagalvojo: „Na na na, du alkoholikai miega drauge."

Nakties vidury Garland apsirengė ir grįžo namo. Kai sugrįžo, telefonas skambėjo jau dešimt minučių. Skambino Marija Kristina. Tik norėjo su juo pasikalbėti, įsivaizduoti, kad jam kalba, o jis klausosi jos toje vietoje, kuri jai nepažįstama; norėjo, kad jis aprašytų jai savo būstą. Ir visa tai prajuokino Garland, jis išsitiesė ant lovos, ir jie gerą laiko tarpą šnekučiavo, pasidėję galvas ant pagalvių skirtinguose miesto galuose; kartais, kai jie užmigdavo, įsivyraudavo tyla; tarp trumpų snustelėjimų Garland ir toliau maukė alų, o Marija Kristina ne – ji snūduriavo, pabusdavo ir kalbėjo jam.

Kitą dieną ji nusprendė vadinti jį nebe Garland, o Ozu. Paskambino jam to pranešti, bet jo nebuvo namie. Ji paliko jam žinutę atsakiklyje, du šimtus dvidešimt du kartus pakartodama: OzasOzasOzasOzasOzasOzas.

Džoana parvežė Pylytį; šis nusprendė mokytis karatė ir vos įėjęs pranešė:

– Vakar riedlenčių parke aš nusifotografavau su Homeriu ir Mardže.

– Super.

– Tai buvo persirengę žmonės.

– Taip, branguti, aš taip ir galvojau, kad tai nebuvo tikras Homeris ir tikra Mardžė.

Bet kurį mažą berniuką, net ir penkerius metus uždarytą pas Jonuko ir Grytutės raganą, Džoana gebėjo paversti tikru nuoširdžiu amerikietuku.

Tą dieną paskambino jaunasis studentas, kuris norėjo nagrinėti aukos paveikslą Marijos Kristinos romanuose; žurnale *Granta* jis išspausdino tekstą apie Nobelio premijos įteikimą, ir išgirdusi šią naujieną Marija Kristina neištvėrė nepaprašiusi tikslesnių duomenų apie tuos metus, kai Klaramuntas per plauką jos negavo; be jokios nuostabos sužinojo, kad tarp konkurentų jo niekados nėra buvę, niekad o niekad, ir jo vardas, matyt, nieko nesakė nė vienam Akademijos nariui.

Visada ateina ta nuostabi akimirka, kai jūs atpalaiduojate virves, saisčiusias jums riešus – virvės palieka žymes ir trynes, bet kaip malonu žiūrėti į savo riešus, žiūrėti kelissyk per dieną ir matyti ten tik virvių žymes, o ne pačias virves.

Ji perkėlė savo kabinetą į miegamąjį, o Pylytį įkurdino buvusiame kabinete, pakabino užuolaidas

ir prismeigė Briuso Li plakatus. Užuolaidos buvo iš margaspalvių gijų; Pylyčiui jos atrodė žavingos. Jis suskaičiavo du tūkstančius keturis šimtus penkiasdešimt dvi gijas.

– Užrašyk jį į mokyklą, – patarė jai Garland, grįžęs po keleto dienų. – Ir viskas sugrįš į savo vėžes.

Bet Marija Kristina nebuvo įsitikinusi, kad nori, jog viskas sugrįžtų į savo vėžes.

Kai jie praleido pirmą visą naktį drauge, jinai jo paklausė:

– Kas mums darosi?

O jis atsakė:

– Tai buvo neišvengiama.

Ji laužė galvą. Nė akimirką jai nebuvo toptelėjusi mintis, kad šis ryšys neišvengiamas. Nejaugi įmanoma, kad nuo tos dienos, kai jie pirmą sykį susitiko, ar veikiau – būkime tikslesni – nuo orchidėjų dienos, nes kaip tik tada jie pirmą sykį praleido šiek tiek laiko drauge, drauge šnekučiavo ir gėrė – ar įmanoma, kad neišvengiamas ir lemtingas jų susitikimo ir to, kurlink jis krypo, pobūdis būtų išryškėjęs Garland, ne Marijos Kristinos akims?

Dabar Marija Kristina išdėliojo kiekvieną sudedamą savo gyvenimo dalį aplink save it smulkius lobius; pabandė perprasti tą ramų susitaikymą, nuo seno tokį būdingą Garland, įsitikinimą, jog tai, kam lemta įvykti, būtinai įvyks; tad nusprendė leisti viskam rastis ir pranykti kaip galima švelniau; nepamirškime,

kad esame toje keistoje Amerikos vietoje, juosiamoje vandenyno ir dykumos, toje keistoje Amerikos vietoje, kurią tiek žmonių bandė pasiekti ir jiems nepavyko, užspęstiems žiemos, pasiklydusiems ir klaidžiojantiems po slėnius ir žvirgždynus ir nerandantiems iš ten kelio, nerandantiems Kalifornijos ir jos kerinčių citrusinių kultūrų sapno, jos palmių ir aukso sapno – jie suko ratu ir skendėjo kanibalizme; nepamirškime, kad mes toje keistoje Amerikos vietoje – sterilizuotoje, pasterizuotoje ir stebuklingoje, tarsi kokioje vaikų pasakoje, grožybėje, jaudinamoje ir tobuloje, kosmetinėje ir žvilgančioje kaip paplūdimio žaisliukas, tviskantis ir naujutėlis, ir nuo šiol Marija Kristina gali užsnūsti – net ir trumpam, net punktualiai – greta savo mylimojo neištariamu vardu.

Nortridžas

Žemė ima drebėti 1994 metų sausio septynioliktąją, 4 valandą 31 minutė. Požeminių smūgių epicentras yra Resedoje, trisdešimt kilometrų nuo Los Andželo. Tad Resedoje nuostoliai rimčiausi: griūna namai, pusiau skyla keliai, piršdami mintį, kad po jais niekada nėra buvę nieko kito, kaip plyšys, didžiulis plyšys iki pat Žemės centro ir niekas nežinojo, kad kas dieną vaikščioja ta danga, kuri nedengė nieko kito, tik tuštumą, ugnį ir skysto pavidalo uolas.

Marija Kristina Viationen ir Ozas Mitzavežbkis susituokė praeitą mėnesį. Į vestuves niekas nebuvo kviestas – nei jūs, nei kas kitas, išskyrus Džoaną, vieną Ozo draugą tokiu pat neištariamu vardu ir, žinoma, mažąjį Pylytį.

Vestuvės įvyko gruodžio dvyliktąją; mes pavalgėme italų restorane Melrouzo aveniu. Visiems buvo linksma.

Marija Kristina buvo su baltų gėlių vainiku – saldžiakvapių gėlių, kaip frezijos ar galbūt jazminai, o jos suknelė – iš švelnios vilnelės, balta ir trumputė, išsiuvinėta dešimtimis mažučių orchidėjų: orchidėjų pasirinkimas, savaime suprantama, buvo sentimentalus, o Ozas atrodė kaip laimingiausias, išdidžiausias ir jaudulingiausias žmogus, koks tik gali būti.

Vienu metu per vakarėlį Pylytis pakilo ir padeklamavo savos kūrybos eilėraštį, duoklę pagarbai, elegiją: tai kapas mano viengungiškam gyvenimui, būtų pasakiusi Marija Kristina, ir mes visi palinkėjome jiems laimės ir ilgo gyvenimo – toks buvo mūsų palaiminimas, ir mums atrodė, kad mes iš tiesų jiems skolingi tą laimę ir ilgą gyvenimą; mes įtikėjome tokiu banaliu palaiminimu.

Marija Kristina išsiuntinėjo nuotraukas savo susirašinėjimo draugams pasaulyje, žmonėms, kuriems įdomu, ką ji rašo, ką daro, kuo tampa.

Pastatas, kuriame ji gyvena, antiseisminis. Bet tą naktį jos nėra namuose. Ozas ir Pylytis Meksikoje, jie išvyko apžiūrėti namų, kuriuose jie visi galėtų įsikurti. Marija Kristina turi darbo – baigti tekstą; paskutiniai jos romano lapai ją liūdina, jinai jaučiasi mažumą pavargusi, jai nesiseka baigti – nors tai nieko rimta: paskutinių akimirkų dvejonės. Viską pradėti nuo pradžių? Ji gromuliuoja šią mintį, kuri vien savo radikalumu yra pergalinga ir sykiu slogi.

Ir Marija Kristina išvažiavo pasivažinėti. Oras vėsus ir drėgnas; jinai mėgsta sausį, nes tas mėnuo lietingas, ir dar dėl to, kad jis atitolina nuo gruodžio ir ypač gruodžio trisdešimt pirmosios – svaiginamai atitolina nuo Naujųjų metų šventės; Marijai Kristinai niekada nebebus Naujųjų metų šventės be minties apie sausą eukaliptų čežėjimą, o liežuvis slystelės dirbtiniais dantimis; taigi sausis – alsavimas, dar vie-

ni metai, atitolinsią per atstumą tą šlykštų prisiminimą; ji išėjo į lauką – nedažnai išeina naktį viena, bet išėjo, nes netrukus paliks Santa Moniką, ir jai reikia įkvėpti jūros kvapo; juk riedėjimas automobiliu virto jai meditacijos forma.

Ji leidžiasi šiaurės kryptimi, pasirenka San Diego autostradą – važiuoja tiesiai į Resedą. Ir staiga, vos išsukus iš autostrados – ji sėdi savo senajame žaliajame *mustange* ir jaučiasi saugi pažįstamoje kabinoje – peizažas prieš jos akis, atrodo, susitraukia, persimeta, ima drebėti, tarytum tirpstanti filmo juosta – gatvė ir medžiai, viskas atrodo lankstu, gyva, kelias tiesiasi kaip kaspinas ar paklodė, kurią prieš patiesiant papurto, o automobiliai siūbuoja, ir atrodytų, kad kažkas blogai sustatė daiktus į savo vietas, lyg tai būtų mažutis pasaulėlis, lenta *Playmobil* figūrėlių, su kuriom žaidžia Pylytis, oi, atsargiau, aš viską išvarčiau – nuaidi aliarmo signalai, griūna namai, keliaaukštės stovėjimo aikštelės, viskas lekia į orą, visa tai, žinoma, keistai vienalaikiška – ir kelias prieš automobilį prasiveria, tiesiog skyla pusiau, kaip tik po aliarmo signalais, trenksmais ir pertraukto miego klyksmais glūdi tylos širdgėla: kelias, kuris prasiveria, plyšys po žaliuoju *mustangu* ir visas išsinarstęs popierinis automobiliukas, krentantis į ertmę, kurios niekada nebūtų turėjęs matyti nei įtarti, sulaužytas ir sugurintas. Mirdamas esi vienas, net jei nespėji užtrokšti ir išvysti tolstant gyvuosius; taip liūdna mirti šalia

gyvųjų, kurie lieka, laukdami savo eilės ir apie ją negalvodami; ta eilė ateina ne tam, kuris juos stebi iš tamsos – jie šalia jūsų, apiplėšti?, jie laiko jus už rankos, ir gyvenimas, besisunkiantis iš jūsų kūno, gyvenimas, skelbiantis piktadarystę??? – mes norėtume, kad jis paspruktų nuo savęs kaip švytinčios skaidulos, tačiau kur ten – tai tik palaipsniui blėstančios šviesos, ir tai įvyksta – vienišas, apgailėtinas, aš tesu negyva, lygi plynė. Viskas krypo į tą akimirką; aš tolydžio krypau į tą akimirką. Kai čia telieka staiga užgesusios lemputės, lūžtantis stuburas, mūsų kūnų trapumas, nepaisant atkaklumo, nepaisant troškimo, nepaisant syvų ir kraujo ir širdies klegėjimo – tėra mūsų kūnų trapumas, o paskui – tamsa.

Taškai ant i

Bet tai dar ne Marijos Kristinos Viationen istorijos pabaiga. Ji dar išskleis sparnus, kadangi aš negaliu pasakyti, kad rytoj ir rytoj ir rytoj daugiau nieko nebebus. Tiesiog Marija Kristina pagaliau saugi nuo pasaulio bjauryščių ir priekvaišių, kurie(-ios) augina vaikus, kaip auginami naminiai gyvuliai, su šmaikščiu ar bausmėmis. Tai Pylyčio istorijos pradžia: penkerius metus, praleistus greta Margeritės Rišomon, jo nė akimirką neapleido mintis, kad teta, jo bjaurioji teta, vieną dieną atvažiuos į Laperuzą jo pasiimti – atkeliaus oru, išgriaus šiaurinę rausvašiknio namo sieną ir išgabens jį toli nuo Laperuzo iš rausvašiknio namo griuvėsių – nes jei Margeritė Rišomon ir neminėjo Marijos Kristinos, tai žmonės bažnyčioje aplinkui Pylytį apie ją kalbėjo, ir kai jis klausdavo močiutės: „Apie ką kalba visi tie žmonės mišiose?“, ji atsakydavo: „Apie nieką“; ir toji teta, kuri buvo niekas, Pylyčiui įkūnijo viltį; ir ji pasirodė – ne taip įspūdingai, kaip jis įsivaizdavo, ir kad ir kaip sunku tuo patikėti, ją buvo atsikvietusi močiutė; jinai atvyko – prašom pamiršti, kad bandė palikti jį Laperuze – ji atvyko, vadinasi, visi maži stebuklai, kuriuos Pylytis prasimanydavo kas dieną nuo to laiko, kai atrado skaičius, pasiekė tikslą: niekada daugiau jis

nebebus Mynos ir guru sūnus nei velniškasis Margeritės Rišomon vaikaitis (taip ji kartais jį vadindavo: *Diavolo* arba ponaitis Velnias arba Mefistas); jis bus Marijos Kristinos Viationen sūnus. Sulig 1994 metų sausio septynioliktosios žemės drebėjimu jis suprato, kad ištaiga pažeidžia jūsų atsparumą, tai įsisąmonino ir tapo Ozo Mitzavežbkio sūnumi, ir tai buvo geriausia, kas jį galėjo ištikti; jam nerūpėjo, kuo virto Myna ir ponas Mielasis Svečias, guru, ir senoji Margeritė Rišomon – blogieji pragyvena geruosius, taip jau yra šiame netobulame pasaulyje, ir jis tegali išgyventi savo širdgėlą greta Ozo – geriausio žmogaus, koks tik gali būti, pasidalinti savo skausmu ir viltimi; Klaramuntas taip pat pragyveno Mariją Kristiną Viationen, ir viskas, ką jis pasakė po 1994 metų sausio septynioliktosios, tėra melas – jis apsigaubė didžiu romantišku gedulu lyg šilkine skraiste, susikūrė sau taurią našlystę, ir aš čia pamėginau sumenkinti jo melų reikšmę ir tą liepsningą vaidmenį, kurį jis sau prisiskyrė, tačiau Ozas man nuolat kartoja, kad tai neturi reikšmės, kad ne tai svarbiausia; Klaramuntas jau iš dalies palūžo, sužinojęs, kad Ozas ir Marija Kristina susituokė – kaip malonu, kai bjaurieji pralaimi, kaip malonu, kai šlykštiesiems nesiseka, o Marija Kristina būtų pasakiusi: „Nesuk galvos dėl Klaramunto, tegu sau ramiai nugrimzta – nevykėliai, plagiatoriai ir šunsnukiai turi savotiško žavesio."

Turinys

I. MARIJA KRISTINA VIATIONEN 5
Architektūrinė griūtis 16, Merginos, randančios savo vietą 29, Malonė 35, Sugrįžimas į laukinę būseną 38

II. VIATIONENAI – RIŠOMON 43
Priešistorė 45, Kvailių atsimainymas 58, Viena Rišomon = dvi Viationen 62, Tikslus namiūkščio planas 63, Vulgarumas pagal Margeritę Rišomon 69, Slogi mergaičiukių neviltis 70, Apie svarbą to, kas esi 75, Kaip Marija Kristina tapo bjauriąja seserimi 84

III. KLARAMUNTAS 89
Viskas, kas apie tai buvo pasakyta 91, Tiltas per Kvai upę 92, Sielų giminystė 97, Purvas 104, Šviesa pakeičia kryptį 113, Tavo rankos šešėlis 115, Apie burbuliukų poveikį raudoms 126, Fikcijos pradžia 131, Prieš nelaisvę 133, Tai, kas galėjo įgauti laisvės pavidalą 134, Nepasiduoti? 135, Vos po trijų mėnesių 143, Užprogramuotas senėjimas 156, Darbui baigiantis – palankus vėjas 158, Stivensono sapnas 164, Džudė Garland – alkoholikas 175, Šis tas apie Garland 185, Įmurdyti ranką į aligatorių duobę 188, Atsipalaidavimo akimirka 196

IV. IR LIKĘS PASAULIS 199
Išgyventi minų lauke 201, Paklydimas 202, Išvyko skubomis 212, Neapykanta 217, Taikinys 221, Kantrybė 226

V. PYLYTIS 231
Priminkite man savo vardą 233, Aleliuja 245, Kilniaširdiškumas 252, Paskutinė riba 255, Praregėjimas 260, Nežinojimas 263, Trys vienalaikiai sapnai 266, Žlugimas 268, Palaima 275, Nortridžas 281, Taškai ant i 285

Ovaldé, Véronique

Ov-01 Nedorėlių žavesys : romanas / Véronique Ovaldé ; iš prancūzų kalbos vertė Jonė Ramunytė. – Vilnius : Gimtasis žodis, 2014. – 288 p.

ISBN 978-9955-16-525-5

Marija Kristina Viationen tikisi, kad jos gyvenime įsivyravo darna. Dabar 1989-ieji. Marija Kristina gyvena Los Andžele. Laperuzą, savo gimtąjį miestą, ir visą tą prieštvaninį pasaulį ji paliko prieš dvidešimt metų, gavusi amerikietiško universiteto stipendiją ir išvykusi ieškoti laisvės ir laimės. Ji jau nebe ta jaunutė mergaitė, nepajėgianti atsispirti niauriai depresijos graužiamo tėvo tylai, motinos beprotystei ir sesers priešiškumui. Ir nebe Rafaelio Klaramunto – įžymaus rašytojo, mentoriaus ir globėjo – meilužė. Marija Kristina nusprendžia tapti rašytoja ir laisva moterimi. Bet kai paskambina motina, su kuria ji jau dešimtį metų nepalaiko jokio ryšio, viskas apsiverčia aukštyn kojomis…

UDK 821.133.1-31

Véronique Ovaldé

Nedorėlių žavesys

Viršelio dailininkė *Deimantė Rybakovienė*
Maketuotojas *Linas Vaškevičius*

SL 098. Tiražas 1000 egz.
Išleido leidykla „Gimtasis žodis"
Teatro g. 5–7, LT-03107 Vilnius
info@gimtasiszodis.lt | www.gimtasiazodis.lt
Spausdino UAB „INDIGO Print"
Piliakalnio g. 1, LT-46223 Kaunas
info@indigoprint.lt | www.indigoprint.lt

Kristina ivyravo darna. Dabar 1989-ieji. Marija Kristina gyvena Los Andžele. Laperuzą, savo gimtąjį miestą, ir visą tą prieštvaninį pasaulį ji paliko prieš dvidešimt metų, gavusi amerikietiško universiteto stipendiją ir išvykusi ieškoti laisvės ir laimės. Ji jau nebe ta jaunutė mergaitė, nepajėgianti atsispirti niauriai depresijos graužiamo tėvo tylai, motinos beprotystei ir sesers priešiškumui. Ir nebe Rafaelio Klaramunto – žymaus rašytojo, mentoriaus ir globėjo – meilužė; retsykiais jiedu susitinka, jį visada lydi žmogus, asmeninis taksi vairuotojas, pramintas Džude Garland. Paskatinta pirmojo savo romano sėkmės (jį parašė, neturėdama nė dvidešimties), Marija Kristina ryžtasi padaryti kūrybą savo gyvenimo amatu, tapti rašytoja ir laisva moterimi. Bet kai paskambina motina, su kuria ji jau dešimtį metų nepalaiko jokio ryšio, viskas apsiverčia aukštyn kojom. Motina reikalauja, kad ji nedelsdama atvažiuotų ir pasiimtų Pylytį, protiškai atsilikusios savo sesers sūnų. Marija Kristina yra priversta palikti savo prabangų būstą Los Andžele, gerovę ir leistis į tolimą atkampų Kanados miestelį – į gimtinę, į savo praeitį...

Véronique Ovaldé (g. 1972) – prancūzų rašytoja, pripažinta tiek Prancūzijoje, tiek užsienyje. Kritikai ypač vertina jos lakią vaizduotę. Ji yra pelniusi *Grand Prix des lectrices de Elle 2012, Prix France Télévisions 2009, Prix Renaudot des lycéens 2009*. Véronique Ovaldé gyvena Paryžiuje.

9 789955 165255